

รายงานการวิจัย

เรื่อง

นโยบายประชารัฐกับการส่งเสริมการพึ่งตนเองของผู้สูงอายุ จังหวัดนครปฐม
Civil State Policy to Enhance the Productive Aging in
Nakornpathom Province

โดย

ผศ.ดร.อุบล วุฒิพรโสภณ
พระเทพศาสนภิบาล
ดร.สมานใจ ชันท์ทำว
อาจารย์สัญญา สดประเสริฐ

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์พุทธปัญญาศรีทวารวดี
พ.ศ. ๒๕๖๑

ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
MCU RS 610761268

รายงานการวิจัย

เรื่อง

นโยบายประชารัฐกับการส่งเสริมการพึ่งตนเองของผู้สูงอายุ จังหวัดนครปฐม
Civil State Policy to Enhance the Productive Aging in
Nakornpathom Province

โดย

ผศ.ดร.อุบล วุฒิพรโสภณ
พระเทพศาสนิกบาล
ดร.สมานใจ ชันท์ทำว
อาจารย์สัญญา สดประเสริฐ

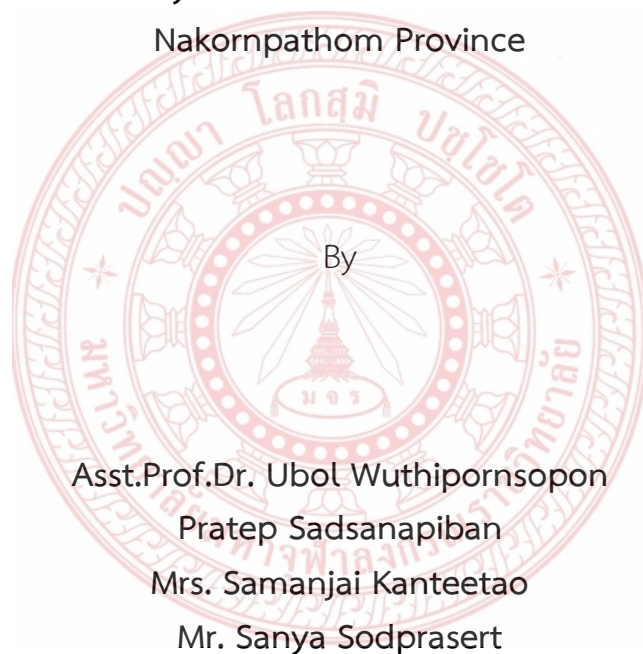
มหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์พุทธปัญญาศรีทวารวดี
พ.ศ. ๒๕๖๑

ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากมหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
MCU RS 610761268
(ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย)

Research Report

Civil State Policy to Enhance the Productive Aging in Nakornpathom Province

By
Asst.Prof.Dr. Ubol Wuthipornsopon
Pratep Sadsanapiban
Mrs. Samanjai Kanteetao
Mr. Sanya Sodprasert

Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Phuddapanyas SriDevaravadi Buddhist College
B.E. 2561

Research Project Funded by Mahachulalongkornrajavidyalaya University
MCU RS 610761268
(Copyright Mahachulalongkornrajavidyalaya University)

ชื่อรายงานการวิจัย:	นโยบายประชารัฐกับการส่งเสริมการพึ่งตนเองของผู้สูงอายุ จังหวัดนครปฐม
ผู้วิจัย:	ผศ.ดร.อุบล วุฒิพิโรโสภณ, พระเทพศาสนภิบาล, ดร.สมานใจ ชั้นที่ห้าว, อาจารย์สัญญา สดประเสริฐ
ส่วนงาน:	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์พุทธปัญญาศรี ทวารวดี
ปีงบประมาณ:	๒๕๖๑
ทุนอุดหนุนการวิจัย:	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ ๑) ประเมินนโยบายประชารัฐกับการส่งเสริมการพึ่งตนเองของผู้สูงอายุ จังหวัดนครปฐม ๒) ศึกษาประสิทธิผลการดำเนินนโยบายประชารัฐกับการพึ่งตนเองของผู้สูงอายุ จังหวัดนครปฐม ๓) นำเสนอกลไก และแนวทางการขับเคลื่อนนโยบายประชารัฐ เพื่อส่งเสริมการพึ่งตนเองของผู้สูงอายุอย่างมีประสิทธิภาพ โดยกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ ๑) ผู้บริหารนโยบาย ๒) ผู้ดำเนินนโยบาย ๓) กลุ่มผู้สูงอายุ ๔) ผู้ทรงคุณวุฒิ ผลการวิจัย พบว่า

๑) ผลการประเมินนโยบายประชารัฐกับการส่งเสริมการพึ่งตนเองได้ของผู้สูงอายุ ผู้สูงอายุส่วนใหญ่มีความพึงพอใจต่อนโยบายนี้เป็นการดำเนินงานที่เป็นรูปธรรมชัดเจน ผู้สูงอายุมีความภูมิใจว่าสามารถพึ่งพาตนเองได้แต่กังวลว่าอาจจะเกิดการแสวงหาผลประโยชน์จากการดำเนินนโยบาย ฝ่ายผู้บริหารเสนอว่าควรดำเนินนโยบายอย่างต่อเนื่อง เพราะทำให้คุณภาพชีวิตผู้สูงอายุดีขึ้น ทั้งการเข้าร่วมสังคม ช่วยเหลือเศรษฐกิจส่วนบุคคล ส่งเสริมทางร่างกาย และจิตใจของผู้สูงอายุ

๒) ประสิทธิภาพการดำเนินนโยบายประชารัฐกับการพึ่งตนเองของผู้สูงอายุ บางโครงการไม่คุ้มค่ากับงบประมาณ ผู้สูงอายุบางส่วนไม่ได้รับผลจากนโยบายอย่างเต็มที่ ด้านการบริหารทรัพยากรบุคคล ควรใช้คนให้ตรงกับงาน ควรมีการวางแผนที่ดีและต้องปฏิบัติตามแผนที่กำหนด และควรมีความยั่งยืนในการดำเนินนโยบายรวมทั้งระยะเวลาของการดำเนินโครงการสั้นไปทำให้ไม่เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลที่ดีเท่าที่ควร

๓) กลไกและแนวทางการขับเคลื่อนนโยบายประชารัฐ เพื่อส่งเสริมการพึ่งตนเองของผู้สูงอายุอย่างมีประสิทธิภาพ พบว่า ควรทำประชาคมหมู่บ้านก่อนดำเนินโครงการ, รัฐควรสร้างเมืองหรือชุมชนสำหรับผู้สูงอายุ, การจัดทำฐานข้อมูลรวมของผู้สูงอายุ, นโยบายประชารัฐต้องมีความยั่งยืนเพิ่มงบประมาณเกี่ยวกับผู้สูงอายุ, เพิ่มการประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับนโยบายประชารัฐ

คำสำคัญ: นโยบายประชารัฐ, การพึ่งพาตนเอง, ผู้สูงอายุ

Research Title: Civil State Policy to Enhance the Productive Aging in Nakornpathom province

Researchers: Asst.Prof.Dr. Ubol Wuthipornsopon PH.D., Pratep Sadsanapiban, Mrs.Samanjai Kanteetao Ph.D. and Mr.Sanya Sodprasert

Department: Mahachulalongkornrajavidyalaya University Phuddapanyas SriDevaravadi Buddhist College

Fiscal Year: B.E. 2561

Research Scholarship Sponsor: Mahachulalongkornrajavidyalaya University

ABSTRACT

The objectives of this research were 1) Assessments of civil state policy on enhance productive aging 2) To study the effectiveness implementation of civil state policy on productive aging and 3) Present device and guidelines for propulsion of civil state policy to support the productive aging effectively. The sampling groups used in this research were 1) The executives of policy 2) The person who perform policy 3) The elderly 4) The expert in elderly sciences. The results revealed that:

1) The results assessment of civil state policy on enhances productive aging. Most of the elderly are satisfied this policy and clear concrete operation. The elderly are proud to be able to rely on themselves, but they worry about a corruption in implementing the policy. The executives suggested that the policy should continue because it good for the quality of life for the elderly include to join the society, support self-income, foster physical and mental.

2) Effectiveness of civil state policy on productive aging. Some projects are not worth the budget. Some elderly people are not fully affected by the policy. Human resource management should be put the right man on the right job. Should be well planned and following the plan and implementation the sustainable policy. The short duration of the project's implementation so efficiency and effectiveness are not good.

3) Device and guidelines for propulsion of civil state policy. To support the productive aging effectively. It should be meeting by the village community before the project, the government should build a city or community for the elderly, to collect the database of the elderly, the civil state policy must be sustainable, both increase the budget for the elderly and public relations the civil state policy.

Keywords: Civil state Policy, Enhance, Productive Aging

กิตติกรรมประกาศ

การวิจัยครั้งนี้สำเร็จลงได้ด้วยดีจากการร่วมมือของหลายฝ่ายหลายหน่วยงาน ต้องขอกราบขอบพระคุณผู้สูงอายุผู้ให้การสัมภาษณ์ในชมรมผู้สูงอายุตำบลบางกระทึก ส่วนทางราชการผู้ให้ข้อมูลและให้การสัมภาษณ์ เทศบาลตำบลบางกระทึก เจ้าหน้าที่อำเภอสามพราน และพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดนครปฐม ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจเครื่องมือวิจัย ผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งให้ข้อมูลสำคัญจากการสัมภาษณ์และสนทนากลุ่ม คณะผู้ทำวิจัยต้องขอขอบพระคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอกราบขอบพระคุณท่านผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์พุทธปัญญาศรีทวารวดี พระเทพศาสนาภิบาลที่ให้การสนับสนุนการทำวิจัย ขอกราบขอบพระคุณท่านพระอาจารย์ คณาจารย์วิทยาลัยสงฆ์พุทธปัญญาศรีทวารวดีที่ให้คำชี้แนะและแนวทางการทำวิจัย รวมถึงต้องขอบคุณนิสิตวิทยาลัยสงฆ์พุทธปัญญาศรีทวารวดี ไว้ ณ โอกาสนี้

ขอกราบขอบพระคุณคณะผู้ร่วมทำการวิจัยครั้งนี้ ดร.สมานใจ ชั้นที่ห้า, อาจารย์สัญญาสดประเสริฐ และผู้ช่วยผู้วิจัยทุกท่านที่ได้ทำให้งานวิจัยเสร็จสมบูรณ์ดียิ่งขึ้น การวิจัยครั้งนี้ได้รับการสนับสนุนทุนวิจัยจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จึงขอกราบขอบพระคุณท่านผู้อำนวยการ และคณะทำงานของสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยทุกท่าน

ผศ.ดร. อุบล วุฒิพรโสภณ และคณะ
หัวหน้าโครงการวิจัย
๑๕ สิงหาคม ๒๕๖๑

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ข
กิตติกรรมประกาศ.....	ค
สารบัญ.....	ง
สารบัญตาราง.....	ฉ
สารบัญภาพ	ช
บทที่ ๑ บทนำ.....	๑
๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	๑
๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย	๔
๑.๓ ปัญหาการวิจัย.....	๕
๑.๔ ขอบเขตการวิจัย.....	๕
๑.๕ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย	๕
๑.๖ ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย.....	๖
บทที่ ๒ แนวคิด ทฤษฎี และเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	๗
๒.๑ แนวคิดการประเมินผล	๗
๒.๒ แนวคิด และยุทธศาสตร์ประชากร.....	๑๑
๒.๓ นโยบาย แผนงาน และกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุ.....	๑๔
๒.๔ แนวคิดพฤติกรรมของการป้องกันโรคของผู้สูงอายุ.....	๑๙
๒.๕ แนวคิดการพึ่งตนเองของผู้สูงอายุ.....	๒๕
๒.๖ การเตรียมความพร้อมเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ	๔๖
๒.๗ ข้อมูลผู้สูงอายุในประเทศไทย.....	๕๓
๒.๘ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	๖๔
บทที่ ๓ วิธีดำเนินการวิจัย.....	๖๗
๓.๑ รูปแบบการวิจัย.....	๖๗
๓.๒ พื้นที่วิจัย	๖๗
๓.๓ ประชากรกลุ่มตัวอย่างและผู้ให้ข้อมูลหลัก	๖๘
๓.๔ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	๖๘
๓.๕ การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	๖๙
๓.๖ การวิเคราะห์ข้อมูล.....	๗๑
๓.๗ กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	๗๒

สารบัญ (ต่อ)

เรื่อง	หน้า
บทที่ ๔ ผลการวิจัย	๗๓
๔.๑ เพื่อประเมินนโยบายประชารัฐกับการส่งเสริมการพึ่งตนเองของผู้สูงอายุ จังหวัดนครปฐม.....	๗๔
๔.๑.๑ สรุปวัตถุประสงค์ที่ ๑ เพื่อประเมินนโยบายประชารัฐกับการส่งเสริม การพึ่งตนเองของผู้สูงอายุ จังหวัดนครปฐม.....	๙๔
๔.๒ เพื่อศึกษาประสิทธิผลการดำเนินนโยบายประชารัฐกับการส่งเสริมการพึ่งพา ตนเองของผู้สูงอายุ จังหวัดนครปฐม.....	๙๔
๔.๒.๑ สรุปวัตถุประสงค์ที่ ๒ เพื่อศึกษาประสิทธิผลการดำเนินนโยบายประชารัฐ กับการส่งเสริมการพึ่งตนเองของผู้สูงอายุ จังหวัดนครปฐม.....	๑๐๓
๔.๓ เพื่อนำเสนอกฎและแนวทางการขับเคลื่อนนโยบายประชารัฐ เพื่อส่งเสริม การพึ่งตนเองของผู้สูงอายุอย่างมีประสิทธิภาพ.....	๑๐๔
๔.๓.๑ กฎและแนวทางการขับเคลื่อนนโยบายประชารัฐ เพื่อส่งเสริม การพึ่งตนเองของผู้สูงอายุอย่างมีประสิทธิภาพ.....	๑๐๔
๔.๓.๒ ปัญหา อุปสรรคจากการดำเนินนโยบายประชารัฐ.....	๑๐๖
๔.๓.๓ สรุปวัตถุประสงค์ที่ ๓ เพื่อนำเสนอกฎและแนวทางการขับเคลื่อน นโยบายประชารัฐ เพื่อส่งเสริมการพึ่งตนเองของผู้สูงอายุอย่างมี ประสิทธิภาพ.....	๑๒๙
๔.๔ องค์ความรู้จากการวิจัย.....	๑๒๙
บทที่ ๕ สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	๑๓๑
๕.๑ สรุปผลการวิจัย.....	๑๓๑
๕.๒ อภิปรายผล.....	๑๓๕
๕.๓ ข้อเสนอแนะ.....	๑๓๖
บรรณานุกรม	๑๓๘
ภาคผนวก	๑๔๕
ภาคผนวก ก เครื่องมือวิจัย.....	๑๔๖
ภาคผนวก ข หนังสือเชิญ, รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิ, รายชื่อผู้ให้ข้อมูลวิจัย และอื่นๆ.....	๑๕๓
ภาคผนวก ค ภาพถ่ายกิจกรรมวิจัยต่างๆ.....	๑๕๖
ภาคผนวก ง หนังสือรับรองการใช้ประโยชน์จากผลงานวิจัย.....	๑๖๖
ภาคผนวก จ ผลลัพธ์ ผลผลิต และผลกระทบจากงานวิจัย.....	๑๖๙
ภาคผนวก ฉ แบบสรุปโครงการวิจัย.....	๑๗๑
ประวัติผู้วิจัย	๑๗๖

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
๒.๑	จำนวนและร้อยละของประชากรสูงอายุ พ.ศ. ๒๕๓๗, ๒๕๔๕, ๒๕๕๐, ๒๕๕๔ และ ๒๕๕๗..... ๔๗
๒.๒	สถิติการเจ็บป่วยของผู้สูงอายุที่เป็นโรคเรื้อรังที่สำคัญ..... ๔๙
๒.๓	สถิติการเจ็บป่วยของผู้สูงอายุที่มีพฤติกรรมเสี่ยงที่สำคัญ..... ๔๙
๒.๔	ตารางจำนวนและอัตราผู้สูงอายุ พ.ศ. ๒๕๓๗ - ๒๕๖๐..... ๕๔
๒.๕	ตารางจังหวัดที่มีจำนวนและอัตราผู้สูงอายุมากที่สุดและน้อยที่สุด ๕ อันดับแรก..... ๕๖
๔.๑	ข้อมูลทั่วไปของผู้ทรงคุณวุฒิเข้าร่วมการสนทนากลุ่มย่อย..... ๙๒

สารบัญแผนภาพ

แผนภาพที่		หน้า
๒.๑	ร้อยละของผู้สูงอายุจำแนกตามภาวะสุขภาพโดยรวม เพศ และกลุ่มช่วงวัย พ.ศ. ๒๕๖๐	๒๓
๒.๒	ร้อยละของผู้สูงอายุจำแนกตามสวัสดิการค่ารักษาพยาบาลหลัก พ.ศ. ๒๕๕๖	๒๓
๒.๓	ร้อยละของผู้สูงอายุจำแนกตามผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่เพียงลำพัง พ.ศ. ๒๕๓๗-๒๕๖๐	๒๔
๒.๔	ร้อยละของผู้สูงอายุ จำแนกตามคนที่ผู้สูงอายุอยู่ด้วย พ.ศ. ๒๕๖๐	๒๔
๒.๕	ร้อยละของผู้สูงอายุที่ทำงานจำแนกตามเพศและกลุ่มช่วงวัย พ.ศ. ๒๕๖๐	๔๑
๒.๖	ร้อยละของผู้สูงอายุจำแนกตามสถานภาพการทำงานและเพศ พ.ศ. ๒๕๖๐	๔๒
๒.๗	ร้อยละของผู้สูงอายุที่ทำงานจำแนกตามเหตุผลสำคัญที่สุดที่ยังคงทำงานอยู่ พ.ศ. ๒๕๖๐	๔๒
๒.๘	ร้อยละของผู้สูงอายุจำแนกตามแหล่งรายได้หลักและเพศ พ.ศ. ๒๕๖๐	๔๓
๒.๙	ร้อยละของผู้สูงอายุจำแนกตามภาวะสุขภาพโดยรวม เพศ และกลุ่มช่วงวัย พ.ศ. ๒๕๖๐	๔๔
๒.๑๐	ร้อยละของผู้สูงอายุจำแนกตามสวัสดิการค่ารักษาพยาบาลหลัก พ.ศ. ๒๕๕๖	๔๔
๒.๑๑	ร้อยละของผู้สูงอายุจำแนกตามผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่เพียงลำพัง พ.ศ. ๒๕๓๗-๒๕๖๐	๔๕
๒.๑๒	ร้อยละของผู้สูงอายุ จำแนกตามคนที่ผู้สูงอายุอยู่ด้วย พ.ศ. ๒๕๖๐	๔๕
๒.๑๓	ร้อยละของผู้สูงอายุที่อยู่คนเดียวตามลำพังในครัวเรือน พ.ศ. ๒๕๓๗-๒๕๕๗	๔๗
๒.๑๔	จำนวนประชากรสูงอายุ จำแนกตามภาวะการมีงานทำ	๔๘
๒.๑๕	แหล่งรายได้หลักในการดำรงชีวิตของประชากรสูงอายุ ในปี พ.ศ. ๒๕๕๗	๔๘
๒.๑๖	ร้อยละของผู้สูงอายุที่หกล้ม ในระหว่าง ๖ เดือนก่อนวันสัมภาษณ์ จำแนกตามกลุ่มช่วงวัย พ.ศ. ๒๕๕๔	๕๐
๒.๑๗	ร้อยละของผู้สูงอายุ จำแนกตามกลุ่มช่วงวัย พ.ศ. ๒๕๖๐	๕๕
๒.๑๘	แนวโน้มดัชนีการสูงอายุ อัตราส่วนพึ่งพิงวัยสูงอายุ และอัตราส่วนเกื้อหนุน พ.ศ. ๒๕๓๗-๒๕๖๐	๕๗
๒.๑๙	ร้อยละของผู้สูงอายุที่ทำงานจำแนกตามเพศและกลุ่มช่วงวัย พ.ศ. ๒๕๖๐	๖๐
๒.๒๐	ร้อยละของผู้สูงอายุจำแนกตามสถานภาพการทำงานและเพศ พ.ศ. ๒๕๖๐	๖๑

สารบัญแผนภาพ (ต่อ)

แผนภาพที่	หน้า
๒.๒๑	ร้อยละของผู้สูงอายุที่ทำงานจำแนกตามเหตุผลสำคัญที่สุดที่ยังคงทำงานอยู่ พ.ศ. ๒๕๖๐ ..... ๖๑
๒.๒๒	ร้อยละของผู้สูงอายุจำแนกตามแหล่งรายได้หลักและเพศ พ.ศ. ๒๕๖๐ ..... ๖๒
๓.๑	กรอบแนวคิดในการวิจัย ๗๒
๔.๑	นโยบายประชารัฐกับการส่งเสริมการพึ่งตนเองของผู้สูงอายุ จังหวัดนครปฐม..... ๗๔
๔.๒	ผลจากนโยบายประชารัฐ ๑๒๖
๔.๓	ข้อเสนอแนะและปัญหาอุปสรรคจากการดำเนินนโยบายประชารัฐ..... ๑๒๗
๔.๔	รูปแบบ และผลที่ได้จากการศึกษาวิจัย..... ๑๒๘

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

รัฐบาลมีหน้าที่ดำเนินการตามนโยบายที่แถลงกับรัฐสภา และที่กำหนดไว้ในแผนดำเนินการ โดยนโยบายก็จะดำเนินการตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติของปีนั้นที่กำหนดเป็นเป้าหมาย มีจุดประสงค์เพื่อพัฒนาประเทศชาติให้มีความเจริญก้าวหน้าทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม ฯลฯ โดยหาวิธีดำเนินการให้ประชาชนมีความสมานสามัคคี มีความอยู่ดีกินดี มีความสุข มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ครอบครัวและสังคมเป็นสุข มีการส่งเสริมศึกษา และบริการสาธารณสุขที่ดี ประชาชนส่วนใหญ่หลีกเลี่ยงจากปัญหาความยากจนเป็นต้น รัฐบาลที่ผ่านมาโดยคณะผู้บริหารก็มีการกำหนดนโยบายและนำมาปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง โดยกำหนดนโยบายที่หลากหลาย เช่น นโยบายเงินผัน นโยบายประชานิยม แนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง หรือนโยบายประชารัฐ ฯลฯ ปัจจุบันรัฐบาลภายใต้การนำโดย ท่านพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรี ได้มีการนำนโยบายประชารัฐมาปฏิบัติเป็นแนวทางในการบริหารราชการแผ่นดิน โดยประชารัฐเป็นแนวทางการร่วมมือของ ๓ ฝ่าย อันประกอบด้วย ภาครัฐบาล ภาคเอกชน และภาคประชาชน มาร่วมกันดำเนินงาน เพื่อสอดประสานความร่วมมือปฏิบัติดำเนินการโครงการต่าง ๆ ให้เกิดประสิทธิภาพ ประสิทธิภาพ และประโยชน์สูงสุดแก่ประเทศชาติและประชาชน

ประชารัฐ คือ การแก้ปัญหาที่ยั่งยืน ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เพราะงบประมาณรัฐไม่ถูกใช้เพียงเพื่อสร้างรอยยิ้มบนคราบน้ำตา เมื่อเวลาผ่านไปไม่นานก็ต้องมานั่งกอดเข้ากอดขมับกันอีก โดยในปัจจุบันตามนโยบายประชารัฐมีการบริหารอย่างเป็นระบบ เพื่อสร้างความสุขที่ยั่งยืน และสร้างความเข้มแข็งให้ประชาชนยืนบนลำแข้งของตัวเอง โดยนโยบายประชารัฐ คือ การสร้างอนาคตที่สดใส หากคำถามแรกคือ ทำอย่างไรให้ทั้ง ๓ ภาคส่วนสามารถทำงานร่วมกันได้ คำตอบคือ การรวมพลังความเหมือนบนความแตกต่าง โดยความเหมือนคือ (๑) วิสัยทัศน์เดียวกันในการสร้างความมั่นคง มั่งคั่งอย่างยั่งยืน (๒) เป้าหมายเดียวกัน ตามยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปี และความแตกต่างคือ (๑) ภาครัฐมีอำนาจมีเครื่องมือบริหารงานในกรอบของกฎหมาย โดยต้องมองประชาชนเป็นศูนย์กลางต้องมีธรรมาภิบาล (๒) ภาคเอกชนและภาควิชาการมีองค์ความรู้ ประสบการณ์ความสำเร็จ เทคนิคการทำงาน และเทคโนโลยีที่ทันสมัย ดังนั้น ต้องมองผลประโยชน์ของชาติเป็นสิ่งสำคัญ ต้องมีจิตสาธารณะหากรัฐมั่นคงธุรกิจก็มั่นคง (๓) ภาคประชาชนมีพลังมีความหวัง ซึ่งต่อไปต้องพัฒนาเป็นภาคประชาสังคมที่มีจิตสำนึกร่วมกัน มีโครงสร้างการทำงานที่ทุกคนเป็นหุ้นส่วน และมีเครือข่ายเชื่อมโยงภายใต้การระดมเปิดจากข้างใน และความรู้รักสามัคคีตามแนวทางการพัฒนาที่ยั่งยืนของพ่อหลวงไทยและคำถามสุดท้ายคือ ประชากรรัฐขับเคลื่อนประเทศได้อย่างไร คำตอบคือ (๑)

ระดับประเทศมีคณะทำงานสานพลังประชารัฐ ๑๒ คณะ (๒) ระดับจังหวัดมีบริษัท ประชาธิปไตยรักสามัคคี จำกัด ๗๖ จังหวัด (๓) คณะทำงานร่วมรัฐ-เอกชน-ประชาชน ตามภารกิจ อาทิ ร้านค้าประชารัฐสุขใจ โรงเรียนประชารัฐ กลุ่มสหกรณ์ประชารัฐ บ้านประชารัฐ ฯลฯ เป็นเวทีให้ไตรภาคีรวมพลังประชารัฐเดินทางในประเทศไทย โดยยูเนสโกประสบความสำเร็จในการทำงานเป็นที่ประเทศไทย ๓ ประสานคือ ลดความหวาดระแวงและเพิ่มความไว้วางใจระหว่างกันให้ได้^๑ พลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา (จดหมายข่าวรัฐบาล เพื่อประชาชน ปีที่ ๒ ฉบับที่ ๒๖ วันที่ ๑๕ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๕๙) และ ดร. ทินโน ชวัญดี กล่าวว่าประชารัฐหมายถึง การประสานพลังทุกส่วนของประชาชาติกับทุกส่วนของรัฐ เพื่อพัฒนาสังคมทุกระดับ คติพจน์ประชารัฐที่อาจนำมาใช้เพื่อสื่อความหมายในมิติต่าง ๆ ประสานพลังทุกส่วน เพื่อมวลประชามุ่งพัฒนาสังคมร่วมด้วยช่วยกัน สร้างสรรค์สังคมมารวมมือรวมพลังกันเกิดอย่างเดินแยกอยู่ต่างหากเลยรวมทุกพลังสร้างสรรค์ ไม่กีดกันผู้ใดออก

ดร.อนุสรณ์ ธรรมใจ กล่าวว่า ประชารัฐตามความหมายอย่างแคบในทางวิชาการ หมายถึง การที่ประชาชนและรัฐร่วมมือกันในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม อย่างรัฐบาลชุดนี้ได้รับรางวัลประชาสัมพันธ์ สานพลังประชารัฐเพื่อเศรษฐกิจฐานราก ฉะนั้น แนวนโยบายประชารัฐของรัฐบาลท่านประยุทธ์ภายใต้การขับเคลื่อนของหัวหน้าทีมเศรษฐกิจชุดใหม่ ดร.สมคิด จาตุศรีพิทักษ์ จึงหมายถึง ความร่วมมือร่วมใจของรัฐและประชาสังคม เพื่อร่วมแก้ปัญหาเศรษฐกิจและขับเคลื่อนการพัฒนาที่มากกว่าจะหมายถึง ประชารัฐตามความหมายแบบกว้างอันหมายถึง ประเทศหรือรัฐของประชาชน หากยึดตามแนวทางนี้ย่อมหมายถึงว่าเราต้องการทำให้เกิดประชาธิปไตยทางเศรษฐกิจ ลดอำนาจการผูกขาด ส่งเสริมการเปิดเสรี สนับสนุนการแข่งขัน และเป็นประชาธิปไตยทางการเมือง ทำให้ประเทศและรัฐเป็นของประชาชนเพื่อประชาชน

สานพลังประชารัฐ ขับเคลื่อนประเทศไทยในแต่ละด้านอย่างสร้างสรรค์ พัฒนาเศรษฐกิจฐานราก นำไปสู่การพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน หลักคิดเบื้องต้นในการทำงานของกลไกนี้ เริ่มจากการวิเคราะห์ ประเมิน และร่วมมือ ทางรัฐบาลได้ประเมินร่วมกับภาคเอกชนที่เป็นหน่วยธุรกิจขนาดใหญ่ ด้านต่าง ๆ โดยพิจารณาว่า ประเทศไทยมีสิ่งใดต้องขับเคลื่อนบ้างทั้งด้านสังคม เศรษฐกิจ โดยมองอนาคตและประเมินศักยภาพต่าง ๆ ซึ่งพบว่า คนไทยอยู่ในภาคการเกษตรประมาณ ๓๘ เปอร์เซ็นต์ ภาคการบริการประมาณ ๔๖ เปอร์เซ็นต์ ที่เหลืออีกไม่เกิน ๑๗ เปอร์เซ็นต์อยู่ในภาคอุตสาหกรรม เห็นได้ว่าคนไทยส่วนมากอยู่ในภาคการเกษตรและบริการ ดังนั้น เราต้องทำให้ส่วนนี้เข้มแข็ง ลดความเหลื่อมล้ำเราใช้ยุทธศาสตร์หลัก ๔ ด้าน คือ (๑) ยึดหลักธรรมาภิบาล (๒) ใช้นวัตกรรมอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งรวมถึงประสิทธิภาพการเงินด้วย เช่น ต้นทุนที่ถูกลง (๓) ยกระดับทุนมนุษย์คือ ทำอย่างไรให้คนเก่งขึ้นมีความรู้แน่นอนว่าต้องเริ่มที่เรื่องการศึกษา เพื่อให้เกิดความเชี่ยวชาญ (๔) การมีส่วนร่วมในความมั่งคั่ง กล่าวคือ การกระจายรายได้ สร้างงาน และสร้างอาชีพให้แก่ประชาชน ประโยชน์ต่อประชาชน ถ้าชาวบ้านเขาคิดจะทำอะไร แล้วรัฐก็ช่วยเหลือตัวเองยังไปรอด การเอาเงินไปสนับสนุนเขาเฉย ๆ ผมว่าไม่ใช่ต้องให้ความรู้ เขาจะได้เปลี่ยนความคิดและทัศนคติในการ

^๑ ประยุทธ์ จันทร์โอชา, จดหมายข่าวรัฐบาล เพื่อประชาชน, ปีที่ ๒ ฉบับที่ ๒๖ (๑๕ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๕๙).

ดำรงชีวิตที่มีคุณภาพขึ้น มีประสิทธิภาพขึ้นเปรียบเหมือนให้คันเบ็ดเขา แต่เราก็ต้องสอนวิธีตกปลาให้เขาด้วย สำคัญอีกอย่างคือ ทุกภาคส่วนต้องทำงานร่วมกันให้ได้ ต้องซื้อสัตย์และไว้วางใจกัน มองที่ผลกระทบระหว่างทางด้วย ไม่ใช่โฟกัสแต่ปลายทางอย่างเดียวเช่น ทำธุรกิจก็ไม่ใช่มองแต่ตลาดอย่างเดียว แต่ต้องมองซัพพลายเออร์ด้วย มองความสัมพันธ์ของสิ่งต่าง ๆ ในธุรกิจ (Value Chain) ด้วย ถึงเวลานี้เราต้องทำงานเพื่อประเทศชาติ ถ้าเรามองถึงผลประโยชน์ส่วนรวมและคิดว่าประเทศชาติจะต้องได้อะไร ความสำเร็จย่อมเกิดขึ้นแน่นอน^๒, อิศระ ว่องกุศลกิจ (จดหมายข่าวรัฐบาล เพื่อประชาชน ปีที่ ๒ ฉบับที่ ๒๖ วันที่ ๑๕ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๕๙)

ปัจจุบันการช่วยเหลือผู้สูงอายุจากนโยบายประชารัฐยังไม่มากเท่าที่ควรโดยดูได้จากคำกล่าวของนายสมคิด จาตุศรีพิทักษ์รองนายกรัฐมนตรีกล่าวได้ว่า ได้สั่งการให้สำนักงานงบประมาณจัดเตรียมงบประมาณปี ๒๕๖๒ เข้ากองทุนประชารัฐเพื่อเศรษฐกิจฐานรากเพิ่มเติม ๕๐,๐๐๐ ล้านบาท เป็น ๑๐๐,๐๐๐ ล้านบาท เพื่อนำไปช่วยเหลือดูแลกลุ่มผู้สูงอายุ รวมถึงให้หาแนวทางจูงใจให้ลูกหลานกลับมาดูแลคนชราให้มากขึ้น “ที่ผ่านมามีการใช้งบประมาณจากกองทุนประชารัฐ จะเน้นให้ความช่วยเหลือแก่ผู้มีรายได้น้อยประมาณ ๕,๐๐๐ ล้านบาท แต่ส่วนที่เพิ่มอีก ๕,๐๐๐ ล้านบาทจะเน้นไปที่กลุ่มผู้สูงอายุ ๖๐ ปีขึ้นไป ซึ่งที่ผ่านมายังได้รับความช่วยเหลือน้อย” (www.dailynews.co.th) แสดงให้เห็นว่ากลุ่มผู้สูงอายุยังต้องการความช่วยเหลือและดูแลจากองนโยบายประชารัฐอย่างมาก

โดยจากข้อมูลจะพบว่าอัตราส่วนของจำนวนประชากรผู้สูงอายุเพิ่มมากขึ้นทุกปี โดยแนวโน้มที่เพิ่มมากขึ้นในอนาคตยังรวมถึงอัตราส่วนพึ่งพิงผู้สูงอายุก็เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ทำให้คนทำงานต้องมีภาระเลี้ยงดูผู้สูงอายุเพิ่มมากขึ้น อัตราส่วนเกือหนุน คือ อัตราส่วนของคนวัยทำงานหรือวัยแรงงานที่จะดูแลเพื่อเกือหนุนผู้สูงอายุพบว่า อัตราส่วนเกือหนุนมีแนวโน้มลดลงอย่างต่อเนื่องเช่นกัน ดังนั้นเมื่อผู้สูงอายุเพิ่มขึ้น อัตราการดูแลของคนวัยทำงานลดลง จึงทำให้เป็นภาระของภาครัฐที่จะต้องเข้ามาดูแลปัญหาผู้สูงอายุที่จะเกิดขึ้นนี้อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ โดยบทบาทของภาครัฐนี้จะต้องเปลี่ยนไป ภาครัฐจะเป็นฝ่ายสร้างสถานการณ์และบรรยากาศที่เอื้อต่อการเสริมสร้างพลังให้แก่ประชาชนและชุมชนเป็นการผนึกกำลังจนพัฒนาเป็นประชารัฐ ดังนั้นประชารัฐนั้นได้แก่ civil state ประชาสังคม (civil society) และด้วยสังคมไทยกำลังเข้าสู่ประชาคมผู้สูงวัย นโยบายประชารัฐจึงเกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุ หน่วยงานรัฐได้พยายามจัดตั้งศูนย์บริการผู้สูงอายุ โครงการกองทุนส่งเสริมสวัสดิการผู้สูงอายุในชุมชน มีการกำหนดนโยบายและแผนในทุกระดับที่เกี่ยวกับเรื่องการจัดสวัสดิการสำหรับผู้สูงอายุมากขึ้น เพื่อให้เพียงพอทั่วถึงและสอดคล้องกับสถานการณ์ทางสังคม

จากการศึกษาแนวนโยบายประชารัฐนี้ ซึ่งเกิดจากนโยบายของภาครัฐที่ต้องการสร้างความร่วมมือ การประสานงานและการทำงานทำกิจกรรมร่วมกันระหว่างภาครัฐ เอกชน และประชาชน เช่น นโยบายบ้านประชารัฐ สินเชื่อประชารัฐ ตลาดประชารัฐ กองทุนประชารัฐ แต่ที่มีผลต่อประชาชนมากที่สุดคือ บัตรสวัสดิการแห่งรัฐ หรือบัตรคนจน เพื่อให้มีส่วนร่วมส่งเสริมผลักดัน

^๒ อิศระ ว่องกุศลกิจ, จดหมายข่าวรัฐบาล เพื่อประชาชน, ปีที่ ๒ ฉบับที่ ๒๖ (๑๕ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๕๙).

ประเทศไทยให้มีความเจริญก้าวหน้าอย่างรวดเร็วและเป็นรูปธรรมเพราะภาครัฐตระหนักดีว่า การจะพัฒนาประเทศไทยให้ก้าวหน้าและเข้าสู่ยุทธศาสตร์ประเทศไทย ๔.๐ ได้เร็วและผลักดันให้ประเทศไทยก้าวหน้าพ้นจากประเทศที่มีรายได้ปานกลาง เข้าสู่ประเทศที่ประชาชนมีรายได้สูงขึ้น มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ต้องพึ่งพาความร่วมมือจากทุกภาคส่วน การที่ภาครัฐขับเคลื่อนนโยบายประชารัฐ จากความร่วมมือของภาครัฐ เอกชน และประชาชน โดยที่มีจุดมุ่งหมายดังกล่าวข้างต้น และพร้อมกับประเทศไทยจะก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุเต็มรูปแบบในอนาคตอันใกล้นี้ โดยจะมีจำนวนผู้สูงอายุมากขึ้น ผู้สูงอายุมีอายุยืนยาวมากขึ้น สภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงทั้งด้านกายภาพ ชีวภาพ และสิ่งแวดล้อม ดังนั้น นโยบายประชารัฐที่ดำเนินการอยู่ นี้ จะมีผลต่อการพึ่งพาตนเองของผู้สูงอายุเพียงใด การดูแลผู้สูงอายุทั้งด้านร่างกาย จิตใจ และในการใช้ชีวิตในสังคมปัจจุบัน รวมถึงการช่วยส่งเสริมคุณภาพชีวิต สร้างรายได้เสริม เพิ่มการประกอบอาชีพการงานให้ทำ หรือมีส่วนช่วยขับเคลื่อนสนับสนุนการใช้ชีวิตและดำรงชีวิตของผู้สูงอายุอย่างไร ดังนั้น การศึกษาครั้งนี้จะศึกษาถึงนโยบาย และประสิทธิผลของนโยบายประชารัฐว่า มีผลต่อการพึ่งพาตนเองของผู้สูงอายุในชุมชนเพียงใด และศึกษาแนวทาง กลไกการส่งเสริมผู้สูงอายุรวมถึงเพื่อให้ทราบปัญหา อุปสรรคในการดำเนินโครงการเพื่อการปรับปรุงแก้ไขและนำเสนอต่อผู้เกี่ยวข้องต่อไป

การศึกษานี้จะเลือกศึกษาที่จังหวัดนครปฐมเพราะอยู่ในเขตภาคกลาง ซึ่งเป็นภาคที่มีผู้สูงอายุมากเป็นอันดับสองของประเทศ และเป็นจังหวัดที่มีแนวโน้มผู้สูงอายุเพิ่มมากขึ้นในทุกปี และเลือกอำเภอสามพราน เพราะเป็นอำเภอที่มีการนำโครงการนโยบายประชารัฐมาปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรมชัดเจน รวมถึงการคัดเลือกตำบลบางกระพี้เพราะเป็นตำบลที่มีผู้สูงอายุจำนวนมาก และเป็นชุมชนที่มีทั้งชุมชนชนบท และชุมชนเมืองอยู่ร่วมกัน โดยมีผู้สูงอายุที่อยู่ในชุมชนทั้งสองลักษณะทำให้เราได้เห็นการได้รับผลกระทบทั้งทางบวก และทางลบที่ผู้สูงอายุได้รับจากโครงการนโยบายประชารัฐอย่างชัดเจน

๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑.๒.๑ เพื่อประเมินนโยบายประชารัฐกับการส่งเสริมการพึ่งพาตนเองของผู้สูงอายุ จังหวัดนครปฐม

๑.๒.๒ เพื่อศึกษาประสิทธิผลการดำเนินนโยบายประชารัฐกับการพึ่งพาตนเองของผู้สูงอายุ จังหวัดนครปฐม

๑.๒.๓ เพื่อนำเสนอกลไก และแนวทางการขับเคลื่อนนโยบายประชารัฐ เพื่อส่งเสริมการพึ่งพาตนเองของผู้สูงอายุอย่างมีประสิทธิภาพ

๑.๓ ปัญหาการวิจัย

๑.๓.๑ นโยบายประชารัฐกับการส่งเสริมการพึ่งตนเองของผู้สูงอายุ จังหวัดนครปฐมเป็นอย่างไร

๑.๓.๒ ประสิทธิภาพการดำเนินนโยบายประชารัฐกับการพึ่งตนเองได้ของผู้สูงอายุ อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐมเป็นอย่างไร

๑.๓.๓ กลไก และแนวทางการขับเคลื่อนนโยบายประชารัฐ เพื่อส่งเสริมการพึ่งตนเองของผู้สูงอายุอย่างมีประสิทธิภาพ ควรมีลักษณะอย่างไร

๑.๔ ขอบเขตของการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง นโยบายประชารัฐกับการส่งเสริมการพึ่งตนเองของผู้สูงอายุ จังหวัดนครปฐม ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขต ดังนี้

๑.๔.๑ ขอบเขตด้านประชากร คือ กลุ่มผู้บริหารโครงการนโยบายประชารัฐ กลุ่มผู้ดำเนินงานโครงการนโยบายประชารัฐ และกลุ่มผู้สูงอายุที่ได้รับผลจากโครงการนโยบายประชารัฐ ตำบลบางกระทิก

๑.๔.๒ ขอบเขตด้านพื้นที่ คือ ตำบลบางกระทิก อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม

๑.๔.๓ ขอบเขตด้านเนื้อหา คือ นโยบายประชารัฐของภาครัฐ และการพึ่งพาตนเองของผู้สูงอายุ

๑.๕ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย

การประเมินนโยบาย หมายถึง การปฏิบัติตามนโยบาย/ แผนงาน/ โครงการ แล้วบรรลุตามวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายที่กำหนดไว้หรือไม่และเพื่อทราบความก้าวหน้า เพื่อการสนับสนุนให้มีการปรับปรุง ขยายผล หรือยกเลิกโครงการ

การประเมินผลกระทบ หมายถึง การเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากการดำเนินนโยบายประชารัฐที่มีผลต่อการพึ่งพาตนเองของผู้สูงอายุทั้งทางบวก และทางลบ ทั้งที่อยู่ใน และนอก (ความคาดหมาย) ของนโยบาย/ แผนงาน/ โครงการ

นโยบายประชารัฐ หมายถึง นโยบายที่ดำเนินโดยคณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ ซึ่งนำโดย พล.เอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา และเป็นการดำเนินงานโดยการมีส่วนร่วมของภาครัฐ เอกชน และประชาชนในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมอย่างสร้างสรรค์ เน้นงานทางด้านเศรษฐกิจฐานราก เพื่อการนำไปสู่การพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน ประกอบด้วย โครงการบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ (ซื้อสินค้าฟรี ขึ้นรถโดยสารฟรี) โครงการบ้านประชารัฐ, สินเชื่อประชารัฐ, อินเทอร์เน็ตประชารัฐ โครงการตลาดประชารัฐ, กองทุนประชารัฐ เป็นต้น

การพึ่งพาตนเองของผู้สูงอายุ หมายถึง การพึ่งพาตนเองของผู้สูงอายุด้านร่างกาย การพึ่งพาตนเองด้านจิตใจ การพึ่งพาตนเองด้านเศรษฐกิจ และการพึ่งพาตนเองด้านสังคม

ประสิทธิผลการดำเนินนโยบาย หมายถึง ผลของการดำเนินโครงการตามนโยบายประชา
รัฐที่มีผลต่อการพึ่งพาตนเองของผู้สูงอายุทางด้านร่างกาย การพึ่งพาตนเองของผู้สูงอายุด้านจิตใจ
การพึ่งพาตนเองของผู้สูงอายุด้านเศรษฐกิจ และการพึ่งพาตนเองของผู้สูงอายุด้านสังคม

ผู้บริหารโครงการนโยบายประชารัฐ หมายถึง ผู้ที่รับนโยบายประชารัฐจากภาครัฐบาล
มาบริหารในพื้นที่ตนเองรับผิดชอบประกอบด้วย ๑) พัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด
นครปฐม ๒) ฝ่ายพัฒนาสังคม อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม ๓) นายกเทศมนตรีเทศบาลตำบล
บางกระทึก ๔) ผู้อำนวยการกองสวัสดิการสังคม เทศบาลตำบลบางกระทึก ๕) สมาชิกสภาจังหวัด
นครปฐม ๖) ผู้อำนวยการกองสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม เทศบาลตำบลบางกระทึก ๗) กำนันตำบล
บางกระทึก

ผู้ดำเนินการโครงการนโยบาย หมายถึง ผู้ที่ปฏิบัติงาน ประสานงานโครงการตาม
นโยบายประชารัฐ ประกอบด้วย ๑) นักพัฒนาชุมชน เทศบาลตำบลบางกระทึก ๒) อาสาพัฒนาสังคม
และความมั่นคงของมนุษย์ ๓) พยาบาลโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบางกระทึก ๔) ผู้ใหญ่บ้านหมู่
ที่ ๖ ตำบลบางกระทึกและเป็นอาสาสมัครประจำหมู่บ้าน ๕) ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ ๘ ตำบลบางกระทึก ๖)
ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ ๑ ตำบลบางกระทึก

ผู้สูงอายุ หมายถึง ผู้ซึ่งมีอายุมากกว่า ๖๐ ปีขึ้นไป ไม่มีรายได้จากบำเหน็จ หรือบำนาญ
จากทางราชการ แต่ร่วมรับผลจากการดำเนินโครงการดำเนินนโยบายประชารัฐ และพักอาศัยใน
ตำบลบางกระทึก

๑.๖ ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

๑.๖.๑ ได้ทราบถึงนโยบายประชารัฐกับการส่งเสริมการพึ่งตนเองของผู้สูงอายุ จังหวัด
นครปฐม

๑.๖.๒ ได้ทราบถึงประสิทธิผลการดำเนินนโยบายประชารัฐกับการพึ่งตนเองของ
ผู้สูงอายุ จังหวัดนครปฐม

๑.๖.๓ ได้กลไก และแนวทางการขับเคลื่อนนโยบายประชารัฐ เพื่อส่งเสริมการพึ่งตนเอง
ของผู้สูงอายุอย่างมีประสิทธิภาพ

๑.๖.๔ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและเครือข่ายผู้ให้บริการแก่ผู้สูงอายุสามารถนำไปประยุกต์
ปฏิบัติให้เหมาะสมในแต่ละพื้นที่โดยมีความร่วมมือทางวิชาการ แนวทางการปฏิบัติงาน และมี
ประสิทธิภาพเหมาะสมในแต่ละชุมชนต่อไป

บทที่ ๒

แนวคิด ทฤษฎี และเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาวิจัยเรื่อง “นโยบายประชารัฐกับการส่งเสริมการพึ่งตนเองของผู้สูงอายุ จังหวัด นครปฐม” โดยผู้วิจัยทำการประมวลแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังรายละเอียด ต่อไปนี้

- ๒.๑ แนวคิดการประเมินผล
  - ๒.๒ แนวคิด และยุทธศาสตร์ประชารัฐ
  - ๒.๓ นโยบาย แผนงาน และกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุ
  - ๒.๔ แนวคิดพฤติกรรมของการป้องกันโรคของผู้สูงอายุ
  - ๒.๕ แนวคิดพึ่งตนเองของผู้สูงอายุ
  - ๒.๖ การเตรียมความพร้อมเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ
  - ๒.๗ ข้อมูลผู้สูงอายุในประเทศไทย
  - ๒.๘ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- รายละเอียดของการศึกษามีดังต่อไปนี้

๒.๑ แนวคิดการประเมินผล

๒.๑.๑ ความหมายของการประเมิน

ความหมายของการประเมินผลโครงการ หมายถึง กระบวนการที่มุ่งแสวงหาคำตอบว่า นโยบาย/ แผนงาน/ โครงการบรรลุตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่กำหนดไว้หรือไม่ เพียงใดโดยมี มาตรฐานและเครื่องมือในการวัดที่แม่นยำและเชื่อถือได้การประเมินผลจึงคล้ายกับการหาใครสักคน หนึ่งเอากระจกมาส่องให้เราเห็นหน้าตาตัวเองว่าสวยงามดีแล้วหรือยังมีข้อบกพร่องอะไรบ้าง จะได้ ปรับปรุงแก้ไขตนเอง

๒.๑.๒ การทำสังคายนาคือเหตุให้เกิดพระไตรปิฎก

จุดมุ่งหมายของการประเมินผลมีดังนี้

๑. เพื่อสนับสนุนหรือยกเลิก การประเมินผลจะเป็นเครื่องมือช่วยตัดสินใจว่าควรจะยกเลิกโครงการ หรือสนับสนุนให้มีการขยายผลต่อไป โดยเฉพาะการมีโครงการใหม่ ยังมิได้จัดทำในรูปของโครงการทดลอง (Experimental) ซึ่งมีโอกาสจะผิดพลาดหรือล้มเหลวได้ง่ายความล้มเหลวของโครงการจึงมิใช่ความล้มเหลวของผู้บริหารเสมอไป ดังนั้นถ้าเราประเมินผลแล้วโครงการนั้นสำเร็จตามที่กำหนดวัตถุประสงค์ และเป้าหมายไว้ก็ควรดำเนินการต่อไป แต่ถ้าประเมินผลแล้วโครงการนั้นมี ปัญหา หรือมีผลกระทบเชิงลบมากกว่า เราก็ควรยกเลิกไป

๒. เพื่อทราบถึงความก้าวหน้าของการปฏิบัติงานตามโครงการว่าเป็นไปตามที่กำหนดวัตถุประสงค์ และเป้าหมายหรือกฎเกณฑ์หรือมาตรฐานที่กำหนดไว้เพียงใด

๓. เพื่อปรับปรุงงาน ถ้าเรานำโครงการไปปฏิบัติแล้ว พบว่าบางโครงการไม่ได้เสียทั้งหมด แต่ก็ไม่บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ทุกข้อ เราควรนำโครงการนั้นมาปรับปรุงแก้ไขให้ดีขึ้น โดยพิจารณาว่า โครงการนั้นบกพร่องในเรื่องใดเช่น ขาดความร่วมมือของประชาชน ชัดต่อค่านิยมของประชาชน ขาดการ ประชาสัมพันธ์หรือสมรรถนะขององค์การที่รับผิดชอบต่ำ เมื่อเราทราบผลของการประเมินผล เราก็จะได้ ปรับปรุงแก้ไขให้ตรงประเด็น

๔. เพื่อศึกษาทางเลือก (Alternative) โดยปกติในการนำโครงการไปปฏิบัตินั้น ผู้บริหารโครงการจะพยายามแสวงหาทางเลือกที่ดีที่สุด จากทางเลือกอย่างน้อย ๒ ทางเลือก ดังนั้นการประเมินผลจะเป็นการเปรียบเทียบทางเลือกก่อนที่จะตัดสินใจเลือกทางเลือกใดไปปฏิบัติทั้งนี้เพื่อลดความเสี่ยงให้น้อยลง

๕. เพื่อขยายผลในการนำโครงการไปปฏิบัติถ้าเราไม่มีการติดตามและประเมินผลอย่างต่อเนื่อง เราอาจจะไม่ทราบถึงความสำเร็จของโครงการ แต่ถ้าเราประเมินผลโครงการเป็นระยะสม่ำเสมอผลปรากฏว่า โครงการนั้นบรรลุผลสำเร็จตามที่กำหนดวัตถุประสงค์เราก็ควรจะขยายผลโครงการนั้นต่อไป แต่การขยายผลนั้นมีได้หมายความว่า จะขยายไปได้ทุกพื้นที่การขยายผลต้องคำนึงถึงมิติของประชากร เวลา สถานที่ สถานการณ์ต่าง ๆ ดังนั้นสิ่งที่ต้องคำนึงถึงคือ สิ่งที่น่าไปในพื้นที่หนึ่งอาจได้ผลดีแต่นำไปขยายผลในพื้นที่หนึ่งอาจไม่ได้ผล หรือสิ่งที่เคยทำได้ผลดีในช่วงเวลาหนึ่งอาจจะไม่ได้ผลดีในอีกช่วงเวลาหนึ่ง

๒.๑.๓ แนวคิดการประเมินผล

ประเมินผลโครงการนั้นมีแนวคิดและโมเดลหลายอย่าง แต่ในที่นี้ใคร่ขอเสนอแนวคิดและโมเดลการประเมินแบบซีพีหรือ “CIPP Model” ของสตัฟเฟิลบีม (Stufflebeam) เพราะเป็นโมเดลที่ได้รับการยอมรับกันทั่วไปในปัจจุบันแนวคิดของสตัฟเฟิลบีม เน้นการแบ่งแยกบทบาทของการทำงานระหว่างฝ่ายประเมิน กับฝ่ายบริหารออกจากกันอย่างเด่นชัด กล่าวคือฝ่ายประเมินมีหน้าที่ระบุ จัดหา และนำเสนอสารสนเทศให้กับฝ่ายบริหาร ส่วนฝ่ายบริหารมีหน้าที่เรียกหาข้อมูล และนำผลการประเมินที่ได้ไปใช้ประกอบการตัดสินใจเพื่อดำเนินกิจกรรมที่เกี่ยวข้องเพื่อป้องกันการมีอคติในการประเมินประเด็นการประเมินตามรูปแบบ CIPP Model ได้กำหนดประเด็นการประเมินออกเป็น ๔ ประเภท ตามอักษรภาษาอังกฤษตัวแรกของ “CIPP Model” ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

๑. การประเมินสภาวะแวดล้อม (Context Evaluation : C) เป็นการประเมินก่อนการดำเนินการโครงการ เพื่อพิจารณาหลักการและเหตุผลความจำเป็นที่ต้องดำเนินโครงการ ประเด็นปัญหาและความเหมาะสมของเป้าหมายโครงการรวมถึงเป็นการศึกษาสภาพแวดล้อมและปัจจัยพื้นฐานของโครงการ อันได้แก่ นโยบาย วิสัยทัศน์ ปัญหา แหล่งทุน สภาพความผันผวนทางด้านสังคม เศรษฐกิจ และการเมือง เป็นต้น

๒. การประเมินปัจจัยนำเข้า (Input Evaluation : I) เป็นการประเมินเพื่อพิจารณาถึงความเป็นไปได้ของโครงการ ความเหมาะสม และความพอเพียงของทรัพยากรที่จะใช้ในการดำเนินโครงการ เช่น งบประมาณ บุคลากร สิ่งอำนวยความสะดวก เครื่องมือ วัสดุอุปกรณ์ เวลา ทรัพยากรที่ขีดความสามารถทางการบริหารงานฯ รวมทั้งเทคโนโลยี และแผนการดำเนินงาน

๓. การประเมินกระบวนการ (Process Evaluation : P) เป็นการประเมินเพื่อหาข้อบกพร่องของการดำเนินโครงการที่จะใช้เป็นข้อมูลในการพัฒนา แก้ไข ปรับปรุงแผนงานนั้นว่า เป็นไปตามขั้นตอนที่ได้ถูกกำหนดไว้หรือไม่ และเพื่อช่วยให้การดำเนินการช่วงต่อไปมีประสิทธิภาพมากขึ้น และเป็นการตรวจสอบกิจกรรม เวลา ทรัพยากรที่ใช้ในโครงการ ภาวะผู้นำ การมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการโดยมีการบันทึกไว้เป็นหลักฐานทุกขั้นตอน การประเมินกระบวนการนี้จะเน้นประโยชน์อย่างมากต่อการค้นหาจุดเด่น หรือจุดแข็ง (Strengths) และจุดด้อย (Weakness) ของนโยบาย/ แผนงาน/ โครงการ โดยพิจารณาจุดเน้นที่ว่า กระบวนการของโครงการจะทำให้โครงการบรรลุวัตถุประสงค์ที่ได้ถูกกำหนดไว้ได้อย่างมีประสิทธิภาพมากน้อยเพียงใด

๔. การประเมินผลผลิต (Product Evaluation : P) เป็นการประเมินเพื่อเปรียบเทียบผลผลิตที่เกิดขึ้นกับวัตถุประสงค์ของโครงการหรือมาตรฐานที่กำหนดไว้รวมทั้งการพิจารณาในประเด็นของการยุบ เลิก ขยาย หรือปรับเปลี่ยนโครงการ^๑

สรุปได้ว่ารูปแบบการประเมินโครงการแบบ CIPP Model เป็นรูปแบบการประเมินที่มีความต่อเนื่องกันในการดำเนินงานอย่างครบวงจร มีการเก็บรวบรวมข้อมูลตามที่ได้กำหนดไว้ แล้วนำข้อมูลที่ได้นั้นจัดทำเป็นสารสนเทศ เพื่อนำโครงการไปปฏิบัติ เพื่อปรับปรุงโครงการอย่างทันทั่วทั้งการประเมินโครงการมีความสำคัญเป็นอย่างมากเพราะจะทำให้หน่วยงานภาครัฐได้เห็นภาพสะท้อนของตนเองในการดำเนินโครงการ ซึ่งจะส่งผลต่อการปรับปรุงพัฒนาการดำเนินโครงการที่กำลังดำเนินอยู่ หรือโครงการที่จะดำเนินการต่อไปให้สามารถบรรลุวัตถุประสงค์ของโครงการได้อย่างมีประสิทธิภาพ

๒.๑.๔ ผลกระทบ (Impact)

ผลกระทบ (impact) หมายถึง ผลที่เกิดต่อเนื่องมาจากผลผลิตการประเมินคุณค่าของโครงการภาค รัฐ ไม่ว่าจะเป็นส่วนราชการหรือรัฐวิสาหกิจ ไม่ใช่อยู่ที่ผลผลิตที่เกิดจากการดำเนินโครงการ ซึ่งเป็นผลงานเชิงประจักษ์ทางกายภาพ เพราะสิ่งนี้ยังไม่ใช่ผลสัมฤทธิ์ของโครงการ หากแต่ต้องประเมินผลลัพธ์และผลกระทบที่เกิดจากผลงานของโครงการ ซึ่งมักจะเกิดภายหลังจากสิ้นสุดโครงการไปแล้ว จึงมักปรากฏว่าไม่มีการดำเนินงานในส่วนของการค้นหาและพิสูจน์ผลลัพธ์ เพราะใช้เวลานานกว่าจะเห็นผล ส่วนราชการและรัฐวิสาหกิจจึงเน้นการลุยจัดทำโครงการไปข้างหน้ามากกว่าจะมองย้อนหลังไปดูว่าผลงานที่ดำเนินงานไปแล้วเกิดผลลัพธ์ตามเป้าหมายและความคาดหวังหรือไม่

๒.๑.๕ ผลลัพธ์และผลกระทบคืออะไร

ผลลัพธ์และผลกระทบในเบื้องต้นก็คือ การที่พิจารณาว่าสถานการณ์จะเป็นอย่างไร หากไม่มีการดำเนินโครงการนั้น ๆ หรืออาจจะมองว่าโครงการ/ กิจกรรมได้สร้างความเปลี่ยนแปลงใดเกิดขึ้นแต่การพิจารณาผลลัพธ์และผลกระทบในเบื้องต้นอย่างเดียวยังคงไม่เพียงพอ เพราะยังมีประเด็นอีกหลายประเด็นที่ควรพิจารณาและคำนึงถึง เพราะผลลัพธ์และผลกระทบทั้งทางบวกและทางลบ และทั้งที่อยู่ในแผนและอยู่นอกแผน (ความคาดหมาย)

^๑ สำนักงานสภาสถาบันราชภัฏ, ชุดวิชาการประเมินเพื่อการพัฒนา, กรุงเทพมหานคร: สำนักมาตรฐานการศึกษา, ๒๕๔๕).

นอกจากนั้น ผลลัพธ์และผลกระทบอาจจะเป็นผลที่มาจากการดำเนินงานหลายปี หรือเป็นส่วนหนึ่งของสถานการณ์ ซึ่งอาจจะยากที่จะพิสูจน์ว่าเป็นผลลัพธ์ที่มาจากโครงการโดยปกติผลกระทบมักจะเชื่อมโยงกับผลลัพธ์ เนื่องจากจะมีกระบวนการที่กิจการใช้ทรัพยากร ได้แก่ บุคลากร เวลา เงิน สินทรัพย์ ชื่อเสียง เพื่อให้เกิดอย่างใดอย่างหนึ่งที่เรียกว่าผลผลิตซึ่งจะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงเชิงประจักษ์ในพฤติกรรมเกิดการใช้ประโยชน์ที่เรียกว่า ผลลัพธ์ โดยผลลัพธ์อาจจะอธิบายได้ว่าเป็นสิ่งที่วัดได้ง่าย หรือเป็นสิ่งที่วัดได้ยากเป็นผลต่อขยายจากการเกิดผลผลิตของโครงการ ซึ่งเมื่อเปรียบเทียบระหว่างผลลัพธ์และผลกระทบแล้วคนส่วนใหญ่มักสนใจผลลัพธ์มากกว่าผลกระทบ

๒.๑.๖ เหตุผลที่ต้องสนใจผลกระทบ

ผลกระทบ (Impact) มักจะเป็นสิ่งที่เป็ความแตกต่างอันเนื่องมาจากผลการดำเนินโครงการ ซึ่งผู้มีส่วนได้เสียมักจะให้ความสนใจ ซึ่งได้แก่

๑. ผู้ใช้บริการ/ ลูกค้า/ พนักงาน ซึ่งมีส่วนเกี่ยวข้องต่างต้องการเห็น “สิ่งที่ดี” จากการทำโครงการ

๒. ผู้ให้เงินงบประมาณดำเนินโครงการต้องการเห็นว่า ผลการใช้งบประมาณสร้างความแตกต่างอย่างไรบ้าง

๓. ชุมชน ประชาสังคมที่ต้องการดูว่าโครงการ/ กิจการ ได้สร้างผลงานทางบวกอย่างไร

๒.๑.๗ ความเชื่อมโยงของผลกระทบต่อกิจกรรมและแผน

การที่จะวัดผลลัพธ์และผลกระทบได้ จะต้องค้นหาดัชนีชี้วัดที่ดี (Good Indicator) ของสิ่งที่คิดว่าได้ส่งผลต่อความเปลี่ยนแปลงที่เปรียบเทียบกันได้ วัดได้ และสถิติที่จัดเก็บโดยหน่วยงานภาครัฐ มักจะได้รับการยอมรับว่าเป็นดัชนีชี้วัดที่ดี และจัดเก็บโดยหน่วยงานอิสระ ไม่ได้มาจากอิทธิพลกดดันของใคร แต่การจัดทำการสำรวจเองก็อาจจะทำให้ได้ข้อมูลที่แสดงความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นได้เช่นกัน หากสามารถแสดงการเปรียบเทียบได้ โดยใช้แนวคิดเดียวกันและประเด็นคำถามเหมือนกัน

ประเด็นสำคัญอยู่ที่ว่าจะบอกได้อย่างไรว่าผลลัพธ์และผลกระทบนั้นมาจากผลการดำเนินงานโครงการ เพราะอาจจะมีโครงการอื่นหรือองค์กรอื่นเข้ามาเกี่ยวข้องอีกมากมาย และเป็นเรื่องยากที่จะแยกให้เห็น ชัดว่าผลของความเปลี่ยนแปลงที่เกิดมาจากผลงานของใครบ้าง และยังอาจจะต้องใช้เวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูลบ่งชี้หลายปี การชี้ชัดเกี่ยวกับบริบทของผลลัพธ์และผลกระทบจึงเป็นเรื่องที่จำเป็นอย่างยิ่ง

การพิจารณาผลลัพธ์และผลกระทบอาจจะทำได้ด้วยการพยายามแยกออกมาเป็นต้นทุน-ผลประโยชน์ (Costs and Benefits) ของการพยายามวัดค่าของผลลัพธ์และผลกระทบ

๒.๑.๘ ตัวอย่างของต้นทุนที่อาจจะเกิดขึ้น

๑. การสำรวจลูกค้า พนักงาน ผู้มีส่วนได้เสีย มีต้นทุนด้านเวลาและเงินงบประมาณดำเนินการ

๒. การประชุมหารือเพื่อหาข้อยุติในการวางแผนและการดำเนินงาน เพื่อเตรียมการในประเด็นที่จะต้องพิจารณาการสำรวจหาผลลัพธ์และผลกระทบเป็นกระบวนการที่ใช้เวลาและอาจจะยาวนาน และอาจจะรวมไปถึงการทบทวนแผนธุรกิจหรือแผนกลยุทธ์

๓. ระบบการติดตามและกำกับโครงการในรูปแบบใหม่อาจจะจำเป็นต้องพัฒนาขึ้น และต้องใช้เวลาในการพัฒนา และเมื่อพัฒนาได้แล้วบุคลากรจะต้องทำความเข้าใจเพื่อจะใช้งานได้รวมทั้งต้องการการฝึกอบรม

๔. อาจจะต้องพิจารณาข้อมูลที่ได้มา สอบทานคุณภาพและความน่าเชื่อถือของข้อมูล การจัดทำรายงาน การจัดเก็บฐานข้อมูล ซึ่งล้วนแต่มีต้นทุนในการดำเนินงาน

๒.๑.๙ ส่วนประโยชน์ที่เกิดจากการวัดผลลัพธ์และผลกระทบก็ได้แก่

๑. กิจกรรมจะสามารถเพิ่มความมุ่งมั่นเพื่อนำไปสู่ผลลัพธ์และผลกระทบที่ควรจะเป็น ซึ่งจะให้ข้อมูลประกอบการวางแผนกลยุทธ์ได้ดีขึ้น

๒. ผลกระทบทางลบควรจะนำมาพิจารณาและคำนึงถึงอย่างมีธรรมาภิบาลมากกว่า พยายามปกปิดและละเลย

๓. ข้อมูลที่ได้จากการวัดผลลัพธ์และผลกระทบ จะช่วยให้เกิดมุมมองและความเข้าใจใน ส่วนที่เป็นผลต่อสังคม ประชาคม ที่นอกเหนือจากพันธกิจและบทบาทขององค์กรตัวเองแต่เพียงด้าน เดียว

๔. สามารถใช้ข้อมูลที่ได้ในการสนับสนุนเพื่อของบประมาณได้ดีขึ้น

๒.๑.๑๐ แนวคิดในการประเมินผลลัพธ์และผลกระทบ

แนวคิดที่อาจจะนำมาใช้ในการประเมินผลลัพธ์และผลกระทบอาจจะมีหลายแนวทาง เนื่องจากความแตกต่างของโครงการและส่วนราชการหรือรัฐวิสาหกิจที่เป็นเจ้าของโครงการ และ ขึ้นกับ

๑. กิจกรรมที่เกี่ยวข้องในแต่ละโครงการ

๒. ทรัพยากรที่เกี่ยวข้อง

๓. ความคาดหวังของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

ผลกระทบเกิดจากการดำเนินหรือไม่ดำเนินโครงการ โดยมีองค์ประกอบหลายปัจจัยแต่ถึง อย่างไรก็มีความจำเป็นที่จะต้องมีการประเมินโครงการพร้อมกับประเมินผลกระทบต่อสิ่งที่เกิดจาก โครงการนั้น ๆ เพื่อการปรับปรุงและพัฒนาให้เกิดประสิทธิภาพที่ดีในโครงการต่อไป ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจะประเมินเพียงผลกระทบ (Impact) เท่านั้น โดยเป็นผลกระทบที่เกิดจากการดำเนินนโยบาย ประชากรรัฐที่มีผลต่อการส่งเสริมการพึ่งพาตนเองของผู้สูงอายุ ทั้งผลกระทบด้านบวก และผลกระทบ ด้านลบ

๒.๒ แนวคิด และยุทธศาสตร์ประชากรรัฐ

ประชากรรัฐ หมายถึง ความร่วมมือระหว่างรัฐบาลและประชาชน โดยรัฐบาลจะเป็นผู้อำนวยความสะดวกและเปิดช่องให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมตามกระบวนการประชาธิปไตย เพื่อไม่ให้เกิด ความขัดแย้งระหว่างรัฐบาลและประชาชน ยุทธศาสตร์ประชากรรัฐจึงเป็นการรวมพลังทุกภาคส่วนมาใช้ แก้ไขปัญหา เปลี่ยนแปลง ปฏิรูป และพัฒนาประเทศในทุกมิติอย่างยั่งยืน

๒.๒.๑ แนวคิดของกลไกประชารัฐที่ดี

๑. การมีส่วนร่วมของสาธารณชน (Public Participation) คือเป็นกลไกกระบวนการที่ประชาชน มีโอกาสและมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจอย่างเท่าเทียมกัน (Equity) ไม่ว่าจะเปิดโอกาสในการเข้าร่วม ในทางตรงหรือทางอ้อมโดยผ่านกลุ่มผู้แทนราษฎรที่ได้รับการเลือกตั้งจากประชาชนโดยชอบธรรม การเปิดโอกาสให้สาธารณชนมีส่วนร่วมอย่างเสรีนี้ รวมถึงการให้เสรีภาพแก่สื่อมวลชนและให้เสรีภาพแก่สาธารณชน ในการแสดงความคิดเห็นอย่างสร้างสรรค์ คุณลักษณะสำคัญประการหนึ่งที่สาธารณชนจะมีส่วนร่วม คือ การมีรูปแบบการปกครองและบริหารงานที่กระจายอำนาจ (Decentralization)

๒. ความสุจริตและโปร่งใส (Honesty and Transparency) คือเป็นกลไกที่มีความสุจริตและโปร่งใสซึ่งรวมถึงการมีระบบกติกาและการดำเนินงานที่เปิดเผย ตรงไปตรงมา ประชาชนสามารถเข้าถึงและได้รับข้อมูลข่าวสารอย่างเสรี เป็นธรรม ถูกต้อง และมีประสิทธิภาพ ซึ่งหมายถึงการที่ผู้เกี่ยวข้องทั้งหมดไม่ว่าจะเป็นหน่วยงานกำกับดูแลและประชาชนสามารถตรวจสอบและติดตามผลได้

๓. พันธะความรับผิดชอบต่อสังคม (Accountability) คือการเป็นกลไกที่มีความรับผิดชอบในบทบาทภาระหน้าที่ที่มีต่อสาธารณชน โดยมีการจัดองค์กร หรือการกำหนดกฎเกณฑ์ที่เน้นการดำเนินงานเพื่อสนองตอบ ความต้องการของกลุ่มต่าง ๆ ในสังคมอย่างเป็นธรรม ในความหมายนี้รวมถึงการที่มี Bureaucracy Accountability และ Political Accountability ซึ่งจะมีความหมายที่มากกว่าการมีความรับผิดชอบเฉพาะต่อผู้บังคับบัญชาหรือกลุ่มผู้เป็นฐานเสียงที่ให้การสนับสนุนทางการเมือง แต่จะครอบคลุมถึงพันธะ ความรับผิดชอบที่มีต่อสังคมโดยรวม ตามปกติ การที่จะมีพันธะความรับผิดชอบต่อสังคมเช่นนี้ องค์กร หน่วยงาน และผู้ที่เกี่ยวข้องต้องพร้อมและสามารถที่จะถูกตรวจสอบและวัดผลการดำเนินงาน ทั้งในเชิงปริมาณ คุณภาพ ประสิทธิภาพ และการใช้ทรัพยากรสาธารณะ ดังนั้นคุณลักษณะของความโปร่งใส ของระบบในลำดับที่สองจึงเป็นหัวใจสำคัญในการสร้าง Accountability

๔. กลไกการเมืองที่ชอบธรรม (Political Legitimacy) คือเป็นกลไกที่มีองค์ประกอบของผู้ที่เป็นรัฐบาลหรือผู้ที่เข้าร่วมบริหารประเทศที่มีความชอบธรรม เป็นที่ยอมรับของคนในสังคมโดยรวม ไม่ว่าจะโดยการแต่งตั้งหรือเลือกตั้ง แต่จะต้องเป็นรัฐบาลที่ได้รับการยอมรับจากประชาชนว่ามีความสุจริต มีความเที่ยงธรรม และมีความสามารถที่จะบริหารประเทศได้

๕. กฎเกณฑ์ที่ยุติธรรมและชัดเจน (Fair Legal Framework and Predictability) คือมีกรอบของกฎหมายที่ยุติธรรมและเป็นธรรมสำหรับกลุ่มคนต่างๆในสังคม ซึ่งกฎเกณฑ์มีการบังคับใช้ และสามารถใช้อย่างมีประสิทธิภาพ เป็นกฎเกณฑ์ที่ชัดเจนซึ่งคนในสังคมทุกส่วนเข้าใจ สามารถคาดหวังและรู้ว่าจะเกิดผลอย่างไรหรือไม่เมื่อดำเนินการตามกฎเกณฑ์ของสังคม สิ่งเหล่านี้เป็นการประกันความมั่นคง ศรัทธา และความเชื่อมั่นของประชาชน

๖. ประสิทธิภาพและประสิทธิผล (Efficiency and Effectiveness) คือเป็นกลไกที่มีประสิทธิภาพในการดำเนินงานไม่ว่าจะเป็นด้านการจัดกระบวนการทำงาน การจัดองค์กร การจัดสรรบุคลากร และมีการใช้ทรัพยากรสาธารณะต่าง ๆ อย่างคุ้มค่าและเหมาะสม มีการดำเนินการและการให้บริการสาธารณะ ที่ให้ผลลัพธ์เป็นที่น่าพอใจและกระตุ้นการพัฒนาของสังคมทุกด้าน (การเมือง สังคมวัฒนธรรม และเศรษฐกิจ)

๒.๒.๒ ยุทธศาสตร์ประชารัฐ^๒

๑. การเสริมสร้างหลักการใช้บังคับกฎหมายที่ถูกต้องตามเจตนารมณ์ และปรัชญากฎหมาย โอกาสและสภาวะแวดล้อม ให้สนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชน ประกอบด้วย ๓ ยุทธศาสตร์ย่อยคือ

- ๑.๑ การให้หลักประกันสิทธิเสรีภาพ
- ๑.๒ การจัดการแก้ไขความขัดแย้งในสังคมด้วยสันติวิธี
- ๑.๓ การสร้างเสริมสมรรถนะของประชาชนและพลังทางสังคม

๒. การส่งเสริมการมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาของทุกภาคส่วน ประกอบด้วย ๔ ยุทธศาสตร์ย่อยคือ

- ๒.๑ การสร้างภาคีเพื่อการพัฒนา
- ๒.๒ การปรับคุณภาพการมีส่วนร่วมในการพัฒนา
- ๒.๓ การส่งเสริมท้องถิ่นให้มีส่วนร่วมในการพัฒนา
- ๒.๔ การเสริมสร้างศักยภาพขององค์กรพัฒนาเอกชนและองค์กรประชาชน

๓. การเพิ่มพูนประสิทธิผลและประสิทธิภาพของภาครัฐ ประกอบด้วย ๘ ยุทธศาสตร์ย่อยคือ

- ๓.๑ การปรับปรุงบทบาทการบริหารจัดการของส่วนราชการ
- ๓.๒ การปรับปรุงกระบวนการทางงบประมาณ
- ๓.๓ การกำหนดให้จังหวัดมีบุคลากรที่มีความสามารถมากขึ้น
- ๓.๔ การสร้างเกณฑ์ชี้วัดและระบบประเมินผลงาน
- ๓.๕ การสร้างความรับผิดชอบทางการบริหาร
- ๓.๖ การสร้างความโปร่งใส
- ๓.๗ การปรับการบริหารจัดการนโยบายสาธารณะ
- ๓.๘ การพัฒนาด้านกฎหมายเพื่อสนับสนุนการพัฒนาประเทศ

๔. การสร้างความต่อเนื่องในการบริหารรัฐกิจ ประกอบด้วย ๒ ยุทธศาสตร์ย่อย ได้แก่

- ๔.๑ การสร้างพันธมิตรเพื่อกำหนดระเบียบวาระแห่งชาติ
- ๔.๒ การเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับนโยบายสาธารณะเพื่อเสริมสร้างวิสัยทัศน์ร่วมกัน

ทัศน์ร่วมกัน

๒.๒.๓ แนวคิดยุทธศาสตร์ประชารัฐ

ประชาชนทุกคนสามารถมีส่วนร่วมตามยุทธศาสตร์ประชารัฐ คือ

๑. การติดตามทำความเข้าใจในนโยบายและแนวทางการแก้ปัญหาของรัฐและหน่วยงานของรัฐ

^๒ ยุทธศาสตร์ประชารัฐ, สืบค้นเมื่อ ๔ ตุลาคม ๒๕๖๑, จาก <http://pracharath.blogspot.com>

๒. การเข้ามีส่วนร่วมในการเสนอความคิดเห็นหรือให้ข้อเสนอแนะที่สร้างสรรค์และเป็นประโยชน์ต่อการแก้ปัญหาในด้านต่าง ๆ ผ่านเวทีหรือช่องทางที่ถูกต้องเหมาะสม ซึ่งรัฐบาลและหน่วยงานต่าง ๆ ได้เปิดไว้จำนวนมาก

๓. การเคารพและปฏิบัติตนตามกฎหมาย เพื่อความสงบเรียบร้อยของชุมชนและสังคมส่วนรวม

๔. การเรียนรู้สิทธิและหน้าที่ของตนในฐานะพลเมือง และการเคารพสิทธิของผู้อื่นอย่างเท่าเทียม

๕. การมีจิตสาธารณะในการช่วยเหลือ และเอื้อเฟื้อต่อผู้อื่นที่ด้อยโอกาส ต่อชุมชน ต่อสังคม และประเทศชาติ

ยุทธศาสตร์ประชารัฐ ไม่ใช่นโยบายประชานิยม เพราะประชานิยมเป็นเรื่องที่ต้องการให้ประชาชนมีความนิยมต่อภาครัฐ แต่ยุทธศาสตร์ประชารัฐเป็นความร่วมมือของรัฐบาลกับประชาชนในการแก้ไขปัญหา เป็นยุทธศาสตร์ที่ต้องการทำเพื่อประเทศชาติและประชาชนมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง

๒.๓ นโยบาย แผนงาน และกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุ^๓

ในปัจจุบันประเทศไทยได้ให้ความสำคัญกับผู้สูงอายุจึงได้มีการวางแผนนโยบาย แผนงาน ยุทธศาสตร์ และกฎหมายต่างๆที่เกี่ยวกับผู้สูงอายุ อาทิ นโยบาย แผนงานและยุทธศาสตร์ที่เกี่ยวกับผู้สูงอายุ

๒.๓.๑ นโยบายรัฐบาล

การลดความเหลื่อมล้ำของสังคมและการสร้างโอกาสการเข้าถึงบริการของรัฐ “จะเร่งสร้างโอกาส อาชีพ และการมีรายได้ที่มั่นคงแก่ผู้เข้าสู่ตลาดแรงงานรวมทั้งสตรีผู้ด้อยโอกาส พัฒนาระบบการคุ้มครองทางสังคม ระบบการออม ระบบสวัสดิการการชุมชน ให้มีประสิทธิภาพ และมีความยั่งยืน เตรียมความพร้อมเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ”

ความเหลื่อมล้ำในสังคมเป็นอีกสาเหตุหนึ่งของปัญหาความขัดแย้งและความเดือดร้อนทั้งหลายของประชาชนซึ่งมีนโยบายที่จะดำเนินการดังนี้

๑. ในระยะต่อไปการพัฒนากระบวนการคุ้มครองทางสังคม ระบบการออมและระบบสวัสดิการชุมชนให้มีประสิทธิภาพและมีความยั่งยืนมากขึ้น รวมทั้งการดูแลให้มีระบบการกักขังที่เป็นธรรม และการสังเคราะห์ผู้ยากไร้ตามอัตภาพ พัฒนาศักยภาพคุ้มครองและพิทักษ์สิทธิจัดสวัสดิการช่วยเหลือและพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้ด้อยโอกาส ผู้พิการ ผู้สูงอายุสตรีและเด็ก

๒. เตรียมความพร้อมเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุเพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตและมีการงานหรือกิจกรรมที่เหมาะสม เพื่อสร้างและไม่ก่อภาระต่อสังคมในอนาคต โดยจัดเตรียมระบบ การดูแลในบ้าน

^๓ สำนักข่าวแห่งชาติ, หนังสือ รายงานการพิจารณาศึกษา เรื่อง “การดูแลรักษาพยาบาลผู้สูงอายุแบบครบวงจร”, (คณะกรรมการการสาธารณสุข: สถาบันนิติบัญญัติแห่งชาติ, ๒๕๔๘), หน้า ๒๒๕.

สถานพักฟื้น และโรงพยาบาลที่เป็นความร่วมมือของภาครัฐ ภาคเอกชน ชุมชน และครอบครัวรวมทั้ง พัฒนาระบบการเงินการคลังสำหรับการดูแลผู้สูงอายุ

๒.๓.๒ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ ๑๒

ยุทธศาสตร์ที่ ๑ การเสริมสร้างและพัฒนาศักยภาพทุนมนุษย์

เป้าหมายที่ ๒ คนในสังคมไทยทุกช่วงวัยมีทักษะ ความรู้ และความสามารถเพิ่มขึ้น

๑. ผู้สูงอายุวัยต้นมีงานทำและรายได้ที่เหมาะสมกับศักยภาพของผู้สูงอายุ

๒. พัฒนาศักยภาพของกลุ่มผู้สูงอายุวัยต้นให้สามารถเข้าสู่ตลาดน้ำเพิ่มขึ้น

๓. จัดทำหลักสูตรพัฒนาทักษะในการประกอบอาชีพที่เหมาะสมกับวัยสมรรถนะ ทางกาย

ลักษณะงานและส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ในการทำงานร่วมกันระหว่างรุ่น

๔. สนับสนุนมาตรการการจูงใจทางด้านการเงินและการคลังให้ผู้ประกอบการมีการจ้างงานที่เหมาะสมสำหรับผู้สูงอายุ

๕. สนับสนุนช่องทางการตลาด แหล่งทุน และบริการข้อมูลเกี่ยวกับโอกาสในการประกอบอาชีพสำหรับผู้สูงอายุในชุมชน

พัฒนาระบบการดูแลและสร้างสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมกับสังคมผู้สูงอายุ

๑. ผลักดันให้มีกฎหมายการดูแลระยะยาวสำหรับผู้สูงอายุครอบคลุมการจัดบริการ ทั้ง ภาครัฐ เอกชน ภาคประชาสังคม และระบบการเงินการคลัง

๒. พัฒนาให้มีระบบการดูแลระยะกลางที่จะรองรับผู้ที่จะจำเป็นต้องพักฟื้นก่อนกลับบ้าน ให้เชื่อมโยงกับการดูแลระยะยาวและส่งเสริมธุรกิจบริการดูแลระยะยาวที่ได้มาตรฐานสำหรับผู้สูงอายุ ที่อยู่ในภาวะพึ่งพิงในเขตเมือง รวมทั้งศึกษารูปแบบการคลังที่เป็นระบบประกันการดูแลระยะยาว

๓. วิจัยและพัฒนานวัตกรรมสิ่งอำนวยความสะดวกในการใช้ชีวิตประจำวัน วิจัยและพัฒนาและนวัตกรรมสิ่งอำนวยความสะดวกในการใช้ชีวิตประจำวันที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุ และพัฒนาเทคโนโลยีทางการแพทย์ในการส่งเสริมและฟื้นฟูสุขภาพในกลุ่มผู้สูงอายุ เทคโนโลยี เพื่อป้องกันการบาดเจ็บและติดตามการบำบัดรักษา

๔. ส่งเสริมการพัฒนาเมืองที่เป็นมิตรกับผู้สูงอายุทั้งระบบขนส่งสาธารณะ อาคาร สถานที่ พื้นที่สาธารณะ และที่อยู่อาศัยให้เอื้อต่อการใช้ชีวิตของผู้สูงอายุและทุกกลุ่มในสังคม

ยุทธศาสตร์ที่ ๒ การสร้างความเป็นธรรมและลดความเหลื่อมล้ำในสังคม

๑. เสริมการจัดสวัสดิการสังคมให้กับกลุ่มเปราะบางประชากรร้อยละ ๔๐ ที่มีรายได้ต่ำสุด อย่างเพียงพอและเหมาะสม อาทิ เพิ่มเบี้ยคนพิการและเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุที่ยากจนให้เพียงพอที่จะดำรงชีพได้สนับสนุนการจัดหาที่อยู่อาศัยและระบบสาธารณสุขภาคให้กับประชากรกลุ่มเปราะบางเพื่อแก้ปัญหาชุมชนแออัดในเมือง สนับสนุนชุมชนให้มีการจัดบริการตามความจำเป็นสำหรับผู้สูงอายุ

๒. พัฒนาศักยภาพคนให้มีทักษะความรู้และความสามารถในการดำรงชีวิตอย่างคุ้มค่า

๓. ส่งเสริมและจัดหาโครงสร้างพื้นฐานที่เหมาะสมให้ประชากรกลุ่มต่างๆโดยเฉพาะ กลุ่ม เด็กเยาวชน สตรี ผู้พิการ ผู้สูงอายุ และผู้ด้อยโอกาสทางสังคม เพื่อให้เข้าถึงบริการของรัฐและโอกาสทางสังคมได้อย่างเท่าเทียม รวมถึงการได้รับการพัฒนาทักษะให้สามารถประกอบอาชีพและมีรายได้

ตามศักยภาพ และความเหมาะสมของแต่ละบุคคล พร้อมทั้งส่งเสริมบทบาทของกลุ่มข้างต้นให้มีส่วนร่วมในการบริหารและการตัดสินใจทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่นเพื่อสนับสนุนการพัฒนาประเทศไทย

๒.๓.๓ แผนผู้สูงอายุแห่งชาติฉบับที่ ๒ (พ. ศ. ๒๕๔๕ - ๒๕๖๔) จัดแบ่งเป็น ๕ ยุทธศาสตร์ดังนี้

๑. ยุทธศาสตร์ด้านการเตรียมความพร้อมของประชากรเพื่อวัยสูงอายุที่มีคุณภาพ ประกอบด้วย ๓ มาตรการหลัก

- ๑.๑ มาตรการหลักประกันด้านรายได้เพื่อวัยสูงอายุ
- ๑.๒ มาตรการการให้การศึกษาและการเรียนรู้ตลอดชีวิต
- ๑.๓ มาตรการการปลูกจิตสำนึกให้คนในสังคมตระหนักถึงคุณค่า และศักดิ์ศรีของผู้สูงอายุ

ผู้สูงอายุ

๒. ยุทธศาสตร์ด้านการส่งเสริมผู้สูงอายุประกอบด้วย ๖ มาตรการหลัก

- ๒.๑ มาตรการส่งเสริมความรู้ด้านการส่งเสริมสุขภาพป้องกันดูแลตนเองเบื้องต้น
- ๒.๒ มาตรการส่งเสริมการอยู่ร่วมกันและสร้างความเข้มแข็งขององค์กรผู้สูงอายุ
- ๒.๓ มาตรการส่งเสริมด้านการทำงานและการหารายได้ของผู้สูงอายุ
- ๒.๔ มาตรการสนับสนุนผู้สูงอายุที่มีศักยภาพ
- ๒.๕ มาตรการส่งเสริมสนับสนุนสื่อทุกประเภทให้มีรายงานเพื่อผู้สูงอายุและสนับสนุนให้ผู้สูงอายุได้รับความรู้และสามารถเข้าถึงข่าวสารและสื่อ ส่งชุดมาตรการส่งเสริมและสนับสนุนให้ผู้สูงอายุ มีที่อยู่อาศัยและสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมและปลอดภัย

๓. ยุทธศาสตร์ด้านระบบคุ้มครองทางสังคมสำหรับผู้สูงอายุ ประกอบด้วย ๔ มาตรการหลัก

- ๓.๑ มาตรการคุ้มครองด้านรายได้
- ๓.๒ มาตรการหลักประกันด้านคุณภาพ
- ๓.๓ มาตรการด้านครอบครัวผู้ดูแลและการคุ้มครอง

๔. ยุทธศาสตร์ด้านการบริหารจัดการเพื่อการพัฒนาทางด้านผู้สูงอายุระดับชาติและการพัฒนาบุคลากรด้านผู้สูงอายุ ประกอบด้วย ๒ มาตรการหลัก

- ๔.๑ มาตรการการบริหารจัดการเพื่อการพัฒนาทางด้านผู้สูงอายุระดับชาติ
- ๔.๒ มาตรการส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาบุคลากรด้านผู้สูงอายุ

๕. ยุทธศาสตร์ด้านการประมวลและพัฒนาความรู้ด้านผู้สูงอายุ และการติดตามประเมินผลการดำเนินการตามแผนผู้สูงอายุแห่งชาติ ประกอบด้วย ๔ มาตรการหลัก

๕.๑ มาตรการสนับสนุนและส่งเสริมให้หน่วยงานวิจัยดำเนินการประมวลและพัฒนาองค์ความรู้ด้านผู้สูงอายุที่จำเป็นสำหรับการกำหนดนโยบาย และพัฒนาการบริหารหรือดำเนินการที่เป็นประโยชน์แก่ผู้สูงอายุ

๕.๒ มาตรการสนับสนุนและส่งเสริมการศึกษาวิจัยด้านผู้สูงอายุ โดยเฉพาะที่เป็นประโยชน์ต่อการกำหนดนโยบาย การพัฒนาบริการและการส่งเสริมให้ผู้สูงอายุสามารถดำรงอยู่ในสังคมอย่างเหมาะสม

๕.๓ มาตรการดำเนินการให้มีการติดตามประเมินผลการดำเนินการตามแผนผู้สูงอายุแห่งชาติมีมาตรฐานอย่างต่อเนื่อง

๕.๔ มาตรการพัฒนาระบบข้อมูลทางด้านผู้สูงอายุให้เป็นระบบและทันสมัย

๒.๓.๔ นโยบายผู้สูงอายุ ๒๕๖๐

กระทรวงการคลังเตรียมเพิ่มเบี้ยผู้สูงอายุจาก ๖๐๐ เป็น ๑,๒๐๐ บาทต่อเดือน เพื่อให้เพียงพอต่อการใช้จ่ายโดยอาจจะนำเงินจากการจัดเก็บภาษีบาปมาจัดตั้งเป็นกองทุนด้านอภิศักกรมสรรพสามิต ระบุว่า เงินทอง ๔ บาทกว่า ๑ แสนล้านบาท สามารถจัดสรรมาช่วยผู้สูงอายุได้หากรัฐบาลมีนโยบาย

กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุ

๑. รัฐบาลแห่งรัฐธรรมนูญราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐

มีบทบัญญัติที่บรรจุหลักการให้ความช่วยเหลือผู้สูงอายุไว้ดังนี้

หมวด ๓ สิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทย

มาตรา ๒๗ บุคคลย่อมเสมอกันในกฎหมาย มีสิทธิและเสรีภาพและได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเท่าเทียมกันประกอบกับ วรรคสี่มาตรการที่รัฐกำหนดขึ้น เพื่อขจัดอุปสรรคหรือส่งเสริมให้บุคคลสามารถใช้สิทธิหรือเสรีภาพได้เช่นเดียวกับบุคคลอื่นหรือเพื่อคุ้มครองหรืออำนวยความสะดวกให้แก่เด็กสตรีผู้สูงอายุคนพิการและผู้ด้อยโอกาสย่อมไม่ถือว่าเป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมตามวรรค ๓

มาตรา ๘๔ วรรค ๒ บุคคลซึ่งมีอายุเกิน ๖๐ ปีและไม่มีรายได้เพียงพอแก่การยังชีพและบุคคลผู้ยากไร้ย่อมมีสิทธิได้รับความช่วยเหลือที่เหมาะสมจากรัฐตามที่กฎหมายบัญญัติ

หมวด ๕ หน้าที่ของรัฐ

หมวด ๖ แนวนโยบายแห่งรัฐ

มาตรา ๗๑ ผลิตเพิ่มเสริมสร้างความแข็งแกร่งของครอบครัวอันเป็นองค์ประกอบพื้นฐานที่สำคัญของสังคมจัดให้ประชาชนที่มีที่อยู่อาศัยอย่างเหมาะสม ส่งเสริมและพัฒนาการเสริมสร้างสุขภาพเพื่อให้ประชาชนมีสุขภาพที่เข้มแข็งและมีจิตใจเข้มแข็ง รวมตลอดทั้งส่งเสริมและพัฒนาการศึกษาไปสู่ความเป็นเลิศและเกิดประโยชน์สูงสุดแก่ประชาชน

วรรคสี่ รัฐพึงให้ความช่วยเหลือเด็กเยาวชนสตรีผู้สูงอายุคนพิการผู้ยากไร้และผู้ด้อยโอกาส ให้สามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีคุณภาพและคุ้มครองป้องกันไม่ให้เกิดคนดั่งกล่าวใช้ความรุนแรงหรือประพฤติด้อย่างไม่เป็นธรรม รวมตลอดทั้งให้การบำบัด พิ้นฟูและเยียวยาผู้ถูกระทำการดังกล่าว

๒. พระราชบัญญัติสถานพยาบาล พ.ศ. ๒๕๔๑ และพระราชบัญญัติสถานประกอบการเพื่อสุขภาพ พ.ศ. ๒๕๕๙

จากสถานการณ์ที่ประเทศไทยกำลังเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุหรือผู้ที่ต้องพึ่งพิงผู้อื่นควรมีสถานที่หรือกิจการเพื่อการดูแลโดยไม่จำเป็นต้องพักรักษาที่โรงพยาบาลแห่งเดียว ซึ่งก่อนหน้านี้มีผู้ประกอบการกิจการดูแลผู้สูงอายุดำเนินการเกี่ยวกับการขออนุญาตดำเนินการผู้ดูแลผู้สูงอายุ ไม่มีกฎหมายรับรองโดยเฉพาะ ดำเนินการกิจการผู้ดูแลผู้สูงอายุตามพระราชบัญญัติสถานประกอบการ

เพื่อสุขภาพ พ.ศ. ๒๕๕๙ ไม่ใช่เพื่อการรักษาพยาบาล แต่หากมีการรักษาพยาบาลหรือทำหัตถการ จะต้องดำเนินการตามพระราชบัญญัติสถานพยาบาล พ.ศ. ๒๕๔๑

สถานประกอบการดูแลผู้สูงอายุสามารถดำเนินการเพื่อให้เป็นไปตามกฎหมายได้ ๒ ช่องทางคือ

๑) พระราชบัญญัติสถานพยาบาล พ.ศ. ๒๕๔๑ การดำเนินการกิจการดูแลผู้สูงอายุเดิม เรียกว่า สถานพยาบาลผู้ป่วยเรื้อรัง พระราชบัญญัติสถานพยาบาล พ.ศ. ๒๕๔๑ ประกาศกฎกระทรวง กำหนดลักษณะของสถานพยาบาลและลักษณะการให้บริการของสถานพยาบาล พ.ศ. ๒๕๔๕ ที่ กำหนดว่า สถานพยาบาลผู้ป่วยเรื้อรังเป็นสถานพยาบาลที่จัดให้ผู้ป่วยเรื้อรังโดยวิธีการพยาบาล ภายภาพบำบัด เวชกรรมทั่วไป หรือและมีการบริการทันตกรรม โรคศิลปะอื่นร่วมด้วย ซึ่งดำเนินการ โดยผู้ประกอบการวิชาชีพเวชกรรมหรือผู้ประกอบการวิชาชีพการพยาบาลและผดุงครรภ์ชั้นหนึ่งหรือผู้ ประกอบวิชาชีพสาขาภายภาพบำบัด ประมาณกระทรวงฯ พ.ศ. ๒๕๔๕ ถูกยกเลิกโดยกระทรวง กำหนดลักษณะของสถานพยาบาลและลักษณะการให้บริการของสถานพยาบาล พ.ศ. ๒๕๕๘ ซึ่งใน กฎกระทรวงฉบับปัจจุบันได้กำหนดค่านิยามว่าคำว่า โรงพยาบาลเฉพาะประเภทผู้ป่วย ให้ดำเนินการ โดยผู้ประกอบการวิชาชีพเวชกรรมเท่านั้น อีกครั้งในบทเฉพาะกาลข้อ ๑๕ กำหนดให้สถานพยาบาลเนื่อ รังให้เป็นโรงพยาบาลเฉพาะประเภทผู้ป่วยขนาดเล็ก ซึ่งเป็นกำหนดมาตรการให้สูงขึ้นจึงส่งผล กระทบต่อ Nursing home ที่จะต้องเป็นพยาบาลและมีแพทย์ พยาบาล นักกายภาพบำบัด ทำให้มี ค่าใช้จ่ายสูงสุด ซึ่งเป็นภาระแก่ผู้ดำเนินการเพื่อลดข้อจำกัดต่าง ๆ กรมสนับสนุนบริการสุขภาพ จึงได้เสนอปรับปรุงและยกร่างกฎกระทรวงกำหนดลักษณะของสถานพยาบาลและลักษณะการ ให้บริการของสถานพยาบาล (ฉบับที่...) พ.ศ.... การแก้ไขให้ผู้ประกอบการวิชาชีพทุกวิชาชีพที่ได้รับ ความเห็นชอบจากคณะกรรมการสถานพยาบาล สามารถดำเนินการ ขณะนี้รัฐมนตรีว่าการกระทรวง สาธารณสุขได้ลงนามเสนอร่างกฎหมายแล้ววันที่ ๔ พฤษภาคม ๒๕๖๐ เพื่อเสนอต่อคณะรัฐมนตรี เห็นชอบต่อไป

๒) พระราชบัญญัติสถานประกอบการเพื่อสุขภาพ พ.ศ. ๒๕๕๙ ซึ่งมีสาระสำคัญเกี่ยวกับ เรื่องการส่งเสริมสุขภาพ ซึ่งในช่วงแรกกิจการที่ออกตามพระราชบัญญัตินี้ได้แก่ กิจการสปา การนวด เพื่อสุขภาพ กิจการนวดเพื่อเสริมความงาม สำหรับกิจการดูแลผู้สูงอายุ สามารถดำเนินการได้โดย อาศัยมาตรา ๓ กิจการอื่นตามที่กำหนดในกระทรวงโดยคณะกรรมการสถานประกอบการเพื่อสุขภาพ ดำเนินการตามอำนาจหน้าที่ที่บัญญัติไว้มาตรา ๙ ให้คำแนะนำแก่รัฐมนตรีในการออกกฎกระทรวง ตามพระราชบัญญัตินี้เพื่อเป็นข้อมูลกรมกิจการผู้สูงอายุกระทรวงการพัฒนาสังคมและความ ประกอบการผู้สูงอายุอยู่ในบังคับของพระราชบัญญัติสถานประกอบการเพื่อสุขภาพ พ.ศ. ๒๕๕๙ ซึ่ง จะมีการกำหนดมาตรการดูแลผู้สูงอายุโดยกรมกิจการผู้สูงอายุ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความ มั่นคงของมนุษย์ เพื่อสถานประกอบการดูแลผู้สูงอายุฉันได้ดำเนินการตามกฎหมายได้อย่างดี การ ดำเนินการดูแลผู้สูงอายุตามพระราชบัญญัตินี้ไม่ใช่เพื่อการรักษาพยาบาล

๒.๔ แนวคิดพฤติกรรมของการป้องกันโรคของผู้สูงอายุ

ศรัณยา ยอดสุด ได้เขียนไว้ในสารนิพนธ์ เรื่อง ความสามารถในการดูแลตนเองด้านจิตใจ และพฤติกรรมป้องกันโรคของผู้สูงอายุ^๔ ดังนี้ สุริยาภรณ์ อินทรภิมย์ (๒๕๔๙) ศึกษาการดูแลตนเองของผู้สูงอายุที่อาศัยเพียงลำพังในจังหวัดสุราษฎร์ธานี^๕ ผลการวิจัย พบว่า การให้ความหมายของการดูแลตนเองของผู้สูงอายุที่อาศัยเพียงลำพังมีสองนัยยะ คือ การใส่ใจดูแลสุขภาพทางด้านร่างกายและจิตใจและการพึ่งพาตนเอง รวมทั้งการแสวงหาการช่วยเหลือ การใส่ใจดูแลด้านร่างกายและจิตใจ เกิดจากการตระหนักต่อการเปลี่ยนแปลงจากภาวะสูงวัย โดยมีการปฏิบัติกิจกรรม ดังนี้ การสังเกตอาการผิดปกติของร่างกาย การเลือกบริโภคอาหาร การออกกำลังกาย การพักผ่อน และการผสมผสานคำสอนของพระพุทธศาสนาในการดำเนินชีวิต ส่วนความหมายของการพึ่งพาตนเองและการแสวงหาการช่วยเหลือเกิดจากการยอมรับสภาพของการอยู่เพียงลำพัง และการรับรู้ความสามารถในการทำหน้าที่ของร่างกายเมื่อไม่สามารถช่วยเหลือตัวเองได้ ผู้สูงอายุจะแสวงหาการช่วยเหลือจากบุคคลใกล้ชิดหรือเพื่อนบ้าน การจัดการในชีวิตประจำวันของผู้สูงอายุที่อาศัยเพียงลำพัง ประกอบไปด้วย ๕ ประเด็น คือ การปรับเปลี่ยนการออกกำลังกาย การจัดการด้านอาหาร การจัดการความเครียด “ทำใจ” การจัดการด้านเศรษฐกิจ “ใช้จ่ายแต่พอควร” และการวางแผนจัดการกับชีวิตอนาคต “เตรียมพร้อมให้กับตัวเอง” ส่วนปัญหาหรืออุปสรรคในการดูแลตนเองของผู้สูงอายุที่อาศัยเพียงลำพัง คือ ข้อจำกัดการทำหน้าที่ของร่างกายจากโรคเรื้อรังหรือการขาดแคลนทรัพยากรเกื้อหนุน ส่งผลให้ผู้สูงอายุไม่สามารถปฏิบัติกิจกรรมการดูแลตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผลการศึกษาครั้งนี้ทำให้เกิดความเข้าใจอย่างถ่องแท้ต่อการดูแลตนเอง และการจัดการในชีวิตประจำวันจากมุมมองของผู้สูงอายุที่อาศัยเพียงลำพัง ข้อมูลดังกล่าว มีประโยชน์ต่อทีมสุขภาพในการดูแลผู้สูงอายุที่อาศัยเพียงลำพังอย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับบริบทของผู้สูงอายุคงไว้ ซึ่งการทำหน้าที่ของร่างกายและพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ

จากการทบทวนวรรณกรรม พบว่า พฤติกรรมการดูแลสุขภาพอนามัยมีความหมาย สอดคล้องกับพฤติกรรมการป้องกันโรค^๖ (Preventive Behavior) คือ พฤติกรรมการสุขภาพเป็นแนวคิดหรือรูปแบบที่อธิบายถึงอิทธิพลของปัจจัยในแต่ละแนวคิดที่มีต่อพฤติกรรมการป้องกันโรคที่เกิดขึ้นภายในบุคคลหรือพันธุกรรม จิตใจและอารมณ์ และปัจจัยที่เกิดขึ้นภายนอกบุคคล ปัจจัยภายนอกบุคคล คือ สิ่งแวดล้อมซึ่งปัจจัยภายนอกตนเองมาจากการยอมรับ หรือผลของการ

^๔ ศรัณยา ยอดสุด, “ความสามารถในการดูแลตนเองด้านจิตใจและพฤติกรรมป้องกันโรคของผู้สูงอายุ”, สารนิพนธ์ การศึกษามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, หนังสือ รายงานการศึกษาค้นคว้า เรื่อง “การดูแลรักษาพยาบาลผู้สูงอายุแบบครบวงจร”, (คณะกรรมการสาธารณสุข สภานิติบัญญัติแห่งชาติ, ๒๕๕๓), หน้า ๑๗.

^๕ สุริยาภรณ์ อินทรภิมย์, ศึกษาการดูแลตนเองของผู้สูงอายุที่อาศัยเพียงลำพังในจังหวัดสุราษฎร์ธานี หนังสือ รายงานการศึกษาค้นคว้า เรื่อง “การดูแลรักษาพยาบาลผู้สูงอายุแบบครบวงจร”, (คณะกรรมการสาธารณสุข สภานิติบัญญัติแห่งชาติ, ๒๕๔๙), หน้า ๑๗.

^๖ Preventive Behavior, พฤติกรรมการดูแลสุขภาพอนามัย หนังสือ รายงานการศึกษาค้นคว้า เรื่อง “การดูแลรักษาพยาบาลผู้สูงอายุแบบครบวงจร”, (คณะกรรมการสาธารณสุข สภานิติบัญญัติแห่งชาติ, ๒๕๔๙), หน้า ๑๗.

รับรู้ว่าคุณอยู่ในภาวะที่เสี่ยงต่อการเกิดปัญหาสุขภาพ ส่วนพฤติกรรมกรรมการป้องกันโรคที่เกิดขึ้นจากปัจจัยภายนอกเกิดจากสิ่งกระตุ้นต่าง ๆ เช่น กระแสของการดูแลสุขภาพ การได้รับสื่อที่เกี่ยวข้องกับการดูแลสุขภาพ รวมถึงพฤติกรรมกรรมการดูแลสุขภาพของคนรอบข้างมีผลทำให้บุคคลมีแนวโน้มที่จะมีพฤติกรรมกรรมการป้องกันโรคหรือพฤติกรรมในการดูแลสุขภาพตามไปด้วย

๒.๔.๑ พฤติกรรมในการป้องกันโรคของผู้สูงอายุ

จากการสำรวจอนามัยและสวัสดิการ พ.ศ. ๒๕๔๘ ของสำนักงานสถิติแห่งชาติ พบว่า กลุ่มประชากรสูงอายุ (๖๐ ปีขึ้นไป) มีสัดส่วนของผู้ที่มีปัญหาเรื่องโรคเรื้อรังหรือโรคประจำตัวสูงกว่าทุกกลุ่มอายุ ซึ่งโรคที่สำคัญในผู้สูงอายุ^๗ ได้แก่ โรคหัวใจโรคหลอดเลือดเป็นอันดับ ๑ คิดเป็นร้อยละ ๔๒.๗ รองลงมาคือ โรคระบบต่อมไร้ท่อ คิดเป็นร้อยละ ๒๔.๓ โรคระบบกล้ามเนื้อ เส้นเอ็น กระดูก และข้อ คิดเป็นร้อยละ ๒๐.๙ โรคระบบทางเดินอาหาร คิดเป็นร้อยละ ๘.๕ โรคระบบทางเดินหายใจ คิดเป็นร้อยละ ๗.๙ ตามลำดับ^๘ (คณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานผู้สูงอายุแห่งชาติ, ๒๕๔๘)

จากการทบทวนวรรณกรรม ไม่พบว่า มีการศึกษาพฤติกรรมกรรมการป้องกันโรคโดยตรง จึงใช้การดูแลสุขภาพร่างกายมาใช้ในงานวิจัยนี้ ซึ่งพฤติกรรมกรรมการดำรงไว้ให้สุขภาพแข็งแรงและป้องกันโรค หมายถึง พฤติกรรมต่าง ๆ ที่บุคคลสามารถทำให้ร่างกายแข็งแรงสมบูรณ์ปราศจากโรคร้ายไข้เจ็บและการปฏิบัติเพื่อป้องกันโรคด้วย (สิริพร ภายจนประโชติ, ๒๕๔๖) พฤติกรรมกรรมการป้องกันโรคในผู้สูงอายุ^๙ ประกอบไปด้วย พฤติกรรมใน ๔ ด้าน คือ

๑) การออกกำลังกาย

คนที่ขาดการออกกำลังกายมีโอกาสเสี่ยงต่อการเกิดโรคหัวใจเพราะพอ ๆ กับคนที่มี ความดันโลหิตสูง การหันมาออกกำลังกายอย่างเพียงพอจะเกิดประโยชน์อย่างมหาศาล โดยประโยชน์ของการออกกำลังกายสามารถสรุปได้ดังนี้^{๑๐} คือ (สำนักข่าวแห่งชาติ, ๒๕๔๘)

- ลดปัจจัยเสี่ยงต่อการเกิดโรคหัวใจต่าง ๆ เช่น ความดันโลหิตสูง ความอ้วนระดับคอเลสเตอรอลสูง เบาหวาน และภาวะเครียด
- เพิ่มหรือคงระดับความแข็งแรง ความทนทาน และเพิ่มระดับพลังงานของร่างกาย
- ปรับปรุงรูปร่างและเพิ่มความรู้สึกของการมีสุขภาพดี
- ช่วยให้หลับสบายขึ้น

^๗ อนามัยและสวัสดิการของสำนักงานสถิติแห่งชาติ, หนังสือ รายงานการพิจารณาศึกษา เรื่อง “การดูแลรักษาพยาบาลผู้สูงอายุแบบครบวงจร”, (คณะกรรมการธิการสาธารณสุข: สภานิติบัญญัติแห่งชาติ, ๒๕๔๘) หน้า ๑๘.

^๘ คณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานผู้สูงอายุแห่งชาติ, หนังสือ รายงานการพิจารณาศึกษา เรื่อง “การดูแลรักษาพยาบาลผู้สูงอายุแบบครบวงจร”, (คณะกรรมการธิการสาธารณสุข: สภานิติบัญญัติแห่งชาติ, ๒๕๔๘), หน้า ๑๘.

^๙ สิริพร ภายจนประโชติ, หนังสือ รายงานการพิจารณาศึกษา เรื่อง “การดูแลรักษาพยาบาลผู้สูงอายุแบบครบวงจร”, (คณะกรรมการธิการสาธารณสุข: สภานิติบัญญัติแห่งชาติ, ๒๕๔๖), หน้า ๑๘.

^{๑๐} สำนักข่าวแห่งชาติ, หนังสือ รายงานการพิจารณาศึกษา เรื่อง “การดูแลรักษาพยาบาลผู้สูงอายุแบบครบวงจร”, (คณะกรรมการธิการสาธารณสุข: สภานิติบัญญัติแห่งชาติ, ๒๕๔๘), หน้า ๑๘.

- ทราบปริมาณอาหารที่เหมาะสมกับความต้องการ
- เพิ่มความกระฉับกระเฉง ซึ่งนำไปสู่การทำงานที่มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น
- เพิ่มความแข็งแรงของกล้ามเนื้อและกระดูก

๒) ด้านการรับประทานอาหาร

ปัจจุบันกระทรวงสาธารณสุขได้ออกตราสัญลักษณ์ “อาหารรักษัหัวใจ” เพื่อแสดงว่าอาหารชนิดนี้มีใยอาหารสูงหรือเกลือไม่มาก หรือปริมาณน้ำตาลไม่มาก หรือมีชนิดของกรดไขมันในสัดส่วนที่เหมาะสม เมื่อบริโภคในปริมาณที่ให้พลังงานเหมาะสม จะไม่เพิ่มความเสี่ยงต่อการเป็นโรคหัวใจและหลอดเลือด โดยกลุ่มอาหารที่รับพิจารณาออกตรารับรองในระยะแรกกำหนดเป็น ๖ กลุ่มดังนี้

- กลุ่มที่ ๑ ธัญชาติและผลิตภัณฑ์
- กลุ่มที่ ๒ อาหารทะเล เนื้อสัตว์ และผลิตภัณฑ์
- กลุ่มที่ ๓ นมและผลิตภัณฑ์
- กลุ่มที่ ๔ น้ำและไขมัน
- กลุ่มที่ ๕ ถั่วและผลิตภัณฑ์
- กลุ่มที่ ๖ น้ำดื่ม

โภชนบัญญัติ ๙ ประการ เพื่อสุขภาพที่ดีของคนไทย

๑. กินอาหารครบ ๕ หมู่แต่ละหมู่ให้หลากหลายและหมั่นดื่มน้ำหนักตัวอยู่เสมอ
๒. กินข้าวเป็นอาหารหลัก สลับกับอาหารประเภทแป้งเป็นบางมื้อ
๓. กินพืชผักให้มากและกินผลไม้เป็นประจำ
๔. กินปลา เนื้อสัตว์ไม่ติดมัน ไข่และถั่วเมล็ดแห้งเป็นประจำ
๕. ดื่มนมให้เหมาะสมตามวัย
๖. กินอาหารที่มีไขมันแต่พอควร
๗. หลีกเลี่ยงการกินอาหารรสหวานจัดและเค็มจัด
๘. กินอาหารที่สะอาดปราศจากการปนเปื้อน
๙. งดหรือลดเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์

๓) ด้านการจัดความเครียด^{๑๑}

มูลนิธิหมอชาวบ้าน (๒๕๔๙) ได้อธิบายถึงความสำคัญของความเครียดกับความดันโลหิตสูงว่า กลไกความสัมพันธ์ระหว่างความดันเลือดสูงกับความเครียดเฉียบพลัน ผ่านการกระตุ้นมาจากระบบประสาทอัตโนมัติซิมพาเทติก ทำให้การเต้นของหัวใจเร็วขึ้น และความดันเลือดสูงขึ้น ความเครียด คือ สภาวะที่เกิดขึ้นเมื่อมีสิ่งเร้าจากภายนอก (รูป รส กลิ่น เสียง สัมผัส) และภายนอก (สิ่งที่ใจนึกคิด) มากระทบ ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ จนเสียสมดุลก่อให้เกิดการปรับตัวเพื่อจัดการกับสิ่งเร้าต่าง ๆ ส่วนความหมายของปัจจัยทางจิตใจสังคมที่มีผลต่อโรคหลอดเลือดหัวใจ หมายถึง

^{๑๑} มูลนิธิหมอชาวบ้าน, หนังสือ รายงานการพิจารณาศึกษา เรื่อง “การดูแลรักษาพยาบาลผู้สูงอายุแบบครบวงจร”, (คณะกรรมการสาธารณสุข: สภานิติบัญญัติแห่งชาติ, ๒๕๔๙), หน้า ๑๙.

ความเครียดในชีวิตเรื้อรัง ได้แก่ ความเครียดในการทำงาน ความเครียดในหน้าที่การงาน ความไม่สมดุลระหว่างความพยายามกับรางวัลที่ได้รับความเครียดในชีวิตสมรสและในครอบครัว เป็นต้น ความซึมเศร้าและกังวล บุคลิกภาพความมุ่งร้ายผู้อื่นและความโกรธ สถานะทางสังคม เศรษฐกิจ การสนับสนุนทางสังคม การโดดเดี่ยวทางสังคม

๔) ด้านการดูแลสุขภาพอนามัย

การที่จะทราบว่าหลอดเลือดเลี้ยงหัวใจตีบตัน จะต้องพยายามแสดงให้เห็นว่ามี การติดกันจริงของหลอดเลือดเลี้ยงหัวใจ เช่น การทำงานของหัวใจเปลี่ยนแปลงไป หรือมีสิ่งบอกเหตุว่า กล้ามเนื้อหัวใจขาดเลือด ซึ่งอาจแสดงออกมาให้เห็นหลังจากมีการออกกำลังกาย ด้วยการวิ่งบนสายพานในการทดสอบสมรรถภาพหัวใจ หรือในกรณีที่เกิดภาวะกล้ามเนื้อหัวใจตายไปแล้วก็อ่าน แสดงให้เห็นด้วยการตรวจวิเคราะห์ได้^{๑๒} สำหรับการตรวจวิเคราะห์อาจมีดังนี้ (สำนักข่าวแห่งชาติ, ๒๕๔๘)

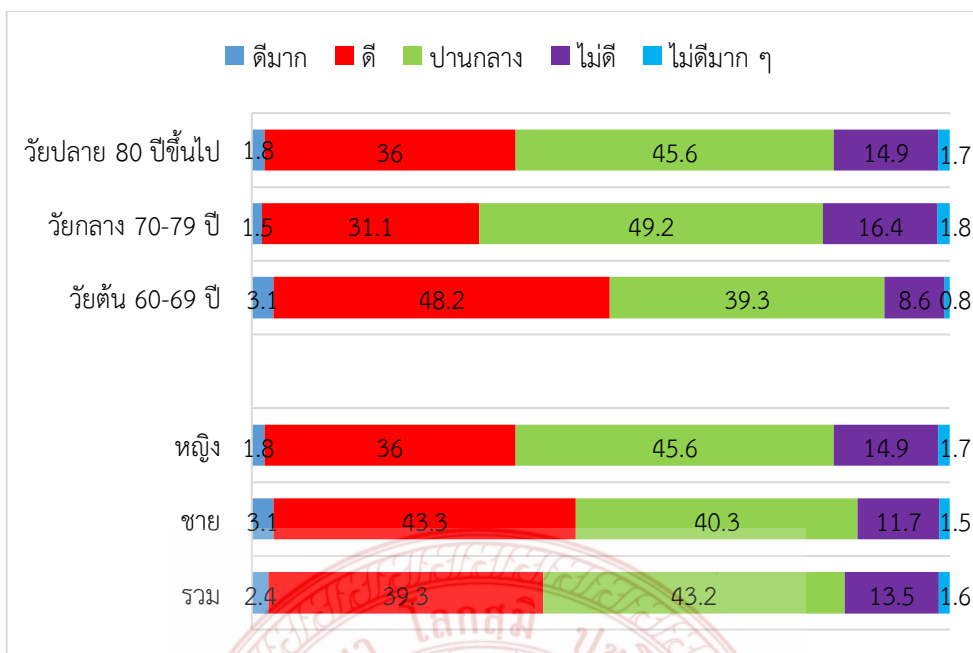
- การตรวจคลื่นหัวใจหรือในภาษาอังกฤษเรียกย่อ ๆ ว่า E.C.G. หรือ EKG. เป็นการตรวจการเปลี่ยนแปลงของคลื่นไฟฟ้าที่เกิดจากการทำงานของกล้ามเนื้อหัวใจในทุกขณะการเต้น
- การทดสอบสมรรถภาพหัวใจ เป็นการตรวจคลื่นไฟฟ้าหัวใจ โดยให้ผู้รับการออกกำลังกายเพื่อเพิ่มงานให้กับหัวใจด้วยการวิ่งบนสายพาน และดูการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น
- การบันทึกคลื่นไฟฟ้าหัวใจชนิดติดตัว เป็นการบันทึกคลื่นไฟฟ้าหัวใจลงในอุปกรณ์ขนาดเล็กที่ผู้รับการตรวจสามารถนำติดตัวไปได้ตลอดเวลา อุปกรณ์นี้จะทำหน้าที่บันทึกคลื่นไฟฟ้าไปตลอดไม่ว่าท่านจะนั่งทำงานเดินไปมา เดินขึ้นลงบันได หรือกิจการอื่นใดของผู้รับการตรวจตลอด ๒๔ ชั่วโมง เพื่อดูการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น

จากการทบทวนพฤติกรรมกรรมการป้องกันโรคของผู้สูงอายุ พบว่า เกิดมาจากพฤติกรรมการใช้ชีวิตประจำวัน เช่น การออกกำลังกาย การรับประทานอาหาร การจัดการความเครียด ซึ่งพฤติกรรมการใช้ชีวิตประจำวันเหล่านี้เป็นพื้นฐานของพฤติกรรมกรรมการป้องกันโรคทั่วไป

๒.๔.๒ ภาวะสุขภาพโดยรวมและสวัสดิการรักษายาบาล

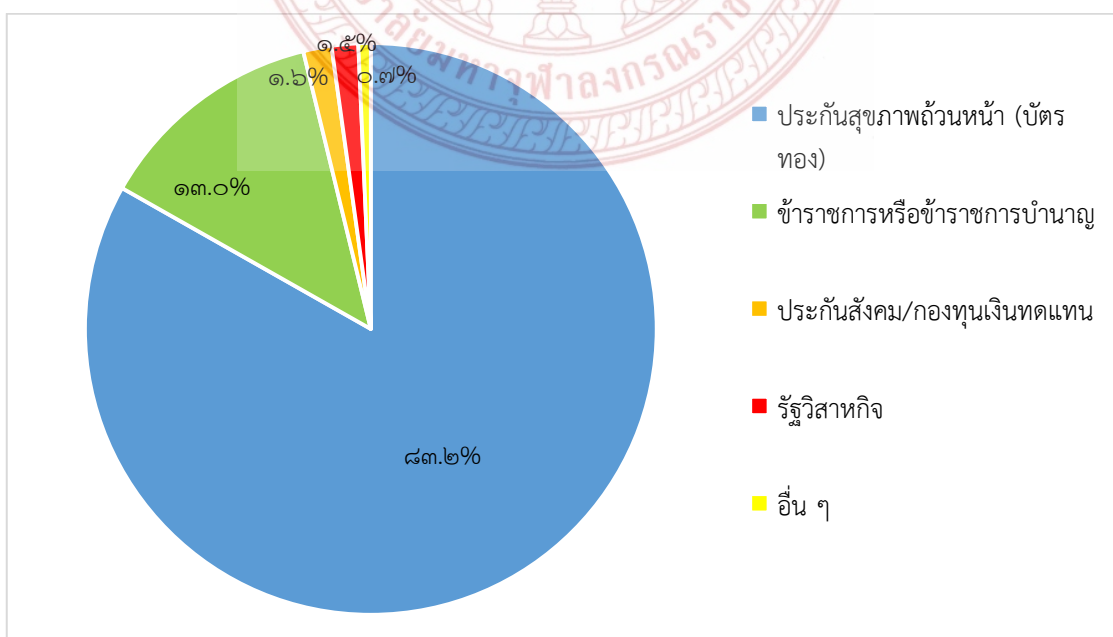
ผลจากการที่ผู้สูงอายุประเมินภาวะสุขภาพร่างกายโดยรวมของตนเองในระหว่าง ๗ วันก่อนวันสัมภาษณ์ พบว่า ผู้สูงอายุส่วนใหญ่ประเมินว่าตนเองมีสุขภาพปานกลาง ร้อยละ ๔๓.๒ มีสุขภาพดี ร้อยละ ๓๙.๓ มีสุขภาพดีมาก ร้อยละ ๒.๔ ผู้สูงอายุที่ประเมินตนเองว่ามีสุขภาพไม่ดีและไม่ดีมาก ๆ มีเพียงร้อยละ ๑๓.๕ และร้อยละ ๑.๖ ตามลำดับ

^{๑๒} สำนักข่าวแห่งชาติ, หนังสือ รายงานการพิจารณาศึกษา เรื่อง “การดูแลสุขภาพพยาบาลผู้สูงอายุแบบครบวงจร”, (คณะกรรมการสาธารณสุข: สภานิติบัญญัติแห่งชาติ, ๒๕๔๘), หน้า ๒๐.

แผนภาพที่ ๒.๑ ร้อยละของผู้สูงอายุจำแนกตามภาวะสุขภาพโดยรวม เพศ และกลุ่มช่วงวัย พ.ศ. ๒๕๖๐
ที่มา: รายงานการสำรวจประชากรสูงอายุในประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๖๐ สำนักงานสถิติแห่งชาติ

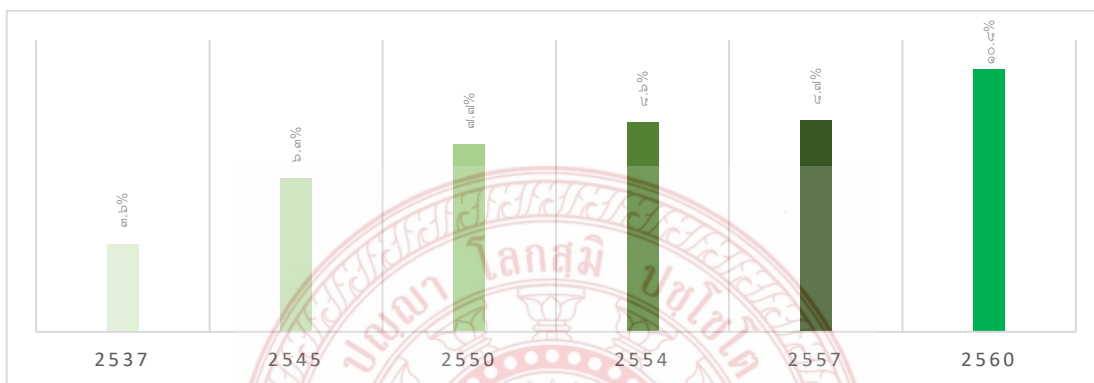
สำหรับสวัสดิการค่ารักษาพยาบาลหลักที่ผู้สูงอายุใช้สิทธิ ส่วนใหญ่ใช้สิทธิประกันสุขภาพถ้วนหน้า (บัตรทองร้อยละ ๘๓.๒ สิทธิข้าราชการหรือข้าราชการบำนาญ ร้อยละ ๑๓.๐ สิทธิประกันสังคม/กองทุนเงินทดแทน ร้อยละ ๑.๖ สุทธิรตน์วิสาหกิจ ๑.๕ และสิทธิอื่น ๆ ร้อยละ ๐.๗)

แผนภาพที่ ๒.๒ ร้อยละของผู้สูงอายุจำแนกตามสวัสดิการค่ารักษาพยาบาลหลัก พ.ศ. ๒๕๕๖
ที่มา: รายงานการสำรวจประชากรสูงอายุในประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๖๐ สำนักงานสถิติแห่งชาติ

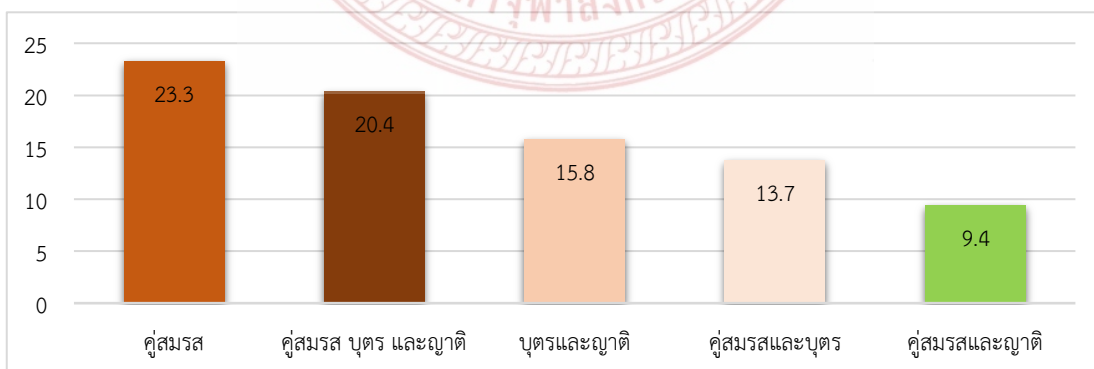
๒.๔.๓ ลักษณะการอยู่อาศัยของผู้สูงอายุ

สัดส่วนของผู้สูงอายุที่อยู่คนเดียวตามลำพังในครัวเรือนมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น โดยปี ๒๕๓๗ มีผู้สูงอายุที่อยู่คนเดียว ร้อยละ ๓.๖ และเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ ๖.๓ ร้อยละ ๗.๗ ร้อยละ ๘.๖ ร้อยละ ๘.๗ ในปี ๒๕๔๕ ปี ๒๕๕๐ และปี ๒๕๕๗ ตามลำดับ จากผลการสำรวจปี ๒๕๖๐ มีผู้สูงอายุอยู่คนเดียวตามลำพังเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ ๑๐.๘ และไม่ได้อยู่คนเดียวตามลำพัง ร้อยละ ๘๙.๒ โดยผู้สูงอายุที่อยู่ลำพังคนเดียว เป็นผู้สูงอายุวัยต้น (อายุ ๖๐-๖๙ ปี) ร้อยละ ๙.๒ วัยกลาง (อายุ ๗๐-๗๙ ปี) ร้อยละ ๑๒.๕ และวัยปลาย (อายุ ๘๐ ปีขึ้นไป) ร้อยละ ๑๔.๐

แผนภาพที่ ๒.๓ ร้อยละของผู้สูงอายุจำแนกตามผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่เพียงลำพัง พ.ศ. ๒๕๓๗-๒๕๖๐
ที่มา: รายงานการสำรวจประชากรสูงอายุในประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๖๐ สำนักงานสถิติแห่งชาติ

ผู้สูงอายุที่ไม่ได้อยู่คนเดียวในครัวเรือน (ร้อยละ ๘๙.๒) ส่วนใหญ่ร้อยละ ๒๓.๓ อยู่กับคู่สมรส รองลงมาร้อยละ ๒๐.๔ มีบุคคลอื่นอยู่ด้วยกันอย่างพร้อมเพียง คือ คู่สมรส บุตร และญาติ (ได้แก่ บุตรของบุตร บุตรเขย บุตรสะใภ้ พ่อแม่ พี่ น้อง ญาติ) ร้อยละ ๑๕.๘ อยู่กับบุตรและญาติ ร้อยละ ๑๓.๗ อยู่กับคู่สมรสและบุตร และร้อยละ ๙.๔ อยู่กับคู่สมรสและญาติ

แผนภาพที่ ๒.๔ ร้อยละของผู้สูงอายุ จำแนกตามคนที่ผู้สูงอายุอยู่ด้วย พ.ศ. ๒๕๖๐^{๑๓}
ที่มา: รายงานการสำรวจประชากรสูงอายุในประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๖๐ สำนักงานสถิติแห่งชาติ

^{๑๓} สำนักงานสถิติแห่งชาติ รายงานการสำรวจประชากรสูงอายุในประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๖๐, หนังสือ รายงานการพิจารณาการศึกษา เรื่อง “การดูแลรักษาพยาบาลผู้สูงอายุแบบครบวงจร”, (คณะกรรมการวิชาการสาธารณสุข: สภานิติบัญญัติแห่งชาติ, ๒๕๖๐), หน้า ๔๕-๕๐.

๒.๕ แนวคิดการพึ่งตนเองของผู้สูงอายุ

๒.๕.๑ ความหมายของการพึ่งพาตนเอง

การให้ความหมายของการดูแลตนเอง^{๑๔} ได้กล่าวว่า มีนักวิชาการได้ให้ความหมายในมุมมองต่าง ๆ ดังนี้ เลวิน ให้มุมมองของการดูแลตนเองว่า^{๑๕} เป็นกระบวนการในการทำหน้าที่ของบุคคลนั้น ๆ เกี่ยวกับสุขภาพ และบุคคลจะได้ประโยชน์จากการส่งเสริมสุขภาพการป้องกันโรคและการรักษาการดูแลตนเองถือเป็นความสมัครใจเป็นข้อจำกัดของตนเอง ไม่มีการบังคับเป็นความหลากหลายของพฤติกรรมเกี่ยวพันอย่างต่อเนื่องหรืออาจเฉพาะช่วงเวลาหนึ่ง ๆ และเป็นกระบวนการตัดสินใจที่เกี่ยวกับการได้สังเกตตัวเอง การตระหนักในอาการ และอาการแสดงการพิจารณาถึงความรุนแรงรวมถึงการมีทางเลือกและการประเมินแนวทางการรักษา โดยในมุมมองของเลวิน เห็นว่าการดูแลตนเองเป็นการกระทำเฉพาะบุคคล โดยใช้ความสามารถและการตัดสินใจของตนเองเพื่อบรรลุถึงภาวะสุขภาพ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของโรมเดอร์ โดยเน้นที่เป็นการตัดสินใจและการกระทำโดยตัวบุคคลที่มีความสนใจ^{๑๖} ในสุขภาพของตน เป็นวิธีแรกของบุคคลในการแก้ไขปัญหาสุขภาพ และการดูแลตนเองถือเป็นหนึ่งในกลยุทธ์ของการเข้าถึงภาวะสุขภาพที่ยึดบุคคลเป็นศูนย์กลาง บุคคลมีแหล่งประโยชน์สำหรับการคงไว้ ซึ่งภาวะสุขภาพและการแก้ไขปัญหาของตนเอง ๕ แหล่งด้วยกัน คือ

๑. ตัวบุคคล
๒. สมาชิกในครอบครัวหรือเพื่อน
๓. บุคลากรสุขภาพ
๔. ข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ
๕. สิ่งแวดล้อม

สอดคล้องกับแนวคิดของนอร์ริส (Norri, ๑๙๗๙) ที่ให้ความหมายว่า เป็นกระบวนการที่เปิดโอกาสให้บุคคลและครอบครัวได้รับการริเริ่ม มีความรับผิดชอบ รวมทั้งได้รับผลประโยชน์จากการทำหน้าที่ในขณะที่กำลังพัฒนาความสามารถทางด้านสุขภาพ มุมมองของนอร์ริสเห็นว่าการดูแลตนเองเป็นการกระทำร่วมกันระหว่างบุคคลและสมาชิกในครอบครัว เพื่อให้บรรลุเป้าหมายในการคงไว้ซึ่งสุขภาพที่ดี^{๑๗} โอเร็ม (Orem, ๑๙๙๕) ให้ความหมายของการดูแลตนเองว่า เป็นธรรมชาติของมนุษย์ที่มีการพึ่งตนเองเป็นความสามารถที่มาจากประสบการณ์เกี่ยวกับตนเอง สิ่งแวดล้อมและการถ่ายทอดความคิดต่อ ๆ กันมา เป็นการปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ ของบุคคลเพื่อดำรงไว้ซึ่งชีวิต สุขภาพ

^{๑๔} ความหมายของการดูแลตนเอง ศรัณยา ยอดสุด, หนังสือ รายงานการศึกษาศึกษา เรื่อง “การดูแลรักษาพยาบาลผู้สูงอายุแบบครบวงจร”, (คณะกรรมการสาธารณสุข: สภานิติบัญญัติแห่งชาติ, ๒๕๕๓), หน้า ๑๓.

^{๑๕} Gantz, หนังสือ รายงานการศึกษาศึกษา เรื่อง “การดูแลรักษาพยาบาลผู้สูงอายุแบบครบวงจร”, (คณะกรรมการสาธารณสุข: สภานิติบัญญัติแห่งชาติ, ๑๙๙๐), หน้า ๑๓.

^{๑๖} Health Canada, หนังสือ รายงานการศึกษาศึกษา เรื่อง “การดูแลรักษาพยาบาลผู้สูงอายุแบบครบวงจร”, (คณะกรรมการสาธารณสุข: สภานิติบัญญัติแห่งชาติ, ๒๐๐๔), หน้า ๑๓.

^{๑๗} Norri, หนังสือ รายงานการศึกษาศึกษา เรื่อง “การดูแลรักษาพยาบาลผู้สูงอายุแบบครบวงจร” ของคณะกรรมการสาธารณสุข: สภานิติบัญญัติแห่งชาติ, ๑๙๗๙, หน้า ๑๔.

และความเป็นอยู่ที่ดี^{๑๘} ซึ่งสอดคล้องกับ เพนเดอร์ (Pender, ๑๙๙๖) ที่กล่าวว่า การดูแลตนเองเป็นการปฏิบัติกิจกรรมที่บุคคลได้ริเริ่มและกระทำในแนวทางของตนเองเพื่อดำรงชีวิต ส่งเสริมสุขภาพและความเป็นอยู่ที่ดีของตนไว้มีแบบแผนและเป้าหมายตลอดจนความต่อเนื่อง และเมื่อใดที่ดูแลตนเองอย่างถูกต้องครบถ้วนก็จะทำให้การดูแลตนเองมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น^{๑๙}

ดิส, บราวน์, แคมบรอน และราโคฟสกี (Dill, Brown, Ciambone; & Rakowski, ๑๙๙๕) ได้ทำการศึกษาวิจัยโดยใช้วิธีสัมภาษณ์ผู้สูงอายุเกี่ยวกับทัศนคติและพฤติกรรมการดูแลตนเองของผู้สูงอายุ พบว่าผู้สูงอายุแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการดูแลตนเองว่า หมายถึง ปฏิบัติการตอบสนองต่ออาการแสดงออกทางร่างกาย โดยอาศัยประสบการณ์ที่สะสมมาตลอดชีวิตของตน มีการสังเกตอาการแสดงออกของร่างกาย จากนั้นจึงมีการตีความหมายของอาการแสดงและมีการแสวงหาการรักษาทั้งทางวิทยาศาสตร์สุขภาพและสังคมจิตวิทยา^{๒๐}

มีผู้สูงอายุได้ให้ความหมายของการดูแลตนเองว่า การตระหนักถึงการเปลี่ยนแปลงของวัยสูงอายুর่วมกับประสบการณ์ในการใช้ชีวิตที่ผ่านมา จึงเกิดพฤติกรรมที่แสดงให้เห็นถึงความเอาใจใส่ของตนเอง (Berman; & Iris, ๑๙๙๘)

ขณะที่องค์การอนามัยโลก (World Health Organization, ๑๙๙๘) ให้ความหมายของการดูแลตนเองในภาพที่กว้างขึ้น โดยครอบคลุมทั้งบุคคล ครอบครัว และชุมชน กล่าวว่า การดูแลตนเองเป็นการปฏิบัติกิจกรรมของบุคคล ครอบครัว และชุมชนภายใต้เป้าหมายของการส่งเสริมสุขภาพป้องกันโรคควบคุมอาการเจ็บปวดและฟื้นฟูสภาพ การปฏิบัติกิจกรรมเหล่านี้เป็นผลมาจากการได้รับความรู้^{๒๑}

รายงานการศึกษาเรื่อง วิถีชีวิตและการดูแลตนเองของผู้สูงอายุในชุมชนแห่งหนึ่งในเขตภายใต้ ซึ่งเป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพที่มีวัตถุประสงค์เพื่อต้องการสะท้อนมุมมองของผู้สูงอายุต่อการดูแลตนเองและการดำเนินชีวิตในชุมชน พบว่า ผู้สูงอายุได้ให้ความหมายของการดูแลตนเอง คือเป็นการรักษาสุขภาพให้แข็งแรงเพื่อให้สามารถทำงานได้และไม่ต้องพึ่งพาผู้อื่น

สุเมธ ตันติเวชกุล ไตกลาวไวว่า การพึ่งตนเอง หมายถึง ลักษณะของสังคมที่สามารถอยู่ได้โดยที่ประชาชนในชุมชนนั้นมีความสุขตามอัตภาพ โดยนัยนี้ การพึ่งตนเองจึงไม่ใช่การที่สังคมดำรงอยู่

^{๑๘} Orem, หนังสือ รายงานการพิจารณาการศึกษา เรื่อง “การดูแลรักษาพยาบาลผู้สูงอายุแบบครบวงจร”, (คณะกรรมการสาธารณสุข: สภานิติบัญญัติแห่งชาติ, ๑๙๙๕), หน้า ๑๔.

^{๑๙} Pender, หนังสือ รายงานการพิจารณาการศึกษา เรื่อง “การดูแลรักษาพยาบาลผู้สูงอายุแบบครบวงจร” (คณะกรรมการสาธารณสุข: สภานิติบัญญัติแห่งชาติ, ๑๙๙๖), หน้า ๑๔.

^{๒๐} Dill, Brown, Ciambone; & Rakowski, หนังสือ รายงานการพิจารณาการศึกษา เรื่อง “การดูแลรักษาพยาบาลผู้สูงอายุแบบครบวงจร”, (คณะกรรมการสาธารณสุข: สภานิติบัญญัติแห่งชาติ, ๑๙๙๕), หน้า ๑๔.

^{๒๑} World Health Organization, หนังสือ รายงานการพิจารณาการศึกษา เรื่อง “การดูแลรักษาพยาบาลผู้สูงอายุแบบครบวงจร” (คณะกรรมการสาธารณสุข: สภานิติบัญญัติแห่งชาติ, ๑๙๙๘), หน้า ๑๔.

อย่างโดดเดี่ยวโดยไม่เกี่ยวข้องกับสัมพันธกับประเทศอื่น ๆ อีกทั้งแบบแผนของการพึ่งตนเองก็ย่อมมีได้หลากหลาย แลแต่ความเหมาะสมกับสภาพแวดล้อมของแต่ละประเทศ การพัฒนาอย่างพึ่งตนเองก็คือการลงทุนด้วยการระดมทรัพยากรทั้งหมดที่มีอยู่ในประเทศ และที่สำคัญที่สุดก็คือทรัพยากรบุคคลในประเทศนั่นเอง คำถามที่ว่า ประเทศหนึ่ง ๆ สามารถพัฒนาอย่างพึ่งตนเองได้หรือไม่นั้น ขึ้นอยู่กับเงื่อนไขที่เราได้ตั้งมาตรฐานหรือระดับของการพึ่งตนเองไว้อย่างไร มาตรฐานดังกล่าวควรจะสอดคล้องกับสภาพแวดล้อมทางสังคมการเมืองและวัฒนธรรมของประเทศนั้น ๆ^{๒๒}

เสรี พงศ์พิศ ได้กล่าวไว้ว่า การพึ่งตนเอง หมายถึง ความสามารถของคนที่ช่วยเหลือตนเองให้โตมากที่สุด โดยไม่เป็นการคนอื่นมากเกินไป มีความสมดุล ความพอดีในชีวิต เป็นสภาวะทางกายที่สอดคล้องกับสภาวะทางจิตที่เป็นอิสระ มีความพอใจในชีวิตที่เป็นอยู่ มีสิ่งจำเป็นปัจจัยสี่พอเพียงเป็นความพร้อมของชีวิตทั้งร่างกายและจิตใจ^{๒๓}

สุพัตรา สุภาพ ได้กล่าวไว้ว่า การพึ่งตนเอง หมายถึง การรู้จักหารายได้ หาทรัพยากรสินไหมเลี้ยงตนเอง โดยไม่เป็นการคนอื่น แม้ระหว่างเป็นเด็กและต้องพึ่งพาผู้ใหญ่ก็ตาม ซึ่งเป็นกรรู้จักสร้างตัว สร้างอนาคต หากใครรู้จักช่วยตนเองแล้วคน ๆ นั้น จะเป็นบุคคลที่ไม่ทอดยถออุปสรรคต่อความลำบาก^{๒๔}

ยุวัฒน์ วุฒิเมธี ได้กล่าวไว้ว่า การพึ่งตนเอง หมายถึง การที่ชุมชนมีความสามารถที่จะดำเนินโครงการและลงทุนดำเนินกิจการได้ด้วยตนเอง เพื่อให้เกิดประโยชน์แกท้องถิ่น และยังหมายถึงสมาชิกของชุมชน หรือชาวบ้านสามารถช่วยเหลือตนเองและมีขีดความสามารถที่จะแก้ปัญหาหรือสนองความต้องการของตนเองและชุมชนได้มากขึ้น รวมทั้งสามารถปรับตัวให้เข้ากับสภาพการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองได้อย่างเหมาะสม^{๒๕}

๒.๕.๒ หลักการพึ่งพาตนเอง

สุรกุล เจนอบรม ได้ให้ความหมายของคนสูงอายุว่า เป็นกระบวนการเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่องในระยะสุดท้ายของช่วงอายุมนุษย์ ดังนั้นความสูงอายุหรือความชราภาพจึงเกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ของทั้งทางร่างกาย จิตใจและพฤติกรรมที่เกิดขึ้นตามอายุ^{๒๖}

^{๒๒} สุเมธ ตันติเวชกุล, ปัจจัยทางสังคมกับการพึ่งตนเองทางเศรษฐกิจของไทย, (กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๓๐), หน้า ๒๑๔.

^{๒๓} เสรี พงศ์พิศ, ๑๐๐ ร้อยคำที่ควรรู้, (กรุงเทพมหานคร: เจริญวิทย์การพิมพ์, ๒๕๔๗), หน้า ๑๗.

^{๒๔} สุพัตรา สุภาพ, สังคมวิทยา, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๒๒), หน้า ๑๗.

^{๒๕} ยุวัฒน์ วุฒิเมธี, การพัฒนาชุมชนจากทฤษฎีสู่การปฏิบัติ, (กรุงเทพมหานคร: บางกอกบล็อก, ๒๕๓๗), หน้า ๖๒.

^{๒๖} สุรกุล เจนอบรม, วิทยาการผู้สูงอายุ, (กรุงเทพมหานคร: ภาควิชาการศึกษาออกโรงเรียน คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๔), หน้า ๒.

นาถฤดี สุลีสถิร ได้รวบรวมและให้คำจำกัดความของผู้สูงอายุของ Timiras ไว้ดังนี้

๑. ภาวะของการมีอายุขึ้นเป็นภาวะที่เปลี่ยนแปลงไปตามอายุขัย (Aging as a Stage of the Life Span) ซึ่งเป็นการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจากผลรวมของการเปลี่ยนแปลงทั้งหมดในร่างกายเมื่อเวลาผ่านไป โดยถือว่าเซลล์ต่าง ๆ ในร่างกายมีการเปลี่ยนแปลงเป็นขั้นตอนตั้งแต่เกิดจนถึงวัยคือ สิบพันธุ์ เข้าสู่วัยชราและตายในที่สุด

๒. ภาวะสูงอายุเป็นกระบวนการเสื่อมสภาพ (Aging as a Deteriorative Process) โดยมีการเปลี่ยนแปลงของเซลล์ต่าง ๆ ในร่างกาย ซึ่งมีการเสื่อมถอยเมื่อมีอายุมากขึ้นเป็นผลทำให้มีการเปลี่ยนแปลงของเซลล์ โดยมีการเปลี่ยนแปลงที่เยื่อหุ้มเซลล์ภายในร่างกาย^{๒๗}

บริบูรณ์ พรพิบูลย์ กล่าวว่าความสูงอายุ หมายถึง กระบวนการเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่อง ในระยะสุดท้ายของช่วงอายุมนุษย์ ดังนั้น ความสูงอายุหรือความชราภาพจึงเกี่ยวข้องกับเสื่อมถอยทั้งทางร่างกาย จิตใจ และความประพฤตินี้เกิดขึ้นตามอายุ เช่น เมื่อบุคคลมีอายุเพิ่มมากขึ้น ความสามารถทางร่างกายจะลดลง ดังนั้นความสูงอายุจึงมี ๒ ลักษณะ กล่าวคือ

๑. ความสูงอายุแบบปฐมภูมิ (Primary aging) เป็นความสูงอายุที่ต้องเกิดขึ้นกับทุกคน เป็นไปตามธรรมชาติเป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้กล่าวคือ เมื่ออวัยวะต่าง ๆ หรือเซลล์ต่าง ๆ ในร่างกายมนุษย์ถูกใช้งานมานานก็ย่อมเกิดความเสื่อมโทรม เสื่อมสภาพไปตามอายุขัยของการทำงาน ซึ่งการเสื่อมโทรมลงของเซลล์ต่าง ๆ ในร่างกายนี้จะส่งผลให้เห็นเด่นชัดขึ้นทีละน้อย เช่น ผิวหนังเริ่มเหี่ยวแห้ง ผมเริ่มเปลี่ยนเป็นสีขาว สายตายาว พละกำลังเริ่มถดถอยลง เป็นต้น

๒. ความสูงอายุแบบทุติยภูมิ (Secondary aging) เป็นความสูงอายุที่มนุษย์เราสามารถหลีกเลี่ยงได้ ความสูงอายุลักษณะนี้มักเกิดจากความพล่อยพละละเลย ไม่ห่วงกังวล หรือไม่รักษาสุขภาพร่างกายการใช้ร่างกายทำงานหนักเกินไป การรับประทานอาหารมากเกินไป การที่ร่างกายมีโรค ภัยมาเบียดเบียน เป็นต้น^{๒๘}

อุบลรัตน์ เพ็งสถิตย์ กล่าวว่า โดยทั่วไป ผู้สูงอายุ คือ ผู้ที่มีอายุ ๖๐ ปีขึ้นไปเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถ มีประสบการณ์ในชีวิตสะสมไว้มากมาย ดังนั้น จึงควรต้องศึกษาลักษณะสำคัญ ของผู้สูงอายุและมีความเข้าใจในเรื่องของผู้สูงอายุที่ถูกต้อง ซึ่งเหตุสำคัญประการหนึ่งที่ต้องศึกษาในเรื่องเกี่ยวกับผู้สูงอายุ เพราะผู้สูงอายุเป็นผู้ที่ทำคุณประโยชน์ต่อครอบครัวและสังคมมาอย่างมากมาย และเมื่อมีอายุมากขึ้นทั้งร่างกายและจิตใจได้เสื่อมถอยอย่างชัดเจน ดังนั้นจึงเป็นหน้าที่ของทุกคนที่จะต้องทำความเข้าใจในลักษณะสำคัญของผู้สูงอายุ ได้แก่

๑. ผู้สูงอายุในวัยของการเสื่อมถอยระหว่างร่างกายและจิตใจอย่างเห็นได้ชัด ซึ่งลักษณะการเสื่อมถอยของร่างกายจะมี ๒ ลักษณะ ได้แก่

^{๒๗} นาถฤดี สุลีสถิร, อัฒมโนทัศน์และการปรับตัวของผู้สูงอายุ ศึกษากรณีจังหวัดยโสธร. (คณะพัฒนาสังคม: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, ๒๕๔๑), หน้า ๕.

^{๒๘} บริบูรณ์ พรพิบูลย์, โลกยามชราและแนวการเตรียมตัวเพื่อเป็นสุข, (กรุงเทพมหานคร: เรือนแก้ว, ๒๕๓๕).

๑.๑ การเสื่อมถอยทางร่างกายและจิตใจเป็นสภาวะที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติ กระบวนการก้าวไปสู่ความชรา เรียกว่า Senescence การก้าวไปสู่ความชราแบบนี้จะไม่มีโรคภัยไข้เจ็บใดๆ เข้ามาเบียดเบียน แต่มีพัฒนาการเข้าสู่วัยชราอย่างมีลำดับขั้น อาจกล่าวได้ว่า กระบวนการก้าวไปสู่ความชราแบบ Senescence เป็นศาสตร์ที่มีชื่อว่า ชราภาพวิทยา หรือชราภาววิทยา (Gerontology) ซึ่งเป็นศาสตร์สาขาหนึ่งที่ศึกษาเกี่ยวกับกระบวนการเปลี่ยนแปลงไปสู่ ความชราโดยศึกษาถึงการเปลี่ยนแปลงทางร่างกาย

๑.๒ การเสื่อมถอยทางร่างกายและจิตใจที่มีได้เป็นไปตามธรรมชาติแต่เกิดจากความผิดปกติทางร่างกาย รวมทั้งความบกพร่องของการทำงานของสมองทำให้เกิดความชรามากขึ้น เรียกว่า Senility กระบวนการก้าวไปสู่ความชราแบบนี้เป็นศาสตร์หนึ่งที่เรียกว่า ชราพาวิทยา (Geriatric) ซึ่งเป็นศาสตร์สาขาวิชาแขนงหนึ่งที่ศึกษาเกี่ยวกับการรักษาของแพทย์ ศึกษาโรคต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นกับสุขภาพทางร่างกายของผู้สูงอายุ นอกจากนี้ ลักษณะความเสื่อมถอยทางด้านร่างกายและจิตใจของผู้สูงอายุที่มีผลต่อพฤติกรรมสามารถแสดงออกได้ด้วยลักษณะ ประกอบด้วย ๑) ความจำเสื่อม มีอาการหลงลืม ๒) ร่างกายอ่อนแอ แต่มีการแสดงออกด้วยอาการดูร้าย ๓) มีความคิดซ้ำซาก ย้ำคิดย้ำทำในเรื่องราวของอดีต ๔) มีพฤติกรรมออกมาเป็นเด็กอีกครั้งหนึ่ง และ ๕) ผู้สูงอายุบางรายมีอาการทางจิต จู้จี้ขี้บ่นอย่างรุนแรง ปากร้าย อาละวาดมีอาการประสาทหลอน

๒. ผู้สูงอายุเป็นวัยที่ต้องเผชิญกับบทบาทที่เปลี่ยนแปลงในสังคมบทบาทที่เปลี่ยนแปลงในสังคมของผู้สูงอายุ ประกอบด้วย

๒.๑ สภาพการณ์ในครอบครัวเปลี่ยนแปลงไป

๒.๒ ลักษณะการประกอบอาชีพเปลี่ยนไป

๒.๓. ต้องถูกออกจากงานและงานใหม่เพื่อการมีรายได้

๒.๔. ความสนใจเปลี่ยนแปลง

๓. ผู้สูงอายุเป็นวัยต้องมีการปรับตัวเพื่อให้สามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีความสุข ผู้สูงอายุเป็นวัยที่จะต้องปรับตัวเพื่อให้การดำรงชีวิตอยู่ในแต่ละวันสามารถอยู่ได้ อย่างมีความสุขและมีสุขลักษณะที่ดี ด้วยการเป็นผู้ที่มีความรู้ความเข้าใจในเรื่อง แบบแผนการกิน การนอน การออกกำลังกาย รู้วิธีการตรวจรักษาสุขภาพทางด้านร่างกาย รวมทั้งก่อนเข้าสู่วัยผู้สูงอายุต้องรู้จักวิธีการเตรียมตัวเพื่อเป็นผู้สูงอายุที่มีคุณภาพอีกด้วย^{๒๙}

บรรลุ ศิริพานิช ได้นำเสนอเกี่ยวกับปัจจัยต่าง ๆ ที่มีผลต่อการทำให้ชีวิตยืนยาว ประกอบด้วย

๑. ปัจจัยด้านเศรษฐกิจและสังคม มีผลต่อความยืนยาวของชีวิต ประเทศที่มีความเจริญทางเศรษฐกิจและสังคมจะมีอายุเฉลี่ยเมื่อแรกเกินสูงกว่าประเทศที่มีความเจริญทาง เศรษฐกิจและสังคมต่ำ

๒. ปัจจัยด้านอาหารการกิน เป็นเรื่องสำคัญในการทำให้ชีวิตยืนยาว

^{๒๙} อุบลรัตน์ เพ็งสถิตย์, จิตวิทยาผู้สูงอายุ, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๕๑), หน้า ๕๘.

๓. ปัจจัย ด้านอุณหภูมิของร่างกาย

๔. ปัจจัยด้านยา-อาหารเสริม

๕. ปัจจัยด้านการออกกำลังกาย

๖. ปัจจัยด้าน สุขภาพจิต ผู้มีสุขภาพจิตดีย่อมอายุยืนกว่าผู้มีสุขภาพจิตเสื่อมโทรม ซึ่งปัจจัยข้อนี้อาจอยู่ในปัจจัยเดียวกันกับเศรษฐกิจและสังคม เพราะประเทศที่มีเศรษฐกิจและสังคมดี ย่อมเป็นผลให้ประชากรมี สุขภาพจิตดี ตรงกันข้ามประเทศที่ประชากรมีสุขภาพจิตดีจะเป็นผลให้เศรษฐกิจและสังคมดีขึ้นด้วย

๗. ปัจจัยในแต่ละบุคคล^{๓๐}

จากการให้ความหมายของผู้สูงอายุสรุปได้ว่า ผู้สูงอายุ คือ ผู้ที่มีอายุ ๖๐ ปีขึ้นไปเป็น กระบวนการเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่องในระยะสุดท้ายของช่วงอายุมนุษย์และเป็นผู้ที่มีความรู้ ความสามารถ มีประสบการณ์ในชีวิตสะสมไว้มากมายความสูงอายุ จึงเกี่ยวข้องกับความเสี่ยงภัยทั้ง ทางร่างกายจิตใจและความประพฤติกี่เกิดขึ้นตามอายุผู้สูงอายุเป็นวัยต้องมีการปรับปรุงตัวเพื่อให้ สามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีความสุข เป็นวัยที่จะต้องปรับตัวเพื่อให้การดำรงชีวิตอยู่ในแต่ละวัน สามารถอยู่ได้อย่างมีความสุขและมีสุขลักษณะที่ดี

การพึ่งตนเอง เป็นแนวทางในการดำรงชีพอยู่ได้ในสังคมอย่างอิสระ มั่นคง สมบูรณ์และมีความสงบสุขของบุคคลและชุมชน นับว่าเป็นแนวคิดเชิงบูรณาการ หรือแบบองค์รวมในการพัฒนา ชุมชนที่เกี่ยวกับการวัดระดับความสามารถในการพึ่งตนเองได้มุ่งเน้นให้ประชาชนและชุมชนรู้จัก พึ่งตนเองด้วยการช่วยเหลือตนเองเป็นหลัก โดยไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น

สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย ได้ทำการวิจัยการพึ่งตนเองทาง เศรษฐกิจในชนบทเพื่อกำหนดกรอบแนวความคิดว่า ชุมชนที่สามารถพึ่งตนเองได้จะต้องประกอบด้วย การพึ่งตนเอง ๖ ด้าน คือ

๑. ด้านเทคโนโลยี (Technology : T) มีลักษณะเหมาะสมในสภาพชนบท ซึ่งอาจหมาย รวมถึงเครื่องมือ เครื่องใช้พื้นบ้าน และเทคโนโลยีใหม่ ที่มีความทันสมัย หากแต่ควบคุมได้และควรเป็น เทคโนโลยีที่ผ่านการวิจัยและพัฒนาภายในประเทศ

๒. ด้านเศรษฐกิจ (Economic : E) อยู่ในลักษณะที่สามารถสร้างภาวะสมดุลให้เกิดขึ้น ระหว่างความต้องการและขีดความสามารถการสนองความต้องการเป็นระบบเศรษฐกิจที่มีพัฒนา การต่อเนื่องมีประสิทธิภาพในการแข่งขันกับภายนอก สามารถในการออมและการลงทุน สามารถ รวมกลุ่มเพื่อการผลิตและการตลาด ตลอดจนมีการวางแผนสำหรับอนาคตด้วย

๓. ด้านทรัพยากรธรรมชาติ (Resource : R) ควรมีอย่างอุดมสมบูรณ์ หรือสามารถนำมา ใช้ประโยชน์ได้อย่างมีคุณภาพของระบบนิเวศน์ และอยู่ในสภาพที่สามารถฟื้นฟูได้

^{๓๐} บรรลุ ศิริพานิช, ผู้สูงอายุไทย, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร: สภาผู้สูงอายุแห่งประเทศไทย, ๒๕๔๒), หน้า ๓๕.

๔. ด้านจิตใจ (Mental : M) คนในชุมชนควรมีจิตสำนึกในการพึ่งตนเอง มีจิตใจใฝ่รู้ ใฝ่พัฒนา มีความรู้ และสามารถในการประยุกต์ มีคุณภาพ อดละอบายมุข และมีความขยันหมั่นเพียร

๕. ด้านสังคมวัฒนธรรม (Social : S) ชุมชนมีภาวะผู้นำดี การมีส่วนร่วมสูง มีความเป็นปึกแผ่นทางสังคม มีองค์กรทางสังคมที่เข้มแข็ง รวมทั้งมีความรู้และข่าวสารที่เท่าทันโลกภายนอก

๖. การพึ่งตนเองจะทำให้ประชาชนตื่นตัวในสิทธิและเสรีภาพของเขาเองสนใจที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมที่เกิดขึ้นในชุมชนของตนเองอย่างแท้จริงเพื่อประโยชน์สุขของสังคมส่วนรวม

สถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ได้ให้ความหมายของการพึ่งตนเองว่า

๑. เป็นความสามารถที่เป็นตัวของตัวเองในทางความคิด โดยมีทัศนคติการมองปัญหาต่าง ๆ การตัดสินใจด้วยตนเอง

๒. ในการตัดสินใจดำเนินการโดยสถาบันชุมชน หรือองค์กรชุมชนเพื่อประโยชน์ของชุมชน ทั้งในด้านการแก้ปัญหา และในด้านการพัฒนาความเข้มแข็งของชุมชน

๓. เป็นการพึ่งตนเองที่ไม่นำไปสู่การพึ่งพา เป็นการพึ่งพาอาศัยกันอย่างรู้เท่าทัน

๔. กรอบการมองจะต้องไม่มุ่งแข่งขันกันหรือไม่มุ่งครอบงำเหนือกว่าแต่เป็นการสู่ความเป็นไทต่อกันช่วยเหลือเกื้อกูลกัน^{๓๑}

๒.๕.๓ องค์ประกอบสำคัญของการพึ่งตนเอง

จากการทบทวนเอกสารที่เกี่ยวกับองค์ประกอบสำคัญของการพึ่งตนเองมีนักวิชาการได้กล่าวไว้ดังต่อไปนี้

ประเวศ วะสี ได้กล่าวถึงองค์ประกอบสำคัญ ๕ ประการ ดังนี้

๑. จิตใจที่เป็นธรรม หมายถึง จิตใจที่มีธรรมะ มีความขยันหมั่นเพียรไม่กลัวลำบากไม่โลภมาก มีสันโดษธรรมไม่จ่ายฟุ่มเฟือย จะกำหนดแบบแผนการผลิต และทำให้เกิดความสมดุลทางเศรษฐกิจ

๒. แบบแผนการผลิต หมายถึง กำหนดแบบแผนการผลิตให้เป็นแบบแผนการผลิตเพื่อกินเอง ใชเองทำให้ต้องทำหลายอย่างเป็นเกษตรกรรมแบบผสมผสาน ซึ่งทำให้มีกินมีใช้ครบและธรรมชาติแวดล้อมมีความสมดุล

๓. ความสมดุลของธรรมชาติแวดล้อม หมายถึง ความสมดุลที่เกิดขึ้นเพราะแบบแผนการผลิตที่คำนึงถึงความสมดุลของธรรมชาติสิ่งแวดล้อม และขึ้นอยู่กับจิตใจมนุษย์ที่ไม่โลภมาก และการพึ่งตนเองทางเศรษฐกิจได้

๔. การพึ่งตนเองทางเศรษฐกิจ หมายถึง เป็นระบบการผลิตแบบใช้เอง กินเอง ความสมดุลธรรมชาติกับสิ่งแวดล้อมกับพฤติกรรมที่ไม่ฟุ่มเฟือยทำให้เศรษฐกิจได้สมดุล พอกินพอใช้ไม่ขาดทุนไม่เป้นหนี้ จึงมีชีวิตที่สงบสุข มีเวลา และไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม

๕. ชีวิตชุมชนและวัฒนธรรม หมายถึง ระบบชีวิตที่มีความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมใกล้เคียงตัวมีอาหารการกินที่เหลือเฟือ มีเวลาที่จะช่วยเหลือกันสังสรรค์กันและเกิดการผลิตทางวัฒนธรรมของ

^{๓๑} สถาบันวิจัยสังคม, **ชนบทไทย**, (กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๙), หน้า ๓.

ชุมชนขึ้นคือ มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่มีการช่วยเหลือกันมีสถาบันทางครอบครัวที่มั่นคง มีการนับถือ ลำดับอาวุโสและผู้เฒ่าผู้แก่มีวัดเป็นสถาบันของชุมชนที่ช่วยพัฒนาจิตใจเป็นศูนย์กลางทางการศึกษา ทางสาธารณสุขทางศิลปะ และวัฒนธรรมเป็นสถานสังคมสงเคราะห์และเป็นเครื่องช่วยให้เกิด ความสมดุลทางเศรษฐกิจ^{๓๒}

จากความหมายของการพึ่งพาตนเอง พอสรุปได้ว่าการพึ่งพาตนเองเป็นความสามารถของ คนที่จะช่วยเหลือตนเองให้ได้มากที่สุด การรู้จักหารายได้ หาทรัพยากรสิ่งแวดล้อมของตนเอง โดยไม่ปนภาระ แก่คนอื่นมากเกินไปมีความสมดุล ความพอดีในชีวิตสามารถช่วยเหลือตนเองและมีขีดความสามารถที่ จะแก้ปัญหา หรือสนองความต้องการของตนเองได้มากขึ้น

๒.๕.๔ ประโยชน์ของการพึ่งตนเอง

โฉมสมร เหลือโกศล ได้กล่าวว่า ประโยชน์ของการนำเทคนิคการพึ่งตนเองจะช่วยให้เกิด การพัฒนาทั้งในระดับจุลภาคและระดับมหภาค คือ

๑. ช่วยให้เห็นคุณค่าในคุณค่า ความสามารถและพลังศักยภาพของตนเอง
๒. ช่วยให้คนสามารถคิดและตัดสินใจในเรื่องต่าง ๆ ได้ตนเองโดยไม่ต้องพึ่งพาจากสิ่ง ภายนอกหรือบุคคลอื่นแต่มีได้หมายถึงการแยกออกจากผู้อื่น การพึ่งพาผู้อื่นเป็นอย่างรู้เท่าทันและไม่ แข่งขันหรือมุ่งครอบงำเหนือกว่าทั้งไม่ยินยอมให้ผู้อื่นมาทำกับตนด้วย
๓. ประชาชนสามารถแก้ไขปัญหา วิเคราะห์ปัญหาด้วยตนเองรู้ข้อดีข้อเสียข้อจำกัดและขอ บกพร่องของตนเอง สามารถใช้ทรัพยากรหรือสิ่งที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์ได้
๔. การพึ่งตนเองทำให้เกิดการเป็นตัวของตัวเองในความคิด เป็นตัวของตัวเองในทัศนะ การมองปัญหาต่างๆ
๕. ช่วยให้ชุมชนและประชาชนอยู่รวมกันอย่างมีความสุขโดยไม่ต้องยึดหรือมุ่งพึ่งพาระบบ ภายนอก ถ้ามีกิจกรรมทางเศรษฐกิจก็ทำให้ลักษณะพอเพียงตัวได้ เป็นระบบที่ลดระดับการพึ่งพาจาก ภายนอกทำให้พออยู่ได้ และประชาชนส่วนใหญ่ได้ประโยชน์
๖. การพึ่งตนเองจะทำให้ประชาชนตื่นตัวในสิทธิและเสรีภาพของเขาเองสนใจที่จะเข้า มามีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในชุมชนของตนเองอย่างแท้จริงเพื่อประโยชน์สุขของสังคม ส่วนรวม^{๓๓}

๒.๕.๕ ปฏิญญา “ผู้สูงอายุไทย” พุทธศักราช ๒๕๔๒

องค์การสหประชาชาติได้ประกาศให้ปี ค.ศ. ๒๐๐๖ เป็นปีสากลว่าด้วยผู้สูงอายุรัฐบาลไทย องค์การเอกชน ประชาชน และสถาบันต่าง ๆ ได้ตระหนักถึงศักดิ์ศรีและคุณค่าของผู้สูงอายุซึ่งได้ทำ ประโยชน์ในฐานะ “ผู้ให้” แก่สังคมมาโดยตลอด ดังนั้นจึงควรได้รับผลในฐานะเป็น “ผู้รับ” จากสังคม

^{๓๒} ประเวศ วะสี, พุทธเกษตรกรรมกับคานาสีสุขของสังคมไทย, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ หมอ ชาวบ้าน, ๒๕๓๐), หน้า ๓๓-๓๕.

^{๓๓} โฉมสมร เหลือโกศล, ค่านิยมพื้นฐานเรื่องการพึ่งตนเองกับการอบรมเลี้ยงดู, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๓๑), หน้า ๓๔.

ด้วยปฏิญญา “ผู้สูงอายุไทย” จึงเป็นพันธกรณีที่สร้างขึ้นเพื่อให้ผู้สูงอายุได้มีคุณภาพชีวิตที่ดีได้รับการคุ้มครองและพิทักษ์สิทธิ โดยมีสาระสำคัญไว้ดังนี้

ข้อ ๑ ผู้สูงอายุต้องได้รับปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีวิตอย่างมีคุณค่าและศักดิ์ศรีได้รับการพิทักษ์และคุ้มครองให้พ้นจากการถูกทอดทิ้งและละเมิดสิทธิโดยปราศจากการเลือกปฏิบัติโดยเฉพาะผู้สูงอายุที่ไม่สามารถพึ่งตนเองได้ และผู้พิการที่สูงอายุ

ข้อ ๒ ผู้สูงอายุควรอยู่กับครอบครัวโดยได้รับความเคารพ รัก ความเข้าใจ ความเอื้ออาทร การดูแลเอาใจใส่ การยอมรับบทบาทของกันและกันระหว่างสมาชิกในครอบครัวเพื่อให้เกิดความสัมพันธ์อันดีในการอยู่ร่วมกัน อย่างเป็นสุข

ข้อ ๓ ผู้สูงอายุควรได้รับโอกาสในการศึกษาเรียนรู้และพัฒนาศักยภาพของตนเองอย่างต่อเนื่องเข้าถึงข้อมูลข่าวสารและบริการทางสังคมอันเป็นประโยชน์ในการดำรงชีวิตเข้าใจถึงการเปลี่ยนแปลงของสังคมรอบด้านเพื่อสามารถปรับบทบาทของตนให้สมวัย

ข้อ ๔ ผู้สูงอายุควรได้ถ่ายทอดความรู้ประสบการณ์ให้สังคมมีโอกาสได้ทำงานที่เหมาะสมกับวัยและตามความสมัครใจโดยได้รับค่าตอบแทนที่เป็นธรรมเพื่อให้เกิดความภาคภูมิใจและเห็นชีวิตมีคุณค่า

ข้อ ๕ ผู้สูงอายุควรได้เรียนรู้ในการดูแลสุขภาพอนามัยของตนเองต้องมีหลักประกันและสามารถเข้าถึงบริการด้านสุขภาพอนามัยอย่างครบวงจรโดยเท่าเทียมกันรวมทั้งได้รับการดูแลจนถึงวาระสุดท้ายของชีวิตอย่างสงบตามศตินิยม

ข้อ ๖ ผู้สูงอายุส่วนใหญ่พึ่งพาตนเองได้สามารถช่วยเหลือครอบครัวและชุมชนมีส่วนร่วมในสังคมเป็นแหล่งภูมิปัญญาของคนรุ่นหลัง มีการเข้าสังคม มีนันทนาการที่ดีและมีเครือข่ายช่วยเหลือซึ่งกันและกันในชุมชน

ข้อ ๗ รัฐโดยการมีส่วนร่วมขององค์กรภาคเอกชน ประชาชน สถาบันสังคม ต้องกำหนดนโยบายและแผนหลักด้านผู้สูงอายุส่งเสริมและประสานให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการอย่างต่อเนื่องให้บรรลุผลตามเป้าหมาย

ข้อ ๘ รัฐโดยการมีส่วนร่วมขององค์กรภาคเอกชน ประชาชนสถาบันสังคม ต้องตรากฎหมายว่าด้วยผู้สูงอายุเพื่อเป็นหลักประกันและการบังคับใช้ในการพิทักษ์สิทธิ คุ้มครองสวัสดิภาพ และจัดสวัสดิการแก่ผู้สูงอายุ

ข้อ ๙ รัฐโดยการมีส่วนร่วมขององค์กรภาคเอกชน ประชาชนสถาบันสังคมต้องรณรงค์ปลูกฝังค่านิยมให้สังคมตระหนักถึงคุณค่าของผู้สูงอายุตามวัฒนธรรมไทย ที่เน้นความกตัญญูต่อบุพการีและเอื้ออาทรต่อกัน^{๓๔}

^{๓๔} หลักการขององค์การสหประชาชาติว่าด้วยเรื่องผู้สูงอายุและปฏิญญาผู้สูงอายุไทย, (2006), Export Citation, BiBTeX EndNote RefMan, สืบค้นเมื่อ ๔ ตุลาคม ๒๕๖๑, จาก <https://books.google.com/books/about/หลักการขององค์การสหประชาชาติว่าด้วยเรื่องผู้สูงอายุและปฏิญญาผู้สูงอายุไทย>, id=DQq4oAEACAAJ&redir_esc=y

๒.๕.๖ ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการดูแลตนเอง

จากการทบทวนวรรณกรรมต่าง ๆ ได้มีนักวิชาการเบอร์เนท และคณะ (Burnette, Mui; & Zodikoff, ๒๐๐๔; Orem, ๒๐๐๑) ศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการดูแลตนเอง พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการดูแลตนเองมีดังต่อไปนี้^{๓๕}

๑. ปัจจัยด้านบุคคล

ปัจจัยด้านบุคคลเป็นลักษณะของบุคคลที่ทำให้บุคคลมีความเป็นอยู่ความรู้สึกนึกคิดการปรับตัวที่แตกต่างกัน และแสดงให้เห็นถึงความสามารถในการดูแลตนเอง ดังนี้

๑.๑ เพศ เป็นตัวกำหนดบทบาทและบุคลิกภาพ ตลอดจนความสามารถตามธรรมชาติของมนุษย์ทางกรรมพันธุ์ พฤติกรรมการดูแลตนเองของผู้สูงอายุไม่สามารถจำกัดด้วยบทบาททางเพศได้อย่างชัดเจน เพราะผู้สูงอายุไม่ว่าจะเป็นเพศชายหรือเพศหญิงย่อมเผชิญกับภาวะความเสื่อมถอยของร่างกาย การดูแลตนเองจึงมีความสำคัญต่อเพศทั้งชายและหญิงเท่า ๆ กัน

๑.๒ อายุ เป็นตัวแปรที่แสดงถึงประสบการณ์และความสามารถในการดูแลตนเอง โดยใช้งานวิจัยของโอเรม (Orem, ๒๐๐๑) พบว่า วัยสูงอายุตอนต้น (อายุ ๖๐-๗๐ ปี) มีความสามารถในการดูแลตนเองในระดับสูง เนื่องจากความเสื่อมถอยของร่างกายอย่างเกิดขึ้นไม่มาก^{๓๖} ส่วนงานวิจัยของลีเนอ์ท และคณะ (Leenert, Teel; et al, ๒๐๐๒) พบว่า ความสามารถในการดูแลตนเองของผู้สูงอายุจะเริ่มลดลง เมื่ออายุ ๗๕ ปีขึ้นไป ทั้งนี้ เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงด้านร่างกายที่มีความเสี่ยงทายมากขึ้น ร่วมกับปัจจัยอื่น ๆ เช่น การมีโรคประจำตัว ความรุนแรงของอาการเจ็บปวด^{๓๗} เป็นต้น

๑.๓ การศึกษา เป็นสิ่งสำคัญต่อการพัฒนาความรู้ ทักษะและการมีทัศนคติที่ดี ต่อการดูแลตนเอง ผู้ที่มีการศึกษาสูงมักสามารถแสวงหาความรู้ และมีทักษะที่ดีในการแสวงหาข้อมูล รู้จักใช้แหล่งประโยชน์เพื่อการดูแลตนเอง นอกจากนี้ การศึกษายังช่วยให้บุคคลรู้จักใช้ความคิดของตนแก้ปัญหาได้อย่างเหมาะสม ผู้สูงอายุที่มีการศึกษาจะสามารถดูแลตนเองได้ดีเพราะมีความมั่นใจในการแก้ปัญหาสุขภาพข้อมูลต่าง ๆ เพื่อการคงไว้ซึ่งภาวะสุขภาพ

๑.๔ รายได้หรือฐานะการเงิน โดยรายได้เป็นตัวชี้วัดที่สำคัญของภาวะทางเศรษฐกิจของผู้สูงอายุ งานวิจัยของโอเรม (Orem, ๒๐๐๑) พบว่า ผู้ที่มีรายได้สูงจะช่วยอำนวยความสะดวกตอบสนองความต้องการพื้นฐาน ส่วนผู้ที่มีรายได้น้อยมักจะมีข้อจำกัดในการหาแหล่งประโยชน์

^{๓๕} Burnette, Mui; & Zodikoff, ๒๐๐๔; Orem, ๒๐๐๑, หนังสือ รายงานการพิจารณาศึกษา เรื่อง “การดูแลรักษาพยาบาลผู้สูงอายุแบบครบวงจร”, (คณะกรรมการสาธารณสุข: สภานิติบัญญัติแห่งชาติ), หน้า ๑๕.

^{๓๖} Orem, หนังสือ รายงานการพิจารณาศึกษา เรื่อง “การดูแลรักษาพยาบาลผู้สูงอายุแบบครบวงจร”, (คณะกรรมการสาธารณสุข: สภานิติบัญญัติแห่งชาติ, ๒๐๐๑), หน้า ๑๕.

^{๓๗} Leenert, Teel; et al, หนังสือ รายงานการพิจารณาศึกษา เรื่อง “การดูแลรักษาพยาบาลผู้สูงอายุแบบครบวงจร”, (คณะกรรมการสาธารณสุข: สภานิติบัญญัติแห่งชาติ, ๒๐๐๒), หน้า ๑๕.

เพื่อการดูแลตนเอง ผู้สูงอายุที่มีรายได้สูงสามารถหาสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ในการตอบสนองความต้องการในการดูแลตนเองมากกว่าผู้สูงอายุที่มีรายได้น้อย^{๓๘}

๒. ปัจจัยด้านสังคม

ปัจจัยด้านสังคมเป็นการสนับสนุนทางสังคม ทำให้ผู้สูงอายุได้รับการตอบสนองความจำเป็นขั้นพื้นฐานจากการมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่น ทางด้านวัตถุสิ่งของ ด้านข้อมูลข่าวสาร ด้านอารมณ์อันนำมาซึ่งการดำรงภาวะสุขภาพที่ดีของผู้สูงอายุ ได้แก่

๒.๑ การสนับสนุนจากครอบครัวมีความสำคัญ ต่อการดูแลตนเองของผู้สูงอายุ งานวิจัยของเอ็ดเวิร์ดสันและดีน (Edwardson; & Dean, ๑๙๙๙) พบว่า ครอบครัว จะเป็นแหล่งสนับสนุนผู้สูงอายุ ทั้งด้านร่างกาย จิตใจ และเศรษฐกิจ ตลอดจนการส่งเสริมในการทำกิจกรรมทางสังคม^{๓๙} สอดคล้องกับงานวิจัยของบอยซี (Boise et al, ๑๙๙๖) พบว่า ผู้สูงอายุได้รับการสนับสนุนจากสมาชิกในครอบครัวทั้งที่เป็นรูปธรรม คือ การช่วยเหลือในการปฏิบัติกิจวัตรประจำวัน การช่วยเหลือด้านการเงิน อาหารเสื้อผ้าและนามธรรม คือ สนับสนุนทางด้านจิตใจ ได้แก่ การได้รับความรัก คำอธิบายและการยกย่องเห็นคุณค่าของผู้สูงอายุทำให้ผู้สูงอายุได้รับความช่วยเหลือในการดูแลตนเอง ส่งผลให้ผู้สูงอายุมีสุขภาพที่ดี^{๔๐}

๒.๒ การมีกิจกรรมทางสังคม เป็นปัจจัยที่มีความเกี่ยวข้องกับการดูแลตนเองของผู้สูงอายุ โดยการดูแลตนเองสามารถเรียนรู้ได้จากการมีปฏิสัมพันธ์และการติดต่อซึ่งกันและกันกับบุคคลในสังคม โอเร็ม (Orem, ๒๐๐๑) กล่าวว่า การเข้าร่วมกิจกรรม หรือเป็นสมาชิกชมรมต่าง ๆ ทำให้ผู้สูงอายุระดับถึงความสำคัญของการดูแลตนเองและมีการดูแลตนเองที่ดี^{๔๑}

๓. ปัจจัยด้านสุขภาพ

ปัจจัยด้านสุขภาพเป็นภาวะที่มีความสมบูรณ์ทางร่างกาย จิตใจ และความผาสุกทางสังคม รวมทั้งการปราศจากโรคหรือทุพพลภาพ การมีสุขภาพร่างกายที่ดีเป็นจุดมุ่งหมายของการดูแลตนเองในผู้สูงอายุปัจจัยด้านสุขภาพเป็นปัจจัยหนึ่งที่มีอิทธิพลให้ผู้สูงอายุพัฒนาความสามารถในการดูแลตนเอง ผู้สูงอายุที่เห็นความสำคัญและเอาใจใส่ในภาวะสุขภาพจะพยายามแสวงหาสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อการดูแลตนเอง มีความพร้อมที่จะเรียนรู้หรือฝึกทักษะในการปฏิบัติกิจกรรมการดูแลตนเอง^{๔๒} (Orem, ๒๐๐๑)

^{๓๘} Orem, หนังสือ รายงานการศึกษาระดับปริญญาโท เรื่อง “การดูแลรักษาพยาบาลผู้สูงอายุแบบครบวงจร”, (คณะกรรมการวิชาการสาธารณสุข: สภานิติบัญญัติแห่งชาติ, ๒๐๐๑, หน้า ๑๕.

^{๓๙} Edwardson; & Dean, หนังสือ รายงานการศึกษาระดับปริญญาโท เรื่อง “การดูแลรักษาพยาบาลผู้สูงอายุแบบครบวงจร”, (คณะกรรมการวิชาการสาธารณสุข: สภานิติบัญญัติแห่งชาติ, ๑๙๙๙, หน้า ๑๖.

^{๔๐} Boise et al, หนังสือ รายงานการศึกษาระดับปริญญาโท เรื่อง “การดูแลรักษาพยาบาลผู้สูงอายุแบบครบวงจร”, (คณะกรรมการวิชาการสาธารณสุข: สภานิติบัญญัติแห่งชาติ, ๑๙๙๖, หน้า ๑๖.

^{๔๑} อ้างแล้ว, หน้า ๑๖.

^{๔๒} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๖.

สรุป ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการดูแลตนเองมี ๓ ปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการดูแลตนเอง ได้แก่ ปัจจัยด้านบุคคล ด้านสังคม และด้านสุขภาพ โดยปัจจัยต่าง ๆ เหล่านี้ จะมีส่วนส่งเสริมให้ผู้สูงอายุได้เกิดการเรียนรู้ การพัฒนาทักษะ ตลอดจนความสามารถในการปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ

๒.๕.๗ แนวคิดการพึ่งพาตนเองของผู้สูงอายุ

วงจรชีวิตเริ่มตั้งแต่เกิดไปจนตายมนุษย์ย่อมหลีกเลี่ยงหนีความตายไปไม่พ้น เมื่อการเสียชีวิตยืดระยะเวลาออกไปเพราะมนุษย์อายุยาวขึ้น ดังนั้น จึงทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางโครงสร้างสังคม นั่นคือ การก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ ที่มีคนสูงอายุเพิ่มจำนวนมากขึ้น และผู้ที่อยู่ในวัยทำงานลดน้อยลง ดังนั้น เพื่อศึกษาการดำรงชีวิต การเสริมสร้างคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในสังคมที่เปลี่ยนแปลงสู่สังคมพลวัต เป็นสังคมดิจิทัลที่ต้องพึ่งพาตนเองมากขึ้น ความมีน้ำใจการเอื้ออาทรลดลง สับสนวุ่นวายมากขึ้น ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาเกี่ยวกับการพึ่งตนเองของผู้สูงอายุในสภาพปัจจุบัน จาก การดำเนินนโยบายประชารัฐของรัฐบาลใน ๔ ด้าน ที่จะส่งผลต่อการดำรงชีวิตอย่างมีคุณภาพและทำให้ชีวิตที่ยืนยาวสามารถดำรงชีวิตด้วยตนเองได้ระดับหนึ่งโดยประกอบด้วย การพึ่งตนเองด้านร่างกาย การพึ่งตนเองด้านจิตใจ การพึ่งตนเองด้านสังคม และการพึ่งตนเองด้านเศรษฐกิจ ซึ่งสรุปได้ดังนี้

๑. การพึ่งตนเองด้านร่างกาย

บรรลุ ศิริพานิช ได้นำเสนอเกี่ยวกับปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการพึ่งตนเองด้านร่างกายที่มีผลต่อที่มีผลต่อการมีชีวิตที่ยืนยาว สามารถสรุปได้ ๓ ปัจจัย ได้แก่ ปัจจัยด้านอาหารการกินก็เป็นเรื่องสำคัญในการทำให้ชีวิตยืนยาว ได้มีการวิจัยเรื่องอาหารกับอายุยืนหลายหลายแห่งให้ผลค่อนข้างตรงกันว่า การจำกัดอาหารไม่ให้กินเหลือเพื่อ (เกินกว่าจำเป็น) มีผลทำให้สัตว์ที่จำกัดอาหารมีอายุยืนยาวกว่าสัตว์ที่กินอาหารอย่างเหลือเฟือ และปัจจัยด้านยาและอาหารเสริม ซึ่งมนุษย์ปรารถนาจะมีชีวิตอยู่ยืนยาวไม่ยอมตาย ยิ่งผู้มีอำนาจวาสนาร่ำรวยยิ่งอยากอยู่ในอำนาจและสมบัติไปนาน ๆ จึงมีกระบวนการคิดค้นหา ยาอาหารเสริมต่าง ๆ ที่จะมาใช้เพื่อให้เกิดผลตามปรารถนา นอกจากนี้ยังมีปัจจัยด้านการออกกำลังกาย ซึ่งการออกกำลังกายอย่างเหมาะสมจะช่วยให้อายุยืน ผลจากการออกกำลังกายจะทำให้เกิดการใช้พลังงานมากขึ้น ช่วยควบคุมน้ำหนักได้แรงดันเลือดจะลดลง และอาการกระดูกพรุนซึ่งพบมากในวัยสูงอายุและทำให้กล้ามเนื้อมีความแข็งแรงมากขึ้น ช่วยปกป้อง ให้ข้อต่อต่าง ๆ ดีขึ้น ดังนั้น การออกกำลังกายสม่ำเสมอจะทำให้ร่างกายกระปรี้กระเปร่า สมบูรณ์และมีภาพลักษณ์ดีขึ้นลดอาการซึมเศร้าลดอาการทางประสาทและความกังวลใจได้^{๔๓}

เตือนใจ ทองคำ ได้ศึกษาเรื่อง พฤติกรรมการดูแลตนเองของผู้สูงอายุในอำเภอดงตาล จังหวัดนครสวรรค์ พบว่า พฤติกรรมการดูแลตนเองด้านร่างกาย และโดยรวมอยู่ในระดับ ปานกลาง และการเตรียมตัวก่อนเข้าสู่วัยสูงอายุ การเห็นคุณค่าตนเอง และโลกทัศน์ต่อชีวิตของผู้สูงอายุ สามารถ

^{๔๓} บรรลุ ศิริพานิช, ผู้สูงอายุไทย, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร: สภาผู้สูงอายุแห่งประเทศไทย, ๒๕๔๒), หน้า ๕๙.

ร่วมกันทำนายนโยบายการดูแลตนเองด้านร่างกายของผู้สูงอายุได้ร้อยละ ๓๖.๒ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๐๑^{๔๔}

กล่าวโดยสรุป การพึ่งตนเองด้านร่างกาย คือ การที่ผู้สูงอายุได้พยายามดูแลใส่ใจตัวเองไม่ว่าจะเป็นด้านเสื้อผ้า เครื่องแต่งกาย อาหาร ค่าใช้จ่าย รวมถึงการดูแลสุขภาพตัวเอง การออกกำลังกาย ดูแลเอาใจใส่ต่อสุขภาพตัวเองให้แข็งแรงอยู่เสมอ ดำเนินชีวิตทำภาระกิจวัตรประจำวันให้เป็นปกติ และการระมัดระวังตนเองไม่ให้เกิดอุบัติเหตุกับร่างกายได้โดยง่าย

๒. การพึ่งตนเองด้านจิตใจ

บรรลุ ศิริพานิช ได้นำเสนอเกี่ยวกับปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการพึ่งตนเองด้านสุขภาพจิตที่มีผลต่อที่มีผลต่อการมีชีวิตที่ยืนยาวสามารถสรุปได้ว่า ผู้มีสุขภาพจิตดีย่อมอายุยืนยาวกว่าผู้มีสุขภาพจิตเสื่อมโทรม ถ้าจะกล่าวให้สั้นปัจจัยนี้อาจอยู่ในปัจจัยเดียวกันกับเศรษฐกิจและสังคม เพราะประเทศที่มีเศรษฐกิจและสังคมดีย่อมเป็นผลให้ประชากรมีสุขภาพจิตดี หรือในทางตรงกันข้าม ประเทศที่ประชากรมีสุขภาพจิตดีจะเป็นผลให้เศรษฐกิจและสังคมดีขึ้นด้วย^{๔๕}

สัญญา สัญญาวิวัฒน์ ได้นำเสนอเกี่ยวกับการพึ่งตนเองด้านจิตใจไว้ว่า ในชุมชนนั้นมีบุคคลที่มีจิตใจเข้มแข็งและมั่นใจว่าจะช่วยตนเองพึ่งพตนเองได้ และรู้จักพอไม่โลภมากเกินไป หรืออยากได้อะไรเกินจำเป็น ความสามารถของตนสามารถที่จะต่อสู้กับปัญหาอุปสรรคต่าง ๆ ในการเลี้ยงชีพ หรือพัฒนาชีวิตให้เจริญก้าวหน้ายิ่งขึ้น การที่บุคคลพึ่งตนเองได้ทางจิตใจแล้วยังจะเป็นรากฐานของการพึ่งตนเองด้านอื่น ๆ เช่น สังคม เศรษฐกิจ และเทคโนโลยี เป็นต้น^{๔๖}

พระมหาพีรพัฒน์ พันศิริ ได้ศึกษาการวัดภาวะการพึ่งพาตนเองของผู้สูงอายุ กรณีศึกษาผู้สูงอายุที่เป็นสมาชิกสหสัมพันธ์ชมรมผู้สูงอายุกรุงเทพมหานคร ซึ่งพบว่า ภาวะการพึ่งพาตนเองด้านจิตใจของผู้สูงอายุอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งอธิบายได้ส่วนหนึ่งเป็นผลมาจากภาวะทางอารมณ์ของผู้สูงอายุซึ่งส่วนหนึ่งต้องระมัดระวังอารมณ์ ความรู้สึกรู้สีกองตนเองที่มักจะมีอารมณ์ หงุดหงิด ฉุนเฉียว และน้อยใจอยู่เสมอ ส่วนความรู้พึ่งพอใจในความสำเร็จในชีวิตที่ผ่านมาของตัวเองไม่นึกถึงอดีตอยู่ในระดับน้อย แสดงให้เห็นแสดงให้เห็นได้ว่ากลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุแม้จะมีภาวะการพึ่งพาตนเองโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง แต่ส่วนหนึ่งยังมีปัญหาเกี่ยวกับภาวะทางจิตใจของตนเอง โดยเฉพาะในด้านอารมณ์ที่มัก

^{๔๔} เตือนใจ ทองคำ, “พฤติกรรมดูแลตนเองของผู้สูงอายุในอำเภอตากฟ้า จังหวัดนครสวรรค์”, วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาชุมชน, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๔๙), หน้า ๑๒๕.

^{๔๕} บรรลุ ศิริพานิช, **ผู้สูงอายุไทย**, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร: สภาผู้สูงอายุแห่งประเทศไทย, ๒๕๔๒), หน้า ๗๒.

^{๔๖} สัญญา สัญญาวิวัฒน์, **ทฤษฎีสังคมวิทยา: การสร้าง การประเมินค่า และการใช้ประโยชน์**, (กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๒).

หงุดหงิดและน้อยใจ และความพึงพอใจในความสำเร็จในชีวิตที่ผ่านมา มองว่าเมื่อวัยล่วงเลยไป ความสำเร็จในชีวิตที่ผ่านมายังมีถือว่าประสบความสำเร็จเท่าที่ควร^{๔๗}

กล่าวโดยสรุป การพึ่งตนเองด้านจิตใจ คือ การที่ผู้สูงอายุสามารถดูแลสถานะทางจิตใจ และอารมณ์ของตนเองให้มีความสุขเป็นปกติไม่หวาดวิตกแม้จะมีสถานการณ์หรือสภาพเหตุการณ์ที่เปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นง่ายจนเกินไป ไม่คาดหวังมากเกินไป ไม่กังวลกับสิ่งที่ยังไม่เกิดขึ้น ไม่ทุกข์ใจกับอดีตและอนาคต หรืออ่อนไหวมากเกินไป มีความรักและมีความภูมิใจในตนเองในการดูแลตนเอง และเป็นที่พึ่งของลูกหลานหรือคนรอบข้างได้พอสมควร

๓. การพึ่งตนเองด้านสังคม

การพึ่งตนเองด้านสังคมของผู้สูงอายุ จะต้องเริ่มจากครอบครัวเป็นสถาบันที่ใกล้ชิดมีความเกี่ยวข้องกับสัมพันธ์กับผู้สูงอายุมากที่สุด ซึ่งครอบครัวมีส่วนสำคัญในการสนับสนุนให้ผู้สูงอายุสามารถดำเนินชีวิตของตนได้ตามวัยอย่างเหมาะสม ซึ่งครอบครัวจะต้องตอบสนองความต้องการที่จำเป็นแก่ผู้สูงอายุทั้งด้านต่าง ๆ ได้แก่ ที่พักอาศัย เสื้อผ้า สุขภาพ การสนับสนุนทางการเงิน ซึ่งถือว่าเป็นการสนับสนุนด้านปัจจัยภายนอก ส่วนปัจจัยภายในได้แก่ การดูแลใส่ใจ การเห็นคุณค่าของ ผู้สูงอายุการให้ความสำคัญ เป็นต้น ทั้งนี้ยังรวมถึงสถาบันเอกชนและองค์กรในชุมชน ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิตและการดูแลผู้สูงอายุ เช่น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กลุ่มสตรีอาสาประจำหมู่บ้าน หรือกลุ่มบทบาทสตรีประจำหมู่บ้าน เป็นต้น ซึ่งเป็นกลุ่มที่ใกล้ชิด โดยผู้สูงอายุต้องมีปฏิสัมพันธ์ด้วยทางด้านสังคม และได้มีผู้กล่าวถึงลักษณะการพึ่งตนเองของผู้สูงอายุในด้านสังคม ดังนี้

ปัจจัยด้านสังคมและเศรษฐกิจมีผลต่อความยืดหยุ่นของชีวิต ประเทศที่มีความเจริญทางเศรษฐกิจและสังคมจะมีอายุคาดเฉลี่ยเมื่อแรกเกิดสูงกว่าประเทศที่มีความเจริญทางเศรษฐกิจและสังคมต่ำ ซึ่งประชากรในประเทศที่มีความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจและสังคม เช่น ญี่ปุ่น อเมริกา อังกฤษ ประชากรมีอายุคาดเฉลี่ยเมื่อแรกเกิดยืนยาวกว่าประเทศที่มีความเจริญต่ำกว่าได้อย่างชัดเจน^{๔๘}

บังอร ธรรมศิริ ได้กล่าวถึงการดูแลผู้สูงอายุว่าครอบครัวกับการดูแลผู้สูงอายุ นั้นเป็นวัฒนธรรมของสังคมไทยที่ควรรักษาไว้เพราะเป็นสิ่งที่ดีงามแสดงให้เห็นว่าครอบครัวมีบทบาทอย่างยิ่งในการดูแลให้การสนับสนุนแก่ผู้สูงอายุ การให้การสนับสนุนนี้คือการตอบสนองต่อความต้องการของผู้สูงอายุ ได้แก่ การตอบสนองความต้องการทางร่างกายคือการดูแลเอาใจใส่ในการจัดหาปัจจัย ๔ ให้แก่ผู้สูงอายุ การตอบสนองต่อความต้องการทางด้านจิตใจคือการเอาใจใส่พูดคุย ให้ความเคารพ ให้การยกย่อง ให้ความสำคัญ เห็นคุณค่าของผู้สูงอายุสิ่งต่อมาคือการตอบสนองความต้องการด้านสังคมคือการแสดงความยินดีในการพาผู้สูงวัยไปเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคมต่าง ๆ ที่เหมาะสม มีส่วนร่วมในกิจกรรมครอบครัวและสังคมตามความสามารถที่จะทำได้ และสิ่งสุดท้ายคือ การตอบสนองความ

^{๔๗} พระมหาพิรพัฒน์ พันศิริ, การวัดภาวะการพึ่งพาตนเอง (Self-Reliance) ของผู้สูงอายุ : กรณีศึกษาผู้สูงอายุที่เป็นสมาชิกสหพันธ์, วิทยานิพนธ์ปริญญาสังคมสงเคราะห์ศาสตรมหาบัณฑิต, (กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๕๓), หน้า ๑๓๒.

^{๔๘} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๘๕.

ต้องการทางด้านเศรษฐกิจคือการให้การสนับสนุนทางการเงินแก่ผู้สูงอายุอย่างเพียงพอและสม่ำเสมอ ไม่ประสบปัญหาในการหาเงินเพื่อเลี้ยงชีพตนเอง และไม่เปียดเบียนด้านการเงินของผู้สูงอายุ^{๔๙}

ศศิพัฒน์ ยอดเพชร ได้กล่าวถึง บทบาทของครอบครัวต่อการสนับสนุนทางสังคมแก่ผู้สูงอายุนั้น มีการเปลี่ยนแปลงที่สัมพันธ์กับวัฏจักรชีวิตผู้สูงอายุ และสมาชิกอื่น ๆ ในครอบครัว โดยบทบาทมีการเปลี่ยนแปลงไปพร้อมกับกระบวนการเปลี่ยนถ่ายอำนาจและความรับผิดชอบจากสมาชิกรุ่นหนึ่งไปยังอีกรุ่นหนึ่งภายใต้ปัจจัยทางเศรษฐกิจและสุขภาพ ซึ่งเป็นปัจจัยที่สำคัญต่อกระบวนการเปลี่ยนถ่ายดังกล่าว การที่ผู้สูงอายุเปลี่ยนจากผู้ให้ไปเป็นผู้รับย่อมส่งผลกระทบต่อภาวะทางจิตของผู้สูงอายุและสมาชิกในครอบครัวด้วย^{๕๐}

พระมหาพิรพัฒน์ พันศิริ ได้ศึกษาการวัดภาวะการพึ่งพาตนเองของผู้สูงอายุ กรณีศึกษาผู้สูงอายุที่เป็นสมาชิกสหสัมพันธ์ชมรมผู้สูงอายุกรุงเทพมหานคร ซึ่งพบว่า ภาวะการพึ่งพาตนเองด้านสังคมของผู้สูงอายุอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีปฏิสัมพันธ์กับคนในครอบครัวด้วยการทำกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกันกับบุตรหลานคนใกล้ชิดอยู่ในระดับมากที่สุด มีการพบปะพูดคุยสนทนากับเพื่อน ๆ อยู่เสมออยู่ในระดับมาก มีความสนใจติดตามข่าวสารต่าง ๆ เช่น หนังสือพิมพ์ วารสาร รายการวิทยุอยู่ในระดับมาก มีการปรับตัวเพื่อเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ ทั้งพร้อมที่จะเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอยู่ในระดับมาก อย่างไรก็ตามในด้านการให้ความช่วยเหลือผู้อื่นผู้สูงอายุทำได้น้อย เช่น การให้ความช่วยเหลือลูกหลาน อาทิการให้เงินค่าขนมหลาน ๆ เป็นต้น อยู่ในระดับน้อยที่สุด การให้ความช่วยเหลือเพื่อน ๆ เมื่อเพื่อนมีปัญหาโดยเฉพาะเรื่องเงินทองอยู่ในระดับน้อยที่สุด ทั้งด้านประเด็นการให้คำปรึกษาแก่บุตรหลานอยู่ในระดับน้อยที่สุด ส่วนประเด็นการจัดกิจกรรมสำคัญ เช่น วันเกิด วันปีใหม่ วันผู้สูงอายุ เป็นต้น ซึ่งบุตรหลานจัดให้แก่ผู้สูงอายุอยู่ในระดับน้อยที่สุด โดยในภาพรวมสามารถสรุปได้ว่าหากเป็นกิจกรรมอันเกี่ยวเนื่องกับสังคมที่ผู้สูงอายุเป็นเพียงผู้เข้าร่วมทำกิจกรรมหรือเพียงปฏิสัมพันธ์กับคนอื่นถือได้ว่าผู้สูงอายุสามารถกระทำกิจกรรมได้เป็นอย่างดีหรือกล่าวได้ว่ามีภาวะการพึ่งพาตนเองที่ดีแต่หากเป็นทางการให้ความช่วยเหลือ การให้คำปรึกษาผู้อื่นยังถือว่าอยู่ในระดับน้อย และมีภาวะการพึ่งพาตนเองที่จะนำไปสู่ความสามารถในการให้ความช่วยเหลือผู้อื่นอยู่ในระดับน้อย^{๕๑}

กล่าวโดยสรุป การพึ่งพาตนเองด้านสังคม คือ การที่ผู้สูงอายุสามารถดูแลตนเองให้อยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข ยอมรับกับการเปลี่ยนแปลงทางร่างกายมีความสัมพันธ์กับสมาชิกในครอบครัวอยู่ร่วมกับครอบครัวพร้อมได้รับการดูแลเอาใจใส่ทางด้านปัจจัยสี่ และรวมถึงการมีส่วนร่วม

^{๔๙} บังอร ธรรมศิริ, ครอบครัวกับการดูแลผู้สูงอายุ, วารสารการเวก ฉบับนิทรรศการวันเจ้าฟ้าวิชาการ, คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีมหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์, ๒๕๔๙, หน้า ๔๗-๕๖.

^{๕๐} ศศิพัฒน์ ยอดเพชร, การพยาบาลผู้สูงอายุ ปัญหาที่พบบ่อยและแนวทางการดูแล, พิมพ์ครั้งที่ ๑, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๑).

^{๕๑} พระมหาพิรพัฒน์ พันศิริ, การวัดภาวะการพึ่งพาตนเอง (Self-Reliance) ของผู้สูงอายุ : กรณีศึกษาผู้สูงอายุที่เป็นสมาชิกสหพันธ์, วิทยานิพนธ์ปริญญาโทศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์, (กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๕๓), หน้า ๑๓๓.

ร่วมกับชุมชน โดยสามารถเข้าร่วมกิจกรรมในชุมชน พบปะพูดคุยกับคนในชุมชนทั้งกลุ่มผู้อาวุโสด้วยกันและต่างวัยร่วมบริจาคและส่งเสริมการกุศลตามโอกาส รวมถึงการเข้าร่วมประเพณีต่าง ๆ ที่ชุมชนจัดขึ้นได้

๔. การพึ่งตนเองด้านเศรษฐกิจ

ปัจจัยด้านเศรษฐกิจมีผลต่อความยืนยาวของชีวิต ประเทศที่มีความเจริญทางเศรษฐกิจและสังคมจะมีอายุเฉลี่ยเมื่อแรกเกิดสูงกว่าประเทศที่มีความเจริญทางเศรษฐกิจต่ำ

พระมหาพิรพัฒน์ พันศิริ ได้ศึกษาการวัดภาวะการพึ่งพาตนเองของผู้สูงอายุ กรณีศึกษาผู้สูงอายุที่เป็นสมาชิกสหสัมพันธ์ชมรมผู้สูงอายุกรุงเทพมหานครพบว่า ภาวะการพึ่งพาตนเองด้านการเงินของผู้สูงอายุอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งผู้สูงอายุมีการวางแผนด้านการเงินทั้งก่อนและหลังเกษียณอายุงานในระดับมาก มีการเตรียมการจรรยาจ่ายที่พุ่มเฟือยและหารายได้เพิ่มจากทรัพย์สินที่มีอยู่ในระดับมาก อย่างไรก็ตามในการจัดทำงบประมาณรายรับ - รายจ่ายประจำเดือนกลับพบว่ามีการจัดทำระดับที่น้อยที่สุด ด้านสะสมทรัพย์สินในรูปของเงินฝากสะสม การซื้อพันธบัตร หรือการประกันชีวิต ประกันสุขภาพอยู่ในระดับน้อย และทำกิจกรรมต่าง ๆ เช่น งานประดิษฐ์ งานฝีมืออื่น ๆ อยู่ในระดับน้อยที่สุด โดยสรุปจากประเด็นภาวะการพึ่งพาตนเองด้านภาวะเงินของผู้สูงอายุแล้วอาจกล่าวได้ว่าผู้สูงอายุมีการจัดการด้านการเงินที่ดีเฉพาะในส่วนของการเงินเฉพาะหน้า กล่าวคือเงินหรือทรัพย์สินที่ได้มาเช่นเงินเดือน หรือเงินที่เกิดจากการรับรองหรือมีการเตรียมตัวตลอด^{๕๒}

กล่าวโดยสรุป การพึ่งพาตนเองด้านเศรษฐกิจคือ ความสามารถของผู้สูงอายุที่สามารถจัดการกับภาวะทางการเงินของตนเอง การจัดทำบัญชีรายรับรายจ่าย การควบคุมการใช้จ่าย การพยายามหารายได้เพิ่มตามตามศักยภาพ การอดออม การวางแผนทางการเงินบ้างเป็นการวางแผนการเงินเฉพาะหน้าที่เพียงพอสำหรับการดำเนินชีวิตประจำวันโดยไม่เดือดร้อนคนรอบข้างแต่โดยส่วนใหญ่ผู้วิจัยมีความคิดเห็นว่า ผู้สูงอายุมีการวางแผนด้านการเงินของตนเองสำหรับอนาคตยังมีจำนวนน้อย

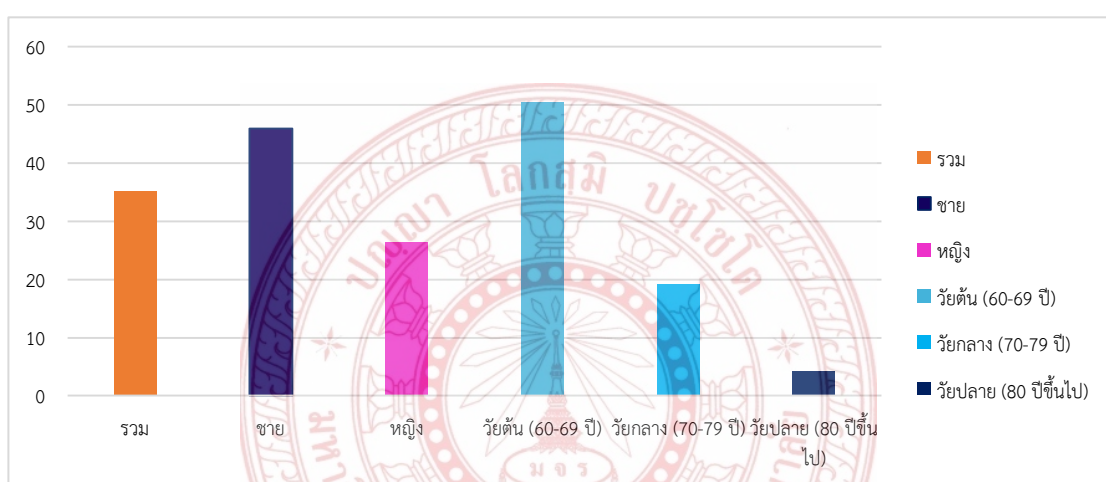
ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาการพึ่งพาตนเองของผู้สูงอายุทั้งสี่ด้านคือ ด้านร่างกาย ด้านจิตใจ ด้านสังคม และด้านเศรษฐกิจ โดยผ่านนโยบายประชารัฐว่า นโยบายนี้ได้มีการส่งเสริมการพึ่งพาตนเองของผู้สูงอายุเพียงใดในสภาพสังคมปัจจุบัน

^{๕๒} พระมหาพิรพัฒน์ พันศิริ, การวัดภาวะการพึ่งพาตนเอง (Self-Reliance) ของผู้สูงอายุ : กรณีศึกษาผู้สูงอายุที่เป็นสมาชิกสหพันธ์, วิทยานิพนธ์ปริญญาโทศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต, (กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๕๓), หน้า ๑๓๔.

๒.๕.๘ ลักษณะทางเศรษฐกิจของผู้สูงอายุ

๑. ภาพการณ์มีงานทำ

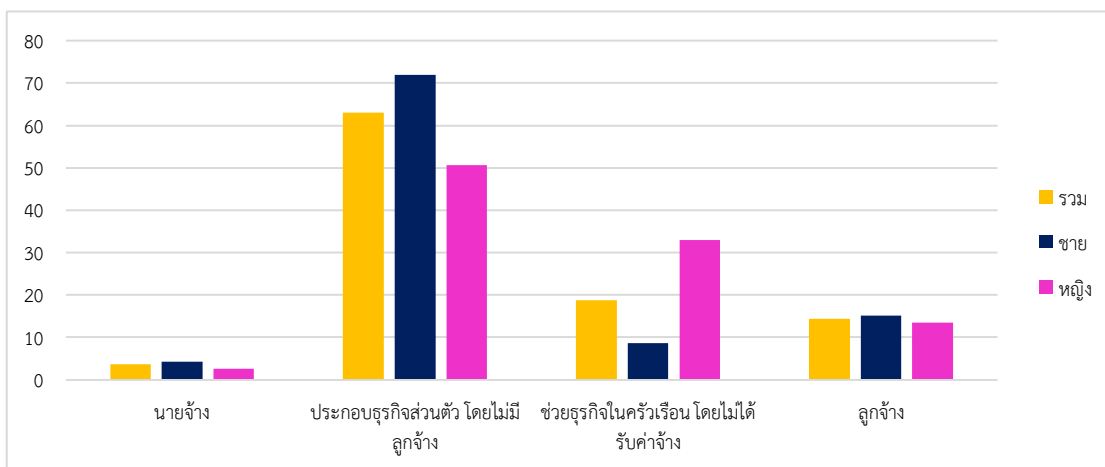
ข้อมูลการทำงานในระหว่าง ๗ วันก่อนวันสัมภาษณ์ การสำรวจในปี ๒๕๖๐ พบว่า ผู้สูงอายุร้อยละ ๓๕.๑ ยังคงทำงานอยู่ สัดส่วนของผู้สูงอายุชายที่ทำงานสูงกว่าผู้สูงอายุหญิง (ร้อยละ ๔๕.๙ และร้อยละ ๒๖.๓ ตามลำดับ) นอกเขตเทศบาลมีสัดส่วนของผู้สูงอายุที่ทำงานสูงกว่าในเขตเทศบาล (ร้อยละ ๓๘.๓ และร้อยละ ๓๐.๕ ตามลำดับ) เมื่อพิจารณาการทำงานของผู้สูงอายุวัยต้น (อายุ ๖๐-๖๙ ปี) พบว่า ยังคงทำงานอยู่ร้อยละ ๕๕ และวัยกลาง (อายุ ๗๐-๗๙ ปี) ยังคงทำงานอยู่ร้อยละ ๑๙.๑

แผนภาพที่ ๒.๕ ร้อยละของผู้สูงอายุที่ทำงานจำแนกตามเพศและกลุ่มช่วงวัย พ.ศ. ๒๕๖๐
ที่มา: รายงานการสำรวจประชากรสูงอายุในประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๖๐ สำนักงานสถิติแห่งชาติ

๒. สถานภาพการทำงานและชั่วโมงการทำงานต่อสัปดาห์

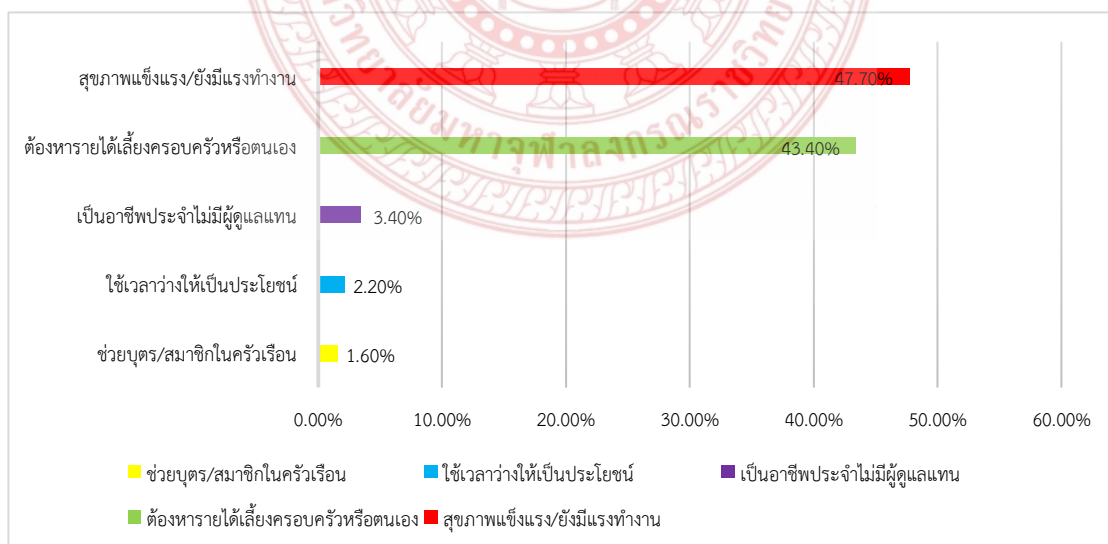
ผู้สูงอายุส่วนใหญ่ ร้อยละ ๖๓.๑ เป็นผู้ประกอบธุรกิจส่วนตัวโดยไม่มีลูกจ้าง รองลงมา คือ ช่วยธุรกิจในครัวเรือนโดยไม่ได้รับค่าจ้าง (ร้อยละ ๑๘.๗) เป็นลูกจ้างรัฐบาล รัฐวิสาหกิจและลูกจ้างเอกชน (ร้อยละ ๑๔.๔) ผู้สูงอายุที่มีสภาพเป็นนายจ้าง มีเพียงร้อยละ ๓.๖ ผู้สูงอายุชายประกอบธุรกิจส่วนตัวสูงกว่าหญิง (ร้อยละ ๗๑.๙ และร้อยละ ๕๐.๗ ตามลำดับ) ในขณะที่ผู้สูงอายุหญิงทำงานเป็นผู้ช่วยธุรกิจในครัวเรือนสูงกว่าชาย (ร้อยละ ๓๓.๐ และร้อยละ ๘.๖ ตามลำดับ) โดยภาพรวมแล้ว ผู้สูงอายุทำงานโดยเฉลี่ย ๓๘ ชั่วโมง ต่อสัปดาห์ ผู้สูงอายุชายมีชั่วโมงการทำงาน โดยเฉลี่ยสูงกว่าผู้สูงอายุหญิง (๓๙ ชั่วโมงต่อสัปดาห์และ ๓๘ ชั่วโมงต่อสัปดาห์ ตามลำดับ) และผู้สูงอายุตอนต้น (อายุ ๖๐-๖๙ ปี) มีชั่วโมงการทำงานโดยเฉลี่ย ๓๙ ชั่วโมงต่อสัปดาห์ซึ่งต่ำกว่าวัยแรงงานไม่มากนัก (วัยแรงงานอายุ ๑๕-๕๙ ปี มีชั่วโมงทำงานเฉลี่ย ๒๔ ชั่วโมงต่อสัปดาห์)

แผนภาพที่ ๒.๖ ร้อยละของผู้สูงอายุจำแนกตามสถานภาพการทำงานและเพศ พ.ศ. ๒๕๖๐
ที่มา: รายงานการสำรวจประชากรสูงอายุในประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๖๐ สำนักงานสถิติแห่งชาติ

๓. เหตุผลในการทำงานของผู้สูงอายุ

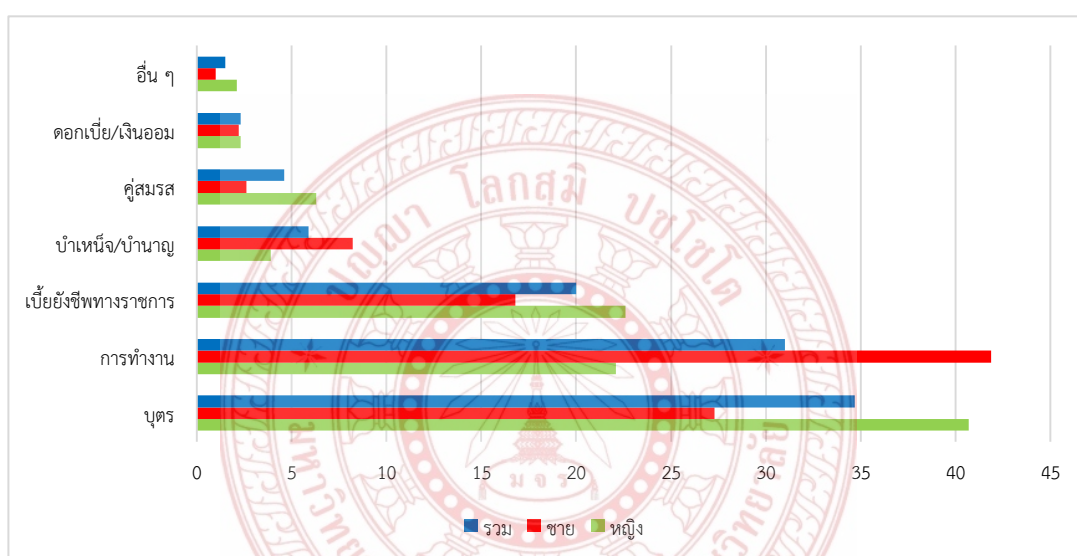
เหตุผลสำคัญที่ผู้สูงอายุยังคงทำงาน คือ สุขภาพแข็งแรง/ ยังมีแรงทำงานอยู่ มีถึงร้อยละ ๔๗.๗ เหตุผลรองลงมา คือ ต้องการหารายได้เลี้ยงครอบครัวหรือเลี้ยงตนเอง ร้อยละ ๔๓.๔ เป็นอาชีพประจำไม่มีผู้ดูแลแทน ร้อยละ ๓.๔ ใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ ร้อยละ ๒.๒ และช่วยเหลือบุตร/สมาชิกในครัวเรือน ร้อยละ ๑.๖

แผนภาพที่ ๒.๗ ร้อยละของผู้สูงอายุที่ทำงานจำแนกตามเหตุผลสำคัญที่สุดที่ยังคงทำงานอยู่ พ.ศ. ๒๕๖๐
ที่มา: รายงานการสำรวจประชากรสูงอายุในประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๖๐ สำนักงานสถิติแห่งชาติ

๔. แหล่งรายได้หลัก

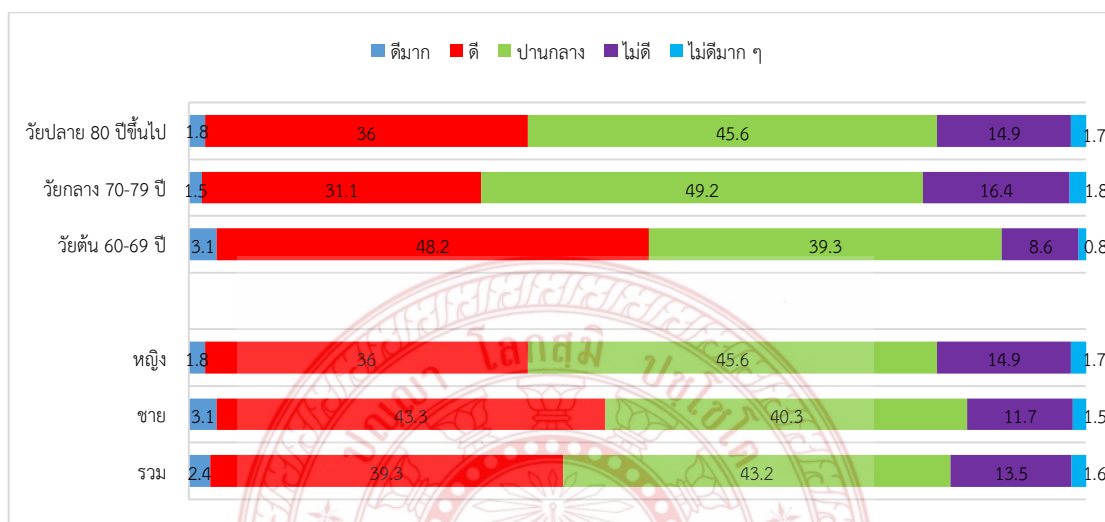
แหล่งรายได้ที่สำคัญหรือแหล่งรายได้หลักในการดำรงชีวิตของผู้สูงอายุส่วนใหญ่ได้รับจากบุตร (ร้อยละ ๓๔.๗) รองลงมา คือ รายได้จากการทำงานของผู้สูงอายุเอง (ร้อยละ ๓๑.๐) แจกเบี้ยยังชีพจากทางราชการ (ร้อยละ ๒๐.๐) จากเงินบำเหน็จ บำนาญ (ร้อยละ ๕.๙) จากคู่สมรส (ร้อยละ ๔.๖) จ่ายดอกเบี้ยเงินออมที่ผู้สูงอายุได้เก็บออม เงินออม การขาย ทรัพย์สินที่มีอยู่ (ร้อยละ ๒.๓) สำหรับผู้สูงอายุชายแหล่งรายได้หลักที่สำคัญ คือ รายได้จากการทำงาน จากบุตร และเบี้ยยังชีพจากทางราชการ ในขณะที่ผู้สูงอายุหญิงมีรายได้จากบุตรเป็นรายได้หลักในการดำรงชีวิต รองลงมา คือ รายได้จากเบี้ยยังชีพจากทางราชการและการทำงาน

แผนภาพที่ ๒.๘ ร้อยละของผู้สูงอายุจำแนกตามแหล่งรายได้หลักและเพศ พ.ศ. ๒๕๖๐
ที่มา: รายงานการสำรวจประชากรสูงอายุในประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๖๐ สำนักงานสถิติแห่งชาติ

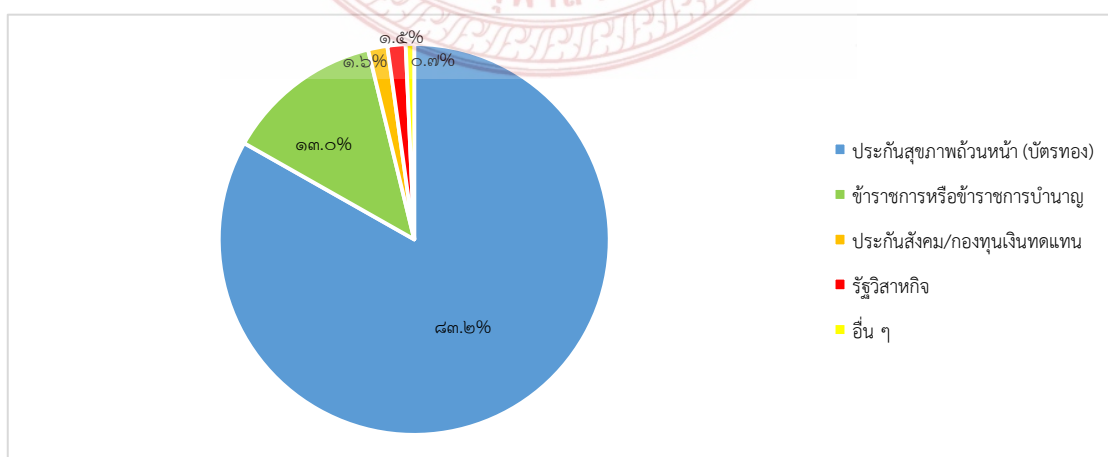
๒.๕.๙ ภาวะสุขภาพโดยรวมและสวัสดิการรักษายาบาล

ผลจากการที่ผู้สูงอายุประเมินภาวะสุขภาพร่างกายโดยรวมของตนเองในระหว่าง ๗ วันก่อนวันสัมภาษณ์ พบว่า ผู้สูงอายุส่วนใหญ่ประเมินว่าตนเองมีสุขภาพปานกลาง ร้อยละ ๔๓.๒ มีสุขภาพดี ร้อยละ ๓๙.๓ มีสุขภาพดีมาก ไทยรัฐ ๒.๔ ผู้สูงอายุที่ประเมินตนเองว่ามีสุขภาพไม่ดีและไม่ดีมาก ๆ มีเพียงร้อยละ ๑๓.๕ และร้อยละ ๑.๖ ตามลำดับ

แผนภาพที่ ๒.๙ ร้อยละของผู้สูงอายุจำแนกตามภาวะสุขภาพโดยรวม เพศ และกลุ่มช่วงวัย พ.ศ. ๒๕๖๐
ที่มา: รายงานการสำรวจประชากรสูงอายุในประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๖๐ สำนักงานสถิติแห่งชาติ

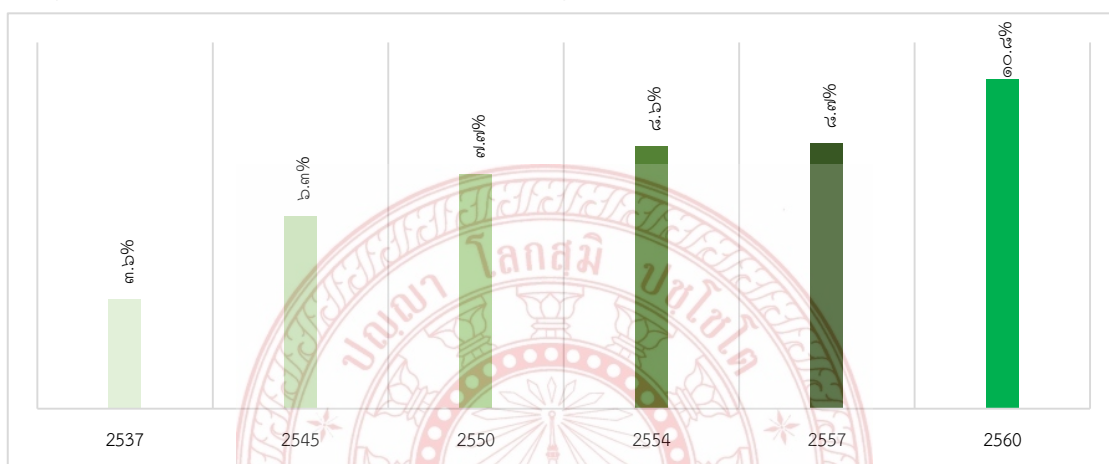
สำหรับสวัสดิการรักษายาบาลหลักที่ผู้สูงอายุใช้สิทธิ ส่วนใหญ่ใช้สิทธิประกันสุขภาพถ้วนหน้า (บัตรทองร้อยละ ๘๓.๒ สิทธิข้าราชการหรือข้าราชการบำนาญ ร้อยละ ๑๓.๐ สิทธิประกันสังคม/ กองทุนเงินทดแทน ร้อยละ ๑.๖ สุทธิรัฐวิสาหกิจ ๑.๕ และสิทธิอื่น ๆ ร้อยละ ๐.๗)

แผนภาพที่ ๒.๑๐ ร้อยละของผู้สูงอายุจำแนกตามสวัสดิการรักษายาบาลหลัก พ.ศ. ๒๕๕๖
ที่มา: รายงานการสำรวจประชากรสูงอายุในประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๖๐ สำนักงานสถิติแห่งชาติ

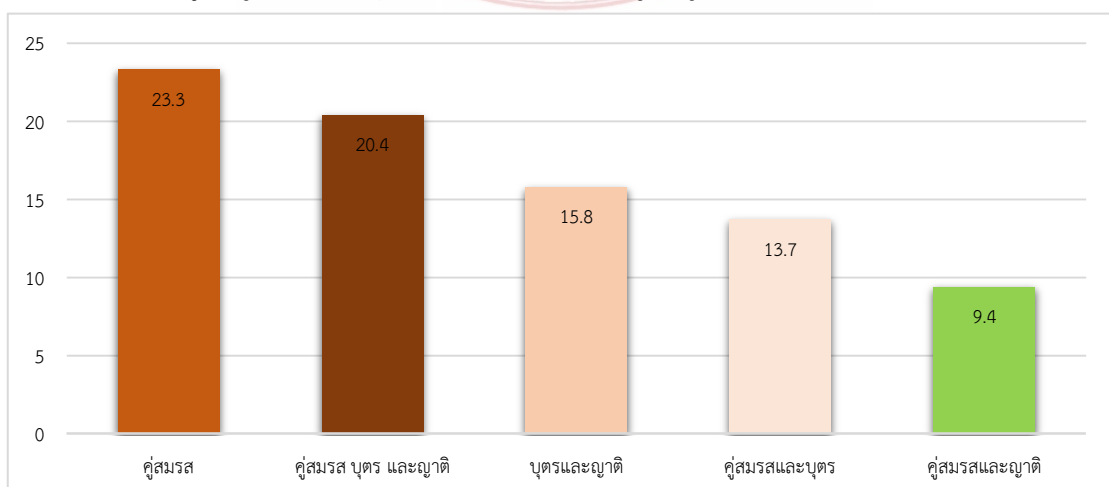
๒.๕.๑๐ ลักษณะการอยู่อาศัยของผู้สูงอายุ

สัดส่วนของผู้สูงอายุที่อยู่คนเดียวตามลำพังในครัวเรือนมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น โดยปี ๒๕๓๗ มีผู้สูงอายุที่อยู่คนเดียว ร้อยละ ๓.๖ และเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ ๖.๓ ร้อยละ ๗.๗ ร้อยละ ๘.๖ ร้อยละ ๘.๗ ในปี ๒๕๔๕ ปี ๒๕๕๐ และปี ๒๕๕๗ ตามลำดับ จากผลการสำรวจปี ๒๕๖๐ มีผู้สูงอายุอยู่คนเดียวตามลำพังเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ ๑๐.๘ และไม่ได้อยู่คนเดียวตามลำพัง ร้อยละ ๘๙.๒ โดยผู้สูงอายุที่อยู่ลำพังคนเดียว เป็นผู้สูงอายุวัยต้น (อายุ ๖๐-๖๙ ปี) ร้อยละ ๙.๒ วัยกลาง (อายุ ๗๐-๗๙ ปี) ร้อยละ ๑๒.๕ และวัยปลาย (อายุ ๘๐ ปีขึ้นไป) ร้อยละ ๑๔.๐

แผนภาพที่ ๒.๑๑ ร้อยละของผู้สูงอายุจำแนกตามผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่เพียงลำพัง พ.ศ. ๒๕๓๗-๒๕๖๐
ที่มา: รายงานการสำรวจประชากรสูงอายุในประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๖๐ สำนักงานสถิติแห่งชาติ

ผู้สูงอายุที่ไม่ได้อยู่คนเดียวในครัวเรือน (ร้อยละ ๘๙.๒) ส่วนใหญ่ร้อยละ ๒๓.๓ อยู่กับคู่สมรส รองลงมาร้อยละ ๒๐.๔ มีบุคคลอื่นอยู่ด้วยกันอย่างพร้อมเพียง คือ คู่สมรส บุตร และญาติ (ได้แก่ บุตรของบุตร บุตรเขย บุตรสะใภ้ พ่อแม่ พี่ น้อง ญาติ) ร้อยละ ๑๕.๘ อยู่กับบุตรและญาติ ร้อยละ ๑๓.๗ อยู่กับคู่สมรสและบุตร และร้อยละ ๙.๔ อยู่กับคู่สมรสและญาติ

แผนภาพที่ ๒.๑๒ ร้อยละของผู้สูงอายุ จำแนกตามคนที่ผู้สูงอายุอยู่ด้วย พ.ศ. ๒๕๖๐
ที่มา: รายงานการสำรวจประชากรสูงอายุในประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๖๐ สำนักงานสถิติแห่งชาติ

๒.๖ การเตรียมความพร้อมเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ

ประเทศไทยเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๔๘ โดยในปี พ.ศ. ๒๕๕๘ ประเทศไทยมีประชากร ๖๕.๑ ล้านคน มีผู้สูงอายุมากกว่า ๖๐ ปี ๑๑ ล้านคน หรือ ๑๖ % ซึ่งประเทศไทยเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๔๘ มีอัตราสูงอายุด้วยอัตราที่เร็วมากคือ ๔% ต่อปี ขณะเดียวกันมีอัตราประชากรเพิ่มเพียงร้อยละ ๐.๔ โดยในอีก ๔ ปีข้างหน้า (๒๕๖๔) ประเทศไทยจะเป็นสังคมสูงอายุอย่างสมบูรณ์ กล่าวคือ เพลงผู้ที่อายุ ๖๐ ปีขึ้นไป ๒๐% และจะเป็นสังคมสูงอายุระดับสุดยอดคือ ๒๘ % ในปี ๒๕๗๔

การเตรียมความพร้อมสำหรับสังคมผู้สูงอายุอย่างมีคุณภาพ จะต้องมีการเตรียมใน ๔ ด้านคือ

๑. ด้านสุขภาพ
๒. ด้านสังคม
๓. ด้านเศรษฐกิจ
๔. ด้านสภาพแวดล้อมและบริการสาธารณะ

๒.๖.๑ สถานการณ์การอยู่อาศัยของผู้สูงอายุไทย

เมื่อ ๕๐ ปีที่ผ่านมา มีประชากรที่อาศัยอยู่ในครัวเรือน ๑ ๕ คน แต่ปัจจุบันมีจำนวน ๓ คนต่อครัวเรือน เมื่อปี ๒๕๔๕ มีผู้สูงอายุที่อยู่คนเดียวอัตรา ๖% ในปี ๒๕๕๗ ผู้สูงอายุที่อยู่คนเดียว ๘.๗% อยู่กับคู่สมรส (ที่สูงอายุเหมือนกันเพียงสองคน) อัตรา ๑๙ %

๒.๖.๒ สถานการณ์สุขภาพของผู้สูงอายุ

ในปี ๒๕๕๗ โรคที่พบบ่อยในผู้สูงอายุ คือ โรคข้ออักเสบ โรคข้อเสื่อม โรคความดันโลหิต โรคเบาหวาน โรคอ้วน (ที่มาจากพฤติกรรม) ซึ่งผู้สูงอายุมากกว่า ๑๐% มีปัญหาการขึ้นลงบันได ปัญหาการกลืนอาหารหรือปัสสาวะไม่ได้

ผู้สูงอายุวัยปลาย (๘๐ ปีขึ้นไป) จำนวน ๔% ต้องการคนดูแลแต่ไม่สามารถจัดหาได้

ในปี ๒๕๕๗ ผู้สูงอายุจำนวน ๕๔% ยังใช้ส้วมแบบนั่งยอง ผู้สูงอายุจำนวน ๑๘% ของวัยปลาย มีห้องนอนอยู่ชั้น ๒ ของบ้าน และผู้สูงอายุมากกว่า ๑๐% ของวัยปลายมักจะเกิดการหกล้มได้ง่าย

๒.๖.๓ ที่อยู่อาศัยของผู้สูงอายุ

ผู้สูงอายุส่วนใหญ่ต้องการพักอาศัยในถิ่นฐานเดิม และเห็นว่าอยู่ที่เดิมดีที่สุด รวมทั้งครอบครัวเดิม ชุมชนเดิม สิ่งแวดล้อมเดิม ฯลฯ

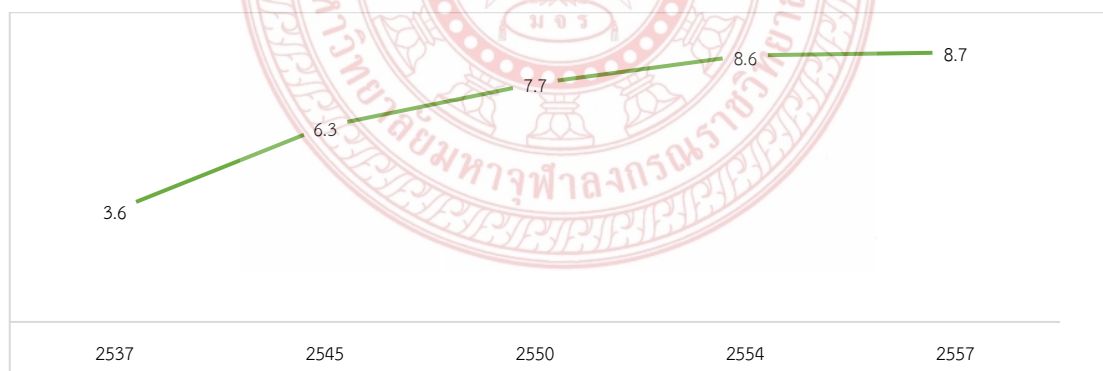
ตารางที่ ๒.๑ จำนวนและร้อยละของประชากรสูงอายุ พ.ศ. ๒๕๓๗, ๒๕๔๕, ๒๕๕๐, ๒๕๕๔ และ ๒๕๕๗

ปีที่สำรวจ	จำนวนผู้สูงอายุ	ร้อยละ
๒๕๓๗	๔,๐๑๑,๘๕๔	๖.๘
๒๕๔๕	๕,๙๖๙,๐๓๐	๙.๔
๒๕๕๐	๗,๐๒๐,๙๕๙	๑๐.๗
๒๕๕๔	๘,๒๖๖,๓๐๔	๑๒.๒
๒๕๕๗	๑๐,๐๑๕,๖๙๙	๑๔.๙

คาดว่า ปี ๒๕๖๔ จะมีจำนวนผู้สูงอายุเพิ่มขึ้นถึง ๒๐%

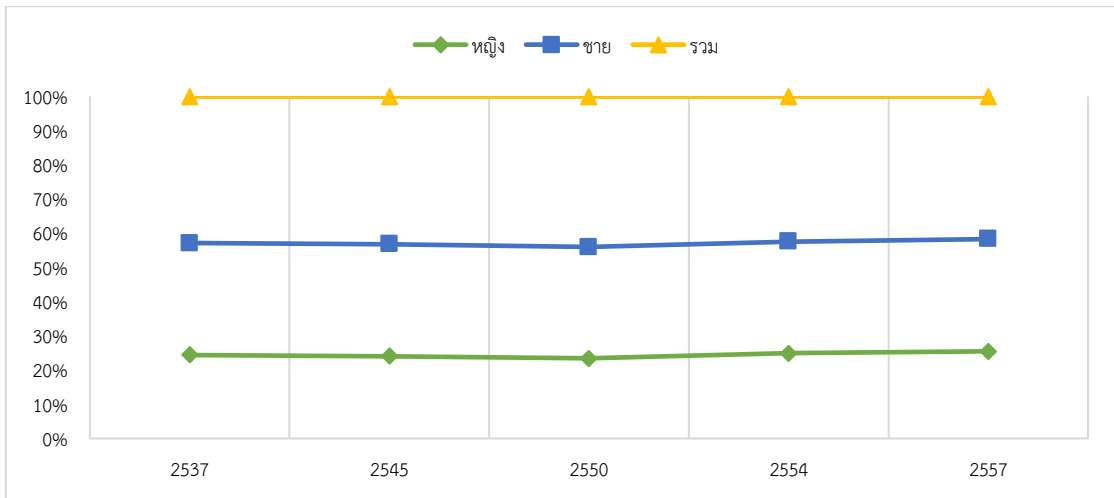
ปี ๒๕๗๘ จะมีจำนวนผู้สูงอายุเพิ่มขึ้นถึง ๓๐%

ที่มา: รายงานผลเบื้องต้น สำรวจประชากรสูงอายุในประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๕๗ สำนักงานสถิติแห่งชาติ

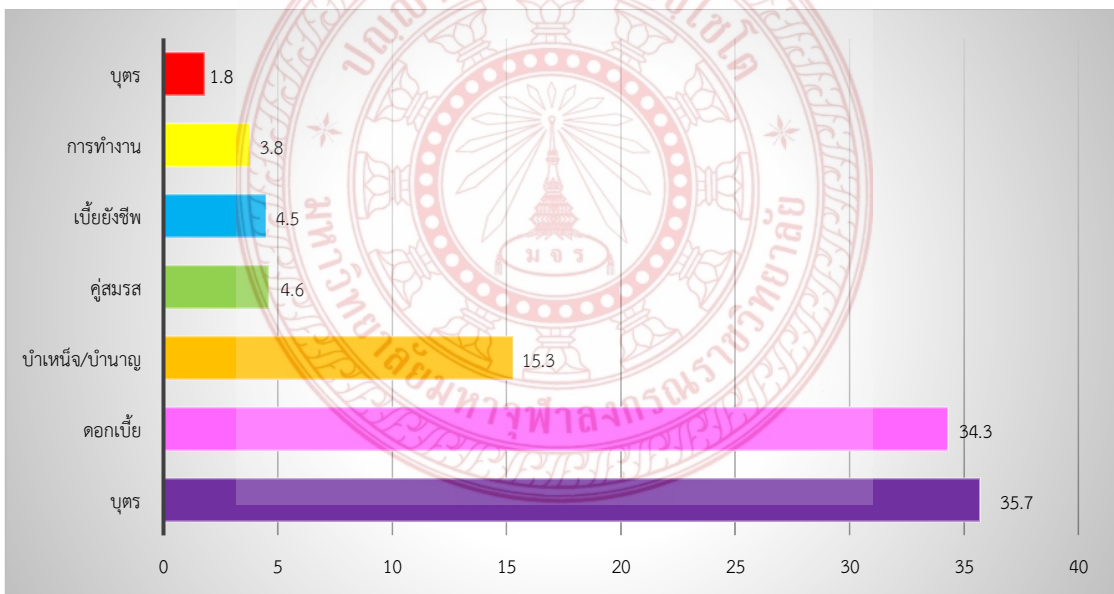

แผนภาพที่ ๒.๑๓ ร้อยละของผู้สูงอายุที่อยู่คนเดียวตามลำพังในครัวเรือน พ.ศ. ๒๕๓๗-๒๕๕๗

ที่มา: สำรวจประชากรสูงอายุในประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๕๗ สำนักงานสถิติแห่งชาติ

แผนภาพที่ ๒.๑๔ จำนวนประชากรสูงอายุ จำแนกตามภาวะการมีงานทำ
 ที่มา: สํารวจประชากรสูงอายุในประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๕๗ สำนักงานสถิติแห่งชาติ

แผนภาพที่ ๒.๑๕ แหล่งรายได้หลักในการดำรงชีวิตของประชากรสูงอายุ ในปี พ.ศ. ๒๕๕๗
 ที่มา: สํารวจประชากรสูงอายุในประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๕๗ สำนักงานสถิติแห่งชาติ

ตารางที่ ๒.๒ สถิติการเจ็บป่วยของผู้สูงอายุที่เป็นโรคเรื้อรังที่สำคัญ^{๕๓}

ร้อยละของผู้สูงอายุที่เป็นโรคเรื้อรัง	พ.ศ. ๒๕๓๗	พ.ศ. ๒๕๔๕	พ.ศ. ๒๕๕๐	พ.ศ. ๒๕๕๔
โรคความดันโลหิตสูง	๒๕.๐	๒๐.๐	๓๑.๗	๓๓.๗**
โรคเบาหวาน	๕.๐	๘.๓	๑๓.๓	๑๕.๐
โรคหัวใจ	๙.๒	๗.๒	๗.๐	๔.๘
โรคมะเร็ง	๐.๕	๐.๕	๐.๕	๐.๙
โรคอัมพาต/อัมพฤกษ์	๓.๘	๒.๔	๒.๕	๑.๗

** รวมไขมันในเลือดสูง คอเลสเตอรอลสูง

**** ตอบได้มากกว่า ๑ คำตอบ

สรุปผลที่สำคัญ การสำรวจประชากรสูงอายุในประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๕๔ สำนักงานสถิติแห่งชาติ กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศ และการสื่อสาร

ตารางที่ ๒.๓ สถิติการเจ็บปวดของผู้สูงอายุที่มีพฤติกรรมเสี่ยงที่สำคัญ

ร้อยละของผู้สูงอายุที่มีพฤติกรรมเสี่ยง	พ.ศ. ๒๕๓๗	พ.ศ. ๒๕๔๕	พ.ศ. ๒๕๕๐	พ.ศ. ๒๕๕๔
สูบบุหรี่เป็นประจำ	*	*	๑๒.๖	๘.๔
ดื่มสุรา/เครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์เป็นประจำ	*	*	๓.๐	๓.๓
ร้อยละของผู้สูงอายุที่มีพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพ				
ออกกำลังกายเป็นประจำ	*	*	๔๑.๒	๓๗.๘
รับประทานผักสดและผลไม้สดเป็นประจำ	*	*	๖๓.๑	๕๘.๗

* ไม่มีข้อมูลในปีนั้น

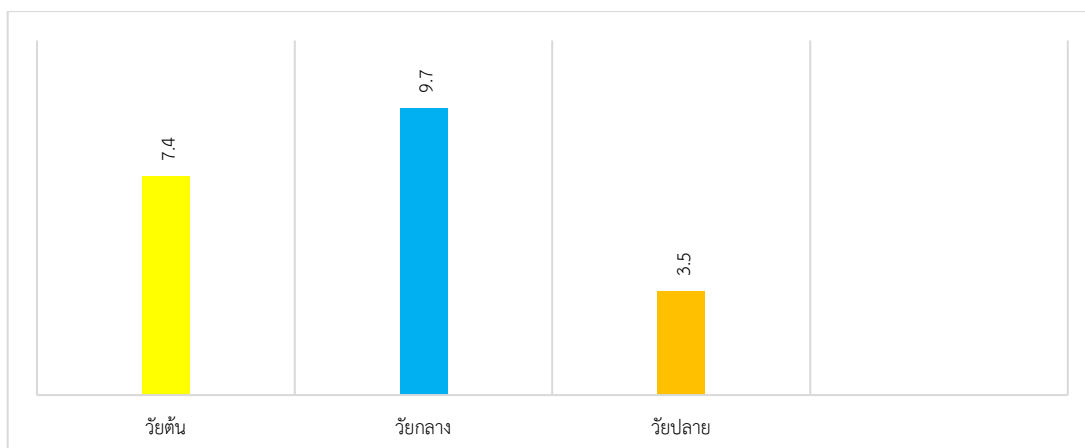
** รวมไขมันในเลือดสูง คอเลสเตอรอลสูง

* ไม่รวมไม่ทราบ และกลุ่มไม่ได้จัดกิจกรรม

**** ตอบได้มากกว่า ๑ คำตอบ

สรุปผลที่สำคัญ การสำรวจประชากรสูงอายุในประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๕๔ สำนักงานสถิติแห่งชาติ กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร

^{๕๓} สำนักงานสถิติแห่งชาติ กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร, หนังสือ รายงานการพิจารณาศึกษา เรื่อง “การดูแลรักษาพยาบาลผู้สูงอายุแบบครบวงจร”, (คณะกรรมการสาธารณสุข: สภานิติบัญญัติแห่งชาติ, ๒๕๕๔), หน้า ๑๑๒-๑๑๗.

แผนภาพที่ ๒.๑๖ ร้อยละของผู้สูงอายุที่หกล้ม ในระหว่าง ๖ เดือนก่อนวันสัมภาษณ์ จำแนกตามกลุ่มช่วงวัย พ.ศ. ๒๕๕๔

สรุปผลที่สำคัญ การสำรวจประชากรสูงอายุในประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๕๔ สำนักงานสถิติแห่งชาติ กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร

สถานการณ์หกล้มในผู้สูงอายุ

พบว่า วิธีการหกล้มภายในบ้าน ๔๐% มีการหกล้มนอกร้าน ๓๒.๑% และหกล้มบริเวณบ้าน ๒๗.๙%

๒.๖.๔ ปัญหาของการเปลี่ยนโครงสร้างประชากร

๑. การเปลี่ยนแปลงเป็นสังคมผู้สูงอายุเกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว ในประเทศไทย จากจำนวนผู้สูงอายุ ๗% เพิ่มเป็น ๑๔% ในช่วงเวลา ๓๐ ปี ในขณะที่ประเทศอังกฤษใช้เวลาถึง ๑๐๐ ปี

๒. ประชากรวัยเด็กและวัยทำงานมีจำนวนลดลงแต่ประชากรวัยสูงอายุมีจำนวนเพิ่มขึ้น ทำให้จำนวนผู้มีรายได้ที่จะดูแลผู้สูงอายุมีจำนวนลดลง

๓. มีการวางแผนครอบครัวไม่เหมาะสมกับสถานการณ์

๔. การศึกษาและระบบการศึกษาของประชาชนในภาพรวมยังไม่ดีพอ

๕. ประชากรมีอัตราการที่ดีขึ้น แต่เงินที่ออมมีจำนวนน้อย จึงต้องพึ่งพาบุตรหลานและเป็นผลให้ยังต้องทำงานในตอนสูงวัย

๖. ผู้สูงอายุประสบปัญหาด้านสุขภาพกาย ใจ โรคต่างๆ เช่น เกิดจากการหกล้มและโรคสมองเสื่อม ซึ่งปัญหาส่วนใหญ่เป็นปัญหาที่ป้องกันได้หรือลดความเสี่ยงลงได้

๗. ผู้สูงอายุมีการออกกำลังกายน้อย และรับประทานผักและผลไม้ไม่พอ ผู้สูงอายุต้องอยู่คนเดียวเพิ่มขึ้นเป็น ๘.๗% (ในปี ๒๕๕๗) และคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุยังไม่ดีพอ

๒.๖.๕ ความต้องการของผู้สูงอายุ

เพื่อให้สามารถพึ่งพาตนเองให้นานที่สุดเท่าที่จะทำได้และมีระบบรองรับที่ดี ได้แก่

๑. สุขภาพดีทั้งกาย ใจ สังคม ปัญญา รับประทานอาหารได้ นอนพักผ่อนได้ การขับถ่ายสะดวก การเดิน การอ่าน การพูด การฟังทำได้ดี

๒. การมีอิสรภาพทางการเงิน มีบ้าน มีอาหาร มีเสื้อผ้า มียา มีเงินใช้จ่ายทั่วไป มีเงินทำบุญและมีรายได้โดยที่ไม่จำเป็นต้องทำงานหรืออาจทำงานบ้างบางครั้ง

๓. การมีครอบครัว มีเพื่อน มีงานอดิเรก ออกกำลังกายได้ ทำงานเพื่อสังคม ทำงานที่ต้องการทำ

๔. การมีระบบที่จะดูแลผู้สูงอายุเมื่อต้องการรวมถึงผู้สูงอายุที่ไม่สามารถช่วยตัวเองได้

๒.๖.๖ การเตรียมตัวเข้าสู่สังคมผู้สูงวัยด้วยตนเอง

ประเทศจะเจริญได้ประชาชนต้องมีคุณสมบัติ ๔ ประการคือ ๑ เป็นคนดี นื่องเป็นคนเก่ง (ต้องมีคุณสมบัติ ๗ ประการคือ เก่งคิด เก่งคน เก่งงาน เก่งเงิน เก่งเวลา เก่งชาย เก่งฟัง) ๓ มีความรอบรู้ ๔ มีสุขภาพดี โดยคุณภาพของประชาชนจะมีความสำคัญต่อความมั่นคงของประเทศ

ความรู้ทางการเงิน (Financial Literacy) ประกอบด้วย ๔ ด้าน

๑. การหารายได้จากการมีความรู้และมั่งมีที่ดี

๒. การบริหารการใช้จ่ายโดยใช้หลักเศรษฐกิจพอเพียง การใช้จ่ายอย่างคุ้มค่า

๓. การออมที่เหมาะสม

๔. การลงทุน เป็นการใช้จ่ายอย่างมีประสิทธิภาพเพื่ออนาคต เลือตอนสูงวัยจะได้มีเงินใช้จ่าย มีรายได้ทางอ้อมที่สามารถดูแลตัวเองได้อย่างสุขสบาย โดยไม่ต้องทำงาน เช่น รายได้จากการออมทรัพย์ จากกองทุนรวม กองทุนรวมเพื่อการเลี้ยงชีพ กองทุนรวมระยะยาว ตลาดหุ้น การประกันชีวิต ประกันสุขภาพ บำนาญที่ดิน บ้าน ฯลฯ

๒.๖.๗ ความจำเป็นที่จะต้องมียุทธศาสตร์ดูแลผู้สูงอายุ

ในประเทศไทยประชากรผู้สูงอายุส่วนใหญ่จะอยู่ในภาวะติดสังคม (ร้อยละ ๑๔) คือ ต้องมีผู้ช่วยดูแลบ้างบางส่วน อยู่ในภาวะติดเตียง คือ ต้องมีผู้ดูแลตลอดเวลา ถึงร้อยละ ๑ ของประชากรผู้สูงอายุ มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมียุทธศาสตร์ดูแลผู้สูงอายุ

ยุทธศาสตร์ดูแลผู้สูงอายุ ดำเนินการได้โดยคนในครอบครัว สามี ภรรยา ลูกหลาน ญาติ เด็กรับใช้ ผู้ดูแลจากศูนย์ดูแลผู้สูงอายุ ผู้สูงอายุที่สุขภาพยังดีในชุมชน อาสาสมัคร ผู้มีจิตอาสา ยุวกาชาด อาสาภาค อาสาสมัครสาธารณสุขหมู่บ้าน (อสม.) ผู้ช่วยพยาบาล พยาบาล ผู้ที่มีอาชีพทางด้าน การดูแลสุขภาพ เพลง อายุรแพทย์ อายุรแพทย์ผู้สูงอายุ ฯลฯ

๒.๖.๘ ปัญหาและความต้องการของผู้ดูแลผู้สูงอายุ คือ

๑. งบประมาณไม่มีเพียงพอในการดูแลผู้สูงอายุ ค่าตอบแทนไม่เหมาะสมสำหรับผู้ดูแลผู้สูงอายุ

๒. การขาดความรู้ในการดูแล ความรู้เรื่องโรคต่าง ๆ และแนวทางการดูแลผู้สูงอายุ เนื่องจากผู้ดูแลส่วนใหญ่มีความรู้ในระดับประถมศึกษา

๓. ปัญหาและความต้องการของผู้ดูแลผู้สูงอายุขึ้นอยู่กับปัญหาพฤติกรรมของผู้สูงอายุ

๔. ความต้องการข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับสภาพความเจ็บปวดของผู้สูงอายุ

๕. ความต้องการช่วยเหลือ หากผู้สูงอายุป่วยหนัก

๖. ต้องมีการควบคุมมาตรฐานผู้ดูแลผู้สูงอายุ ให้มีมาตรฐาน มีจำนวนที่เพียงพอและต้องมีการอบรมเพิ่มเติมเป็นระยะ

๗. ต้องการดูแลผู้ดูแลผู้สูงอายุอย่างดีพอ ทั้งทางด้านค่าตอบแทนขวัญกำลังใจ วันหยุด และการสนับสนุนในทุกด้านของการที่จะปฏิบัติหน้าที่ได้ดี

๘. ต้องมีการออกกฎหมายเกี่ยวกับอาชีพผู้ดูแลผู้สูงอายุ เช่น พระราชบัญญัติอาชีพผู้บริบาล ฯ

๒.๖.๙ ข้อมูลด้านบุคลากรทางการแพทย์

๑. ประเทศไทยมีแพทย์ทั้งหมด จำนวน ๕๕,๑๕๗ คน (ปี ๒๕๖๐) เสียชีวิต ๑,๙๕๔ คน อยู่ต่างประเทศจำนวน ๔๖๘ คน คงเหลือ ๕๒,๗๕๓ คน โดยเฉลี่ยทั้งประเทศ คือ ๑: ๑,๒๗๐ แพทย์: ประชากร (นับจากประชากร ๖๗ ล้านคน)

๒. อายุรแพทย์ จำนวน ๕,๖๕๗ คน (อายุรแพทย์ทั่วไป หัวใจ ปอด ระบบทางเดินอาหาร ฯลฯ มีทั้งหมดประมาณ ๒๐ อนุสาขา)

๓. มีการฝึกอบรมแพทย์เฉพาะทางผู้สูงอายุในประเทศไปแล้ว ๔๐ คน ณ วันที่ ๓๐ ตุลาคม ๒๕๖๐ (ข้อมูลจากแพทเนสภา)

๔. ปี ๒๕๕๙ มีสถานที่ที่ให้การฝึกอบรมแพทย์เฉพาะทางผู้สูงอายุ เพียง ๒ แห่ง คือ คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล มีจำนวน ๓ ตำแหน่ง คณะแพทยศาสตร์รามธิบดี มีจำนวน ๑ ตำแหน่ง และปี ๒๕๖๐ คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล มีจำนวน ๕ ตำแหน่ง คณะแพทยศาสตร์รามธิบดี มีจำนวน ๒ ตำแหน่ง

การเตรียมประชาชนให้มีความพร้อมสำหรับการเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุในประเด็น ดังนี้

๑. ดูแลเรื่องสุขภาพ ตั้งแต่ก่อนตั้งครรภ์ ระหว่างตั้งครรภ์และหลังคลอด ด้วยการรับประทานอาหารที่เหมาะสม การออกกำลังกายที่เหมาะสม ไม่สูบบุหรี่ ไม่ใช้สารเสพติด มีเพศสัมพันธ์ที่ปลอดภัย ไม่ดื่มแอลกอฮอล์ เดินสายกลางในชีวิต ตรวจสุขภาพเป็นระยะ ๆ มีงานอดิเรก ทำอย่างต่อเนื่อง เพื่อป้องกันสมองเสื่อม การระวังอุบัติเหตุบนท้องถนนและการระวังการหล่ม และมีระบบการให้บริการทางการแพทย์ และสาธารณสุขที่ดีที่เข้าถึงได้อย่างง่ายและทั่วถึง

๒. การศึกษา

๓. การออมที่เหมาะสม

๔. การทำกิจกรรมในชีวิตประจำวันหรือการทำกิจกรรมร่วมกับผู้อื่น

๕. ส่งเสริมการสอนด้วยผู้สูงอายุและการดูแลผู้สูงอายุในทุกโรงเรียน

๖. การดูแลสุขภาพแวดล้อมและสังคมให้เหมาะสม

๗. การสอนให้เป็นคนดี เป็นคนเก่ง รอบรู้ และมีสุขภาพดี

ทั้งนี้ ต้องมีหน่วยงานหลักที่รับผิดชอบเรื่องดูแลผู้สูงอายุ ทั้งจำนวนผู้ดูแลผู้สูงอายุในภาพรวม และคุณภาพของผู้ดูแลผู้สูงอายุ ต้องมีการทำงานร่วมกันของหลาย ๆ หน่วยงานอย่างมีบูรณาการในการดูแลผู้สูงอายุ การมีหน่วยงานหลักที่ดูแลความต้องการของอาชีพ วิชาอาชีพต่าง ๆ สำหรับการดูแลผู้สูงอายุนอกจากผู้สูงอายุและมีกฎหมายที่จำเป็นเข้ามาควบคุม เช่น พระราชบัญญัติอาชีพผู้บริบาล

การมีสุขภาพที่ดี คือ มีทั้งกาย ใจ สังคม และปัญญา โดยร่างกายต้องไม่เป็นโรคทั้งภายนอกและภายใน จิตใจ ต้องดี ไม่เครียด ไม่กังวล หากจิตใจไม่ดีทำให้ร่างกายเจ็บปวดได้ สังคมต้องมีความอบอุ่นในครอบครัว มีงานทำ และมีฐานะที่ดี ปัญญา ต้องเป็นคนดี เดินสายกลาง มีเหตุผล รู้จักเพียงพอ มีภูมิคุ้มกัน ทั้งนี้ ต้องมีความรอบรู้ รอบคอบ มีคุณธรรมตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

๒.๖.๑๐ สมรรถภาพของร่างกายตามการเปลี่ยนแปลงของอายุ

สมรรถภาพร่างกายจะเสื่อมลงตามอายุที่เพิ่มขึ้นจึงต้องเตรียมตัวก่อนถึงวัยสูงอายุ เพื่อที่จะได้เป็นผู้สูงอายุอย่างมีคุณภาพ ความแข็งแรงของกล้ามเนื้อจะเริ่มลดลงตั้งแต่อายุ ๓๐-๔๐ ปี ขึ้นไป ความยืดหยุ่นของ เอ็นและเอ็นข้อก็จะเสื่อมลงตั้งแต่อายุ ๓๐ ปี และกระดูกเสื่อมลงตั้งแต่อายุ ๓๕ ปี

๒.๖.๑๑ ปัญหาที่พบในผู้สูงอายุ

๑. ผู้สูงอายุจะมีอัตราการเผาผลาญของร่างกายลดน้อยลง ทำให้ปริมาณและสัดส่วนไขมันในร่างกายเพิ่มขึ้น หากยังรับประทานอาหารมากเท่าเดิม จะเกิดภาวะอ้วนได้ง่าย

๒. ผู้สูงอายุจะมีสายตา หู ฟัน เสื่อมลงตามลำดับ

๓. ระดับน้ำตาล ไขมันในเลือด ความดันโลหิตจะสูงขึ้นตามอายุ

๔. มีความเสี่ยงต่อการเป็นโรคกระดูกพรุน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสุภาพสตรีที่ประจำเดือน

หมด

๕. การมีกระดูกงอกบริเวณโครงกระดูกและข้อต่อ

๖. การมีภาวะท้องผูก การทำงานของไตลดลง การรับประทานอาหารน้อยลง แต่อ้วนง่าย

ขึ้น

๗. การมีมวลกล้ามเนื้อและกำลังกล้ามเนื้อลดลง การมีภาวะสมองฝ่อ หลงลืมง่าย

โรคที่พบบ่อยในผู้สูงอายุได้แก่ โรคกระเพาะ อัมพฤกษ์ อัมพาต โรคหลอดเลือดหัวใจตีบและอุดตัน โรคอัมพฤกษ์ อัมพาต ความดันโลหิตสูง โรคไขมันในเส้นเลือดสูง โรคเบาหวาน โรคสมองเสื่อม โรคกระดูกบาง คุณ และการหกล้มทำให้กระดูกหักง่าย โรคอ้วน โรงู หู ตา ข้อ ฟัน การขับถ่าย การเคลื่อนไหวผิดปกติ โรคต่อมลูกหมากโต และมะเร็งต่อมลูกหมาก

๒.๗ ข้อมูลผู้สูงอายุในประเทศไทย

๒.๗.๑ ข้อมูลการสำรวจประชากรสูงอายุในประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๓๗ - ๒๕๖๐

สำนักงานสถิติแห่งชาติ ดำเนินการสำรวจข้อมูลด้านประชากรสูงอายุในประเทศไทยครั้งแรกในปี ๒๕๓๗ และครั้งต่อไปในปี ๒๕๔๕ ปี ๒๕๕๐ ปี ๒๕๕๔ ปี ๒๕๕๗ และปี ๒๕๖๐ รวมเป็นจำนวน ๖ ครั้ง เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลลักษณะทางประชากร เศรษฐกิจ สังคม ภาวะสุขภาพ การเกื้อหนุน ตลอดจนลักษณะการอยู่อาศัยของผู้สูงอายุ โดยทำการเก็บข้อมูลด้วย Tablet จากครัวเรือนตัวอย่างจำนวน ๘๓,๘๘๐ ครัวเรือน ในทุกจังหวัดทั่วประเทศทั้งในเขตเทศบาลและนอก

เทศบาล ในช่วงระหว่างเดือนมิถุนายน-สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๖๐ ซึ่งสรุปผลการสำรวจของสำนักงานสถิติแห่งชาติที่สำคัญได้^{๕๔} ดังนี้

๑. ลักษณะทางประชากรของผู้สูงอายุ

๑.๑ จำนวนผู้สูงอายุ

ผู้สูงอายุ หมายถึง ผู้ที่มีอายุ ๖๐ ปีบริบูรณ์ขึ้นไป จากผลสำรวจของสำนักงานสถิติแห่งชาติ ๕ ครั้งที่ผ่านมา พบว่า ประเทศไทยมีจำนวนและสัดส่วนของผู้สูงอายุเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว และต่อเนื่อง โดยในปี ๒๕๓๗ มีจำนวนผู้สูงอายุ คิดเป็นร้อยละ ๖.๘ ของประชากรทั้งประเทศ และเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ ๙.๔ ร้อยละ ๑๐.๗ ร้อยละ ๑๒.๒ และร้อยละ ๑๔.๙ ในปี ๒๕๔๕ ปี ๒๕๕๐ ปี ๒๕๕๔ ปี และปี ๒๕๕๗ ตามลำดับ ผลการสำรวจปี ๒๕๖๐ พบว่า มีจำนวนผู้สูงอายุคิดเป็นร้อยละ ๑๖.๗ ของประชากรทั้งหมด (เพศชายร้อยละ ๑๕.๔ และเพศหญิงร้อยละ ๑๘.๐) จากจำนวนผู้สูงอายุทั้งสิ้น ๑๑,๓๑๒,๔๔๗ คน เป็นเพศชาย ๕,๐๘๓,๖๘๑ คน และเพศหญิง ๖,๒๒๘,๗๖๖ คน หรือคิดเป็นเพศชายร้อยละ ๔๔.๙ และเพศหญิงร้อยละ ๕๕.๑ ของผู้สูงอายุทั้งหมด

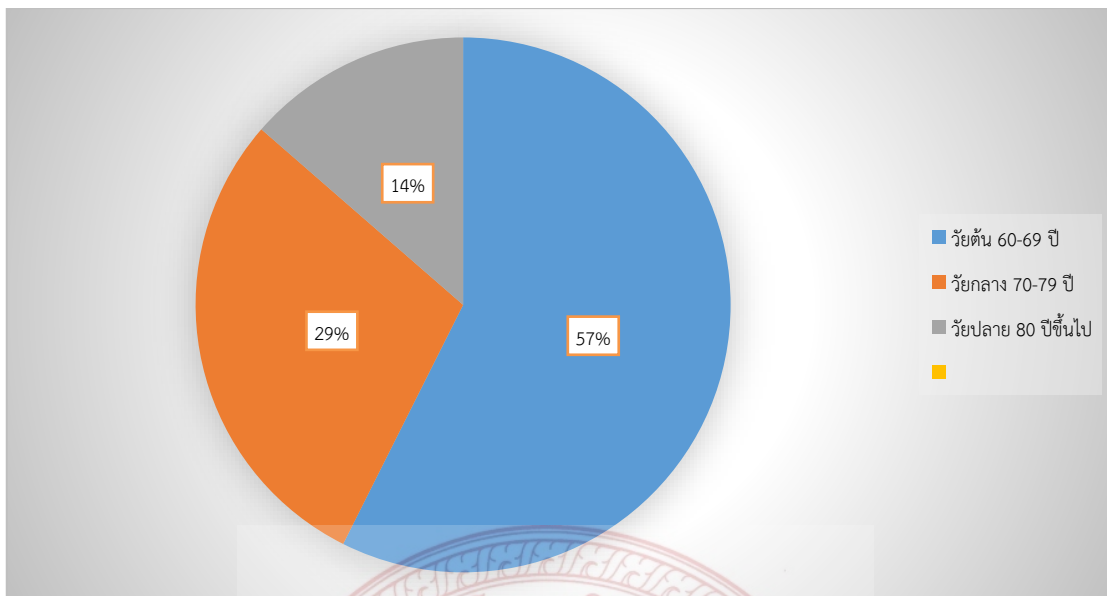
ตารางที่ ๒.๔ ตารางจำนวนและอัตราผู้สูงอายุ พ.ศ. ๒๕๓๗ - ๒๕๖๐

ปีที่สำรวจ	จำนวนผู้สูงอายุ	อัตราผู้สูงอายุ
๒๕๓๗	๔,๐๑๑,๘๕๔	๖.๘
๒๕๔๕	๕,๙๖๙,๐๓๐	๙.๔
๒๕๕๐	๗,๐๒๐,๙๕๙	๑๐.๗
๒๕๕๔	๘,๒๖๖,๓๐๔	๑๒.๒
๒๕๕๗	๑๐,๐๑๔,๗๐๕	๑๔.๙
๒๕๖๐	๑๑,๓๑๒,๔๔๗	๑๖.๗

หมายเหตุ: อัตราผู้สูงอายุ หมายถึง อัตราส่วนของผู้สูงอายุต่อประชากรทั้งสิ้น ๑๐๐ คน

การแบ่งช่วงอายุของผู้สูงอายุ สามารถแบ่งออกได้เป็น ๓ ช่วง คือ วัยต้น (อายุ ๖๐-๖๙ ปี) วัยกลาง (อายุ ๗๐-๗๙ ปี) และวัยปลาย (อายุ ๘๐ ปีขึ้นไป) จากการสำรวจ พบว่า โดยส่วนใหญ่แล้วผู้สูงอายุของประเทศไทยจะมีอายุอยู่ในช่วงวัยต้น ถึงร้อยละ ๕๗.๔ ของผู้สูงอายุทั้งหมด

^{๕๔} สำนักงานสถิติแห่งชาติ ข้อมูลการสำรวจประชากรสูงอายุในประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๓๗ - ๒๕๖๐, หนังสือ รายงานการพิจารณาศึกษา เรื่อง “การดูแลรักษาพยาบาลผู้สูงอายุแบบครบวงจร”, (คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ, ๒๕๖๐), หน้า ๔๑.

แผนภาพที่ ๒.๑๗ ร้อยละของผู้สูงอายุ จำแนกตามกลุ่มช่วงวัย พ.ศ. ๒๕๖๐^{๕๕}

ที่มา: รายงานการสำรวจประชากรสูงอายุในประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๖๐ สำนักงานสถิติแห่งชาติ

๑.๒ การกระจายตัวของผู้สูงอายุเชิงพื้นที่และภาค

เมื่อพิจารณาการกระจายตัวของผู้สูงอายุตามเขตการปกครองหรือเขตที่อยู่อาศัยและภาค พบว่า ในปี ๒๕๖๐ ผู้สูงอายุอาศัยอยู่ในเขตเทศบาล ร้อยละ ๔๑.๒ และนอกเขตเทศบาล ร้อยละ ๕๘.๘ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีจำนวนผู้สูงอายุมากที่สุดประมาณ ร้อยละ ๓๑.๖ รองลงมาคือ ภาคกลาง ภาคเหนือและภาคใต้ (ร้อยละ ๒๕.๘ ร้อยละ ๒๑.๒ และร้อยละ ๑๑.๘ ตามลำดับ) สำหรับกรุงเทพมหานครมีจำนวนผู้สูงอายุน้อยสุด คิดเป็นร้อยละ ๙.๖ ของผู้สูงอายุทั้งหมด

ภาคเหนือมีอัตราผู้สูงอายุสูงสุด (ร้อยละ ๒๑.๑) รองลงมาคือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (ร้อยละ ๑๙.๒) ภาคกลางและภาคใต้ มีอัตราผู้สูงอายุใกล้เคียงกัน (ร้อยละ ๑๔.๘ และร้อยละ ๑๔.๔ ตามลำดับ)

จำนวนที่มีผู้สูงอายุมากที่สุดและน้อยที่สุด ๕ อันดับแรก (ไม่รวมกรุงเทพมหานคร)

สำหรับจังหวัดที่มีจำนวนผู้สูงอายุมากที่สุด คือ จังหวัดนครราชสีมา ขอนแก่น เชียงใหม่ อุบลราชธานี และนครศรีธรรมราช สำหรับจังหวัดที่มีจำนวนผู้สูงอายุน้อยที่สุด คือ จังหวัดระนอง แม่ฮ่องสอน สตูล พังงา และตราด

จังหวัดที่มีอัตราผู้สูงอายุมากที่สุดและน้อยที่สุด ๕ อันดับแรก (ไม่รวมกรุงเทพมหานคร)

จังหวัดที่มีอัตราผู้สูงอายุมากที่สุด คือ จังหวัดแพร่ อุตรดิตถ์ อุทัยธานี พิจิตร และลำปาง สำหรับจังหวัดที่มีอัตราผู้สูงอายุน้อยที่สุด คือ จังหวัดสมุทรสาคร ภูเก็ต ระนอง ระยอง และชลบุรี

^{๕๕} รายงานการสำรวจประชากรสูงอายุในประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๖๐ สำนักงานสถิติแห่งชาติ, หนังสือรายงานการพิจารณาศึกษา เรื่อง “การดูแลรักษาพยาบาลผู้สูงอายุแบบครบวงจร”, (คณะกรรมการกิจการสาธารณสุข: สภานิติบัญญัติแห่งชาติ, ๒๕๖๐), หน้า ๔๒.

ตารางที่ ๒.๕ ตารางจังหวัดที่มีจำนวนและอัตราผู้สูงอายุมากที่สุดและน้อยที่สุด ๕ อันดับแรก^{๕๖}

จังหวัด	จำนวนคน	จังหวัด	อัตรา
จำนวนมากที่สุด		อัตรามากที่สุด	
๑. นครราชสีมา	๔๗๕,๔๔๘	๑. แพร่	๒๔.๖
๒. ขอนแก่น	๓๒๖,๓๗๕	๒. อุตรดิตถ์	๒๔.๓
๓. เชียงใหม่	๓๐๙,๘๔๒	๓. อุทัยธานี	๒๔.๓
๔. อุบลราชธานี	๓๐๖,๑๖๙	๔. พิจิตร	๒๔.๒
๕. นครราชสีมา	๒๘๕,๗๔๒	๕. ลำปาง	๒๔.๑
จำนวนน้อยที่สุด		อัตราน้อยที่สุด	
๑. ระนอง	๒๕,๙๘๗	๑. สมุทรสาคร	๘.๒
๒. แม่ฮ่องสอน	๓๐,๑๗๗	๒. ภูเก็ต	๙.๗
๓. สตูล	๓๕,๓๗๓	๓. ระนอง	๑๐.๑
๔. พังงา	๓๖,๖๗๔	๔. ระยอง	๑๐.๘
๕. ตราด	๔๐,๘๐๕	๕. ชลบุรี	๑๑.๐

ที่มา: รายงานการสำรวจประชากรสูงอายุในประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๖๐ สำนักงานสถิติแห่งชาติ

๑.๓ แนวโน้มดัชนีการสูงวัย อัตราส่วนพึ่งพิงวัยสูงอายุ และอัตราส่วนเกือมนุน

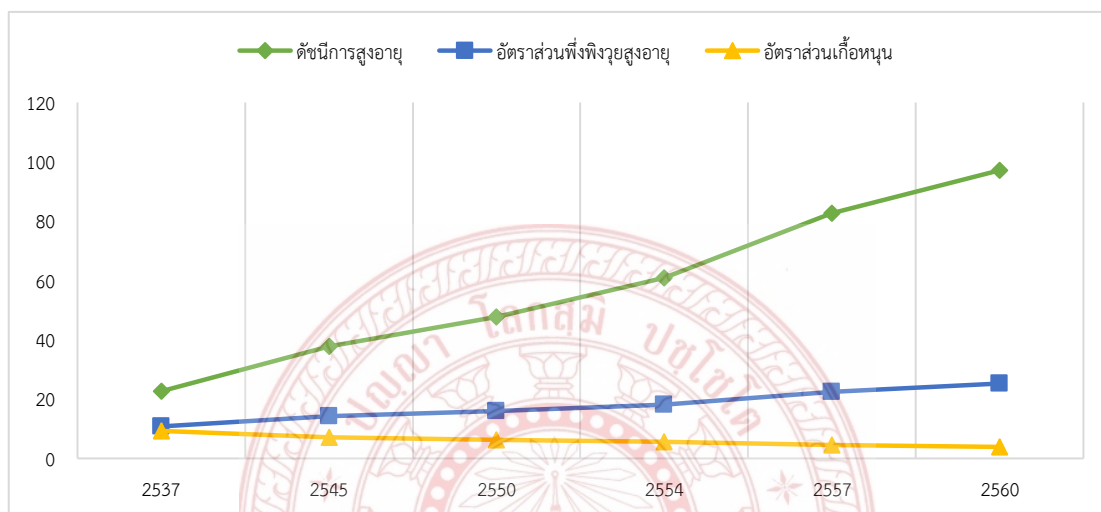
ดัชนีการสูงวัย คือ อัตราส่วนของผู้สูงอายุ (อายุ ๖๐ ปีขึ้นไป) เด็ก (อายุต่ำกว่า ๑๕ ปี) คูณด้วย ๑๐๐ ดัชนีการสูงวัยของประเทศไทยมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่องจากร้อยละ ๒๒.๖ ในปีพ.ศ.๒๕๓๗ เพิ่มเป็นร้อยละ ๘๒.๖ ในปี ๒๕๕๗ และเป็นร้อยละ ๙๗.๐ ในปี ๒๕๖๐

อัตราส่วนพึ่งพิงวัยผู้สูงอายุ คือ การส่วนของผู้สูงอายุ (อายุ ๖๐ ปีขึ้นไป) ต่อผู้ที่อยู่ในวัยทำงาน (อายุ ๑๕ ถึง ๕๙ ปี) คูณด้วย ๑๐๐ เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องเช่นเดียวกันจากร้อยละ ๑๐.๗ ในปีพ.ศ. ๒๕๓๗ เป็นร้อยละ ๑๘.๑ ในปีพ.ศ. ๒๕๕๔ เป็นร้อยละ ๒๒.๓ ในปีพ.ศ ๒๕๕๗ และเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ ๒๕.๓ ในปีพ.ศ. ๒๕๖๐ ดังนั้น ประชากรวัยทำงาน ๑๐๐ คน จะต้องรับภาระเลี้ยงดูผู้สูงอายุประมาณ ๒๕ คน

อัตราส่วนเกือมนุน คือ อัตราส่วนของคนวัยทำงาน (อายุ ๑๕-๕๙ ปี) ต่อผู้สูงอายุ (อายุ ๖๐ ปีขึ้นไป) แสดงให้เห็นถึงศักยภาพของการเกือมนุนที่จำนวนคนในวัยแรงงานที่จะดูแลเพื่อ

^{๕๖} รายงานการสำรวจประชากรสูงอายุในประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๖๐ สำนักงานสถิติแห่งชาติ, หนังสือรายงานการพิจารณาศึกษา เรื่อง “การดูแลรักษาพยาบาลผู้สูงอายุแบบครบวงจร”, (คณะกรรมการกิจการสาธารณสุข: สภานิติบัญญัติแห่งชาติ, ๒๕๖๐), หน้า ๔๓.

หนุณผู้สูงอายุ ๑ คน พบว่า อัตราเคลื่อนหนุณมีแนวโน้มลดต่ำลงอย่างต่อเนื่องจาก ๙.๓ ในปีพ.ศ. ๒๕๓๗ เป็น ๗.๐ ในปีพ.ศ. ๒๕๔๕ เป็น ๖.๓ ในปีพ.ศ. ๒๕๕๐ เป็น ๕.๕ ในปีพ.ศ. ๒๕๕๔ เป็น ๔.๕ ในปีพ.ศ. ๒๕๕๗ และในปีพ.ศ. ๒๕๖๐ ลดลงเหลือ ๓.๙ สื่อความหมายว่า มีคนที่อยู่ในวัยแรงงาน ๔ คน ดูแลผู้สูงอายุ ๑ คน อันเป็นผลมาจากจำนวนผู้สูงอายุที่เพิ่มขึ้นและจำนวนคนในวัยทำงานที่ลดลง

แผนภาพที่ ๒.๑๘ แนวโน้มดัชนีการสูงอายุ อัตราส่วนพึ่งพิงวัยสูงอายุ และอัตราส่วนเกือหนุณ พ.ศ. ๒๕๓๗ - ๒๕๖๐^{๕๗}

ที่มา : รายงานการสำรวจประชากรสูงอายุในประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๖๐ สำนักงานสถิติแห่งชาติ

ดัชนีการสูงอายุ หมายถึง อัตราส่วนของจำนวนประชากรสูงอายุ (อายุ ๖๐ ปีขึ้นไป) ต่อประชากรวัยเด็ก (อายุต่ำกว่า ๑๕ ปี) ๑๐๐ คน

อัตราส่วนพึ่งพิงวัยสูงอายุ หมายถึง จำนวนผู้สูงอายุ (อายุ ๖๐ ปีขึ้นไป) เทียบกับผู้ที่อยู่ในวัยทำงาน (อายุ ๑๕-๕๕ ปี) ๑๐๐ คน

อัตราส่วนเกือหนุณ หมายถึง จำนวนคนในวัยทำงาน (อายุ ๑๕-๑๙ ปี) เทียบกับจำนวนผู้สูงอายุ (อายุ ๖๐ ปีขึ้นไป)

๑.๔ สถานภาพสมรส

ผู้สูงอายุส่วนใหญ่ (ร้อยละ ๖๒.๙) เป็นผู้ที่สมรส ในจำนวนนี้ ร้อยละ ๖๐.๐ เป็นผู้ที่มิคู่สมรสอยู่ด้วยกันในครัวเรือน มีเพียงร้อยละ ๒.๙ ที่ไม่มีคู่สมรสอยู่ด้วยกัน มีผู้สูงอายุที่เป็นหม้าย หย่าร้าง แยกกันอยู่ เคยสมรสแต่ไม่ทราบสถานภาพ ร้อยละ ๓๒.๔ และเป็นโสดร้อยละ ๔.๗

^{๕๗} รายงานการสำรวจประชากรสูงอายุในประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๖๐ สำนักงานสถิติแห่งชาติ, หนังสือรายงานการพิจารณาศึกษา เรื่อง “การดูแลรักษาพยาบาลผู้สูงอายุแบบครบวงจร”, (คณะกรรมการกิจการสาธารณสุข สุข ศึกษานิติบัญญัติแห่งชาติ, ๒๕๖๐), หน้า ๔๔.

๑.๕ ระดับการศึกษาที่สำเร็จและการอ่านออกเขียนได้

ผู้สูงอายุส่วนใหญ่ (ร้อยละ ๗๖.๒) จบการศึกษาในระดับประถมศึกษาและต่ำกว่า ประถมศึกษา มีเพียงร้อยละ ๑๔.๐ ที่จบสูงกว่าระดับประถมศึกษา ผู้สูงอายุที่ไม่ได้รับการศึกษา หรือไม่เคยเรียนหนังสือ มีร้อยละ ๙.๘ ผู้สูงอายุชายจบการศึกษาสูงกว่าระดับประถมศึกษามากกว่า ผู้สูงอายุหญิง (ร้อยละ ๑๘.๗ และร้อยละ ๑๐.๒) ในขณะที่ผู้สูงอายุหญิงที่ไม่เคยเรียนหนังสือหรือไม่ได้รับการเรียนหนังสือสูงกว่าเพศชายถึง ๒ เท่า (ร้อยละ ๑๒.๖ และร้อยละ ๖.๔ ตามลำดับ) ประมาณ ร้อยละ ๘๓.๗ ของผู้สูงอายุเป็นผู้ที่อ่านออกเขียนได้ ร้อยละ ๑๖.๓ เป็นผู้ที่ไม่สามารถอ่านและเขียนหนังสือได้หรือเป็นผู้ที่ไม่รู้หนังสือ ผู้สูงอายุหญิงอ่านออกเขียนได้ต่ำกว่าชาย (ร้อยละ ๗๙.๕ และร้อยละ ๘๘.๘ ตามลำดับ) ซึ่งมีความสัมพันธ์กับการได้รับโอกาสทางการศึกษาดังกล่าวข้างต้น^{๕๘}

๒.๗.๒ ลักษณะของผู้สูงอายุในประเทศไทย

๑. สถานการณ์ความต้องการการดูแลของผู้สูงอายุ

จากการสำรวจประชากรสูงอายุในประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๖๐ พบว่า ผู้สูงอายุจำนวน ๙๒๘,๔๐๐ คน หรือร้อยละ ๘.๒ มีความต้องการผู้ดูแลปรนนิบัติในกิจวัตรประจำวันโดยผู้สูงอายุหญิง ต้องการผู้ดูแลในสัดส่วนที่สูงกว่าผู้สูงอายุชาย (ร้อยละ ๙.๓ และร้อยละ ๖.๙ ตามลำดับ) และผู้ที่ดูแลผู้สูงอายุส่วนใหญ่ คือ บุตรสาว รองลงมา คือ คู่สมรส และบุตรชาย เมื่อเปรียบเทียบผู้สูงอายุชายและหญิง พบว่า ผู้สูงอายุหญิงมีบุตรสาวเป็นผู้ดูแลในสัดส่วนที่สูงกว่าผู้สูงอายุชาย (ร้อยละ ๗.๒ เทียบกับ ร้อยละ ๓.๕) ในขณะที่ผู้สูงอายุชาย มีคู่สมรสเป็นผู้ดูแลในสัดส่วนที่สูงกว่าผู้สูงอายุหญิง (ร้อยละ ๖.๗ เทียบกับร้อยละ ๒.๖) อาจเป็นเพราะผู้สูงอายุหญิงมีสถานภาพเป็นหม้าย ซึ่งคู่สมรสได้เสียชีวิตไปแล้ว

๒. สถานการณ์ประชากรวัยแรงงานของประเทศไทย

จากการสำรวจสำมะโนประชากรและเคหะในปี ๒๕๕๓ พบว่า ในปี ๒๕๕๓ มีจำนวนประชากรทั้งหมด ๖๓.๘ ล้านคน มีประชากรวัยแรงงานที่มีอายุ ๑๕-๕๙ ปีจำนวน ๔๒.๗ ล้านคน แต่ภายใน ๒๐ ปีข้างหน้า (ปี ๒๕๘๓) จะมีประชากรวัยแรงงานจำนวน ๓๔.๖ ล้านคน สาเหตุเพราะมีอัตราเกิดในประเทศไทยลดต่ำลง ทั้งนี้ ปัญหาเรื่องวัยแรงงานลดลงมีทางออกโดยการพัฒนาคุณภาพฝีมือแรงงานให้ดีขึ้น นำเทคโนโลยีเข้ามาช่วยทดแทนการใช้แรงงาน การส่งเสริมให้ประชากรอยู่ในวัยแรงงานให้นานที่สุด การนำเข้าแรงงานจากต่างประเทศ การส่งเสริมให้อัตราการเกิดของประชากรเพิ่มสูงขึ้น ในกรณีนี้หากทำให้ประชากรที่มีอายุ ๖๐-๖๔ ปี ยังสามารถอยู่ในวัยแรงงานต่อไป ประเทศไทยจะมีแรงงานเพิ่มขึ้นอีก ๔.๕ ล้านคน ซึ่งในอีก ๒๐ ปีข้างหน้า (ปี ๒๕๘๓) จะมีประชากรวัยแรงงาน ๓๙.๒ ล้านคน ทั้งนี้ สามารถทำได้ด้วยการส่งเสริมสุขภาพให้ผู้สูงอายุยังสามารถทำงานได้ต่อไปอีก

^{๕๘} รายงานการสำรวจประชากรสูงอายุในประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๖๐ สำนักงานสถิติแห่งชาติ, หนังสือรายงานการพิจารณาการศึกษา เรื่อง “การดูแลรักษาพยาบาลผู้สูงอายุแบบครบวงจร”, (คณะกรรมการกิจการสาธารณสุข: สภานิติบัญญัติแห่งชาติ, ๒๕๖๐), หน้า ๔๔.

๓. สถานการณ์การอยู่อาศัยของผู้สูงอายุไทย

จากการสำรวจประชากรสูงอายุของสำนักงานสถิติแห่งชาติในปี ๒๕๖๐ พบว่า ผู้สูงอายุที่อยู่เพียงคนเดียวมีร้อยละ ๑๐.๘ อยู่กับคู่สมรสเพียงลำพังร้อยละ ๒๓.๓ และอยู่กับคู่สมรสและบุคคลอื่น ๆ ร้อยละ ๖๗.๑ จากการสำรวจพบว่า ผู้สูงอายุ ๘๐ ปีขึ้นไปที่ต้องการการดูแลมีอัตราร้อยละ ๒๕.๒ และในสัดส่วนดังกล่าว มีผู้สูงอายุที่ต้องการการช่วยเหลือดูแลแต่ไม่สามารถหาคนดูแลได้ร้อยละ ๓.๘

จากการสำรวจข้อมูลของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติและสำนักงานสถิติแห่งชาติในปีพ.ศ. ๒๕๕๗ พบว่า ผู้สูงอายุอาศัยในครัวเรือนที่มีรายได้ต่ำกว่า เส้นความยากจนมากกว่าร้อยละ ๓๔ และประเด็นสำคัญอีกประการหนึ่งคือ แหล่งรายได้หลักของผู้สูงอายุที่เคยได้รับจากบุตรลดลงจากร้อยละ ๕๒ จากการสำรวจในปี ๒๕๕๐ ได้ลดลงเหลือเพียงร้อยละ ๓๗ จากการสำรวจในปี ๒๕๕๗ และร้อยละ ๓๔.๗ จากการสำรวจปี ๒๕๖๐

๔. สถานการณ์ด้านการเจ็บปวดของผู้สูงอายุปี ๒๕๕๗

จากการสำรวจสุขภาพผู้สูงอายุไทยปี ๒๕๕๖ ภายใต้แผนงานส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุและผู้พิการ กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข พบว่า ผู้สูงอายุจะปวดด้วยโรคความดันโลหิต โรคเบาหวาน และโรคข้อเข่าเสื่อม และจากข้อมูลการสำรวจของกระทรวงสาธารณสุขเกี่ยวกับโรคของผู้สูงอายุนำไปสู่ภาวะทุพพลภาพ ทำให้คาดประมาณได้ว่าในปี ๒๕๘๓ ผู้สูงอายุที่มีอายุ ๖๕ ปีขึ้นไป ที่ไม่สามารถทำกิจกรรมในชีวิตประจำวันได้ด้วยตัวเอง ได้แก่ รับประทานอาหาร อาบน้ำ แต่งตัว ขับถ่าย และการเคลื่อนที่ภายในบ้าน จะมีจำนวน ๗๓๙,๖๐๐ คน เป็นผู้หญิงจำนวน ๔๗๑,๒๐๐ คน อายุคาดเฉลี่ย (Life expectancy) และอายุคาดเฉลี่ยที่ปลอดทุพพลภาพ (Disability-free life expectancy)

จากการคำนวณของมหาวิทยาลัยมหิดล ในเรื่องอายุคาดเฉลี่ยและอายุคาดเฉลี่ยที่ปลอดทุพพลภาพ ของผู้ที่มีอายุ ๖๐ ปีในปี ๒๕๕๗ พบว่า ประชากรอายุ ๖๐ ปีขึ้นไป เพศชายจะมีอายุยืนยาวต่อไปอีกจำนวน ๑๙.๙ ปี เพศหญิงจะมีอายุยืนยาวต่อไปอีกจำนวน ๒๒.๘ ปี อายุคาดเฉลี่ยที่ปลอดทุพพลภาพ เพศชายจำนวน ๑๘.๙ ปี เพศหญิงจำนวน ๒๑.๐ ปี การใช้ชีวิตอยู่อย่างช่วยเหลือตัวเองไม่ได้โดยเฉลี่ย (อายุคาดเฉลี่ย - อายุคาดเฉลี่ยที่ปลอดทุพพลภาพ) เพศชายจำนวน ๑ ปี เพศหญิงจำนวน ๑.๘ ปี

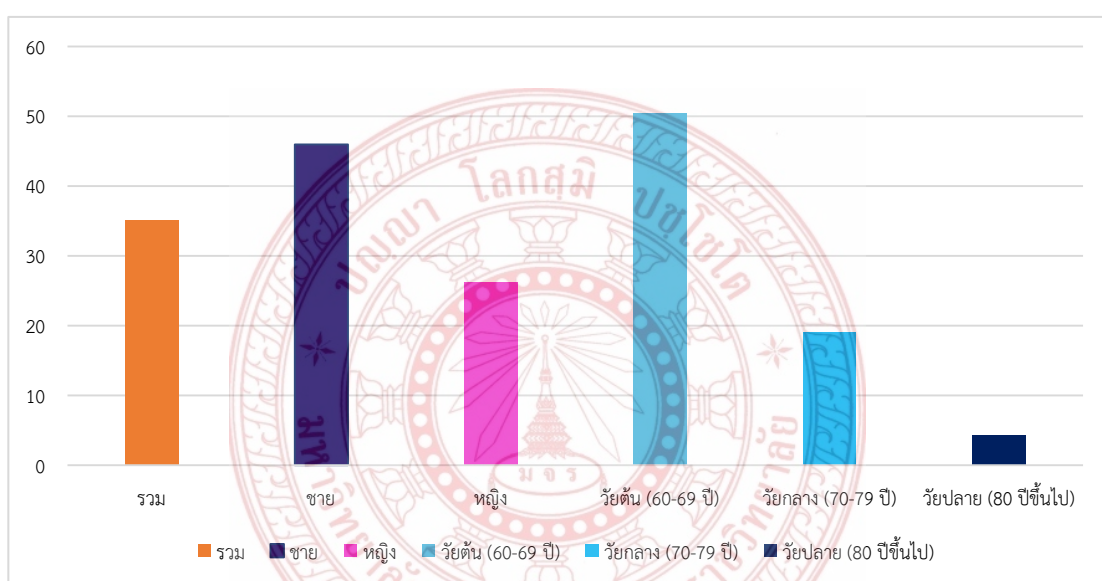
ความเห็นเกี่ยวกับกรณีผู้สูงอายุอยู่ในภาวะที่ต้องใส่เครื่องช่วยหายใจ เพื่อเป็นการยืดชีวิตผู้สูงอายุ หลายฝ่ายมีความเห็นว่า ไม่ควรที่จะยืดชีวิตผู้สูงอายุด้วยเครื่องมือทางการแพทย์ต่าง ๆ ทั้งนี้ เพื่อให้ผู้สูงอายุจากไปอย่างสงบ จึงมีแนวคิดในการส่งเสริมให้มีการจัดทำพินัยกรรมชีวิต เพื่อให้ผู้สูงอายุได้แสดงเจตนากรณีในเรื่องต่าง ๆ ว่ามีความประสงค์ในเรื่องใด โดยกรณีนี้จะมีความเชื่อมโยงในหลายเรื่อง ซึ่งต้องมีการศึกษาต่อไป^{๕๙}

^{๕๙} รายงานการสำรวจประชากรสูงอายุในประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๖๐ สำนักงานสถิติแห่งชาติ, หนังสือรายงานการพิจารณาศึกษา เรื่อง “การดูแลรักษาพยาบาลผู้สูงอายุแบบครบวงจร”, (คณะกรรมการกิจการสาธารณสุข: สถานิติบัญญัติแห่งชาติ, ๒๕๖๐), หน้า ๔๖.

๒.๗.๓ ลักษณะทางเศรษฐกิจของผู้สูงอายุ

๑. ภาพการณ์มีงานทำ

ข้อมูลการทำงานในระหว่าง ๗ วันก่อนวันสัมภาษณ์ การสำรวจในปี ๒๕๖๐ พบว่า ผู้สูงอายุร้อยละ ๓๕.๑ ยังคงทำงานอยู่ สัดส่วนของผู้สูงอายุชายที่ทำงานสูงกว่าผู้สูงอายุหญิง (ร้อยละ ๔๕.๙ และร้อยละ ๒๖.๓ ตามลำดับ) นอกเขตเทศบาลมีสัดส่วนของผู้สูงอายุที่ทำงานสูงกว่าในเขตเทศบาล (ร้อยละ ๓๘.๓ และร้อยละ ๓๐.๕ ตามลำดับ) เมื่อพิจารณาการทำงานของผู้สูงอายุวัยต้น (อายุ ๖๐-๖๙ ปี) พบว่า ยังคงทำงานอยู่ ร้อยละ ๕๕ และวัยกลาง (อายุ ๗๐-๗๙ ปี) ยังคงทำงานอยู่ ร้อยละ ๑๙.๑

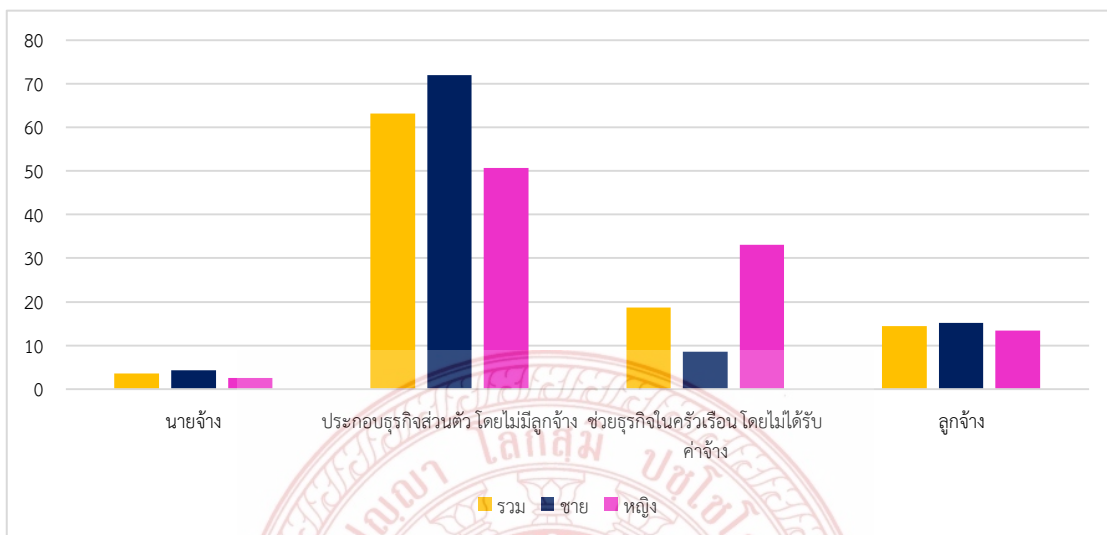
แผนภาพที่ ๒.๑๙ ร้อยละของผู้สูงอายุที่ทำงานจำแนกตามเพศและกลุ่มช่วงวัย พ.ศ. ๒๕๖๐^{๖๐}
ที่มา: รายงานการสำรวจประชากรสูงอายุในประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๖๐ สำนักงานสถิติแห่งชาติ

๒. สถานภาพการทำงานและชั่วโมงการทำงานต่อสัปดาห์

ผู้สูงอายุส่วนใหญ่ ร้อยละ ๖๓.๑ เป็นผู้ประกอบธุรกิจส่วนตัวโดยไม่มีลูกจ้าง รองลงมา คือ ช่วยธุรกิจในครัวเรือนโดยไม่ได้รับค่าจ้าง (ร้อยละ ๑๘.๗) เป็นลูกจ้างรัฐบาล รัฐวิสาหกิจและลูกจ้างเอกชน (ร้อยละ ๑๔.๔) ผู้สูงอายุที่มีสภาพเป็นนายจ้าง มีเพียงร้อยละ ๓.๖ ผู้สูงอายุชายประกอบธุรกิจส่วนตัวสูงกว่าหญิง (ร้อยละ ๗.๑ และร้อยละ ๕.๗ ตามลำดับ) ในขณะที่ผู้สูงอายุหญิงทำงานเป็นผู้ช่วยธุรกิจในครัวเรือนสูงกว่าชาย (ร้อยละ ๓๓.๐ และร้อยละ ๘.๖ ตามลำดับ) โดยภาพรวมแล้ว ผู้สูงอายุทำงานโดยเฉลี่ย ๓๘ ชั่วโมง ต่อสัปดาห์ ผู้สูงอายุชายมีชั่วโมงการทำงานโดยเฉลี่ยสูงกว่า

^{๖๐} สำนักงานสถิติแห่งชาติ, หนังสือ รายงานการพิจารณาศึกษา เรื่อง “การดูแลรักษาพยาบาลผู้สูงอายุแบบครบวงจร”, (คณะกรรมการสาธารณสุข: สถานิติบัญญัติแห่งชาติ, ๒๕๖๐), หน้า ๔๕.

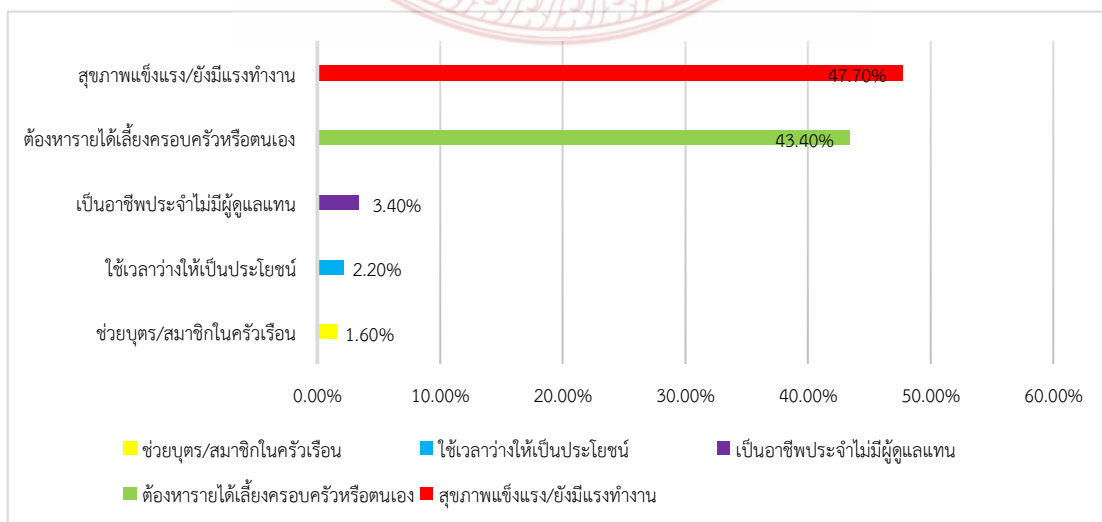
ผู้สูงอายุหญิง (๓๙ ชั่วโมงต่อสัปดาห์และ ๓๘ ชั่วโมงต่อสัปดาห์ ตามลำดับ) และผู้สูงอายุตอนต้น (อายุ ๖๐-๖๙ ปี) มีชั่วโมงการทำงานโดยเฉลี่ย ๓๙ ชั่วโมงต่อสัปดาห์ซึ่งต่ำกว่าวัยแรงงานไม่มากนัก (วัยแรงงานอายุ ๑๕-๕๙ ปี มีชั่วโมงทำงานเฉลี่ย ๒๔ ชั่วโมงต่อสัปดาห์)

แผนภาพที่ ๒.๒๐ ร้อยละของผู้สูงอายุจำแนกตามสถานภาพการทำงานและเพศ พ.ศ. ๒๕๖๐
ที่มา: รายงานการสำรวจประชากรสูงอายุในประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๖๐ สำนักงานสถิติแห่งชาติ

๓. เหตุผลในการทำงานของผู้สูงอายุ

เหตุผลสำคัญที่ผู้สูงอายุยังคงทำงาน คือ สุขภาพแข็งแรง/ยังมีแรงทำงานอยู่ มีถึงร้อยละ ๔๗.๗ เหตุผลรองลงมา คือ ต้องการหารายได้เลี้ยงครอบครัวหรือเลี้ยงตนเอง ร้อยละ ๔๓.๔ เป็นอาชีพประจำไม่มีผู้ดูแลแทน ร้อยละ ๓.๔ ใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ ร้อยละ ๒.๒ และช่วยเหลือบุตร/สมาชิกในครัวเรือน ร้อยละ ๑.๖

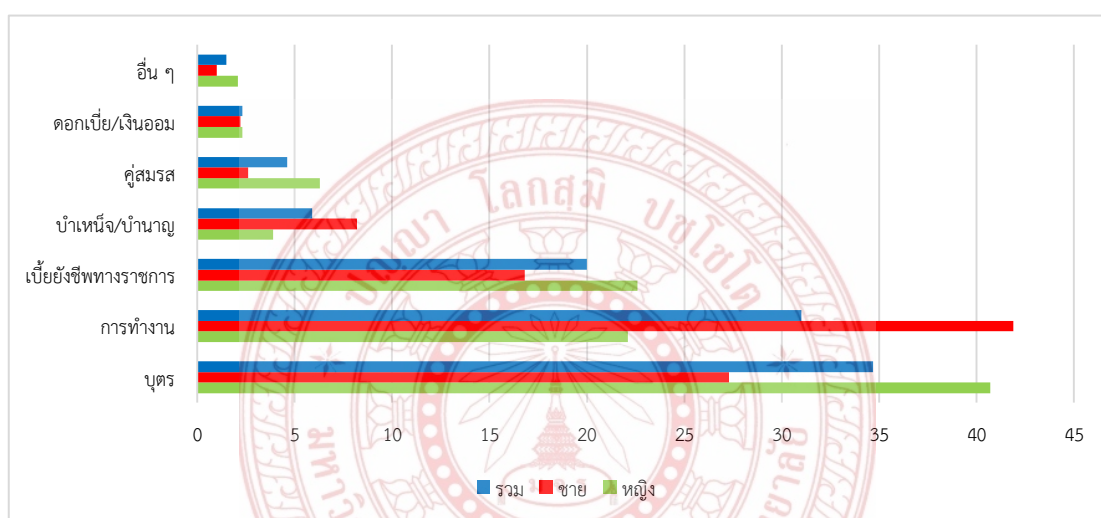

แผนภาพที่ ๒.๒๑ ร้อยละของผู้สูงอายุที่ทำงานจำแนกตามเหตุผลสำคัญที่สุดที่ยังคงทำงานอยู่ พ.ศ. ๒๕๖๐
ที่มา: รายงานการสำรวจประชากรสูงอายุในประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๖๐ สำนักงานสถิติแห่งชาติ

๔. แหล่งรายได้หลัก

แหล่งรายได้ที่สำคัญหรือแหล่งรายได้หลักในการดำรงชีวิตของผู้สูงอายุส่วนใหญ่ได้รับจากบุตร (ร้อยละ ๓๔.๗) รองลงมา คือ รายได้จากการทำงานของผู้สูงอายุเอง (ร้อยละ ๓๑.๐) แจกเบี้ยยังชีพจากทางราชการ (ร้อยละ ๒๐.๐) จากเงินบำเหน็จ บำนาญ (ร้อยละ ๕.๙) จากคู่สมรส (ร้อยละ ๔.๖) จ่ายดอกเบี้ยเงินออมที่ผู้สูงอายุได้เก็บออม เงินออม การขายทรัพย์สินที่มีอยู่ (ร้อยละ ๒.๓) สำหรับผู้สูงอายุชายแหล่งรายได้หลักที่สำคัญ คือ รายได้จากการทำงานจากบุตร และเบี้ยยังชีพจากทางราชการ ในขณะที่ผู้สูงอายุหญิงมีรายได้จากบุตรเป็นรายได้หลักในการดำรงชีวิต รองลงมา คือ รายได้จากเบี้ยยังชีพจากทางราชการและการทำงาน

แผนภาพที่ ๒.๒๒ ร้อยละของผู้สูงอายุจำแนกตามแหล่งรายได้หลักและเพศ พ.ศ. ๒๕๖๐

ที่มา: รายงานการสำรวจประชากรสูงอายุในประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๖๐ สำนักงานสถิติแห่งชาติ

จากการศึกษาทำให้ทราบว่าแนวความคิดที่พึ่งพาตนเองจะประกอบด้วยการพึ่งพาในหลายด้าน ด้านเทคโนโลยี ด้านเศรษฐกิจ ด้านจิตใจ ด้ายทรัพยากรธรรมชาติ สังคมวัฒนธรรม ฯลฯ รวมถึงการพึ่งพาตนเองทางความคิด การตัดสินใจด้านการแก้ปัญหา พัฒนาชุมชน การพึ่งพากันและกัน ซึ่งเป็นสิ่งที่จำเป็นแก่ผู้สูงอายุ

๒.๗.๔ ข้อมูลกรมกิจการผู้สูงอายุกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์

ได้ดำเนินการจัดทำมาตรการการดูแลผู้สูงอายุโดยการแต่งตั้งคณะกรรมการบูรณาการจัดทำมาตรการการดูแลผู้สูงอายุโดยคำสั่งคณะกรรมการผู้สูงอายุแห่งชาติได้มีทำงานบูรณาการร่วมกับกรมสนับสนุนบริการสุขภาพ กระทรวงสาธารณสุข โดยคณะกรรมการดังกล่าว กรอบรูปหน่วยงานหลายหน่วย เช่น กรมกิจการผู้สูงอายุ กรมกิจการเด็กและเยาวชน กรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ กรมพัฒนาธุรกิจการค้า กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น กรมพัฒนาฝีมือแรงงาน กรมการแพทย์ กรมสนับสนุนบริการสุขภาพ กรมสุขภาพจิต กรมอนามัย สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยกรุงเทพมหานคร สำนักงานหลักประกันคุณภาพแห่งชาติ สภาวิชาชีพไทย สภาการพยาบาล โดยมีอำนาจหน้าที่ที่จัดทำมาตรการ

การดูแลผู้สูงอายุในเรื่องหลักสูตรการดูแล สิบบุหรืในมาตรฐานสถานดูแลผู้สูงอายุ จัดทำแนวทางกำกับ ดูแล ติดตาม และประเมินผลตามมาตรฐานที่กำหนดซึ่งได้มีการยกร่างมาตรฐานดังนี้

๑. มาตรฐานหลักสูตรการดูแลผู้สูงอายุ ขณะนี้อยู่ระหว่างการจัดทำร่างหลักสูตรโดยกำหนดหลักสูตรเป็น ๓ หลักสูตร

๑.๑ หลักสูตรระยะยาว ๑๘ ชั่วโมง กลุ่มเป้าหมาย คือ สมาชิกในครอบครัวอาสาสมัคร หรือผู้สนใจ

๑.๒ หลักสูตรระยะกลาง ๗๐ ชั่วโมง กลุ่มเป้าหมาย คือ ประชาชนทั่วไปที่สนใจนำไปใช้ในการประกอบอาชีพ

๑.๓ หลักสูตรระยะยาว ๔๒๐ ชั่วโมง ถึงเป้าหมาย ถึงสถานประกอบการหรือวิชาชีพ

๒. มาตรฐานสถานดูแลผู้สูงอายุแบ่งเป็น ๒ ประเภท

๒.๑ สำหรับผู้สูงอายุเท่าใดที่มีสุขภาพดี สามารถดูแลช่วยเหลือตัวเองในชีวิตประจำวันได้

โดยในส่วนของการทำงานยกเว้นของคณะทำงาน ได้มีการเชิญภาคเอกชน เช่น สมาคมส่งเสริมธุรกิจผู้สูงอายุไทย หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับมาตรการอื่น ๆ เช่น ด้านโยธามาร่วมประชุมแสดงความคิดเห็นเพื่อนำมาตรการดังกล่าวมากำหนดเป็นกระทรวงตามพระราชบัญญัติสถานประกอบการเพื่อสุขภาพ พ.ศ. ๒๕๕๙ ต่อไป

สำหรับสถานที่ดูแลผู้สูงอายุของกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ เรียกว่าศูนย์พัฒนาจิตสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุ ซึ่งมีทั้งหมดทั่วไป มวล ๑๒ แห่ง อยู่ภายใต้การดูแลของกรมกิจการผู้สูงอายุโดยจะดำเนินการให้การบริการแก่ผู้สูงอายุที่ถูกทอดทิ้งและอยู่ในสภาวะยากลำบาก ศูนย์พัฒนาจิตสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุดังกล่าว มีศักยภาพในการดูแลผู้สูงอายุจำนวน ๑,๖๓๐ คน ซึ่งได้สอนการถ่ายโอนสถานสงเคราะห์คนชราให้แก่องค์การบริหารส่วนท้องถิ่นแล้วโดย ๑๑ แห่ง จะเป็นสถานสงเคราะห์ ได้แก่ ๑ ศูนย์พัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุบ้านบางแค ๒ ศูนย์พัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุบ้านบางละมุง ๓ ศูนย์พัฒนาจิตสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุบ้านธรรมปกรณ์เชียงใหม่ ๔ ศูนย์พัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุทักษิณ ๕ ศูนย์พัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุวาสนะเวศม์ ๖ ศูนย์พัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุภูเก็ต ๗ ศูนย์พัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุบ้านบุรีรัมย์ ๘ ศูนย์พัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุจังหวัดนครพนม ๙ ศูนย์พัฒนาจิตสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุจังหวัดลำปาง ๑๐ ศูนย์พัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุจังหวัดสงขลา ๑๑ ศูนย์พัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุจังหวัดปทุมธานี เป็นกลไกเพื่อขับเคลื่อนบริการผู้สูงอายุ ๑๒ ศูนย์พัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุจังหวัดขอนแก่น ซึ่งเป็นรูปแบบการบริการแบบ Daycare บริการไปกลับ ศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตและส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุจำนวน ๗๘๙ แห่ง มีการพัฒนาอยู่ ๓ ระดับ คือ ระดับตำบล ระดับอำเภอ และ

ระดับจังหวัด ซึ่งกรมกิจการผู้สูงอายุได้มีความพยายามพัฒนาศูนย์พัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุจังหวัดนครพนม เป็นแบบอย่าง มีลักษณะเป็นประชารัฐต้นแบบ^{๖๑}

๒.๘ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

สมพร ใจสมุทร ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง พฤติกรรมการดูแลตนเองและคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุเขตลาดกระบัง ผลการวิจัยพบว่า ผู้สูงอายุส่วนใหญ่มีความสามารถในการช่วยตนเอง ดำเนินกิจวัตรประจำวันได้ร้อยละ ๘๗.๗ และมีพฤติกรรมด้านการออกกำลังกายอยู่ในเกณฑ์ ๓ วันต่อสัปดาห์ ร้อยละ ๗๖.๖ ส่วนพฤติกรรมด้านการบริโภคอาหารอยู่ในระดับดีร้อยละ ๕๓.๘ ด้านสภาวะสุขภาพ ผู้สูงอายุส่วนใหญ่เป็นโรคความดันโลหิตสูง โรคกระดูกและข้อเสื่อม และโรคเบาหวาน ด้านสุขภาพจิตพบว่า ผู้สูงอายุส่วนใหญ่มีอาการเหงา/ ว้าเหว่ มีการป้องกัน ด้านการดูแลตนเองพบว่า อายุ รายได้ และการเป็นสมาชิกชมรมผู้สูงอายุ กับความสามารถในการช่วยตนเองดำเนินกิจวัตรประจำวัน เพศ และสิทธิในการรักษาพยาบาลกับการบริโภคอาหาร อายุ ระดับการศึกษาและการเข้าถึงบริการสุขภาพกับการออกกำลังกายมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < .05$) ด้านสภาวะสุขภาพกับความสามารถในการช่วยตนเองและผู้อื่น มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < .05$) ด้านคุณภาพชีวิตพบว่า ผู้สูงอายุส่วนใหญ่มีคุณภาพชีวิตในระดับปานกลาง (๘๗.๔%) และจากการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยต่าง ๆ กับระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุพบว่า การเข้าถึงการบริการสุขภาพ ความสามารถในการช่วยตนเองและการออกกำลังกายมีความสัมพันธ์กับระดับ คุณภาพชีวิต ($p < .05$) การศึกษาครั้งนี้มีข้อเสนอแนะว่า ควรมีการจัดบริการสุขภาพแก่ผู้สูงอายุโดยเน้นเรื่อง การบริโภคอาหาร การออกกำลังกาย การเข้าร่วมกิจกรรมในชมรมผู้สูงอายุ และสภาพจิตใจและอารมณ์ของผู้สูงอายุ ซึ่งควรคำนึงถึงปัจจัยพื้นฐานที่แตกต่างกันของผู้สูงอายุแต่ละคนเพื่อให้ผู้สูงอายุนำความรู้ที่ได้ไปปฏิบัติให้เหมาะสมในแต่ละบุคคล^{๖๒}

วรนุช สิปปารก ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ปัจจัยทางจิตสังคมที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการพึ่งตนเองในผู้สูงวัยผลการวิจัยพบว่า ผลการวิจัยถดถอยแบบพหุคูณปรากฏในกลุ่มรวมว่า ตัวทำนายทางด้านจิตลักษณะและสถานการณ์สามารถทำนายพฤติกรรมทั้งสามนี้ได้ระหว่าง ๒๗.๓% ถึง ๓๗.๓% โดยมีตัวทำนายที่สำคัญ คือการเปรียบเทียบทางสังคม ลักษณะมุ่งอนาคตควบคุมตน การรับรู้คุณความดีของแผ่นดิน การสนับสนุนทางสังคมจากครอบครัว และการสนับสนุนจากภาครัฐ นอกจากนี้ยังปรากฏอีกว่า ผู้สูงอายุเพศชายมีความเสี่ยงในพฤติกรรมการพึ่งตนเองด้านสุขภาพ และ

^{๖๑} คณะกรรมการการสาธารณสุข สภานิติบัญญัติแห่งชาติ, การดูแลรักษาพยาบาลผู้สูงอายุแบบครบวงจร, รายงานการพิจารณาศึกษา, สำนักงานกรรมการ ๓ สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา ปฏิบัติหน้าที่สำนักงานเลขาธิการสภานิติบัญญัติแห่งชาติ.

^{๖๒} สมพร ใจสมุทร, พฤติกรรมการดูแลตนเองและคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุเขตลาดกระบัง, วิทยานิพนธ์แพทยศาสตรมหาบัณฑิต สาขาเวชศาสตร์ชุมชน, (บัณฑิตวิทยาลัย: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๗).

พฤติกรรมการณ์ที่ตนเองด้านสังคม ส่วนผู้สูงวัยที่มีอายุมากมีความเสี่ยงในพฤติกรรมการณ์ที่ตนเองด้านสุขภาพ และพฤติกรรมการณ์ที่ตนเองด้านเศรษฐกิจ^{๖๓}

อาทิตยา ทะวงศ์ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการณ์ดูแลตนเองของผู้สูงอายุ ภูมิศึกษา ตำบลช่วงเปา อำเภोजอมทอง จังหวัดเชียงใหม่ ผลการวิจัยพบว่า พฤติกรรมการณ์ดูแลผู้สูงอายุในภาพรวมอยู่ในระดับต่ำ โดยมีพฤติกรรมการณ์ด้านการดูแลตนเองโดยทั่วไปอยู่ในระดับต่ำ และพฤติกรรมการณ์ดูแลตนเองตามระยะพัฒนาการอยู่ในระดับปานกลาง สำหรับพฤติกรรมการณ์ดูแลตนเองตามภาวะการเจ็บป่วยพบว่า ผู้สูงอายุที่มีพฤติกรรมการณ์ดูแลตนเอง ได้แก่ อาการไข้หวัด อาการปวดหลัง ปวดข้อ ปวดเอว โรคผิวหนังและท้องผูก ผู้สูงอายุส่วนใหญ่ดูแลตนเอง โดยผู้สูงอายุจะชื้อยามารับประทานเอง ส่วนโรคเจ็บป่วยเรื้อรังผู้สูงอายุส่วนใหญ่จะดูแลตนเอง โดยการไปพบแพทย์ อาการที่ผู้สูงอายุส่วนใหญ่ดูแลตนเองโดยไม่ชื้อยา ได้แก่ อาการเบื่ออาหาร วิงเวียนศีรษะ นอนไม่หลับ และมีความวิตกกังวล เครียด ไม่สบายใจ ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการณ์ดูแลตนเองของผู้สูงอายุ ได้แก่ อายุ ระดับการศึกษา รายได้ครอบครัว อาชีพ และการเข้าร่วมกิจกรรมสังคม ส่วนปัจจัยที่ไม่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการณ์ดูแลตนเอง ได้แก่ เพศ สถานภาพสมรส การมีโรคประจำตัว และการรักบริการสุขภาพ^{๖๔}

มนตรี ประเสริฐรุ่งเรือง และดุขฎิ อายุวัฒน์ ได้ทำการศึกษาเรื่อง “การสร้างทางเลือกทางสังคมของผู้สูงอายุรุ่นใหม่ในภาคอีสาน” พบว่าผู้สูงอายุในอนาคตจำเป็นที่จะต้องหันมาพึ่งพาตนเอง โดยการใช้ความสามารถที่ตนมีร่วมกับการใช้ประโยชน์จากโครงสร้างทางสังคม คือ (๑) การพึ่งพาตนเองอย่างมีคุณค่าของผู้สูงอายุรุ่นใหม่เกิดจากปฏิสัมพันธ์ระหว่างการใช้ความสามารถของผู้สูงอายุรุ่นใหม่ร่วมกับการใช้ประโยชน์จากโครงสร้างทางสังคมภายใต้การใกล้เคียงคุณค่าระหว่างค่านิยมทางสังคมและคุณค่าของผู้สูงอายุรุ่นใหม่ (๒) การสร้างทางเลือกในการพึ่งพาตนเองอย่างมีคุณค่าของผู้สูงอายุรุ่นใหม่ เป็นกระบวนการจัดสรรทรัพยากรภายใต้เงื่อนไขทางสังคมให้เกิดประสิทธิภาพด้วยการสร้างหน่วยปฏิสัมพันธ์ย่อย โดยมีข้อเสนอแนะในด้านนโยบายส่งเสริมการใช้ความสามารถและแนวทางการเตรียมความพร้อมของผู้สูงอายุรุ่นใหม่^{๖๕}

มณีนรัตน์ กุลวงษ์ และคณะ ศึกษาผู้สูงอายุ เรื่อง รูปแบบการพึ่งตนเองตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลพุดเตย อำเภอวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์พบว่า ๑) สภาพการพึ่งตนเองตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลพุดเตย

^{๖๓} วรณช สิบยารก, ปัจจัยทางจิตสังคมที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการณ์ที่ตนเองในผู้สูงวัย, *วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนาสังคม*, (สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, ๒๕๕๒), หน้า ๔.

^{๖๔} อาทิตยา ทะวงศ์, ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการณ์ดูแลตนเองของผู้สูงอายุภูมิศึกษา ตำบลช่วงเปา อำเภोजอมทอง จังหวัดเชียงใหม่, *การศึกษาค้นคว้าอิสระตามหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการพัฒนาสังคม*, (สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, ๒๕๕๓).

^{๖๕} มนตรี ประเสริฐรุ่งเรือง และ ดุขฎิ อายุวัฒน์, “การสร้างทางเลือกทางสังคมของผู้สูงอายุรุ่นใหม่ในภาคอีสาน”, สืบค้นเมื่อ ๒๔ กรกฎาคม ๒๕๖๑, จาก https://www.tci-thaijo.org/index.php/PNRU_JHSS/article/download/

ในภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลางโดยมีสภาพการพึ่งตนเองด้านสังคม และด้านจิตใจ มีค่าเฉลี่ยต่ำกว่าภาพรวม ๒) ความต้องการพัฒนาในการพึ่งตนเองตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลพยุหะ ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อแยกประเด็นย่อยพบว่าความต้องการพัฒนาด้านสังคม และด้านจิตใจ มีค่าเฉลี่ยสูงกว่าภาพรวม ๓) รูปแบบในการพึ่งตนเองตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของผู้สูงอายุ ในเขตเทศบาลตำบลพยุหะประกอบด้วย ๔ ขั้นตอน คือ (๑) ขั้นตอนการมีส่วนร่วม (๒) ขั้นตอนกระบวนการจัดการ (๓) ขั้นตอนการเรียนรู้ และ (๔) ขั้นตอนการสร้างเสริมความเข้มแข็ง^{๖๖}

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องพบว่า ผู้สูงอายุมีความสามารถพึ่งพาตนเองได้เพียงบางส่วนและอยู่ในระดับปานกลางและระดับต่ำ และสามารถพึ่งพาตนเองได้เพียงบางเรื่อง โดยเฉพาะการพึ่งพาตนเองทางด้านร่างกายที่ต้องพึ่งพาผู้อื่นในการชี้แนะให้คำแนะนำทางด้านร่างกาย การดูแลสุขภาพรวมถึงด้านการรักษาสุขภาพจิต ขาดการพึ่งพาตนเองด้านสังคมและเศรษฐกิจ เป็นต้น ผู้สูงอายุบางส่วนรอการการสนับสนุนจากภาครัฐ นอกจากการที่รอรับการช่วยเหลือจากครอบครัว และสังคมและยังพบว่า ผู้สูงอายุควรพึ่งพาตนเองและใช้ประโยชน์ จากโครงสร้างทางสังคมภายใต้การใกล้เคียงเชิงคุณค่าระหว่างค่านิยมทางสังคมและคุณค่าของผู้สูงอายุรุ่นใหม่ และกระบวนการจัดสรรทรัพยากรภายใต้เงื่อนไขทางสังคมให้เกิดประสิทธิภาพด้วยการสร้างหน่วยปฏิสัมพันธ์ย่อย และรวมถึงรูปแบบการพึ่งพาตนเองของผู้สูงอายุตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

^{๖๖} มณีรัตน์ กุลวงษ์, “รูปแบบการพึ่งพาตนเองตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลพยุหะ อำเภอวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์”, สืบค้นเมื่อ ๒๔ กรกฎาคม ๒๕๖๑, จาก https://www.tci-thaijo.org/index.php/PNRU_JHSS/article/download/

บทที่ ๓

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง “นโยบายประชารัฐกับการส่งเสริมการพึ่งตนเองของผู้สูงอายุ จังหวัดนครปฐม” เป็นการศึกษาโดยใช้ระเบียบวิธีวิจัย ผู้วิจัยได้กำหนดวิธีการดำเนินการวิจัยตามลำดับ ๖ ขั้นตอน ดังนี้

- ๓.๑ รูปแบบการวิจัย
- ๓.๒ พื้นที่วิจัย
- ๓.๓ ประชากรกลุ่มตัวอย่างและผู้ให้ข้อมูลหลัก
- ๓.๔ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
- ๓.๕ การเก็บรวบรวมข้อมูล
- ๓.๖ การวิเคราะห์ข้อมูล
- ๓.๗ กรอบแนวคิด

๓.๑ รูปแบบการวิจัย

การวิจัยเรื่องนโยบายประชารัฐกับการส่งเสริมการพึ่งตนเองของผู้สูงอายุ จังหวัดนครปฐม ผู้วิจัยใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-dept Interview) และการสนทนากลุ่มย่อย (Focus group discussion) ในประเด็นปัญหาที่สำคัญที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก

๓.๒ พื้นที่วิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ใช้พื้นที่ตำบลบางกระทีก (ประชากรทั้งหมด ๑๑,๗๘๐ คน มีผู้สูงอายุ จำนวน ๑,๕๕๑ คน, ชาย ๖๓๓ คน, หญิง ๙๑๘ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๓.๑๗ ; ที่มา: สำนักบริหารการทะเบียนท้องถิ่น เทศบาลตำบลบางกระทีก เดือนตุลาคม ๒๕๕๙) อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม ซึ่งอยู่ในภาคกลางที่มีอัตราการเพิ่มของผู้สูงอายุมากเป็นอันดับสองของประเทศ

๓.๓ ประชากรกลุ่มตัวอย่างและผู้ให้ข้อมูลหลัก

ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง คือ

กลุ่มที่ ๑ ผู้บริหารโครงการนโยบายภาครัฐ ประกอบด้วย ๑) พัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดนครปฐม ๒) ฝ่ายพัฒนาสังคม อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม ๓) นายกเทศมนตรีเทศบาลตำบลบางกระพี้ ๔) ผู้อำนวยการกองสวัสดิการสังคม เทศบาลตำบลบางกระพี้ ๕) สมาชิกสภาจังหวัดนครปฐม ๖) ผู้อำนวยการกองสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม เทศบาลตำบลบางกระพี้ ๗) กำนันตำบลบางกระพี้

กลุ่มที่ ๒ ผู้ดำเนินงานโครงการนโยบาย ประกอบด้วย ๑) นักพัฒนาชุมชน เทศบาลตำบลบางกระพี้ ๒) อาสาพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ๓) พยาบาลโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบางกระพี้ ๔) ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ ๖ ตำบลบางกระพี้ และเป็นอาสาสมัครประจำหมู่บ้าน ๕) ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ ๘ ตำบลบางกระพี้ ๖) ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ ๑ ตำบลบางกระพี้

กลุ่มที่ ๓ ผู้สูงอายุที่ได้รับผลจากโครงการนโยบายภาครัฐ ตำบลบางกระพี้ จำนวน ๑๔ ท่าน

กลุ่มที่ ๔ ผู้ทรงคุณวุฒิที่เข้าร่วมการประชุมกลุ่มย่อย (Focus Group Discussion) จำนวน ๘ ท่าน ประกอบด้วย ๑) ผู้อำนวยการกองสวัสดิการสังคมเทศบาลตำบลบางกระพี้ ๒) นักพัฒนาชุมชนชำนาญการเทศบาลตำบลนครชัยศรี ๓) นายกเทศมนตรีเทศบาลเมืองไร่ขิง ๔) นายกองค้การบริหารส่วนตำบลท่าตลาด ๕) ผู้เชี่ยวชาญด้านผู้สูงอายุ ๖) ประธานชมรมผู้สูงอายุตำบลไร่ขิง ๗) วิทยากรผู้เชี่ยวชาญ สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา ๘) รองผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์พุทธปัญญา ศรีทวารวดี

๓.๔ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่สมบูรณ์ตามวัตถุประสงค์ ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้กำหนดเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลดังนี้

๑. แบบบันทึก (Field Note) คือ แบบบันทึกหรือแบบจดบันทึก ซึ่งมีความสำคัญมาก เพราะช่วยป้องกันการหลงลืม โดยใช้สำหรับบันทึกเพื่อรวบรวมข้อมูลระหว่างดำเนินการวิจัยในภาคสนามทั้งนี้ ผู้วิจัยได้เตรียมบันทึกไว้ล่วงหน้าประกอบด้วย ๓ ส่วนคือ ส่วนที่ ๑ บันทึกที่เกิดจากความจริงว่า ใครทำอะไร ที่ไหน เมื่อไหร่ กับใคร และทำไม โดยยังไม่ตีความ ส่วนที่ ๒ เป็นการตีความเบื้องต้นโดยใช้แนวคิด ทฤษฎีประกอบ และส่วนที่ ๓ ใช้เป็นส่วนบันทึกเพิ่มเติมหลังจากที่ได้วิเคราะห์ข้อมูลแล้ว

๒. แบบสัมภาษณ์ (Interview) สัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) เป็นการสัมภาษณ์ที่มีการวางแผนการสัมภาษณ์ไว้ก่อนล่วงหน้าอย่างเป็นขั้นตอนแบบเข้มงวดพอสมควร และข้อคำถามในการสัมภาษณ์มีโครงสร้างแบบหลวม (Loosely structure) อย่างไรก็ตามผู้วิจัยจะมีการตั้งคำถามหลักเอาไว้หรือในบางครั้งก็ถามนอกเหนือจากคำถามที่ได้ตั้งไว้ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับสภาพการณ์ระหว่างการสัมภาษณ์ แต่ก็จะไม่เกินขอบเขตความต้องการในการศึกษาวิจัย โดยแบบ

สัมภาษณ์นี้ ผู้วิจัยได้สร้างขึ้นจากการทบทวนวรรณกรรมและการลงพื้นที่กรณีศึกษาในครั้งแรกแล้ว นำมาประมวลร่วมกันเพื่อตั้งเป็นคำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์ ซึ่งแบบสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้นนั้นจะมีความแตกต่างกันระหว่างผู้ดำเนินนโยบายภาครัฐ และผู้รับผลจากนโยบายภาครัฐ

สำหรับแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างนี้เป็นลักษณะคำถามแบบปลายเปิดที่ได้มีการกำหนดหัวข้อศึกษาไว้อย่างกว้าง ๆ ล่วงหน้า โดยคณะผู้วิจัยต้องใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก เพื่อให้ได้ข้อมูลระดับลึกและสามารถยืดหยุ่น หรือปรับปรุงคำถามได้ตลอดตามสถานการณ์ของการสัมภาษณ์ โดยนำวัตถุประสงค์หลักมาแตกเป็นวัตถุประสงค์ย่อยและในวัตถุประสงค์ย่อยก็มีประเด็นต่างๆแยกย่อยลงไปอีก ถัดจากนั้นจึงนำไปสร้างเป็นเครื่องมือในภาคสนามตามประเด็นที่กำหนดไว้ อย่างครอบคลุมในเรื่องที่กำลังศึกษา

๓. แบบสังเกต (Observation) การวิจัยในครั้งนี้คณะผู้วิจัยจะใช้แบบสังเกต จากการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non-Participant Observation) เป็นการสังเกตที่ผู้สังเกตจะอยู่นอกวงผู้ถูกสังเกต โดยทำตนเป็นบุคคลภายนอก

๔. วัสดุอุปกรณ์ โดยวัสดุอุปกรณ์ที่ผู้วิจัยได้นำไปใช้เป็นเครื่องมือการศึกษา ได้แก่ (๑) เทปบันทึกเสียง ใช้สำหรับสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่เกี่ยวข้อง เพื่อช่วยบันทึกการสนทนาที่เป็นประเด็นสำคัญตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ได้อย่างครบถ้วนไม่ให้ข้อมูลตกหล่นขาดหายไป และ (๒) กล้องบันทึกภาพใช้เพื่อทำการบันทึกกิจกรรมและปรากฏการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในขณะที่เก็บข้อมูล

๓.๕ การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยเรื่อง “นโยบายภาครัฐกับการส่งเสริมการพึ่งพาตนเองของผู้สูงอายุ จังหวัดนครปฐม” ผู้วิจัยได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

๓.๕.๑ เทคนิคที่ใช้ในการเก็บข้อมูล

ในการเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ ผู้วิจัยและผู้ช่วยผู้วิจัยเป็นผู้ดำเนินการเก็บข้อมูลด้วยตนเองมีข้อมูลหลายส่วนที่ต้องทำการรวบรวมข้อมูลมาประกอบกันให้ครอบคลุมตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ผู้วิจัยได้ดำเนินการรวบรวมข้อมูล โดยได้รับคำแนะนำจากหน่วยงานราชการผู้ทรงคุณวุฒิ หรือผู้เชี่ยวชาญในพื้นที่กลุ่มเป้าหมายในการเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) เมื่อได้รายชื่อแล้วผู้วิจัยและผู้ช่วยผู้วิจัยก็จะนัดหมายเพื่อสอบถามข้อมูลหรือเชิญผู้ให้ข้อมูลสำคัญด้วยตนเองเพื่อสัมภาษณ์พูดคุยกันเป็นรายบุคคล ซึ่งสามารถตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลได้เป็นอย่างดี โดยเทคนิคที่ใช้ในการเก็บข้อมูลอันประกอบด้วย

๑.๑ การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) เป็นการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) ที่มีการกำหนดเกี่ยวกับคำถามและลำดับขั้นตอนของการสัมภาษณ์ไว้ล่วงหน้า

๑.๒ การสังเกตในการสังเกตครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้เทคนิคการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non-Participant Observation) ในขณะที่ทำการศึกษาในชุมชนโดยไม่มีการเข้าร่วมกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย เผื่อดูสิ่งที่เกิดขึ้น สภาพการณ์ขณะสัมภาษณ์ กริยาผู้ให้สัมภาษณ์ สภาพแวดล้อมและสภาพของชุมชน รวมถึงผู้สูงอายุในชุมชนและบุคคลอื่นแล้วนำมาวิเคราะห์ความสัมพันธ์กับสิ่งอื่น โดย

ไม่มีการเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ทุกขั้นตอน เป็นการสังเกตที่ผู้สังเกตจะอยู่นอกวงผู้ถูกสังเกต โดยทำตนเป็นบุคคลภายนอก

๑.๓ การสนทนากลุ่มย่อย (Focus Group Discussion) ผู้วิจัยใช้เทคนิคนี้กับกลุ่มบุคคลกลุ่มเป้าหมายโดยจะมีผู้ให้ข้อมูลสำคัญมาเข้าร่วมในการสนทนากลุ่มเฉพาะกลุ่มละประมาณ ๘-๑๒ รูป/คน เพื่อเป็นการยืนยันและตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล ส่วนประเด็นที่อภิปรายเป็นประเด็นที่ว่า การดำเนินนโยบายประชารัฐกับการส่งเสริมการพึ่งพาตนเองของผู้สูงอายุกล่าวคือ การดำเนินนโยบายอย่างไรที่จะเกิดผลสูงสุดต่อผู้สูงอายุ ตัวผู้สูงอายุมีความต้องการให้ภาครัฐดำเนินนโยบายการส่งเสริมการพึ่งพาตนเองอย่างไร และนโยบายประชารัฐที่ส่งเสริมการพึ่งพาตนเองของผู้สูงอายุควรมีรูปแบบแนวทางหรือกลไกเป็นอย่างไร ทั้งนี้ในการสนทนากลุ่มเฉพาะนี้ ผู้วิจัยได้ใช้ พลวัตรของกลุ่มเป็นสิ่งที่กระตุ้นให้สมาชิกแต่ละคนได้แสดงความคิดเห็นและทัศนคติอย่างจริงใจขณะที่ทำการสนทนา ซึ่งความคิดเห็นของคนหนึ่งสามารถช่วยกระตุ้นให้คนอื่นในกลุ่มอยากจะสนทนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นอยากแสดงทัศนคติและประสบการณ์ของตนเอง ในการใช้เครื่องมือนี้จะใช้ภายหลังที่ผู้วิจัยได้ทำการสัมภาษณ์และสังเกตมานานพอสมควร

๓.๕.๒ กระบวนการเก็บข้อมูล

กระบวนการในการเก็บข้อมูลเป็นการขยายรายละเอียดการทำงานในภาคสนามของผู้วิจัย โดยเริ่มต้นผู้วิจัยจะทำการศึกษาแบบเจาะลึก การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม เริ่มจากการที่ผู้วิจัยได้ทำการนัดหมายบุคคลที่เป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญไว้ก่อนหน้า เมื่อถึงเวลานัดหมายผู้วิจัยก็จะไปตามกำหนดเวลา แต่บางครั้งก็จะไม่พบผู้ให้ข้อมูลสำคัญเนื่องจากออกไปทำงานผู้วิจัยต้องกลับไปพบอีกครั้ง เมื่อพบผู้ให้ข้อมูลสำคัญอีกครั้งก็จะทำการสัมภาษณ์ทันที กรณีที่ผู้วิจัยไปพบครั้งแรกแล้วการสอบถามข้อมูลยังไม่ครบถ้วนสมบูรณ์ ก็จะถือโอกาสนัดหมายไว้เพื่อทำการสัมภาษณ์ในครั้งต่อไป การเก็บข้อมูลทุกครั้งผู้วิจัยได้จัดบันทึกไว้เป็นหลักฐานเพื่อสามารถจดจำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ รวมถึงการใช้เครื่องบันทึกข้อมูลในการสัมภาษณ์ ส่วนการบันทึกข้อมูลที่ได้จากการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม ผู้วิจัยจะทำการจัดบันทึกทันทีที่สังเกตเห็น โดยใช้เวลาในช่วงตอนกลางคืนในการเรียบเรียงข้อมูลที่ได้จากเครื่องบันทึกข้อมูล นอกจากนี้ได้บันทึกภาพบุคคลและสิ่งต่าง ๆ ที่มีผลต่อการทำงานวิจัย เพื่อประกอบข้อมูลให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้นอีกด้วย

การจัดหมวดหมู่และการตรวจสอบข้อมูล ผู้วิจัยได้ใช้เวลาช่วงท้ายนี้เป็นช่วงที่ต้องรวบรวมข้อมูลออกมาเป็นชุดแล้วหาแนวทางให้ได้ข้อมูลตรงตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ดังนั้น ผู้วิจัยจึงได้ใช้เวลานี้เก็บรวบรวมข้อมูลเพิ่มเติมจากประเด็นต่าง ๆ ที่เก็บมาแล้ว ข้อมูลส่วนใดที่ยังไม่เพียงพอต่อการวิเคราะห์ หรือยังไม่ชัดเจนก็จะติดตามในส่วนนั้นเพิ่มเติม ซึ่งจะค้นหาข้อมูลทางเอกสารเพิ่มเติมด้วยในการเก็บข้อมูล

๓.๕.๓ การจัดหมวดหมู่และการตรวจสอบข้อมูล

การจัดหมวดหมู่และการตรวจสอบข้อมูล ผู้วิจัยได้ใช้เวลาช่วงท้ายนี้เป็นช่วงที่ต้องรวบรวมข้อมูลออกมาเป็นชุดหาแนวทางให้ได้ข้อมูลตรงตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ โดยผู้วิจัยได้ใช้เวลานี้เก็บรวบรวมข้อมูลเพิ่มเติมจากประเด็นต่าง ๆ ที่เก็บมาแล้ว ถ้ามีส่วนใดที่ยังไม่สมบูรณ์จะตรวจสอบและเก็บข้อมูลเพิ่มเติม ด้วยการค้นคว้าจากเอกสารและเข้าไปสัมภาษณ์เก็บรวบรวมข้อมูลอีกครั้งหนึ่ง

เพื่อยืนยันความถูกต้องและครบถ้วนทุกอย่าง ดังนั้น การเก็บรวบรวมข้อมูล การจัดหมวดหมู่ และการตรวจสอบข้อมูลอาจจะดำเนินการไปพร้อมกัน

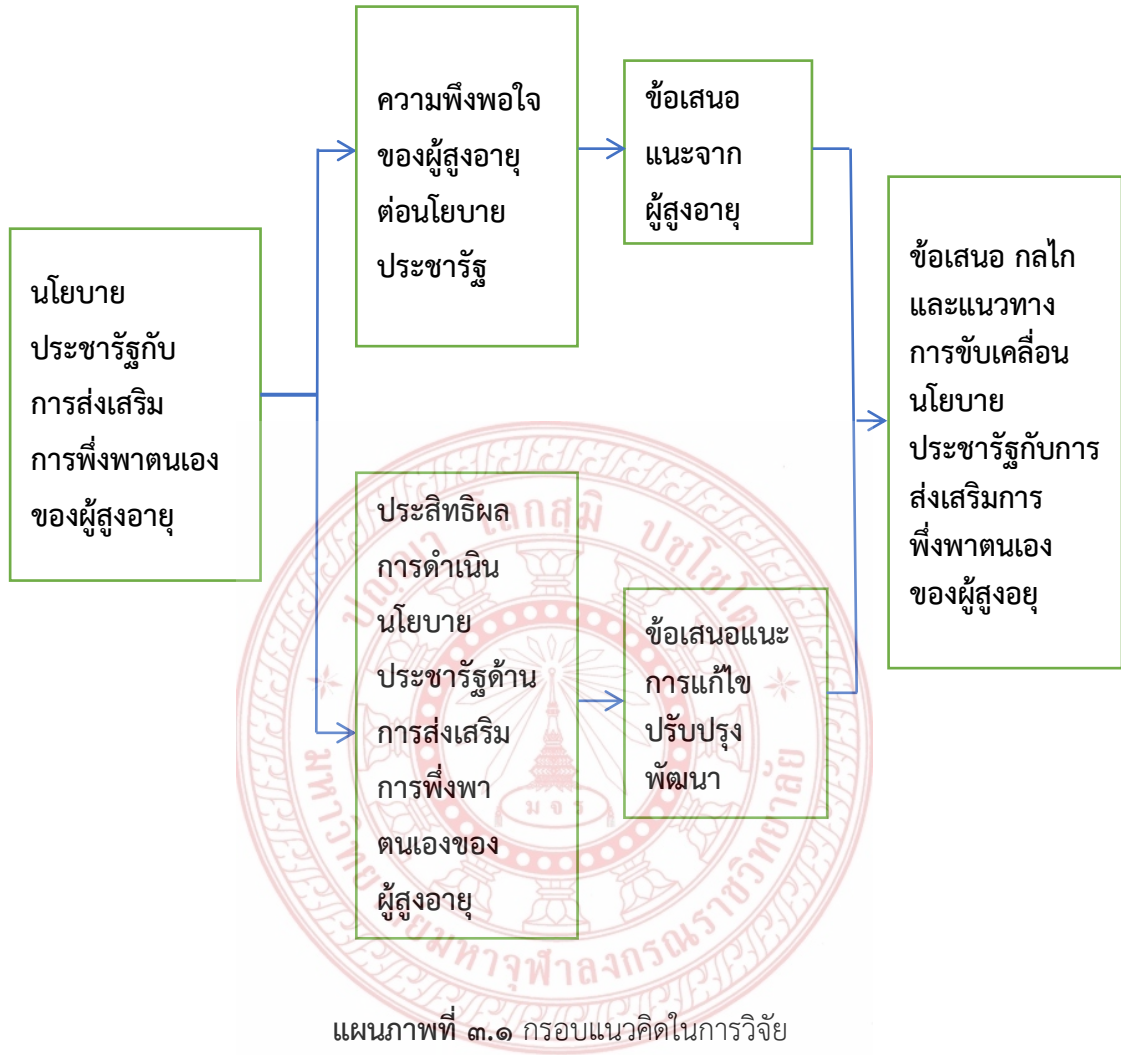
๓.๖ การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลโดยหลังจากการจัดหมวดหมู่ข้อมูลและการตรวจสอบข้อมูลเสร็จในขั้นต่อไปนี้จะได้วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้เรียบเรียงไว้ตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ เพื่อจะได้ใช้ในการถอดบทเรียนและบูรณาการนโยบายประชารัฐการกับส่งเสริมการพึ่งพาตนเองของผู้สูงอายุ

๑. การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยเรื่อง “นโยบายประชารัฐกับการส่งเสริมการพึ่งพาตนเองของผู้สูงอายุ จังหวัดนครปฐม” ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยวิธีการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis Technique) ทั้งนี้การวิเคราะห์ข้อมูลได้วิเคราะห์ไปพร้อมกับการเก็บรวบรวมข้อมูลอยู่ตลอดเวลา ซึ่งมีการตรวจสอบข้อมูลเพื่อให้ได้ข้อมูลที่สมบูรณ์และวิเคราะห์ โดยผู้วิจัยนำข้อมูลที่ผ่านการตรวจสอบข้อมูลแล้วมาจัดทำให้เป็นระบบ หาความหมายแยกแยะองค์ประกอบ ทั้งเชื่อมโยงและหาความสัมพันธ์ของข้อมูลเพื่อให้สามารถนำไปสู่ความเข้าใจในเนื้อหาประเด็นที่สำคัญและตรงตามวัตถุประสงค์การวิจัย และทำความเข้าใจกับความหลากหลายและความแตกต่างของข้อมูลที่รวบรวมมา เพื่อนำเสนอรายงานผลภาพรวมของนโยบายประชารัฐกับการส่งเสริมการพึ่งพาตนเองของผู้สูงอายุ อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม เมื่อข้อมูลมีความถูกต้องแล้ว หลังจากนั้นก็นำข้อมูลออกเป็นประเภท หรือแบ่งไปตามหมวดหมู่ ตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ในการวิจัย

๒. การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเอกสารการเก็บข้อมูลภาคสนามด้วยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก การสังเกต และการสนทนากลุ่มเฉพาะนำมาทำการวิเคราะห์ สรุป และอภิปรายผล โดยจับประเด็นหลักของเรื่อง (Traits) และจำแนกเหตุการณ์หลัก ๆ ด้วยการแยกเป็นประเด็นตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย หลังจากนั้นคณะผู้วิจัยจะนำเสนอรายงานแบบพรรณนาเชิงวิเคราะห์ (Analytical Description) พร้อมไต่คำพูดผู้ให้ข้อมูลสำคัญและนำเสนอรูปภาพประกอบเหตุการณ์ของเรื่องเพื่อยืนยันประเด็นที่พรรณนาวิเคราะห์ตามความเหมาะสม

๓.๗ กรอบแนวคิดในการวิจัย

บทที่ ๔

ผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง “นโยบายประชารัฐกับการส่งเสริมการพึ่งตนเองของผู้สูงอายุ จังหวัดนครปฐม” ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์เชิงลึก ๓ กลุ่ม และสนทนากลุ่มย่อย ๑ กลุ่ม คือ

กลุ่มที่ ๑ คือ ผู้บริหารโครงการนโยบายประชารัฐ ๗ ท่าน ประกอบด้วย ๑) พัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดนครปฐม ๒) ฝ่ายพัฒนาสังคม อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม ๓) นายกเทศมนตรีเทศบาล ตำบลบางกระพิก ๔) ผู้อำนวยการกองสวัสดิการสังคม เทศบาลตำบลบางกระพิก ๕) สมาชิกสภาจังหวัดนครปฐม ๖) ผู้อำนวยการกองสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม เทศบาลตำบลบางกระพิก ๗) กำนันตำบลบางกระพิก

กลุ่มที่ ๒ คือ ผู้ดำเนินงานโครงการนโยบาย ประกอบด้วย ๑) นักพัฒนาชุมชน เทศบาลตำบลบางกระพิก ๒) อาสาพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ๓) พยาบาลโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพ ตำบลบางกระพิก ๔) ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ ๖ ตำบลบางกระพิกและเป็นอาสาสมัครประจำหมู่บ้าน ๕) ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ ๘ ตำบลบางกระพิก ๖) ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ ๑ ตำบลบางกระพิก

กลุ่มที่ ๓ คือ กลุ่มผู้สูงอายุที่ได้รับผลจากโครงการนโยบายประชารัฐ ตำบลบางกระพิก จำนวน ๑๔ ท่าน

กลุ่มที่ ๔ คือ ผู้ทรงคุณวุฒิการสนทนากลุ่มย่อย ๑ กลุ่ม ประกอบด้วยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน ๘ ท่าน ประกอบด้วย ๑) ผู้อำนวยการกองสวัสดิการสังคม เทศบาลตำบลบางกระพิก ๒) นักพัฒนาชุมชนชำนาญการเทศบาลตำบลนครชัยศรี ๓) นายกเทศมนตรี เทศบาลเมืองไร่ขิง ๔) นายกองค้การบริหารส่วนตำบลท่าตลาด ๕) ประธานชมรมผู้สูงอายุ ตำบลไร่ขิง ๖) วิทยากรผู้เชี่ยวชาญ สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา ๗) ผู้เชี่ยวชาญด้านผู้สูงอายุ ๘) รองผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์พุทธปัญญาศรีทวารวดี

ผลการวิจัย สรุปประเด็นตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

๔.๑ เพื่อประเมินนโยบายประชารัฐกับการส่งเสริมการพึ่งตนเองของผู้สูงอายุ จังหวัดนครปฐม

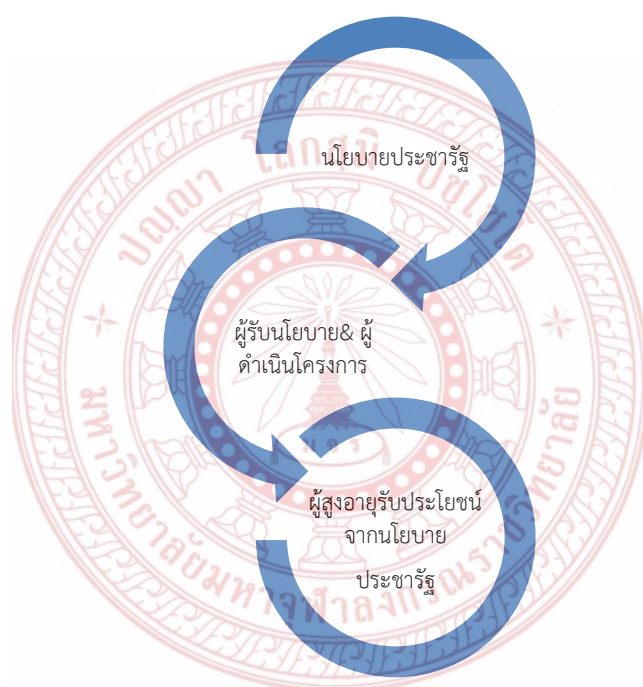
๔.๒ เพื่อศึกษาประสิทธิผลการดำเนินนโยบายประชารัฐกับการพึ่งตนเองของผู้สูงอายุ จังหวัดนครปฐม

๔.๓ เพื่อนำเสนอกลไก และแนวทางการขับเคลื่อนนโยบายประชารัฐ เพื่อส่งเสริมการพึ่งตนเองของผู้สูงอายุอย่างมีประสิทธิภาพ

๔.๑ เพื่อประเมินนโยบายประชารัฐกับการส่งเสริมการพึ่งตนเองของผู้สูงอายุ จังหวัดนครปฐม

๔.๑.๑ สถานการณ์ที่กระทบต่อความมั่นคงทางพระพุทธศาสนานำมาสู่การปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนา

นโยบายประชารัฐที่รับมอบหมายมาจากรัฐบาล ซึ่งผู้รับนโยบายเป็นหน่วยงาน ส่วนราชการที่ต้องปฏิบัติตามหน้าที่ให้บรรลุเป้าหมายตามนโยบายของรัฐบาล ซึ่งสามารถมองได้ว่า ผู้ปฏิบัติที่เป็นหน่วยราชการจะเป็นทั้งผู้รับนโยบายของทางรัฐบาลมาบริหารจัดการ และเป็นผู้ดำเนินนโยบายไปพร้อมกัน เพื่อนำไปสู่ประชาชน หรือผู้สูงอายุ ซึ่งเป็นผู้ได้ประโยชน์จากนโยบายประชารัฐ

ภาพที่ ๔.๑ นโยบายประชารัฐกับการส่งเสริมการพึ่งตนเองของผู้สูงอายุ จังหวัดนครปฐม

นโยบายประชารัฐที่มีผลกระทบต่อผู้สูงอายุด้านจิตใจ ร่างกาย สังคม เศรษฐกิจ

เพื่อให้ทราบถึงการดำเนินงานของนโยบายประชารัฐ จึงได้มีการศึกษาเพื่อประเมินนโยบายประชารัฐที่ภาครัฐส่งลงมาดำเนินการบรรเทาความเดือนร้อนแก่ผู้สูงอายุ เพื่อเป็นการส่งเสริมการพึ่งพาตนเองของผู้สูงอายุ เพื่อให้ทราบแนวทางการดำเนินงาน ผลที่ได้จากการดำเนินนโยบายทั้งด้านบวกและด้านลบ รวมถึงผลกระทบที่เกิดจากนโยบายประชารัฐนี้ จึงได้มีการศึกษาโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้เกี่ยวข้อง ดังนี้

นโยบายประชารัฐที่มีผลกับผู้สูงอายุ จากมุมมองฝ่ายบริหาร

สุรชัย อนุตธโต^๑ กล่าวว่า “นโยบายเป็นสิ่งที่ทั่วถึงไปยัง พื้นฐานรากหญ้า มากกว่าหลาย ๆ นโยบายที่รัฐบาลผ่าน ๆ มาทำ เพราะว่าอย่างสังเกตได้จากว่า ไม่ว่าจะเป็นในด้านการสนับสนุนในด้านของเงินหรือบุคลากร หรือโครงการต่าง ๆ มันค่อนข้างลงถึงรากหญ้า ลงถึงพื้น เพราะว่า ที่ผ่านมามันไม่ได้ผ่านมาทางการปกครองส่วนท้องถิ่น มันผ่านมาทางฝ่ายการปกครอง ซึ่งฝ่ายการปกครอง ในระบบของประเทศไทยเราเนี่ย ฝ่ายปกครองมีความสนิทกลมกลืนกับประชาชนมากกว่าฝ่ายบริหารนะ” ... “เพราะมันติดขัดกับฝ่ายปกครอง เพราะบางทีนี่ ความเดือนร้อนต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น ไม่ว่าจะน้ำไม่ไหล ไฟไม่สว่าง ถนนหนทางไม่ดี แทนที่จะคิดถึงไปบอกฝ่ายบริหารไม่ใช่แล้ว ต้องไปบอกผู้ใหญ่บ้าน อันนี้เรื่องจริงนะครับ” อันนี้เรื่องที่รัฐเขากระจายมานี้ มันเป็นเรื่องถูกทาง มันมาถูกทางที่มาทางกำนันผู้ใหญ่บ้าน และก็ทางฝ่ายปกครอง แต่มันผิดทางนิดหนึ่งที่มีมัน มีนโยบายบางอย่างที่การเขียนนโยบายการทำแผนงาน ต้องอาศัยฝ่ายบริหารให้เขาช่วยเขียนนโยบาย

สุรชัย อนุตธโต^๒ กล่าวว่า “แต่ว่า ถ้ามว่าตรงนี้ที่มาถึงนี้ผมค่อนข้าง เห็นด้วยในหลาย ๆ โครงการนะที่เป็นโครงการประชารัฐที่ลง มานี้ มันถึงโดยตรงไม่ว่าจะเป็นร้านขายของชุมชน หรือว่าเงิน เอมามาสนับสนุนในการสร้างรายได้ให้กับชุมชนเลย เช่นในด้านการสร้างกลุ่มอาชีพ หรือว่าอะไรก็แล้วแต่นี่ มันมาตรง เพราะว่ามันไม่ผ่านการแปลงสาร ผมจะว่ายังไงดี คือมันสัมผัสได้โดยตรงเลยครับ โดยนโยบายประชารัฐนั้นเข้าถึงรากหญ้า โดยโครงการประชารัฐได้ผ่านองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งใกล้ชิดกับประชาชนมากที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับผู้อำนวยความสะดวกที่นโยบายประชารัฐนั้นสามารถตอบสนองกับผู้รับ และเป็นประโยชน์ที่ชุมชนได้รับจริง ซึ่งยังมองไปด้วยว่านโยบายจะสำเร็จได้ก็ขึ้นอยู่กับความเข้มแข็งของชุมชนด้วย”

อภิชัย มาสุข^๓ กล่าวว่า “โครงการประชารัฐโดยภาพรวมทุกโครงการในความคิดผมนะดีนะจะดีหรือไม่ดีอยู่ที่ปฏิบัติมากกว่าก็คือผู้รับ” “นโยบายตอบสนองผู้รับแต่ไม่ตอบสนองผู้ใช้นะ ให้ประโยชน์ต่อผู้รับแต่ไม่ให้กับผู้ใช้” “นโยบายนี้ดีนะครับเพราะเขากลับกรองมาดีแล้ว ถ้ามันสามารถใช้ได้จริงผมว่ามันจะได้ประโยชน์จริง มันเข้าถึงจริง ๆ ถ้าใช้ได้จริง แต่ว่าก็มีชุมชนที่ใช้ได้จริงนะ.. เพราะมีบางชุมชนที่เขาเข้มแข็ง ผมว่าอยู่ที่บริบทของชุมชนว่าเข้มแข็งหรือเปล่า ถ้าเข้มแข็งเขาใช้ได้จริงนะ ถ้ามว่านโยบายใช้ทั่วประเทศก็เหมือนที่ผมบอกใช้ได้สัก ๕๐% ก็โอเคแล้วนะ ผมว่าเชิงนโยบายก็ดีนะ” ซึ่งผู้อำนวยการได้กล่าวว่าเมื่อนโยบายใช้ทั่วประเทศ ใช้ได้ ๕๐% ก็พอใจสอดคล้องกับนักพัฒนาชุมชนกล่าวว่านโยบายสำหรับผู้สูงอายุมีความเหมาะสมได้รับประโยชน์ซึ่งควรทำให้ต่อเนื่องและจริงจัง และเป็นการกระตุ้นเศรษฐกิจด้วย

^๑ สัมภาษณ์ นายสุรชัย อนุตธโต, สมาชิกสภาจังหวัดนครปฐม, เมื่อวันที่ ๑๙ เดือน มกราคม ๒๕๖๑.

^๒ สัมภาษณ์ นายสุรชัย อนุตธโต, สมาชิกสภาจังหวัดนครปฐม, เมื่อวันที่ ๑๙ เดือน มกราคม ๒๕๖๑.

^๓ สัมภาษณ์ นายอภิชัย มาสุข, ผู้อำนวยการกองสวัสดิการพัฒนาสังคมเทศบาล ตำบลบางกระพี้, เมื่อวันที่ ๑๕ เดือน มกราคม ๒๕๖๑.

ดวงพร ผลพุกษา^๔ กล่าวว่า “นโยบายที่ให้มาคิดว่าเหมาะสมนะเพราะว่าได้ผู้สูงอายุ หรือผู้ด้อยนะคะได้รับผลประโยชน์จากตรงนั้นเต็มที คืออย่างเช่นว่าสวัสดิการคนจนนะคะ ผู้สูงอายุ นะคะเขาไม่มีรายได้ เขาก็ได้รับประโยชน์จากมันคือว่าได้สวัสดิการได้ค่าฟ้า ค่ารถเมล์อะไรอย่างนั้นมันได้ โดยตรงคะ” เป็นนโยบายที่ดี ผู้สูงอายุได้ประโยชน์ ถ้าทำต่อเนื่อง “สำหรับหนู หนูมองว่านโยบายของ รัฐที่ให้มามีประโยชน์สำหรับประชาชนนะคะแต่ถ้ามีการทำแบบต่อเนื่อง ทำแบบจริงจัง แบบนี้เช่น กองทุนหมู่บ้านก็เป็นประโยชน์” “ช่วยเหลือประชาชนผู้ด้อยโอกาสให้เขามีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น กระตุ้นเศรษฐกิจ ทำให้ร้านค้าได้ขายของ การเกษตรก็ดีขึ้นเพราะโครงการ ๑๙๐๑ คือทำให้สินค้า พืช ในหมู่บ้านก็มาใช้ประโยชน์ได้” “เป็นนโยบายที่ดีแต่ให้เวลากับเราเพื่อให้เราได้ทำงาน” ทางด้านคุณ กฤษณา กองตาทันท์กล่าวว่า “การเข้ากลุ่มเข้าชมรมเพื่อฝึกวิชาชีพจะทำให้พึ่งพาตัวเองได้เยอะ” “การเข้ากลุ่มเพื่อหาเพื่อนหากิจกรรมทำ” “นำขยะมาบริจาคเพื่อนำเงินมาเข้าชมรม”

ดอกเอื้อง นันทจากร์^๕ กล่าวว่า “สถานการณ์ตอนนี้จะกลายเป็นสังคมผู้สูงอายุก็จะมี หน่วยงานต่าง ๆ ที่จะลงไปทำงานกับผู้สูงอายุมากขึ้นเราจะเห็นได้จากหน่วยงานต่าง ๆ จะให้ความสำคัญมากของผู้สูงอายุเน้นที่เห็นชัด ๆ เลยนะหน่วยงานที่อยู่ใกล้ชิดที่สุดก็คือในส่วนท้องถิ่น ก็คือ อบต. นะคะตอนนี้เราจะสังเกตเห็นว่ามหาวิทยาลัยผู้สูงอายุอันนี้ เป็นการนำผู้สูงอายุออกมาทำ กิจกรรม พอทำกิจกรรมเสร็จที่ได้ตามมาคือทำให้ทราบถึงปัญหาความต้องการผู้สูงอายุสามารถทำให้ ผู้สูงอายุมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นจากแต่ก่อน”

สุวิน วุฒิสังคะ^๖ กล่าวว่า “ก็เห็นด้วยครับ รัฐบาลที่ส่งเสริมในเรื่องของการพึ่งพาตนเอง ของผู้สูงอายุที่มองในระยะเวลานี้นะครับ คือผู้สูงอายุถูกหันมามองมากขึ้น ถูกหันมามองกลุ่มผู้สูงอายุ เราจะสังเกตว่าคือจะมีข่าวที่เกี่ยวกับสวัสดิการของผู้สูงอายุมากขึ้นในแนวทางที่จะทำให้ผู้สูงอายุพึ่งพา ตัวเองนั้นประกอบด้วยหลาย ๆ บริบทที่รัฐทำ ในระยะเวลานี้ถือว่าโอเคนะครับ” “การตั้งชมรมต่าง ๆ หรือการที่จะให้หรือที่เราสังเกตเห็นจริงที่เกิดขึ้นใหม่ ๆ คือเมืองผู้สูงอายุอะไรอย่างเนี่ย เริ่มมีอย่าง นครปฐมก็เริ่มมีเมืองผู้สูงอายุหรือว่าการให้ผู้สูงอายุมีกิจกรรมรวมกับร่วมกับวัยทั่วไปที่ผมเห็น อย่างเช่นเมืองผู้สูงอายุที่ทางรัฐบาลประกาศจะให้ผู้สูงอายุมีกิจกรรมอยู่ในนี้ แต่เขาจะไม่ใช้คำว่า ผู้สูงอายุนะเขาใช้ว่าอะไรสักอย่างจำไม่ได้” เมืองผู้สูงอายุ “นโยบายประชารัฐมีประโยชน์คือว่าทำ ออกมานะผมว่ามีประโยชน์แต่ถ้าถ้าได้มีการกลั่นกรอง การแอบพราย Appley ให้เข้ากับสังคมของ เขาผมว่าโอเคเลย ที่ปล่อยมาส่วนมากเป็นภาพของเม็ดเงินออกมา งบประมาณส่งมา อย่างส่งมาห้า ร้อย ส่งมาพันหนึ่ง คือผู้สูงอายุโอเคแล้วแต่ถ้าเราไปถามข้อมูลจริง ๆ เป้าหมายของเงินตัวนี้ ควรอธิบายด้วยว่าให้มาเพื่ออะไร ๆ คืออย่างที่ว่าคือรวบแล้วแต่ก็ยังได้รับเงินผู้สูงอายุอะไรประมาณนี้ แต่ถ้าเอาเงินของคนพวกนี้ไปให้กับคนที่ไม่มีจริง ๆ ยิ่งงั้มันจะดีกว่าไหม”

^๔ สัมภาษณ์ ดวงพร ผลพุกษา, นักพัฒนาชุมชน เทศบาลตำบลบางกระพิก, เมื่อวันที่ ๑๕ เดือน มกราคม ๒๕๖๑.

^๕ สัมภาษณ์ ดอกเอื้อง นันทจากร์, ฝ่ายพัฒนาสังคม อำเภอสามพราน, เมื่อวันที่ ๒๑ เดือน มกราคม ๒๕๖๑.

^๖ สัมภาษณ์ สุวิน วุฒิสังคะ, กำนันตำบลบางกระพิก อำเภอสามพราน, เมื่อวันที่ ๑๒ เดือน มกราคม ๒๕๖๑.

นโยบายประชารัฐมองถึงผลประโยชน์ที่จะเกิดแก่ผู้สูงอายุตามวัตถุประสงค์ของนโยบาย เพราะในสถานการณ์ปัจจุบัน ซึ่งเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ และมีจำนวนมากขึ้น ซึ่งผู้บริหารได้มองเห็นว่า รัฐบาลให้ความสำคัญกับผู้สูงอายุมากขึ้นและได้ทำโครงการต่าง ๆ เพื่อผู้สูงอายุมากกว่ารัฐบาลชุดอื่น ดังเห็นได้จากโครงการที่ส่งลงมาถึงภาคปฏิบัติเป็นรูปธรรมมากขึ้น ซึ่งสามารถแยกเป็นมิติได้ดังนี้

นโยบายประชารัฐกับมิติด้านคุณภาพชีวิต (จิตใจ)

โครงการประชารัฐสามารถทำให้ประชาชนเกิดการรวมกลุ่มเพื่อทำกิจกรรมต่าง ๆ สามารถพบปะพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกัน การเสนอแนะ รวมถึงบอกถึงความต้องการของผู้สูงอายุซึ่งนำไปสู่การพัฒนาในด้านอื่น ๆ ได้ ทั้งในด้านอาชีพ กิจกรรมการฝีมือ ซึ่งสะท้อนจากฝ่ายบริหาร ดังนี้

กฤษณา กองตาพันธ์^๗ กล่าวว่า “การเข้ากลุ่มเข้าชมรมเพื่อฝึกวิชาชีพจะทำให้พึ่งพาตัวเองได้เยอะ” “การเข้ากลุ่มเพื่อหาเพื่อนหากิจกรรมทำ” นำขยะมาบริจาคเพื่อนำเงินมาเข้าชมรม” “การเข้ากลุ่มเข้าชมรมเพื่อฝึกวิชาชีพจะทำให้พึ่งพาตัวเองได้เยอะ” “การเข้ากลุ่มเพื่อหาเพื่อนหากิจกรรมทำ” นำขยะมาบริจาคเพื่อนำเงินมาเข้าชมรม “หลักประกันสิทธิทั่วหน้าผู้สูงอายุจะได้สิทธินั้นไปเลย”

พุดฉินันท์ เหลืองไพบูลย์^๘ กล่าวว่า “ในเรื่องของนโยบายและสิ่งต่าง ๆ ผมว่าเป็นส่วนที่ดี ผู้สูงอายุเองก็เหมือนว่าเออมีความมั่นใจที่รัฐบาลได้ให้ความดูแลกับท้องถิ่นโดยใกล้ชิดกับเขามากที่สุด นึกก็ถือว่าได้ทำให้เขาสบายใจแล้วก็มีกิจกรรมอะไรเขามาร่วมกิจกรรมกับเราในเราได้เปิดโอกาสให้เขาเออ ให้เขาได้แสดงออกในสิ่งต่าง ๆ ไม่ว่าจะในเรื่อง การที่เขาอยากจะทำอะไรเพื่อนที่มาในชมรมเดียวกัน ให้มาส่งเสริมอาชีพโดยที่พึ่งพาตนเอง ได้และทางชมรมของผู้สูงอายุเองก็มีการสนับสนุนตรงนี้อยู่แล้ว ตรงนี้เป็นส่วนหนึ่งที่เรากับผู้สูงอายุแต่ผู้สูงอายุก็มีความกังวลกับท่านอยู่บ้านคนเดียวและที่มงานของรัฐและส่วนประชาสัมพันธ์ต่าง ๆ ที่เราไม่สามารถไปถึงท่านได้ บางท่านก็ไม่ได้เข้ามาร่วมกิจกรรม ตรงนี้ ก็ไม่รู้จะ เอ๊ย รัฐบาลเองหรือนโยบายของรัฐนี้ ในเรื่องของผู้สูงอายุมีอะไรที่ให้เขา มันก็สอดคล้องกับเรื่องของตรงนี้”

กรชนก มีป้อม^๙ กล่าวว่า “เห็นโครงการที่เข้าทำกันก็มีวันชมรมผู้สูงอายุที่หนึ่งเดือนเราจะมาจัดที่เทศบาล การที่เขาออกมาเพื่อมาพบปะเพื่อน มาคุยกันมารวมทานข้าว มาทำกิจกรรมกันหลายอย่าง อย่างเรามีข้อเสนอแนะช่วยกันคิด เขาต้องการอะไรเราก็รับฟังเขาแล้วก็เอามาทำ มันก็ดีอย่าง มันหายเครียดได้มาพบปะเพื่อนได้คุยกันแล้วต่อไปเขาจะมีการจัดตั้งโรงเรียน แต่ตอนนี้นั่งยังไม่มีเพราะรอสถานที่อยู่ เพราะถ้ามีชมรมเป็นของเทศบาลไม่มีห้อง” โรงเรียนผู้สูงอายุเขาจะได้มีงานฝีมือ เวลาที่มีกิจกรรมรวมทำงานฝีมือ อาจจะต้องอดให้เขามีรายได้มากอีก” “ตอนนี้เขาเข้าโครงการเก็บ

^๗ สัมภาษณ์ กฤษณา กองตาพันธ์, พยาบาลโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบางกระทีก, เมื่อวันที่ ๑๙ เดือน มกราคม ๒๕๖๑.

^๘ สัมภาษณ์ พุดฉินันท์ เหลืองไพบูลย์, พัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ จังหวัดนครปฐม, เมื่อวันที่ ๒๒ เดือน มกราคม ๒๕๖๑.

^๙ สัมภาษณ์ กรชนก มีป้อม, ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ ๖ ตำบลบางกระทีก อำเภอสามพราย, เมื่อวันที่ ๑๙ เดือน มกราคม ๒๕๖๑.

ขยะเอาเงินมาเข้าชมรมเขาให้ยังเงี้ย ใครคัดแยกขยะเอาชวดอะไรมาขายก็เอาเงินมาเข้าชมรมเขามีอยู่แล้วตรงนี้” “โครงการศึกษาดูงานนอกสถานที่ คนแก่ก็ไปกันไหนวะ คนแก่ก็อยากไปนะไปดูว่าที่นั่นเขาทำกันแบบไหนเราจะได้นำมาปรับใช้ ถ้าเราไปดูเรื่องขยะ เรื่องเกษตรอินทรีย์ เขาก็จะชอบมากเลย เขาเอาก็บมาทำเล็ก ๆ น้อยๆของเขาต่อยอดของเขา” “ผู้สูงอายุชอบมาเมื่อเขาได้ไป ได้ร้องเพลง ได้มีกิจกรรม ได้ไปศึกษาดูงานของที่เรไม่มี ไปดูของเขาแล้วมาต่อยอดของเราได้” “โครงการเทศบาลไปปีละครั้ง แต่เขาสามารถไปโครงการอื่นได้อีก เช่นโครงการเกษตรกรเขาสามารถไปได้อีก” “ทำปุ๋ยทำน้ำหมักเอามาใช้กับวัสดุของบ้านเราเอง” “โครงการพวกนี้ควรทำต่อเพราะเป็นความสุขของพวกเขาปีหนึ่งเนียแหละที่เป็นความสุขของพวกเขา การที่พวกเขาได้ออกนอกสถานที่ได้ไปดูงาน ได้ไปทานข้าวรวมกัน ทำกิจกรรมด้วยกัน คือเขาพอใจในจุดนี้ละ เพราะบ้างที่ลูกหลานเขาไม่ว่างที่จะดูแลเขาตรงนี้ เขามาที่ชมรมมาเจอกัน มารวมแชร์ประสบการณ์กัน”

อนันต์ หรั่งบุญลือ^{๑๐} กล่าวว่า “โครงการดูงานนอกสถานที่เป็นโครงการดีเอาผู้สูงอายุไปเลี้ยงดู ควรให้งบเขาเยอะด้วย เอาเขาไปดูแล เขาได้สนุกสนาน เฮฮาถ้าเขาไปไหนวะ” โครงการดูงานนอกสถานที่คนแก่ชอบมากเลย ฉันทื่นใจไปดูแลเขา คนแก่ชอบได้ดูของสวยงาม เอาก็บมาทำที่บ้านบ้าง..บางคนตั้งใจไปดูแล้วกลับมาทำก็มี เราก็อื่นใจ จากไม่มีต้นโหนดระพา เขาก็มาปลูก นำมาใส่กระถาง..เพาะใบกระเพราะ ใบโหนดระพาใส่กระถางเล็ก ๆ น้อย ๆ ของเขาไป”

ราชัน มีป้อม^{๑๑} กล่าวว่า “ในเรื่องของเบี้ยยังชีพแล้วส่วนการดูแลในส่วนในนามของเทศบาลให้ความสำคัญกับกลุ่มผู้สูงอายุอยู่แล้วเมื่อมีเบี้ยยังชีพ หรือมีการประชุมพูดคุยกันว่าในเรื่องต่าง ๆ กิจกรรม นันทนาการ เราทำให้ผู้สูงอายุมาโดยตลอด ผู้สูงอายุเองก็มีความต้องการอย่างนี้ เพราะว่าถ้าไม่มีกิจกรรมอย่างนี้หน่วยงานเทศบาลต้องผิดนี้ ไม่มีนโยบายอย่างนี้ให้กับผู้สูงอายุนี้ เราก็อื่นใจว่าจะดำเนินการอย่างไร เมื่อเขาเป็นผู้สูงอายุ สังคมผู้สูงอายุเขาไม่สามารถประกอบการได้นี้ เรื่องของวัย ที่ผมติดตาม แล้วก็ เหมือนว่าไปอยู่บ้าน...สังคมผู้สูงอายุเขาไม่สามารถประกอบการได้นี้ เรื่องของวัยที่ผมติดตาม แล้วก็ เหมือนว่าไปอยู่บ้าน ไปอยู่บ้านก็เกิด ความวิตกกังวลหลาย ๆ อย่างในเรื่องของจิตใจ สภาพแวดล้อม เหมือนกับว่า ตัวเองถูกทอดทิ้งหรือเปล่า นี้แหละปัญหา แต่ว่าเมื่อมีหน่วยงานของรัฐ ท้องถิ่น เทศบาล หรือ อบต. เข้ามาดูแลในเรื่องของผู้สูงอายุ อย่างเต็มตัวกระทรวงมหาดไทย ในเรื่องของนโยบายและสิ่งต่าง ๆ ผมว่าเป็นส่วนที่ดีผู้สูงอายุเองก็เหมือนว่าเออมีความมั่นใจที่รัฐบาลได้ให้ความดูแลกับท้องถิ่น โดยใกล้ชิดกับเขามากที่สุดนี้ก็ถือว่าได้ทำให้เขาสบายใจแล้วก็กิจกรรมอะไรเขามาร่วมกิจกรรมกับเรานี้เราได้เปิดโอกาสให้เขา เออ ให้เขาได้แสดงออก ในสิ่งต่าง ๆ ไม่ว่าในเรื่อง การที่เขาอยากจะทำอะไรเพื่อนที่มาในชมรมเดียวกันให้มาส่งเสริมอาชีพโดยที่พึ่งพาตนเอง ได้และทางชมรมของผู้สูงอายุเองก็มีการสนับสนุนตรงนี้อยู่แล้ว ตรงนี้เป็นส่วนหนึ่งที่เราให้กับผู้สูงอายุแต่ผู้สูงอายุก็มีความกังวลกับท่านอยู่บ้านคนเดียวและทีมงานของรัฐและส่วนประชาสัมพันธ์ต่าง ๆ ที่เราไม่สามารถไปถึงท่านได้ บางท่านก็ไม่ได้เข้าร่วมกิจกรรม ตรงนี้ ก็ไม่รู้จะ

^{๑๐} สัมภาษณ์ อนันต์ หรั่งบุญลือ, ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ ๘ ตำบลบางกระทีก อำเภอสสามพราย, เมื่อวันที่ ๑๙ เดือน มกราคม ๒๕๖๑.

^{๑๑} สัมภาษณ์ ราชัน มีป้อม, นายกเทศมนตรีตำบลบางกระทีก, เมื่อวันที่ ๒๒ เดือน มกราคม ๒๕๖๑.

เอ๊ย รัฐบาลเองหรือนโยบายของรัฐนี้ ในเรื่องของผู้สูงอายุมีอะไรที่ให้ความมัน มันก็สอดคล้องกับเรื่อง
ของตรงนี้ ที่ผู้ที่มีรายได้น้อยนี้”

ดอกเอื้อง นันทจากร์^{๑๒} กล่าวว่า “หน่วยงานที่อยู่ใกล้ชิดที่สุดก็คือในส่วนท้องถิ่นก็คือ
อบต. นะคะตอนนี้เราจะสังเกตเห็นว่ามหาวิทยาลัยผู้สูงอายุอันนี้ เป็นการนำผู้สูงอายุออกมาทำ
กิจกรรม พอทำกิจกรรมเสร็จที่ได้ตามมาคือทำให้ทราบถึงปัญหาความต้องการผู้สูงอายุสามารถทำให้
ผู้สูงอายุมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นจากแต่ก่อน” “สถานการณ์ตอนนี้จะกลายเป็นสังคมผู้สูงอายุก็จะมีหน่วยงาน
ต่าง ๆ ที่จะลงไปทำงานกับผู้สูงอายุมากขึ้นเราจะเห็นได้จากหน่วยงานต่าง ๆ จะให้ความสำคัญมาก
ของผู้สูงอายุเน้นที่เห็นชัด ๆ เลยนะหน่วยงานที่อยู่ใกล้ชิดที่สุดก็คือในส่วนท้องถิ่นก็คือ อบต. นะคะ
ตอนนี้เราจะสังเกตเห็นว่ามหาวิทยาลัยผู้สูงอายุอันนี้ เป็นการนำผู้สูงอายุออกมาทำกิจกรรม พอทำ
กิจกรรมเสร็จที่ได้ตามมาคือทำให้ทราบถึงปัญหาความต้องการผู้สูงอายุสามารถทำให้ผู้สูงอายุมี
คุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นจากแต่ก่อน” มันเกิดขึ้นทันที ได้มีนั่งคุยกัน มาปรับทุกข์กัน ความรักความสามัคคี
เกิด จากที่เคยอยู่บ้านใครบ้านมัน พอมานั่งคุยกันปุ้บมีเรื่องเล่ามีความสุขมันเกิดมีรอยยิ้มมันเกิด
เพราะฉะนั้นตรงจุดนั้นมันสำคัญมากกว่า พอเราทำโครงการพวกนี้แล้วเราได้ให้ความสุขเขาเพิ่มขึ้น
ใหม่เพราะฉะนั้นจะมีการวัดความสุขมวลรวม มีเกณฑ์วัดของทางหน่วยงาน” ... โครงการผู้สูงอายุที่เป็น
เบี้ยยังชีพที่เขาให้ตามอายุนะคะ อายุช่วงนี้ได้เท่านี้แหละ ถ้าคิดในตอนนี้นักทำงานที่เป็นผู้สูงอายุคิดว่าดี
เพราะสามารถที่เข้าไปช่วยเหลือในส่วนหนึ่งในการดำรงชีวิตของเขาได้เลยละคะ ที่หนูเห็นอยู่ข้างบ้าน
จากแต่ก่อนเขาไม่มีเบี้ยยังชีพก็ทำมาหากินตามปกติแต่เมื่อมีเบี้ยยังชีพขึ้นมาแล้ว คุณภาพชีวิตดีขึ้น
เหมือนกับว่าถึงเดือนเขาได้รับเงิน เขาได้ซื้อของ เขาได้อยู่ได้กินมากขึ้น อันนี้หนูก็เห็นด้วยเป็นส่วนดี
แต่ถ้าสมมุติว่าจะมีแนวทางหรืออะไรที่มี support หรือว่าอะไรให้ดีกว่านี้ก็จะมีการปรับปรุง”... “พอ
ไปถามผู้สูงอายุ ผู้สูงอายุก็บอกขอเพิ่มเงินให้หน่อย คำตอบจะเหมือนกันคือเพิ่มเงินให้อีกนิดหนึ่งอะไร
อย่างนี้ มันอาจจะน้อยไปนะ ๕๐๐,๘๐๐ พอ ๖๐ ขึ้นเป็นพันได้ไหมอะไรอย่างเนี่ยคะ ผู้สูงอายุบอก
อย่างนี้เลยคะเพราะตอนนี้ได้ ๘๐๐ แล้ว ถ้าเป็น ๑,๐๐๐ ก็จะได้ดีนะ ตอนนี้ผู้สูงอายุเยอะมีสัดส่วนเยอะ
แล้วเราต้องดูแล” “ทำให้คุณภาพชีวิตของประชาชนดีขึ้น ถ้ามีเม็ดเงินลงมาก็ทำให้เศรษฐกิจมีการซื้อ
ขายนะคะ โครงการหนึ่งลงมาโครงการหนึ่งก็อย่างที่บอกนะคะโครงการหนึ่งก็ต้องมีการซื้อขายก็จะมีระบบ
เศรษฐกิจขยาย ขยับขยายอย่างสมมุติว่าจะมีโครงการที่ต้องทำโรงปุ๋ยนะ อย่างสมมุติเราทำโรงปุ๋ย
ประชากรในหมู่บ้านต้องใช้ปุ๋ย สมาชิกต้องการใช้ปุ๋ยในหมู่บ้านที่เราผลิตเอง เมื่อมีการรวมกลุ่ม เราก็
ต้องไปซื้อกระเบื้องหลังคาไปซื้อในร้าน ในร้านเขาก็มีเงินหมุนมันก็เป็นในเรื่องของเศรษฐกิจในเรื่อง
อย่างนี้ ในเรื่องนี้ชาวบ้านก็ชอบถูกใจนะคะ หรืออย่างว่าหน่วยงานก็โอเคเพราะว่าเราได้”

สรุปได้ว่า นโยบายประชารัฐช่วยส่งเสริมด้านจิตใจแก่ผู้สูงอายุคือ การที่ผู้สูงอายุได้มา
ร่วมกิจกรรมทำให้มีโอกาสแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและการได้พูดคุยกัน การได้ระบายความทุกข์ทั้ง
ทางจิตใจและทางร่างกาย ซึ่งสามารถช่วยลดความเครียดในผู้สูงอายุได้ในระดับหนึ่ง และสามารถนำ

^{๑๒} สัมภาษณ์ ดอกเอื้อง นันทจากร์, ฝ่ายพัฒนาสังคม อำเภอสามพราน, เมื่อวันที่ ๑๗ เดือน มกราคม
๒๕๖๑.

สิ่งที่ได้เรียนรู้จากการพบปะพูดคุยหรือการได้ไปดูงานในที่ต่าง ๆ สามารถนำมาประยุกต์ในวิถีชีวิตของผู้สูงอายุเพื่อทำให้คุณภาพชีวิตดีขึ้นและสิ่งที่ได้เพิ่มขึ้นคือ ความรักความสามัคคีในชุมชน

นโยบายประชารัฐกับมิติด้านสาธารณสุข (ร่างกาย)

โครงการประชารัฐนั้นฝ่ายบริหารได้สะท้อนถึงความต้องการของประชาชนที่เกี่ยวข้องกับสาธารณสุขไว้น่าสนใจ เช่น โครงการซ่อมแซมบ้านผู้สูงอายุ การซ่อมแซมห้องน้ำ สุขภัณฑ์ให้ตรงกับกายภาพของผู้สูงอายุ โดยฝ่ายบริหารได้กล่าวไว้ดังนี้

จำรัส การะเวก^{๑๓} กล่าวว่า “โครงการซ่อมแซมบ้านผู้สูงอายุมีที่บางกระทึกก็มี เราซ่อมมาแล้วสามหลัง สุดยอดบอกได้เลยโครงการผู้สูงอายุชอบมาเขาดีใจมาก พัฒนาสังคมเขามอบให้เมื่อสองสามวันเองบ้านไม่เกินหมื่น ยังมีส้อมให้ใช้ สมัยก่อนตอนน้ำท่วม ทุกข์ส้อมไม่มี ..จะกับคนจนจริง ๆ ที่ไม่มีใครช่วยเหลือ เขางบประมาณมาเราก็ไปซื้อไม่ซื้อกระเป๋ยีน ถ้าไม่พอเราก็ช่วยกันออก”

พฤตินันท์ เหลืองไพบูลย์^{๑๔} กล่าวว่า “งานที่ทำกับผู้สูงอายุนะถ้าจะพูดถึงงานประชารัฐกับผู้สูงอายุนะ มันก็มีโครงการใหญ่ที่เกี่ยวกับผู้สูงอายุนะที่สั่งมาคือการซ่อมแซมบ้านผู้สูงอายุอันนี้ก็อันหนึ่ง คือว่าเราเข้าไปในหมู่บ้าน เราไปถามผู้นำชุมชนจะเป็น อบต. หรือเทศบาลในหมู่บ้านเขาในแคร่เลียนเขาที่เขารับผิดชอบมีบ้านผู้สูงอายุที่มีฐานะยากจน ที่มีบ้านลักษณะที่ไม่ถูกสุขลักษณะสภาพแวดล้อมของผู้สูงอายุ เช่นส้อมแบบนั่งยองหรือส้อมก๊อบ ๆ เบ้ ส้อมแบบแฉ่ง หรือบ้านผุพัง เราก็ให้ชุมชนหรือ อบต. เทศบาลนั้นแหละเขาเข้ามาดูกับเราตอนเราไปเยี่ยมเราจะมิงงบประมาณของทางราชการให้สองหมื่นนะ แต่ท่านทำไม่ได้แบบที่เราคาดหวังจะได้เป็นแบบนั้น”

ดอกเอื้อง นันทจากร์^{๑๕} กล่าวว่า “โครงการผู้สูงอายุที่เห็นชัดเจนคือโครงการเกี่ยวกับเบี้ยยังชีพนะที่นี้ชัดเจนมาก ถามใครใครก็ทราบ ส่วนอื่นก็ในเรื่องของส่งเสริมสุขภาพ จะให้ความสำคัญในเรื่องสุขภาพมากยิ่งขึ้น อย่างในผู้ป่วยติดเตียงหรืออะไรยังเงี้ยจะมีหน่วยงานสาธารณสุขเข้าไปถึง อันนี้สำคัญ”

สรุปได้ว่า นโยบายประชารัฐช่วยส่งเสริมด้านร่างกายแก่ผู้สูงอายุ คือประเด็นด้านสาธารณสุข นโยบายประชารัฐสามารถตอบสนองความต้องการทางด้านร่างกายของผู้สูงอายุ โดยการปรับสภาพแวดล้อมทางกายภาพ การปรับปรุงทางเดิน การปรับปรุงห้องสุขาให้ถูกสุขอนามัย และเหมาะสมกับผู้สูงอายุ

^{๑๓} สัมภาษณ์ จำรัส การะเวก, ประธานอาสาสมัครประจำหมู่บ้าน ตำบลบางกระทึก, เมื่อวันที่ ๑๗ เดือน มกราคม ๒๕๖๑.

^{๑๔} สัมภาษณ์ พฤตินันท์ เหลืองไพบูลย์, พัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ จังหวัดนครปฐม, เมื่อวันที่ ๒๒ เดือน มกราคม ๒๕๖๑.

^{๑๕} สัมภาษณ์ ดอกเอื้อง นันทจากร์, ฝ่ายพัฒนาสังคม อำเภอสามพราน, เมื่อวันที่ ๑๗ เดือน มกราคม ๒๕๖๑.

นโยบายประชารัฐกับมิติด้านเศรษฐกิจ

นโยบายประชารัฐของรัฐบาลนั้นทำให้เกิดการหมุนเวียนของเศรษฐกิจในชุมชน มีการใช้จ่ายในชุมชน สามารถสร้างรายได้ให้กับชุมชนหรือผู้สูงอายุในชุมชนโดยสะท้อนจากฝ่ายผู้บริหารดังนี้

กฤษณา กองตาทันธ^{๑๖} กล่าวว่า “ ช่วยเหลือประชาชนผู้ด้อยโอกาสให้เขามีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น กระตุ้นเศรษฐกิจ ทำให้ร้านค้าได้ขายของ การเกษตรก็ดีขึ้นเพราะโครงการ ๑๙๐๑ คือทำให้สินค้า พืชในหมู่บ้านก็มาใช้ประโยชน์ได้” “เป็นประโยชน์ที่เข้าถึงท้องถิ่นมากที่สุด”

พลตินันท์ เหลืองไพบูลย์^{๑๗} กล่าวว่า “อีกโครงการหนึ่งการให้เบี้ยแบบขั้นบันได หกร้อยเจ็ดร้อย และพันหนึ่งตามอายุนี้ก็เป็นประชารัฐ ต้องทำประชาคมในหมู่บ้านก่อนว่า ในหมู่บ้าน หลวงจะมีเงินอุดหนุนให้คนที่มียุมากกว่าหกสิบปีขึ้นไป ต้องทำประชาคมว่าคนนี้อายุ ๖๐ ปีขึ้นไปถึงได้เบี้ยผู้สูงอายุ มันก็เป็นกระบวนการกลั่นกรองมาก่อนในระดับพื้นที่ เพราะเราไม่มีตัวแทนไปอยู่ในอำเภอ”

มยุรี พลายบัว^{๑๘} กล่าวว่า “ในกรณีร้านค้าประชารัฐมีส่วนดี ส่วนดีก็คือมันจับจ่ายใช้สอยง่ายสะดวกแก่ประชาชนเพราะมันมีตามจุดทั่วพื้นที่ และบางพื้นที่อาจไปเพิ่มรายได้ให้กับชุมชนนั้นจริง ๆ แต่บางพื้นที่ที่ไม่ใช้ประโยชน์หรือทำไม่ได้ โดยลักษณะของพื้นที่ไม่เอื้ออำนวย แต่ลักษณะพื้นที่ไหนเขาทำได้เขาได้ผลประโยชน์”

สุวิน วุฒิสังคะ^{๑๙} กล่าวว่า “จุดแข็งก็คือมันทำให้ประชาชนมีอะไรที่พอจับเคลื่อนได้บ้าง คืออย่างเงินสามร้อยผมส่งให้ผู้สูงอายุซื้อแปมเพิสซ์ ลูกหลานก็ไปซื้อให้ ผมว่าก็ยังดีนะ บ้างที่ซื้อสูบยาตีพื้นที่ไปใช้ในบ้านนะละ มันก็แบ่งเบาภาระมันก็ช่วยได้บ้าง ให้มาเอะช่วยได้ทั้งนั้นละ”

สรุปได้ว่า นโยบายประชารัฐช่วยส่งเสริมด้านเศรษฐกิจส่งเสริมคุณภาพชีวิตความเป็นอยู่ของผู้สูงอายุคือ ผู้สูงอายุได้รับเงินจากภาครัฐโดยตรงและจากโครงการที่ใช้เงินงบประมาณลงไปชุมชนในท้องถิ่น สามารถทำให้เกิดการหมุนเวียนของเงินในท้องถิ่น พัฒนาเศรษฐกิจชุมชนเกิดผลดีต่อประชาชนและผู้สูงอายุ รวมถึงด้านประโยชน์จากนโยบายทางด้าน การเพิ่มคุณภาพชีวิตและลดค่าครองชีพของผู้สูงอายุ

^{๑๖} สัมภาษณ์ กฤษณา กองตาทันธ, พยาบาลโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบางกระทิก, เมื่อวันที่ ๑๙ เดือน มกราคม ๒๕๖๑.

^{๑๗} สัมภาษณ์ พลตินันท์ เหลืองไพบูลย์, พัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ จังหวัดนครปฐม, เมื่อวันที่ ๒๒ เดือน มกราคม ๒๕๖๑.

^{๑๘} สัมภาษณ์ มยุรี พลายบัว, ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ ๑ ตำบลบางกระทิก อำเภอสสามพราย, เมื่อวันที่ ๑๙ เดือน มกราคม ๒๕๖๑.

^{๑๙} สัมภาษณ์ สุวิน วุฒิสังคะ, กำนันตำบลบางกระทิก อำเภอสสามพราน, เมื่อวันที่ ๑๒ เดือน มกราคม ๒๕๖๑.

นโยบายประชารัฐกับมิติด้านสังคม

การให้นโยบายและใช้ทั่วประเทศทำให้เกิดปัญหาถึงความไม่เหมาะสมในบริบทของพื้นที่ ซึ่งสะท้อนมาจากฝ่ายบริหารที่เป็นผู้นำนโยบายไปใช้ในพื้นที่เพราะความต้องการของผู้สูงอายุ ในแต่ละพื้นที่ต่างกัน ที่พื้นที่ที่มีประชากรทำการเกษตรกับในพื้นที่ที่เป็นเขตอุตสาหกรรมความต้องการย่อมแตกต่างกันออกไป ซึ่งสะท้อนจากฝ่ายบริหารดังนี้

อภิชัย มาสุข^{๒๐} กล่าวว่า“เป็นนโยบายที่ดีแต่ต้นนโยบายสั่งรวมทั้งประเทศแล้วแต่บริบทแต่ละพื้นที่ไม่เหมือนกันสิ่งที่สั่งมาเชื่อว่าทุกพื้นที่จะทำได้ ผมขอยกตัวอย่างเช่นตลาดประชารัฐถ้าถามว่าทุกพื้นที่ทำได้ไหมบ้างพื้นที่ก็ทำไม่ได้ เช่นตลาดบางกระทึกซึ่งมีตลาดดอนหวายเป็นตลาดเอกชน ถามว่าทำได้ไหม ทำไม่ได้เพราะเป็นตลาดเอกชนเพราะภาครัฐไม่สามารถเข้าไปบริหารตลาดเอกชนได้” .. “นโยบายดีแต่เชื่อว่าทำได้ทุกพื้นที่ ดูพื้นที่ที่มีความพร้อมไหม คนพร้อมไหม” “นโยบาย ปัญหาคือผู้รับนโยบายมากกว่าคือ นโยบายประชารัฐเป็นนโยบายเร่งด่วน ด่วนมากและเร็วมากเหมือนคือทำให้ชาวบ้านรับนโยบายไม่มีการวางแผนไว้ก่อนคือยกตัวอย่างมาบุกให้ทำให้เสร็จภายในหนึ่งเดือนสองเดือน เมื่อไม่มีการวางแผนข้างหน้า นโยบายดีแต่ไม่มีการวางแผน ไม่มีการประชาคมมาก่อน ชาวบ้านจะไปไม่ทัน ทำไม่ทัน รายละเอียดของโครงการเหมือนไม่ให้ชาวบ้านทำ เหมือนให้หน่วยงานของรัฐทำ ทำเหมือนหน่วยงานของรัฐ การทำบัญชีไม่มีอบรมให้ความรู้ให้ชาวบ้านก่อน”

ราชัน มีป้อม^{๒๑} กล่าวว่า“คำว่าประชารัฐนะ มันยังงัยอะ รัฐมันต้องดูแลให้ชัดเจน ในเรื่องของการทำงาน ในเรื่องของการบริหาร คือท้องถิ่น เป็นตัวรับเชื่อมโยงเฉย ๆ เองนะ อย่างเบี้ยผู้สูงอายุนี้ ไห้บสนับสนุนมา ท้องถิ่นก็มาจ่าย คือผ่านเฉย ๆ ท้องถิ่นมารับหน้าไว้เท่านั้นเอง ถามว่าประชาชนเขาค่าไหม เขาไม่ได้ค่ารัฐบาล เขาค่าท้องถิ่น ซักก็โทรมาหานายกแล้วคือบทีให้มานิ ท้องถิ่นเอาไปทำอะไรไม่ได้เลยนะ มันเป็นเบี้ยยังชีพโดยตรงเลยเรา เราขึ้นทะเบียน ๑,๕๐๐ คนเขาก็ส่งมาให้เรา ๑,๕๐๐ คน แต่พอปีนี้ประชากรผู้สูงอายุเพิ่มขึ้น ประชาชนมาลงทะเบียนมากขึ้น รัฐบาลยังไม่ส่งบอุดหนุนมาให้ต้องให้เทศบาลยืมเงินสะสมไปใช้ก่อน แล้วก็ค่อยส่งมา ถ้าไม่ส่งมา แล้วถ้าท้องถิ่น ตอนนี้ไม่มีเงินสะสมละ เอาที่ไหนไปใช้ละ ใช้ไหมละ นี้ ปัญหามันเป็นตรงนี้ไม่ใช่ว่า ที่เขาให้มาแล้วท้องถิ่นจะต้องเอาเงินก้อนนั้นไปใช้อย่างอื่น ทำอะไรไม่ได้เลยนะครับเขาก็เก็บไว้อย่างเดียวเลยเหมือนเป็นธนาคารเลยอะ ถึงเวลาเดือนหนึ่ง ลานเท่าไร่ละ ลานห้า เดือนละลานห้า เราต้องจ่ายเขาทุกเดือน เขาจะโยนมาให้สามเดือนรอบหนึ่ง ไตรมาสหนึ่ง เขาจะส่งมาให้ ทำอะไรไม่ได้เลยเบี้ยผู้สูงอายุผู้พิการนี้ ให้มาทำอะไรไม่ได้ เป็นตัวเชื่อม ให้สนับสนุนการศึกษา นมเด็ก โรงเรียนเด็กทำอะไร ไม่ได้ครับต้องส่งให้โรงเรียนต่อ โรงเรียนเขาก็นำไปบริหารจัดการ เหมือนกันลักษณะอย่างนี้ มันเป็นตัวกลางตัวที่รับเงินมาแล้วส่งต่อ ถามว่าเทศบาลได้อะไรไหม ไม่ได้เลยนะ ภาษีที่จะบริหารได้คือจัดเก็บเอง ในเรื่องงบประมาณที่เราขอโครงสร้างพื้นฐาน กับงบประมาณที่จะสร้างเพิ่มงบประมาณ

^{๒๐} สัมภาษณ์ อภิชัย มาสุข, ผู้อำนวยการกองสวัสดิการพัฒนาสังคม เทศบาลตำบลบางกระทึก, เมื่อวันที่ ๑๕ เดือน มกราคม ๒๕๖๑.

^{๒๑} สัมภาษณ์ ราชัน มีป้อม, นายกเทศมนตรีตำบลบางกระทึก, เมื่อวันที่ ๒๒ เดือน มกราคม ๒๕๖๑.

ต่อไป แต่ผู้สูงอายุที่เราไปยุ่งตะเขาไม่ได้เลย แต่มีปัญหาเราต้องรองรับนะ เราต้อง รับปัญหาของผู้สูงอายุ เป็นอย่างนี้”

สุรชัย อนุตธโต^{๒๒} กล่าวว่า“อันนี้เรื่องที่รัฐเขากระจายมานี้ มันเป็นเรื่องถูกทาง มันมาถูกทางที่มาทางกำนันผู้ใหญ่บ้าน และก็ทางฝ่ายปกครอง แต่มันผิดทางนิดหนึ่งที่มีมัน มีนโยบายบางอย่างที่ การเขียนนโยบาย การทำแผนงาน ต้องอาศัยฝ่ายบริหารให้เขาช่วยเขียนนโยบาย อันนี้มันผิดทางไป หน่อย หนึ่ง มันก็ไม่พ้นวังวนเดิม แต่ถ้ามันขัด ตอนมาแล้ว คือ ให้ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วย สามารถทำได้ คือ ผิดถูกเราไม่มองว่าผิดถูก เขาไม่เคยเขียน อย่าไปมอง ตรงนั้น คือ เขียนไปแล้วผิดก็แก้เอา ไม่จั้นมันก็ ไปกายกัน นะครับมันต้องไปอาศัยปลัด พวกสายข้าราชการเขียนโครงการให้ กับตรงนี้มา มันก็ กลายเป็นว่า ไอเดีย ของฝ่าย ปกครองหรือว่าชาวบ้านมาถูกแปลง มันไม่ร้อยเปอร์เซ็นต์ โดยฝ่าย บริหารจะเขียนนโยบายไปอีกแบบหนึ่ง ฝ่ายปกครองจะเขียนนโยบายไปอีกแบบหนึ่ง ถ้ามว่าตรงไหน ตรง ฝ่ายปกครองตรง เพราะว่าความทุกข์ของชาวบ้านมันเป็นเนื้อแท้ อันนั้นมันเขียนนโยบายเพื่อให้ ตัวเองทำได้แล้วไม่ผิด”

ดวงพร ผลพุกษา^{๒๓} กล่าวว่า “แต่หนูก็มองว่ามันการฝึก บางอย่างเช่น อะไรที่ได้มาง่าย เป็นการฝึกการให้ฟุ่มเฟือย เป็นการฟุ่มเฟือยของคน บางอย่าง” “คือไม่พอเพียงอะไรที่ได้มาง่าย ๆ ฟรี ๆ นะ... มันทำให้ช่วยเหลือตัวเองไม่ได้ ไม่ช่วยเหลือตัวเอง”

ดอกเอื้อง นันทจากร์^{๒๔} กล่าวว่า“แต่จุดนี้สำคัญ จะที่ลงพื้นที่และเสียงสะท้อนกลับมาจะเป็นในลักษณะนี้หรือเป็นเสียงส่วนใหญ่ บอกว่าลงมาแล้วเหมือนต๋าน้ำปรึกละลายแม่น้ำ ไม่ได้ ประโยชน์บ้างหรือทำให้ประชาชนนั่งเฉย รอคอยอย่างเดียวไม่ทำอะไร ไม่ลงมือทำอะไร อะไร ๆ ก็รอให้ รัฐมาให้ รอประชารัฐเดียวเขาก็มีงบมาให้โดยที่ไม่ได้คิดขึ้นมาเองแล้วคอยไปนำเสนอลักษณะจะเป็น แบบนี้คะ อันนี้คือข้อเสียคะ”

กฤษณา กองตาพันธ์^{๒๕} กล่าวว่า“เป็นนโยบายที่ดีแต่ประชาชนต้องรู้จักหน้าที่ไม่ใช่รู้จักแต่ สิทธิ” รอรับความช่วยเหลือจากนโยบายรัฐ “เป็นนโยบายที่ทำให้ผู้สูงอายุคอยพึ่งพารัฐบาล “ผู้สูงอายุ ถ้ามามีอะไรมาฝากบ้างเลย” “ต้องหาผ้าอ้อม รถเข็น มาให้” “แต่ตอนนี้ของรัฐให้อย่างเดียว” เบี้ย ยังชีพเจ้าตัวไม่อยู่หาไม่เจอ สังคมเปลี่ยนการเข้าหาชาวบ้านเข้าบ้านเขายากขึ้น เพราะเป็นหมู่บ้านต้อง แลกบัตรทำให้ไม่ออกไปเยี่ยมบ้าน” “ประชาชนชอบเรียกร้องสิทธิแต่ไม่ไปขึ้นทะเบียนแล้วมาร้องว่า ทำไม่ไม่มีสิทธิ” และยังคงกล่าวว่า“ถ้าทำตามนโยบายควรให้ชาวบ้านช่วยเหลือตัวเองก่อนจะได้เป็นทั้ง ประชาและรัฐ แต่ตอนนี้ของรัฐให้อย่างเดียว” และ “การเรียนรู้เรื่องสิทธิที่ควรจะเรียนรู้เรื่องหน้าที่ที่

^{๒๒} สัมภาษณ์ นายสุรชัย อนุตธโต, สมาชิกสภาจังหวัดนครปฐม, เมื่อวันที่ ๑๙ เดือน มกราคม ๒๕๖๑.

^{๒๓} สัมภาษณ์ ดวงพร ผลพุกษา, นักพัฒนาชุมชน เทศบาลตำบลบางกระทีก, เมื่อวันที่ ๑๕ เดือน มกราคม ๒๕๖๑.

^{๒๔} สัมภาษณ์ ดอกเอื้อง นันทจากร์, ฝ่ายพัฒนาสังคม อำเภอสามพราน, เมื่อวันที่ ๑๗ เดือน มกราคม ๒๕๖๑.

^{๒๕} สัมภาษณ์ กฤษณา กองตาพันธ์, พยาบาลโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบางกระทีก, เมื่อวันที่ ๑๙ เดือน มกราคม ๒๕๖๑.

จะนำไปสู่การได้รับสิทธินั้น กล่าวได้ว่า รู้ว่ามีสิทธิอะไรที่จะได้รับก็ต้องได้จะไม่ยอมเสียสิทธิ เช่น การเรียกร้องสิทธิรักษาพยาบาล แต่ไม่ไปขึ้นทะเบียนให้ถูกต้องก่อนการใช้สิทธิรักษาพยาบาล”

สรุปได้ว่า นโยบายประชารัฐมีผลต่อผู้สูงอายุด้านสังคม คือ ทำให้ผู้สูงอายุมีเวลาร่วมกิจกรรมชุมชนและเข้าสังคมมากขึ้น แต่นโยบายนี้ก็อาจทำให้ผู้สูงอายุขาดการพึ่งพาตนเอง ติดกับดักของการรอรับความช่วยเหลือจากภาครัฐ เพราะมองว่าเป็นสิ่งที่ได้รับมาโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย และการที่นโยบายประชารัฐที่นำมาใช้เหมือนกันทั่วประเทศ โดยที่บริบทของแต่ละพื้นที่ไม่เหมือนกัน มีทั้งพื้นที่ด้านอุตสาหกรรม พื้นที่ด้านการเกษตร ชุมชนเมือง หรือชุมชนกึ่งเมืองทำให้บางโครงการไม่ตรงหรือไม่เหมาะสมกับความต้องการของผู้สูงอายุและประชาชนในแต่ละพื้นที่อย่างแท้จริง ทั้งยังขาดการวางแผนที่ดี รวมถึงขาดการอบรมให้ความรู้ความเข้าใจให้แก่ประชาชนในรายละเอียดของโครงการ

นโยบายประชารัฐกับการเข้าถึงความต้องการของชุมชน

กรชนก มีป้อม^{๒๖} กล่าวว่า “การรวมกลุ่มยากเพราะที่นี้พอรวมกลุ่มเขาก็จะคิดค่าตัวเขาแล้ว สมมุติว่ามาทำสามคนต้องได้คนละร้อยถ้าของยังไม่ได้ขายแล้วจะทำยังไงละ ทำวันสองวันยังไม่มีเงินเข้ามาพอทำรวมกลุ่มกันมันต้องใช้เวลาของเราทำก็วันถึงจะขายได้มีตลาดมีอะไร ไม่ใช่พอเรามาทำอะไรมาเอาตั้งค์เลยตั้งแต่แรก ๆ มันทำไม่ได้หรือ เหมือนที่ทำน้ำพริกตรงนั้น รวมกันทำก็เลิกกันหมดแล้ว” และยังกล่าวว่า “เบี้ยสวัสดิการถ้าคนชราไม่ไปเดินเรื่องเองก็ไม่ได้นะ” “จุดด้อยคือผู้สูงอายุติดเตียงเขาไม่สามารถมารวมกิจกรรมได้คือเราอยากมีอะไรไปทดแทนให้เขา คือเหมือนสิ่งของหรืออะไรอย่างงี้ค่ะ เหมือนเข้าไปเยี่ยมเขา เราไม่ทอดทิ้งเขาให้เหมือนกับคนที่มารวมกิจกรรม แต่บางที่เขาไม่ได้เพราะเขาเป็นผู้ป่วยติดเตียง เราอยากไปสอบถามว่าความสุขของเขาคืออะไร ที่มันไม่ได้มาเกินไปจนเราซื้อไปเยี่ยมเขาได้”

พฤตินันท์ เหลืองไพบูลย์^{๒๗} กล่าวว่า “อาจจะส่งเสริมในเรื่องของอาชีพแต่ก็ ตอนนี้อย่างหนึ่ง รัฐบาลส่งนโยบายใหม่ไทยนิยมยั่งยืนที่มารับฟังปัญหากับพี่น้องประชาชน แต่ว่าพอมีนโยบายส่วนนี้ลงมาส่วนล่างเลยนี้ พี่น้องประชาชนก็ไม่ได้มาร่วมประชุม เสวนา เอ๊ย ฉันทอยากจะได้โน้นอยากจะได้นี้ บางคนก็หน้าเดิม ๆ ถามว่าลถูกจุดไหมก็ไม่ถูกจุด การแก้ปัญหาของรัฐบาลหลายด้านนะ ผมมองดูแล้ว และอยากให้รัฐบาลลงมามีส่วนร่วมกับผู้สูงอายุให้มากขึ้น เพราะว่าสังคมผู้สูงอายุนิเปิดแน่นอน ในประเทศไทย มันมาแล้วนะ ยิ่งๆ ทีนี้มันเริ่มเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ เพราะว่า มันเป็นกิ่งเมืองเข้าแล้ว เพราะว่าเมืองมันเติบโตขึ้น ประชากรก็เยอะมากขึ้น แต่ว่าการดูแลของรัฐบาลเหมือนโยนหินถามทาง และใครรับผิดชอบละ รัฐบาลมีหน้าที่ออกนโยบายลงมา แล้วให้ท้องถิ่น เทศบาล

^{๒๖} สัมภาษณ์ กรชนก มีป้อม, ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ ๖ ตำบลบางกระทิก อำเภอสสามพราณ, เมื่อวันที่ ๑๙ เดือน มกราคม ๒๕๖๑.

^{๒๗} สัมภาษณ์ พฤตินันท์ เหลืองไพบูลย์, พัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ จังหวัดนครปฐม, เมื่อวันที่ ๒๒ เดือน มกราคม ๒๕๖๑.

อบต.มาตุให้อำเภอมาคู อำเภอก็ตุดออก สุดท้ายแล้วท้องถิ่นต้องรับผิดชอบทั้งหมด ปัญหาต่าง ๆ เขาไม่ไปแล้ว ไปโน้นไปนี้ผู้สูงอายุหรือว่า พี่น้องประชาชนก็จะไป เทศบาล อยู่รับเรื่องทั้งหมด”

สุรัชย์ อนุตธโต^{๒๘} กล่าวว่า “สังเกตสิครับเมื่อมีการประชาคมขึ้นมา มันจะเกิดจากฝ่ายปกครองไม่ได้เกิดจากฝ่ายบริหาร ฝ่ายบริหาร เขาไม่มีประชาคม ฉะนั้นความร่วมมือของชาวบ้านโดยตรงไม่มี ฝ่ายบริหาร โดยตรงมันจะเป็นสามเหลี่ยม พลิกลงมาล่าง แต่ถ้าเป็นฝ่ายปกครองมันเป็นสามเหลี่ยมล่างกลับกัน มันจะเป็นความต้องการของประชาชนมากกว่า อย่างน้อยการประชาคมจะได้ร้อยเปอร์เซ็นต์และเป็นเสียงของชาวบ้าน เกือบส่วนมาก ที่ผู้ใหญ่บ้านกำนันทำกันอยู่เป็นการทำประชาคม มันก็เกิดจากการประชาคมที่มีการรองรับนโยบายของประชารัฐตรงนี้ละครับ” และในบางกรณีผู้สูงอายุที่ไม่สามารถมาร่วมประชุมได้เพราะการเป็นผู้ป่วยที่ไม่สามารถเดินทางได้ ด้วยปัญหาด้านสุขภาพ บางคนก็เป็นผู้ป่วยติดเตียง หรือในบางกรณีผู้สูงอายุต้องดูแลบ้าน ดูแลลูกหลานจึงทำให้ไม่สามารถมาประชุมเพื่อเสนอความต้องการของตนเองได้ และยังกล่าวว่า “ผู้สูงอายุที่มีความเครียดไปไหนไม่ได้เพราะมีภาระต้องดูแลหลาน ๆ เรายังไม่เคยสำรวจความต้องการของเขา เราอยากได้งบประมาณกลางมาตรงนี้เพื่อผู้สูงอายุโดยตรงในหมู่บ้าน” ทุกวันนี้เราไม่รู้ว่ามีผู้สูงอายุในหมู่บ้านเรามีเท่าไร เพราะเอกสารไปอยู่ที่เทศบาลหมด และเทศบาลเข้าไม่ถึง และการทำงานก็ทำให้เหมือนให้จบไปงบของเทศบาลมาเสนอสองแสนเที่ยวกันจบไม่มีการดูแลภายหลัง

อนันต์ หรั่งบุญลือ^{๒๙} กล่าวว่า “โครงการซ่อมแซมบ้านนี้ละมันยุ่ง โครงการนี้ไม่ดีเพราะจะไปซ่อมแซมอะไรสมัยนี้ ซ่อมแซมก็เยอะ งบไม่พอบางคนไม่ซ่อมบ้านคอยแต่จะร้องบออย่างเดียว ผมเห็นเขาไปซ่อมแล้วไม่เข้าท่า ถ้ารูปบ้านข้างบนไม่อยู่มันก็เลยพังนะสิ ซ่อมไปก็เท่านั้น ไปแย้งเขาก็ไม่ได้ ถ้ารูปมาเนี้ยพัง ก็มันไม่อยู่ข้างบนก็พัง ก็ต้องซ่อมให้มันทั้งปีงบประมาณมากก็ต้องไปถ่ายรูปบ้านมันอีก”

พลตนิพนธ์ เหลืองไพบูลย์^{๓๐} กล่าวว่า “มันมีงบประมาณแต่ไม่สามารถดำเนินการช่วยผู้สูงอายุได้อย่างชัดเจน มันก็ลำบาก ไม่ว่าในเรื่องบุคลากรในเรื่อง งบประมาณในสิ่งต่าง ๆ มันต้องเดินควบคู่กันไป แต่ถ้าคุณโยนมาอย่างเดียวโยนเงินมาก่อน บุคลากรไม่มี คนเบิกจ่ายใครจะกล้าเบิกจ่ายถ้าไม่มีชุกกรรมการที่ชัดเจน เรื่องเบิกจ่ายใครจะกล้าเสี่ยงเข้ามา ต้องรับผิดชอบต้องโดนเรียกเงินคืนเท่าไร แต่เทศบาลทำโครงการผู้สูงอายุ ทำโครงการให้ผู้สูงอายุ ปีหนึ่งก็หลายตั้งอยู่ เป็นแสน อยู่เหมือนกันแหละ”

ราชัน มีป้อม^{๓๑} กล่าวว่า “ที่ได้พบปะได้พูดคุย กับผู้สูงอายุหลาย ๆ ด้าน หลาย ๆ มุมมองหลาย ๆ มิติ ตรงนี้ก็มากกว่า จะแก้ปัญหา รัฐบาลเองเมื่อจะให้ผู้มีรายได้กับผู้สูงอายุ ต้องไปดูตรงนี้

^{๒๘} สัมภาษณ์ นายสุรัชย์ อนุตธโต, สมาชิกสภาจังหวัดนครปฐม, เมื่อวันที่ ๑๙ เดือน มกราคม ๒๕๖๑.

^{๒๙} สัมภาษณ์ อนันต์ หรั่งบุญลือ, ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ ๘ ตำบลบางกระพิก อำเภอสสามพราน, เมื่อวันที่ ๑๙ เดือน มกราคม ๒๕๖๑.

^{๓๐} สัมภาษณ์ พลตนิพนธ์ เหลืองไพบูลย์, พัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ จังหวัดนครปฐม, เมื่อวันที่ ๒๒ เดือน มกราคม ๒๕๖๑.

^{๓๑} สัมภาษณ์ ราชัน มีป้อม, นายกเทศมนตรีตำบลบางกระพิก, เมื่อวันที่ ๒๒ เดือน มกราคม ๒๕๖๑.

ด้วย สมควรจะได้หรือไม่ได้ทุกท่าน ที่จริงแล้วนโยบายผู้สูงอายุ เมื่อได้เบี่ยยังชีพแล้ว เบี่ยผู้สูงอายุ ๖๐๐, ๗๐๐, ๘๐๐บาท ขึ้นกับอายุแต่ละท่าน เพราะจริง ๆ แล้วกฎหมายที่ออกมา คนที่เกษียณ ได้บำเหน็จ บำนาญ ก็ไม่มีสิทธิ์ที่จะได้อยู่แล้ว คนที่เป็นชาวบ้านจริง ๆ ผู้สูงอายุจริง ๆ นะไม่มี ผมได้เดินจริง ๆ แล้วผู้สูงอายุ หรือว่าผู้พิการ คนใช้ติดเตียง จริง ๆ แล้วเมื่อไปเจอสภาพแวดล้อมยั้งั้นควรเข้าไปเยี่ยมเยียนหรือให้ความช่วยเหลือ ท้องถิ่นเองก็เข้าไปดำเนินการอย่างนี้โดยตลอด อยากจะให้ข้างบนรัฐบาลให้การสนับสนุน อย่างจริงจัง หรือให้งบประมาณให้เทศบาลมา บางทีงบประมาณที่เข้ามาเทศบาลเป็นตัวผ่านเฉย ๆ ก็ส่งผลกระทบต่อพี่น้องประชาชน อยากให้รัฐบาลลงมาดูแลเองเลย ว่ากระทรวงพัฒนาสังคมฯ เข้ามาศึกษาเข้ามาทำ” ซึ่งแต่ละหมู่บ้านที่ได้รับงบประมาณแต่หมู่บ้านที่มีประชากรมากและหมู่บ้านที่มีประชากรน้อยได้งบเท่ากัน และคุณดวงพร ผลพฤษภากล่าวว่า “นโยบายประชารัฐเห็นชื่อก็น่าสนใจเช่นว่า บัตรสวัสดิการ บัตรคนจนอย่างนี้แต่ว่ากลัวเป็นแค่แป๊บเดียว กลัวไม่ต่อเนื่องกัน”

มยุรี พลายบัว^{๓๒} กล่าวว่า “นโยบายประชารัฐกระทบกับความเป็นอยู่ค่าครองชีพสูงขึ้นหรือเปล่า มันเข้าใจลึก ๆ ไหมงบที่ลงมาในประชารัฐเอามาจากไหน เอามาจากภาษีประชาชนส่วนใหญ่แล้วก็ปั่นมาเป็นงบประมาณประชารัฐเก็บภาษีเพิ่มจากคนอื่นหรือเปล่าหลังจากการมีโครงการประชารัฐมาเยอะหลายโครงการมันก็มีส่วนเสียของผู้มีรายได้ เพิ่มภาษีโรงงาน เพิ่มค่ารถไฟ อย่างผู้มีรายได้น้อยก็มีการขึ้นค่ารถไฟมีขึ้นค่าครองชีพถามว่าโครงการที่ออกมามันสมดุลกับสิ่งที่คุณมาเพิ่มหรือเปล่า.. แบ่งไปขึ้นค่ารถไฟ รถไฟก็ขึ้น แบ่งไปช่วยค่าแก๊ส ค่าแก๊สก็ขึ้น แบ่งไปค่ารถเมล์ รถเมล์ก็ขึ้น แบ่งไปช่วยสินค้าครัวเรือน สินค้าครัวเรือนก็ขึ้น คุณควบคุมได้ไหม รัฐบาลควบคุมได้ไหม กระทบค่าครองชีพที่เพิ่มขึ้น” และยังกล่าวอีกว่า “มีโครงการประชารัฐขึ้นมาโครงการอื่นก็หดไป มีเศรษฐกิจพอเพียง มีร้านประชารัฐเป็นรายได้ของใครเป็นของร้านค้า เป็นของใครผูกขาดกับใคร และต้องตรวจสอบราคาของร้านประชารัฐว่าคุณควบคุมเขาได้หรือเปล่า เขาขายราคาเกินราคาท้องตลาดหรือเปล่าเพราะเป็นการบังคับให้เขาไปซื้อ ๓๐๐ และ ๒๐๐ บาท ไปซื้อที่อื่นไม่ได้จะต้องซื้อที่ร้านประชารัฐที่เดียว สินค้ากับราคามันสมดุลกันหรือเปล่านั้นกับท้องตลาดทั่วไป”

สุวิน วุฒิสงคะ^{๓๓} กล่าวว่า “ด้านลบหนึ่งร้านโชว์ห่วยถูกกีดกันเลย ร้านที่ไม่มีเครื่องรูดบัตรเหมือนให้มาแล้วก็ยังกักอยู่ ให้มาแต่ก็เพราะคุณต้องไปร้านโน้นร้านนี้ ส่วนบัตรคนจนไม่จริงจริง พอเรียกบัตรคนจนก็ไม่มีใครเอาพอเรียกบัตรสวัสดิการแห่งรัฐอันนี้เพียบเลย ด้านบวกก็เป็นการส่งเสริมให้ผู้มีรายได้น้อยด้วย ช่วยผู้มีรายได้น้อย อีกอันหนึ่งผมว่าเป็นการส่งเสริมนะให้คิดดี ๆ ให้เขาสามารถเอาไปต่อยอดได้หลาย ๆ โครงการนะ อย่างโครงการตลาดประชารัฐให้เขามีช่องทางในการขายมาขึ้น ซึ่งเป็นการสะท้อนให้เห็นถึงนโยบายประชารัฐที่สามารถเกิดอำนาจต่อรองและเป็นการผูกขาดร้านค้าที่ต้องทำสัญญากับภาครัฐเท่านั้น ทำให้ร้านค้าของชาวบ้านที่ไม่ได้เข้าโครงการถูกตัดสิทธิหรือขาด

^{๓๒} สัมภาษณ์ มยุรี พลายบัว, ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ ๑ ตำบลบางกระทิก อำเภอสสามพราน, เมื่อวันที่ ๑๙ เดือน มกราคม ๒๕๖๑.

^{๓๓} สัมภาษณ์ สุวิน วุฒิสงคะ, กำนันตำบลบางกระทิก อำเภอสสามพราน, เมื่อวันที่ ๑๒ เดือน มกราคม ๒๕๖๑.

โอกาสในการค้าขายที่เกิดจากนโยบายภาครัฐไปด้วย และโครงการประชารัฐทำให้โครงการอื่น ๆ ที่ทำมาหายไปและเกิดการผูกขาดทั้งด้านร้านค้าและราคาที่ภาครัฐอาจไม่สามารถควบคุมได้

สรุป นโยบายประชารัฐกับการเข้าถึงความต้องการของชุมชนได้ว่า ส่วนหนึ่งเกิดจากงบประมาณไม่เพียงพอ และประชาชนมีการรวมกลุ่มกันยาก การประชาสัมพันธ์ ประสานงานไม่ทั่วถึง อันเป็นปัญหาหนึ่งที่ทำให้ไม่สามารถเข้าถึงความต้องการของชุมชนได้ทั้งหมดเพราะสิ่งสำคัญคือ ต้องฟังปัญหาของประชาชนและความต้องการของประชาชนเพื่อจะสามารถนำโครงการมาสู่ประชาชนได้อย่างถูกต้องเหมาะสม รวมถึงความไม่ต่อเนื่องของโครงการ ซึ่งฝ่ายบริหารมองว่านโยบายประชารัฐที่ส่งลงมาจากรัฐจะไม่มีอย่างต่อเนื่องของโครงการ

สรุปภาพรวมได้ว่า นโยบายประชารัฐในส่วนของปัจจัยที่จะส่งผลต่อประสิทธิภาพของนโยบาย คือ งบประมาณ ความคุ้มค่าในการใช้งบประมาณ จำนวนบุคลากรผู้ดำเนินโครงการและที่สำคัญคือ ระยะเวลาในการดำเนินโครงการที่เป็นการดำเนินการไปอย่างไม่เต็มประสิทธิภาพ แม้ในบางนโยบายที่มีการจัดสรรงบประมาณมาให้มากแต่ด้วยบุคลากรที่มีอยู่อย่างจำกัดทำให้ไม่ได้ผลดีเท่าที่ควร เพราะในทางปฏิบัติเป็นการใช้บุคลากรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งภาครัฐมิได้จัดหรือเพิ่มบุคลากรในแต่ละโครงการมาให้ จึงทำให้บุคลากรไม่เพียงพอต่อการปฏิบัติงานทำให้เป็นความกดดันต่อฝ่ายบริหารและฝ่ายดำเนินการที่ต้องปฏิบัติหน้าที่ให้บรรลุวัตถุประสงค์ของภาครัฐ จึงทำให้ประสิทธิผลของนโยบายลดลงไม่เต็มประสิทธิภาพ และสืบเนื่องมาจากกระบวนการของภาครัฐ กฎหมาย กฎระเบียบ ขั้นตอนมีมากมายทำให้มีเวลาเหลือให้ผู้ปฏิบัติหน้าที่ไม่พอเพียง และบางโครงการที่ดำเนินการผ่านมาทางฝ่ายปกครองคือ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน โดยเฉพาะโครงสร้างพื้นฐานก็ไม่สามารถดำเนินการเองได้ จะต้องไปอาศัยฝ่ายบริหารท้องถิ่นช่วยดำเนินการ เช่น การดำเนินการเขียนแบบงานก่อสร้าง เป็นต้น

โครงการบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ (บัตรคนจน) เป็นโครงการที่เหมาะสม ส่งลงถึงประชาชนรากหญ้า แต่ต้องทำอย่างต่อเนื่อง เพราะช่วยผู้สูงอายุที่มีรายได้น้อย ช่วยชาวนา เกษตรกรและช่วยกระตุ้นเศรษฐกิจ ทำให้คุณภาพชีวิตดีขึ้นและมีโอกาสรวมกลุ่มพบปะพูดคุยแลกเปลี่ยนเรียนรู้มากขึ้น เพราะมีการลดค่าใช้จ่ายลง ลดความเครียด มีการรวมกลุ่มประกอบอาชีพและพึ่งพาตนเองได้เพิ่มขึ้น แต่ข้อเสียคือ ผู้ที่ได้รับบัตรนั้นไม่ได้เป็นคนจนแท้จริง และบางคนไม่คิดประกอบอาชีพไม่พยายามช่วยเหลือตนเองคิดแต่จะใช้สิทธิตนเองโดยการจระรอเงินช่วยเหลือจากรัฐเท่านั้น ใช้สินค้าฟุ่มเฟือยเกินจำเป็นไม่เป็นคนพอเพียง และด้านร้านค้าที่รับชำระค่าสินค้าด้วยบัตรประชารัฐจะได้ประโยชน์เกิดการผูกขาด อาจมีการเพิ่มราคาสินค้า บังคับซื้อสินค้าที่ไม่ต้องการ เป็นต้น ส่วนร้านที่ไม่สามารถรับบัตรประชารัฐก็จะเสียผลประโยชน์และรายได้ เหมือนถูกกีดกันออกมา

โครงการประชารัฐที่ช่วยเหลือด้านที่อยู่อาศัยมีการปรับปรุงซ่อมแซมบ้าน การสร้างห้องน้ำ การสร้างห้องสุขาการปรับเปลี่ยนโถส้วมปรับปรุงบ้านพักที่อยู่อาศัยที่ทรุดโทรม และปรับสภาพแวดล้อมให้แก่ผู้สูงอายุที่มีรายได้น้อยเป็นโครงการที่ดีผู้สูงอายุที่ยากจนต่างยินดีมาก แต่ก็ได้งบประมาณเพียงบางส่วนทำได้ไม่ทั่วถึง และประชาชนก็จะรอให้ภาครัฐมาซ่อมแซมสร้างให้โดยที่ไม่ช่วยเหลือตัวเองเบื้องต้น และโครงการตลาดประชารัฐเป็นโครงการที่ดีช่วยเพิ่มช่องทางการขายสินค้าให้กับประชาชนเพิ่มมากขึ้น

โครงการประชารัฐบางครั้งสั่งให้ดำเนินการมาอย่างรวดเร็วต้องรีบปฏิบัติ และมาหลายโครงการต่อเนื่อง โดยโครงการเดิมยังไม่สำเร็จโครงการใหม่มาต่อแล้วทำให้ขาดประสิทธิภาพที่ดี เพราะขาดการวางแผนการดำเนินงานที่ดีเพียงต้องการทำให้เสร็จเท่านั้น โดยเฉพาะบางโครงการไม่เหมาะสมในพื้นที่ใช้ได้กับบางพื้นที่แต่ไม่เหมาะกับบางพื้นที่แต่ก็ต้องดำเนินการไป เช่น บางพื้นที่เป็นเกษตรกรรม บางพื้นที่เป็นอุตสาหกรรม เป็นต้น จึงไม่ตรงกับความต้องการของประชาชนอย่างแท้จริง ทำให้สิ้นเปลืองงบประมาณมากแต่ได้ผลเพียงเล็กน้อย และมีการตั้งข้อสังเกตว่าการนำเงินมาใช้โครงการเหล่านี้ เกิดจากการที่รัฐบาลเก็บภาษีเพิ่มจากประชาชน เพิ่มค่าน้ำ ค่าไฟ ค่าภาษีน้ำมัน ฯลฯ เพื่อนำเงินมาใช้กับโครงการเหล่านี้ทำให้ประชาชนต้องมีภาระค่าใช้จ่ายมากขึ้น และเมื่อมีโครงการประชารัฐมาดำเนินการ โครงการอื่นที่เคยทำก็หยุดตัวลง เช่น โครงการเศรษฐกิจพอเพียง ฯลฯ

นโยบายประชารัฐที่มีผลกับผู้สูงอายุด้านบวก จากมุมมองผู้สูงอายุ

ปรีชา มีประมุล^{๓๔}: กล่าวว่า “เงินเบี้ยผู้สูงอายุนั้นหรือ ก็เกี่ยวกับการกินการอยู่ได้ ดีขึ้นเมื่อก่อนบางคนไม่มีรายได้อะไรเลยก็ไม่มี อาชีพอะไรเลยก็ใช้เงินตัวนี้ เป็นค่าครองชีพไป กินประหยัดก็พออยู่ได้ อยู่บ้านนอกมันไม่ได้อยู่ในเมืองกรุง”

ประเสริฐ ปิ่นประชา^{๓๕}: กล่าวว่า “มันไม่ค่อยรู้นะ เบี้ยยังชีพวันนี้ก็ปรับแล้ว ๘๐๐ บาทไม่รู้จะลูก ๆ เขาไปกดกันอายุ ๘๐ มันก็ ๘๐๐ แล้วนะ ดี ไม่รู้จะพูดยังไง ..ก็เขาก็ดูแลคนจนดี ส่วนข้อไม่ดีไม่มีนะ: ได้ ๓๐๐ ไม่ยุ่งยากเขาบริการดีดี เจ้าหน้าที่เขาก็ดี มากเลย เขาก็พูดจาดีมีเหตุผล”

ลำจวน กล้าเสือ^{๓๖}: กล่าวว่า “ในทางบวกนโยบายของรัฐนี้มันดีทุกอย่างแหละประชาชนที่ว่ามันก็ยังมีให้รู้ให้เห็น ออกโทรทัศน์”

พนม แยมเดช^{๓๗}: กล่าวว่า “เจ้าหน้าที่ของรัฐนะ เขาก็ต้องทำตามรัฐบาล เขาก็ต้องทำตามกฎหมายที่รัฐบาลกำหนดมา ไซ้มันต้องทำตามกฎหมาย ของเขา เขาฉีกกฎหมายแล้วก็ตั้งขึ้นมาเอง เธอต้องเดินตามกฎหมาย ดีไม่ดีอีกเรื่องหนึ่ง ที่ฟังตามข่าว ใครจะเป็นรัฐบาลต้องทำตามแผนที่เขาทำไว้”

พนม กรานจ้านง^{๓๘}: กล่าวว่า “ข้อดีคือ ผู้สูงอายุได้ประโยชน์แต่จะให้พึ่งพาตนเองได้นะ ผู้สูงอายุที่ไหนจะมีกำลังทำงาน อยู่ที่ว่ารัฐบาลก็ต้องอุ้มชูกันไปยั้งนี้แหละ คนพิการ ยังไง รัฐบาลก็ต้องอุ้มชูเขาไป ทั้งเขาไปไม่ได้เด็ดขาด บ้านหนึ่งมีคนพิการก็ต้องอุ้มกันไปหมด ยังไงก็ต้องคอยดูแลเขา ด่าเขาว่าไม่ดี แค่เปลี่ยนชื่อเอง มันก็ประชานิยมมันแหละก็รัฐบาลนี้มองเห็น ๆ อยู่แล้วโครงการของเขา ก็ทำของเขา ถ้าคนไม่อ่านหนังสือพิมพ์ก็จะไม่รู้เรื่อง ถ้าเราอ่านมันจะสร้างภูมิรู้ของเรา”

^{๓๔} สัมภาษณ์ ปรีชา มีประมุล, ผู้สูงอายุ ตำบลบางกระทิก, เมื่อวันที่ ๒๔ เดือน มกราคม ๒๕๖๑.

^{๓๕} สัมภาษณ์ ประเสริฐ ปิ่นประชา, ผู้สูงอายุ ตำบลบางกระทิก, เมื่อวันที่ ๒๕ เดือน มกราคม ๒๕๖๑.

^{๓๖} สัมภาษณ์ ลำจวน กล้าเสือ, ผู้สูงอายุ ตำบลบางกระทิก, เมื่อวันที่ ๒๕ เดือน มกราคม ๒๕๖๑.

^{๓๗} สัมภาษณ์ พนม แยมเดช, ผู้สูงอายุ ตำบลบางกระทิก, เมื่อวันที่ ๒๗ เดือน มกราคม ๒๕๖๑.

^{๓๘} สัมภาษณ์ พนม กรานจ้านง, ผู้สูงอายุ ตำบลบางกระทิก, เมื่อวันที่ ๓๐ เดือน มกราคม ๒๕๖๑.

เสนห์ นาคไร่ชิง^{๙๙} กล่าวว่า “ชอบ แต่ถ้าบ้างครอบครัวที่ไม่มีอาชีพเงินผู้สูงอายุไม่พอ ต้องมีอาชีพประกอบกิจการค้าขาย ประกอบค้าขายได้อีก ผมสองคนคนละ ๗๐๐ ได้เดือนละ ๑,๔๐๐ ถ้ามาใช้จ่ายในครอบครัว ไม่พอ ๑,๔๐๐ นี้ไม่พอ มีกิจการทำสวนอย่างผมมีส่วนอยู่หน่อยแล้วก็ทำค้าขายก็ได้เดือน ที่ผมทำได้มาเดือนก็ ๗ วันก็ได้ ๑,๐๐๐กว่าบาทได้ไปแล้ว การค้าขายของเดือนก็ได้ ๔,๐๐๐ กว่าบาท”

ไสว นรารัตน์^{๙๐} กล่าวว่า “เบี้ยยังชีพ ๖๐ ปี ก็ได้ ๖๐๐ บาทพอ ๗๐ ปี ก็ได้ ๗๐๐ บาท แต่คงอยู่ไม่ถึงพัน เมื่อก่อนก็ไม่ได้อะไรเลยครึ่งพ่อครึ่งแม่ เขาก็ไม่ได้มีโครงการแบบนี้มาให้ ถ้ายังไม่มีอะไรก็มีเบี้ยยังชีพออกมาช่วยบ้างอย่างเนี่ย .. แค่นี้ก็พอแล้ว เมื่อก่อนต้องจนจริง ๆ ถึงจะได้ หมูหนึ่งก็จะได้สักคนสองคนถึงว่า มันก็ดี เพราะพอทำอะไรไม่ได้ก็ยังได้เงิน”

สุเทพ เอี่ยมอินทร์^{๙๑} กล่าวว่า “โครงการเบี้ยยังชีพ ดีมาก อย่างน้อยเดือนหนึ่งก็ได้ละ อย่างน้อยเดือนหนึ่งเราก็มีตั้งขึ้นมาไม่มีอะไรเราก็พึ่งตรงนี้ได้ อยู่สองคนก็ได้ ๑,๒๐๐ ก็ดี ครับ”

สม แก้วมอญ^{๙๒} กล่าวว่า “ก็ไม่ต้องพึ่งพาลูกเิง ก็ทำกินเองไม่ต้องพึ่งพาใครเขาให้มากดี มันมีตัวนี้ขึ้นมา ก็พอจนเจอไปได้ นี่ก็ทำงานได้อาทิตย์หนึ่งแล้ว”

ลำจวน กล่ำเสื่อ^{๙๓} กล่าวว่า “มันดีเพราะว่า อย่างบัตรประชารัฐนี่นะ ผู้ที่มีรายได้น้อยเขาก็กินได้ซื้อของซื้อยังมีเงินได้ไปซื้อของถ้ามีบัตรนั้นนะ” “ผู้สูงอายุนี้ก็ดี ก็ผู้สูงอายุที่อายุ ๖๐-๗๐ นะ ตอนนี้น้ำมันทำอะไรไม่ได้แล้วนะ จะไปทำอะไรก็ได้ ได้อาศัยเบี้ยผู้สูงอายุ อยู่ไปวัน ๆ หนึ่งถ้าใช้น้อย ๆ ก็พออยู่ได้”

ปฐมทัศน์ ทศนิมา^{๙๔} กล่าวว่า “ดีมันก็ดีหรอก คนที่ไม่มีรายได้อาจได้มีใช้จ่ายไ้ที่มันแยะ มันก็แยะลงไปใหญ่ละ รัฐบาลเขามาช่วยบ้าง อันที่แยะมันก็ค่อยยังชั่วขึ้น การจับจ่ายการใช้จ่ายมันก็ดีขึ้น มันก็หมุนเข้ารัฐอีกครั้งนั่นแหละเป็นการกระตุ้นเศรษฐกิจ ให้การใช้จ่ายมันดีขึ้น ไม่งั้นไอ้คนไม่มีมันจะเอาที่ไหนไปใช้จ่ายละอันนี้ รัฐบาลให้มาคนละ ๓๐๐ คนที่เขามีบัตรเขาก็ไปรูดยบัตรใครไปซื้อของก็ดีขึ้นนะ

สรุปได้ว่า นโยบายประชารัฐที่มีผลกับผู้สูงอายุด้านบวกคือ ผู้สูงอายุซึ่งเป็นผู้รับประโยชน์จากโครงการประชารัฐนั้นได้สะท้อนให้เห็นถึงการดำเนินนโยบายว่า ได้สร้างความพึงพอใจให้ผู้สูงอายุ เพราะโครงการเบี้ยยังชีพของผู้สูงอายุสามารถเป็นค่าใช้จ่ายในชีวิตประจำวันได้ ทำให้มีคุณภาพชีวิตดีขึ้นและผู้สูงอายุมีความภาคภูมิใจว่าสามารถพึ่งตนเองได้ไม่เป็นภาระให้บุตรหลานมากนัก ส่วนด้านเศรษฐกิจผู้สูงอายุมองว่าเป็นการช่วยให้มีเงินใช้จ่ายในชุมชนเพราะเมื่อมีนโยบายประชา

^{๙๙} สัมภาษณ์ เสนห์ นาคไร่ชิง, ผู้สูงอายุ ตำบลบางกระทึก, เมื่อวันที่ ๑ เดือน กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑.

^{๙๐} สัมภาษณ์ ไสว นรารัตน์, ผู้สูงอายุ ตำบลบางกระทึก, เมื่อวันที่ ๑ เดือน กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑.

^{๙๑} สัมภาษณ์ สุเทพ เอี่ยมอินทร์, ผู้สูงอายุ ตำบลบางกระทึก, เมื่อวันที่ ๓๐ เดือน มกราคม ๒๕๖๑.

^{๙๒} สัมภาษณ์ สม แก้วมอญ, ผู้สูงอายุ ตำบลบางกระทึก, เมื่อวันที่ ๑ เดือน กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑.

^{๙๓} สัมภาษณ์ ลำจวน กล่ำเสื่อ, ผู้สูงอายุ ตำบลบางกระทึก, เมื่อวันที่ ๒๕ เดือน มกราคม ๒๕๖๑.

^{๙๔} สัมภาษณ์ ปฐมทัศน์ ทศนิมา, ผู้สูงอายุ ตำบลบางกระทึก, เมื่อวันที่ ๒๗ เดือน มกราคม ๒๕๖๑.

รัฐมาดำเนินการกับกลุ่มผู้สูงอายุแล้วนั้นจะเกิดเงินหมุนเวียนในชุมชนจากรายได้ของผู้สูงอายุที่ได้รับเงินช่วยเหลือ

นโยบายประชารัฐที่มีผลกับผู้สูงอายุตำบล จากมุมมองของผู้สูงอายุ

ปรีชา มีประมวล^{๔๕} กล่าวว่า มันทำให้คนไม่ทำงาน เอาเงินมายังงี้ มันไม่ใช่ มันต้องเอาอาชีพมาให้ ยังงี้มีก้อนเห็ด ก้อนเห็ดมันอยู่ได้ ๘ เดือน ต่อหนึ่งก้อน มันจะออกได้ ๘ เดือน เอามาสิบก้อนก็พอกินแล้ว ผัด มันผลัดกันออกก็อยู่ได้ ๘ เดือน จะมีมันก็มีเกษตร เราก็ไปขอ เขาส่งมายังงี้ดีนะ เขามาเป็นบัตร แต่ก่อนนี่มาเป็นเงินไม่เห็นด้วย โธ่มาบางคนเรียบริ้อยแหงหวยหมด”... “ล้มไปเถอะทำให้คนช้เกียจคอยเงินไอนั้น ยังไม่ค่อยชอบเลย เบี้ยผู้สูงอายุนะ ถึงเดือน เงินออกยัง ผมทำงานอยู่ที่นี่ เงินออกยังเงินมายัง ก็คอยเงินตัวนี้อย่างเดียว ไม่คิดทำกินเลย” “ก็เมื่อก่อนนี่ เมื่อสมัย ๒๐-๓๐ ปี ก่อน ไม่เห็นต้องมีอะไรมาช่วยเลยก็อยู่กันได้ เดี๋ยวนี้ยิ่งช่วยมันยิ่งจนมากขึ้น ดูลิ เพียงพอหรือปาวละ ไม่เห็นมีดีขึ้นหรือยกย่องแจกเงินไม่เห็นมีดีขึ้นเลย พวกนี้มันรู้ถึงกันหมด” และกล่าวว่า “เอื้อผู้สูงอายรรวมตัวกันไม่ได้ เพราะว่าบ้านเราต่างคนต่างทำกินนะ ถ้าประชุม: ระยะเวลาสั้นคือ ต้องให้สั้น ถึงจะเรียกมาได้ ถ้าบอกว่า ประชุม ๑ วันไม่มีใครมาหรอก”

ปราณี นาคป้อมฉิน^{๔๖} กล่าวว่า “จ๊ะ ไม่มีเวลาไปเพราะต้องขายของ เขาให้ไปประชุมไปไม่ได้อะดิ ต้องขายของ เขาบอกว่าเพิ่ม แต่ต้องดูผลงาน ต้องไปประชุม ...ช้เกียจไป มันยุ่งยากเพราะไปประชุมก็ต้องเสียงานทางนี้ ขายของคนเดียวไม่มีใครอยู่ก็เลยตัดไปเลย ตัดทิ้งไปเลย”

พนม แยมเดช^{๔๗} กล่าวว่า “ก็เขาจะเอาด้วยหรือเปล่านั้นเรื่องของรัฐบาล อันนี้ใช้รัฐบาลเขาทำมันก็ดี ถ้าสำรวจแล้วประชาชนผู้สูงอายุอยากจะได้แบบนี้ อันนี้รัฐบาลเขาจะส่งเสริมหรือไม่มันอีกเรื่องหนึ่ง”

สุเทพ เอี่ยมอินทร์^{๔๘} กล่าวว่า “นโยบายประชารัฐนะ พุดไม่ถูกชนบทชาวไร่ชาวนาเข้าไม่ถึง ตลาดประชารัฐนะ เข้าไม่ถึงหรอก พุดง่าย ๆ ตาสีตาสานะ เพราะผู้สูงอายุนะ ยังเป็นตาสีตาสายอยู่นะ ถ้าอายุ ๔๐-๕๐ ปี ก็ยังทันสมัยอยู่นะ แต่อย่างพวกผมนะ ๖๐ขึ้นไปยังป็นตาสีตาสายเรียนแค่ ป. ๔ ก็ไม่กล้าโต้ตอบอะไร อย่างชาวไร่ชาวนาไม่กล้ากันหรอก ไม่กล้ามีปากมีเสียง ไม่รู้จะพุดอะไร เขาถามมาก็เห็นด้วยหมดคำตอบจริงไม่กล้า ก็เกรงใจเขา เราไม่กล้าพุดมากกว่า ที่เรียกประชุมมาใครมีอะไรใหม่ก็ไม่มีใครกล้าพุด ประชุมผมไปก็ยกมือตลอด สงสัยอะไรใหม่ก็ไม่สงสัย ข้อเสียของผู้สูงอายุคือไม่กล้าพุด ไม่กล้าบอกด้วย กลัวเราพุดไม่ถูก คำพุดไม่ถูก กลัวหน่วยราชการบอกได้ ถ้าเป็นแบบนี้บอกได้ ถ้าบอกผู้ใหญ่ กำนัน ผู้ช่วย เรากลับพุด เพราะผิดก็ไม่เป็นไรเดียวเขาก็เสนอให้เราเองว่าเราเดือนร้อนเรื่องนี้นะ ประชุมกับเทศบาลหรือหน่วยเหนือขึ้นมา อย่างเกษตรตำบลมาอย่างนี้มีอะไรใหม่เขาก็จะถามนะ เกษตรตำบล เกษตรอำเภอจะเจอกันบ่อยนะ เกษตรนะเพราะเราทำนา มาเกษตร

^{๔๕} สัมภาษณ์ ปรีชา มีประมวล, ผู้สูงอายุ ตำบลบางกระทิก, เมื่อวันที่ ๒๔ เดือน มกราคม ๒๕๖๑.

^{๔๖} สัมภาษณ์ ปราณี นาคป้อมฉิน, ผู้สูงอายุ ตำบลบางกระทิก, เมื่อวันที่ ๒๔ เดือน มกราคม ๒๕๖๑.

^{๔๗} สัมภาษณ์ พนม แยมเดช, ผู้สูงอายุ ตำบลบางกระทิก, เมื่อวันที่ ๒๗ เดือน มกราคม ๒๕๖๑.

^{๔๘} สัมภาษณ์ สุเทพ เอี่ยมอินทร์, ผู้สูงอายุ ตำบลบางกระทิก, เมื่อวันที่ ๓๐ เดือน มกราคม ๒๕๖๑.

รุ่นใหม่ๆ ดีหน่อยนะ เขากันเองกับเรานะ แล้วเราก็บอกว่ายังงั้นไป รุ่นก่อนผมเข้าไม่ถึงเขายังไงไม่รู้ผมก็ทำมานานานนะ เขาไม่เหมือนเดี๋ยวนี้นะ เดี๋ยวนี้นะเขาดีมาก เมื่อก่อนเขาไม่มาเจอมากุ้ยกับเราหรอก”

ปรีชา มีประมุข^{๔๙} กล่าวว่า “หมดแล้ว ไม่ต้องไต่ดินหรือ หวยรัฐบาลก็หมดแล้ว นี่ก็ยังมีตังฟ้า บางทีพวกไม่ค่อยทันเขา ไอ้พวกนายทุนใหญ่ ๆ นะ มันมีลูกน้องมันพาเอาลูกน้องมันมาซื้อหมดของถูกนะ มันมีคนมาขายจริง แต่มันให้ลูกน้องมัน ไอ้คนธรรมดา ผู้ช่วย กระจายข่าวไปยังไม่เจอเลย”... “อ้อ เช่นไปอย่างนี้ลูกกะบาทยังงี้ รู้ว่าใครขายยังงี้ มันก็ให้ลูกน้องตามมาแล้ว ชาวบ้านมาไม่ทันลูกน้องมีบัตรนิ ยืนเอาหมด หมูถูกไข่ถูกงี้เสร็จ ซื้อแล้วก็เอาไปขายต่ออ้อ... ชาวบ้านอย่างเรามาไม่ทันหรือกายนายทุนมันรู้ มันถึงกันหมด”

นายลำจวน กล่าว^{๕๐} กล่าวว่า “ด้านลบก็มีการคอร์ปชั่นนี่ละ มันปราบไม่รู้จักหมด แบบเดียวกับไอ้ยาบ้าใช้ใหม่ ปราบไม่รู้จักหมด ประเทศไทยเรานี้ถ้าไม่มีคอร์ปชั่นละก็ไม่รู้ไปไหนแล้ว” ... “ถ้าไม่มีคอร์ปชั่นนี้เจริญ ผมว่ายากนะ มันไม่ว่าใครหรือ ออกอย่างตาสี ตาสายอย่างเราจะไปพูดไปจกไม่ทันเขา เอาเถอะยังงี้ ๆ ก็เหอะ อย่างเรื่องเสื่อดำ ไปไปมา เจ้าหน้าที่จะเป็นคนทำซะเอง”

สรุปได้ว่านโยบายประชารัฐที่มีผลกับผู้สูงอายุด้านลบ โดยที่ผู้สูงอายุซึ่งเป็นผู้รับประโยชน์จากโครงการประชารัฐนั้นได้สะท้อนให้เห็นถึงการดำเนินนโยบายว่า หวังใยว่าจะทำให้ผู้สูงอายุบางคนไม่รู้จักการพึ่งตนเอง ไม่อยากทำงานเพราะคิดว่าจะมีหน่วยราชการนำสิ่งของมาให้เสมอ และด้านการรวมกลุ่มกันเพื่อทำกิจกรรมทำได้ยาก เพราะบางท่านก็ต้องประกอบอาชีพ ต้องอยู่เฝ้าบ้านหรือดูแลลูกหลาน บางท่านก็เป็นผู้ป่วยติดเตียงทำให้ไม่สามารถมารวมกลุ่มทำกิจกรรมได้ จึงทำให้ภาครัฐไม่สามารถรับรู้ถึงความต้องการที่แท้จริงของผู้สูงอายุกลุ่มนี้ได้ทั้งการรับรู้ข้อมูลข่าวสารถึงผู้สูงอายุไม่ทั่วถึง ซึ่งอาจทำให้เสียสิทธิที่ควรจะได้ไปรวมทั้งยังกังวลเกี่ยวกับนโยบายประชารัฐ ซึ่งอาจมีการคอร์ปชั่นเกิดขึ้นซึ่งอาจทำให้ผู้สูงอายุอาจเสียสิทธิหรือได้รับสิทธิที่ควรจะได้ไม่ตรงตามวัตถุประสงค์ของภาครัฐ

^{๔๙} สัมภาษณ์ ปรีชา มีประมุข, ผู้สูงอายุ ตำบลบางกระทิก, เมื่อวันที่ ๒๔ เดือน มกราคม ๒๕๖๑.

^{๕๐} สัมภาษณ์ ลำจวน กล่าว, ผู้สูงอายุ ตำบลบางกระทิก, เมื่อวันที่ ๒๕ เดือน มกราคม ๒๕๖๑.

ผลการสนทนากลุ่มย่อย

ตารางที่ ๔.๑ ข้อมูลทั่วไปของผู้ทรงคุณวุฒิเข้าร่วมการสนทนากลุ่มย่อย เมื่อวันที่ ๒๒ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๖๑ จำนวน ๙ รูป/คน ณ วิทยาลัยสงฆ์พุทธปัญญาศรีทวารวดีมหาวิทยาลัย มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ชื่อ-สกุล	เพศ	ตำแหน่ง	สังกัด	ระดับการศึกษา
พระมหาไกรวรรณ ชินทตติโย,ดร..	ชาย	รองผู้อำนวยการ วิทยาลัยสงฆ์พุทธปัญญา ศรีทวารวดี	มหาวิทยาลัยมหา จุฬาลงกรณราช วิทยาลัย	ปริญญาเอก
นายจำรัส ตั้งตระกูลธรรม	ชาย	นายกเทศมนตรี	เทศบาลเมืองไผ่เชิง	ปริญญาตรี
นายนิวัฒน์ หิรัญ	ชาย	นายก อบต.ท่าตลาด	อบต. ท่าตลาด	ปริญญาโท
นายอภิชัย มาสุข	ชาย	ผู้อำนวยการกอง สวัสดิการสังคม	เทศบาลตำบลบาง กระทึก	ปริญญาโท
นายพีรพันธ์ ฐิตินานุกิจ	ชาย	นักพัฒนาชุมชนชำนาญ การ	เทศบาลตำบลนคร ชัยศรี	ปริญญาโท
นายสำรวย โพธิ์แดง	ชาย	ประธานชมรมผู้สูงอายุ ตำบลไผ่เชิง	ตำบลไผ่เชิง	ปริญญาตรี
อาจารย์วัลลา คองธรรม	หญิง	ผู้เชี่ยวชาญด้านผู้สูงอายุ	มหาวิทยาลัยมหา จุฬาลงกรณราช วิทยาลัย	ปริญญาโท
นายอลนกรณ์ คำด้วง	ชาย	วิทยากรชำนาญการ พิเศษ	สำนักงาน เลขาธิการวุฒิสภา	ปริญญาโท
ดร.ชัตติยา ด้วงเงิน	หญิง	อาจารย์มหาวิทยาลัย	มหาวิทยาลัยมหา จุฬาลงกรณราช วิทยาลัย	ปริญญาเอก

จากตารางที่ ๔.๑ พบว่าผู้ทรงคุณวุฒิที่เข้าร่วมการสนทนากลุ่มย่อย (Focused Group Discussion) จำนวนทั้งสิ้น ๙ รูป/คน เป็นเพศชายจำนวน ๗ คน เป็นเพศหญิงจำนวน ๒ โดยมีตำแหน่งเป็นอาจารย์มหาวิทยาลัยจำนวน ๓ รูป/คน เป็นนายกเทศมนตรี ๑ คน นายกองค้การบริหารส่วนตำบล ๑ คน ประธานชมรมผู้สูงอายุ ๑ คน เป็นข้าราชการประจำ ๓ คน โดยอยู่ในสังกัดมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ๓ รูป/คน คือเทศบาลตำบลบางกระทึก ๑ คน เทศบาล

ตำบลนครชัยศรี ๑ คน ข้าราชการประจำสำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา ๑ คน ซึ่งมีระดับการศึกษาปริญญาเอก ๒ รูป/คน ปริญญาโท ๕ คน ปริญญาตรี ๒ คน

การสนทนากลุ่มย่อย (Focused Group Discussion) เมื่อวันที่ ๒๒ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๖๑ เวลา ๑๓.๓๐ น.-๑๖.๓๐ น. ณ วิทยาลัยสงฆ์พุทธปัญญาศรีทวารวดีมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ประเด็นที่ ๑ การประเมินนโยบายประชารัฐกับการส่งเสริมการพึ่งตนเองของผู้สูงอายุเป็นอย่างไร

๑.๑ ผู้สูงอายุมีความพึงพอใจ เช่น นโยบายประชารัฐด้านบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ, เบี้ยยังชีพ ฯลฯ

ผู้ทรงคุณวุฒิมีความคิดเห็นว่า นโยบายประชารัฐเรื่องการทำบัตรคนจน นโยบายประชารัฐด้านเบี้ยยังชีพ โดยผู้สูงอายุส่วนใหญ่มีความพึงพอใจต่อทั้งสองนโยบายนี้มาก เพราะสามารถทำให้ผู้สูงอายุพึ่งพาตนเองได้บางส่วน นอกจากการพึ่งพาบุตรหลานของตนเอง ญาติมิตร และเห็นด้วยที่นโยบายประชารัฐด้านนี้ดำเนินงานที่เป็นรูปธรรมชัดเจนผู้สูงอายุสามารถเข้าถึงได้อย่างดีโดยตรงและนำมาใช้ประโยชน์ช่วยในการดำรงชีวิตได้จริง ผู้ทรงคุณวุฒิมีความเห็นพ้องด้วยแต่ไม่ทราบว่าจะมีนโยบายนี้จะยั่งยืนเพียงใด

๑.๒ นโยบายนี้จะทำให้ผู้สูงอายุไม่คิดพึ่งพาตนเอง รอเงินช่วยเหลือจากภาครัฐ

ผู้ทรงคุณวุฒิมีความคิดเห็นว่า ประชาชนหรือผู้สูงอายุคงต้องพึ่งพาตนเองด้วย และมีการพึ่งพาหรือรับการช่วยเหลือจากภาครัฐบ้างแต่เงินที่ภาครัฐช่วยเหลือนั้นเป็นเงินเพียงเล็กน้อยเท่านั้น โดยผู้สูงอายุบางคนบางส่วนไม่พอใจในนโยบาย เพราะตนเองมีการย้ายถิ่นฐานไปอาศัยที่อื่น ทำให้เสียสิทธิ์จากนโยบายนี้ และผู้ทรงคุณวุฒิมีความคิดเห็นว่าควรจะให้มีการเพิ่มเบี้ยยังชีพแก่ผู้สูงอายุ เพื่อความเหมาะสมกับสภาพเศรษฐกิจในปัจจุบัน

๑.๓ ผู้สูงอายุบางท่านไม่สามารถเข้าร่วมกิจกรรม เช่น ผู้ป่วยติดเตียง ผู้ที่ต้องทำงาน ทำให้ขาดการได้รับข่าวสาร ไม่สามารถบอกความต้องการอย่างแท้จริงแก่ภาครัฐโดยตรง

ผู้ทรงคุณวุฒิมีความคิดเห็นกับประเด็นนี้ว่า โดยจะเป็นเพียงบางส่วนเท่านั้นเพราะหน่วยงานภาครัฐได้มีการจัดส่งพนักงานของเทศบาลที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุไปหาถึงที่บ้านและในชุมชน พร้อมกับมีการประชาสัมพันธ์แจ้งข่าวสารเป็นเสียงตามสายเข้าไปภายในหมู่บ้านอยู่แล้ว

๑.๔ ผู้สูงอายุกังวลว่าอาจจะเกิดการแสวงหาผลประโยชน์จากนโยบาย แล้วจะทำให้ผู้สูงอายุเสียสิทธิ์หรือผลประโยชน์ที่ควรจะได้รับ

ผู้ทรงคุณวุฒิมีความคิดเห็นว่า ผู้บริหารหรือผู้รับนโยบายเกิดความกังวลมากกว่าผู้สูงอายุ เพราะกระแสการต่อต้านการแสวงหาผลประโยชน์ การฉ้อราษฎร์บังหลวงกำลังอยู่ในกระแสสังคม ทำให้การดำเนินโครงการต่าง ๆ จะถูกจับตาอย่างใกล้ชิดจากผู้เกี่ยวข้อง รวมถึงข่าวสารและการสื่อสารสามารถแพร่กระจายได้เร็วมากจากความทันสมัยของเทคโนโลยี

สรุปการสนทนากลุ่มย่อยประเด็นที่ ๑ ผู้สูงอายุมีความพึงพอใจกับนโยบายประชารัฐมาก เพราะมีความคิดว่าสามารถพึ่งพาตนเองได้บางส่วน แต่ไม่ทราบว่าจะยั่งยืนเพียงใด เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบควรเพิ่มการรับรู้ข่าวสารแก่ผู้สูงอายุให้มากขึ้น ผู้สูงอายุกังวลเรื่องทุจริตในโครงการแต่ผู้ทรงคุณวุฒิกล่าวว่าเรื่องการทุจริตฝ่ายบริหารจะกระทำได้ยากขึ้นเพราะมีเทคโนโลยีที่ทันสมัยมากสามารถติดตามตรวจสอบได้ง่ายและกว้างขวางมากขึ้น

๔.๑.๑ สรุปวัตถุประสงค์ที่ ๑ เพื่อประเมินนโยบายประชารัฐกับการส่งเสริมการพึ่งตนเองของผู้สูงอายุ จังหวัดนครปฐม

โดยผู้สูงอายุส่วนใหญ่มีความพึงพอใจต่อนโยบายประชารัฐมาก ผู้สูงอายุมีความภูมิใจว่าเป็นการส่งเสริมการพึ่งพาตนเองได้ของผู้สูงอายุในบางส่วน ทำให้มีค่าใช้จ่ายในชีวิตประจำวัน และเห็นด้วยที่นโยบายประชารัฐมีการดำเนินงานเป็นรูปธรรมชัดเจน ผู้สูงอายุสามารถเข้าถึงได้อย่างดี โดยตรงและนำมาใช้ประโยชน์ช่วยในการดำรงชีวิตได้จริง และควรดำเนินนโยบายแบบยั่งยืน โดยผู้สูงอายุบางส่วนไม่พอใจเพราะตนเองเสียสิทธิ์ไป ผู้สูงอายุบางท่านไม่สามารถเข้าร่วมกิจกรรมทำให้ขาดการได้รับข่าวสาร บางท่านกังวลว่าอาจจะเกิดการแสวงหาผลประโยชน์จากนโยบายประชารัฐ และจะติดกั๊กกับการรอคอยรับความช่วยเหลือจากภาครัฐโดยไม่พยายามที่จะช่วยเหลือตนเองบ้าง

ฝ่ายผู้บริหารหรือผู้รับนโยบายไปปฏิบัติมองว่านโยบายประชารัฐสมควรดำเนินการต่อไปอย่างต่อเนื่อง เพราะทำให้คุณภาพชีวิตผู้สูงอายุดีขึ้น และนโยบายประชารัฐในส่วนของปัจจัยที่จะส่งผลต่อประสิทธิภาพของนโยบาย คือ งบประมาณ ความคุ้มค่าในการใช้งบประมาณ จำนวนบุคลากรผู้ดำเนินโครงการและที่สำคัญคือ ระยะเวลาในการดำเนินโครงการที่เป็นการดำเนินการไปอย่างไม่มีเต็มประสิทธิภาพ แม้ในบางนโยบายที่มีการจัดสรรงบประมาณมาให้มากแต่ด้วยบุคลากรที่มีอยู่อย่างจำกัด จึงทำให้ประสิทธิผลของนโยบายไม่ได้ผลดีเท่าที่ควร แต่ก็เป็นนโยบายที่ช่วยส่งเสริมการพึ่งตนเองของผู้สูงอายุ ทั้งด้านการเข้าถึงคมนาคมเป็นการรวมกลุ่มของผู้สูงอายุทำให้มีความสุข สุขใจมากขึ้น ด้านรายได้มีพอเป็นค่าใช้จ่ายทั้งจากที่ภาครัฐจัดสรรให้และการส่งเสริมอาชีพให้แก่ผู้สูงอายุ รวมทั้งช่วยทางด้านร่างกายโดยลดเวลาและภาระการทำงานลง ไม่ต้องทำงานหนักตลอดเวลาเพื่อหารายได้ และมีเวลาพักผ่อนออกกำลังกายเพื่อรักษาสุขภาพ และมีสภาพจิตใจที่ดีขึ้น

๔.๒ เพื่อศึกษาประสิทธิผลการดำเนินนโยบายประชารัฐในการพึ่งตนเองของผู้สูงอายุ จังหวัดนครปฐม

ประสิทธิผลการดำเนินนโยบายประชารัฐในการพึ่งตนเองของผู้สูงอายุ ศึกษาจากปัจจัยนำเข้า กระบวนการ ผลผลิต และผลกระทบที่เกิดจากการใช้นโยบายประชารัฐนี้ เพื่อให้ทราบได้ว่านโยบายที่ดำเนินการมีประสิทธิผลเพียงใด โดยมีผลการศึกษา ดังนี้

ปัจจัยนำเข้า (Input) ในประเด็นของปัจจัยนำเข้า โดยครอบคลุมถึงศึกษาความคุ้มค่ากับเงินงบประมาณที่ใช้ การใช้บุคลากรดำเนินงาน วัสดุอุปกรณ์และเวลาที่เสียไป ดังนี้

มุมมองด้านปัจจัยนำเข้า (Input) ที่มีผลต่อประสิทธิภาพของนโยบายประชารัฐของฝ่ายบริหาร

ด้านบุคลากร

อภิชัย มาสุข^{๕๑} กล่าวว่า “จุดอ่อนอีกด้านหนึ่งของนโยบายภาครัฐ...สั่งมา ๕ นโยบาย อันดับแรกก่อนเลย คือ สำรองก่อนเลย เช่น นโยบายตลาดประชารัฐ ต้องไปสำรองก่อนว่ามีชาวบ้านที่ไหนอยากขายของ สำรองก่อนขั้นตอนที่หนึ่งต้องใช้คน ถ้ามา ๕ นโยบาย ต้องใช้คน ถ้าคนมีแค่ ๓ คน มา ๕ นโยบายแต่คนเท่าเดิม นั่นแหละปัญหา...ปัญหาด้านบุคลากร” “อย่างนโยบายผู้สูงอายุมา สัก ๕ นโยบาย เข้าผมเต็ม ๆ สมมุตินะแล้วมีนโยบายด้านอื่นอีกด้านสังคมนะ ด้านเกษตรนะ ด้านพิการก็เขา ด้านเด็กก็เข้า ปีหนึ่งเข้าอย่างละ ๒ นโยบายเข้ามาพร้อมกันแล้วคนของเรามีแค่นี้ ถ้ามว่า จะทำไหวไหม.. ผมว่านี่ละปัญหาหนึ่งของความล่าช้าต่อการตอบสนองนโยบายภาครัฐ”

พลตินันท์ เหลืองไพบูลย์^{๕๒} กล่าวว่า มันก็เป็นกระบวนการกลั่นกรองมาก่อนในระดับพื้นที่ เพราะเราไม่มีตัวแทนของกระทรวงไปอยู่ในอำเภอเราก็ต้องอาศัยอาสาสมัครของกระทรวงที่อยู่ตามอำเภอ หรืออาจจะเป็น อสม. ก็ได้ อันนี้ต้องอยู่ในอำเภอนั้นเขาประชาคมมาพูดคุยกัน อะไรยังเงี้ยะ ก็เป็นการทำงานแบบประชารัฐใหม่ละ”

กฤษณา กองตาพันธ์^{๕๓} กล่าวว่า “คุณภาพชีวิตก็คุ้มค่านะ แต่บุคลากรก็เหนื่อยหน่อย” ข้าราชการน้อยลงเหลือลูกจ้างหมด ลูกจ้างถ้าไม่มั่นคงก็ย้ายงาน กว่าสร้างคนขึ้นใหม่ยาวนาน เพราะเป็นเรื่องสุขภาพ การศึกษาทำผลต้องมีทักษะ”

ดอกเอื้อง นันทจากร์^{๕๔} กล่าวว่า “ส่วนมากเราจะใช้คนในพื้นที่ที่เราจะใช้คนในพื้นที่ก่อน เป็นเบื้องต้น เพราะว่าคนพื้นที่สามพราน มีวิทยากรค่อนข้างเยอะมากซึ่งเราส่งไปให้ความรู้ หนูคิดว่า ถ้ามาหาที่สามพรานมีทุกสาขา..จริงค่ะพี่อย่างได้ด้านไหน เรามีการสำรวจ อย่างพัฒนาชุมชนมีสำรวจ ภูมิปัญญาท้องถิ่น ปราชญ์ชาวบ้านเราสำรวจแต่ละหมู่บ้านว่ามีเด่นอะไรบ้าง เพราะฉะนั้นถ้าเป็นถ้า เป็นปราชญ์ชาวบ้านเราจะมีการนำมาอบรมอีกทีหนึ่ง มาฝึกอบรมว่าเขาสามารถมาถ่ายทอดใน หมู่บ้านได้หรือผู้ที่สนใจได้ทั่วไป”

ราชัน มีป้อม^{๕๕} กล่าวว่า พอไหม ไม่พอ บุคลากรนี้บอกเลยว่าไม่พอกับ กองสวัสดิการ ที่นี้ นะพี่มี ๕ คนเองนะ แล้วผู้สูงอายุมาประชุมที่ ๔-๕ ร้อยคนมาประชุม ถ้ามว่าเราจะทำอย่างไรนัยหนึ่ง ก็ได้นักจิตอาสา คือ อสม.มาช่วย” “เรามีจิตอาสา อสม. คอยมาตรวจถ้าวันไหนเรามีผู้สูงอายุมา ประชุมกันเราก็จะมีการคัดกรองตรวจหาโรค ก็จะได้บุคลากรโรงพยาบาลส่งเสริมตำบล ช่วยกันดู

^{๕๑} สัมภาษณ์ อภิชัย มาสุข, ผู้อำนวยการกองสวัสดิการพัฒนาสังคม เทศบาลตำบลบางกระพิก, เมื่อวันที่ ๑๕ เดือน มกราคม ๒๕๖๑.

^{๕๒} สัมภาษณ์ พลตินันท์ เหลืองไพบูลย์, พัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ จังหวัดนครปฐม, เมื่อวันที่ ๒๒ เดือน มกราคม ๒๕๖๑.

^{๕๓} สัมภาษณ์ กฤษณา กองตาพันธ์, พยาบาลโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบางกระพิก, เมื่อวันที่ ๑๙ เดือน มกราคม ๒๕๖๑.

^{๕๔} สัมภาษณ์ ดอกเอื้อง นันทจากร์, ฝ่ายพัฒนาสังคม อำเภอสามพราน, เมื่อวันที่ ๑๗ เดือน มกราคม ๒๕๖๑.

^{๕๕} สัมภาษณ์ ราชัน มีป้อม, นายกเทศมนตรีตำบลบางกระพิก, เมื่อวันที่ ๒๒ เดือน มกราคม ๒๕๖๑.

และอสม ที่เขามีการดำเนินการ คือทีมที่จี นี่มันเป็นทีมที่เข้าตั้งเฉพาะกิจเข้ามาของอำเภอสามพราน” “แต่ถามว่าบุคลากรจริง ๆ เราไม่พอใช่ไหม ๕ คน ถามว่า ๕ คนมันจะไปดูแลอะไรละ ๑ ต่อเท่าไรละ จำนวนประชากรออกมา ก็คือที่นี้ดำเนินการ เรื่องบุคลากร ก็ได้ พวกจิตอาสาเข้ามาดูแลผู้สูงอายุ และก็มีชมรมผู้สูงอายุเอง ที่เขาตั้งคณะกรรมการ ช่วยกันดูแลเกี่ยวกับผู้สูงอายุ และกีฬาบอลก็มี การดูแลกันไป”

สรุปด้านบุคลากร กล่าวได้ว่า เมื่อนโยบายประชารัฐส่งมาถึงท้องถิ่นซึ่งมีหลายโครงการ โดยที่แต่ละกระทรวงก็ส่งโครงการลงมาในพื้นที่ แต่ในท้องถิ่นมีบุคลากรผู้รับนโยบายไปปฏิบัติเท่าเดิม ทำให้เป็นปัญหามาก โดยบุคลากรที่ทำงานด้านนโยบายประชารัฐนั้นไม่เพียงพอต่อปริมาณงาน ซึ่งในส่วนท้องถิ่นได้นำกลุ่มจิตอาสาเข้ามาช่วย และกลุ่มอาสาสมัครช่วยงานในด้านนี้ ได้แก่ อสม. เข้ามาช่วยเสริมในการดูแลผู้สูงอายุบุคลากร

ด้านงบประมาณ

อภิชัย มาสุข^{๕๖} กล่าวว่า “ปัญหาคือผู้รับนโยบายมากกว่าคือ นโยบายประชารัฐเป็นนโยบายเร่งด่วนมากและเร็วมากคือทำให้ชาวบ้านรับนโยบายไม่มีการวางแผนไว้ก่อนคือ ยกตัวอย่างมาปุ๊บให้ทำให้เสร็จภายในหนึ่งเดือนสองเดือน เมื่อไม่มีการวางแผนข้างหน้า นโยบายดีแต่ไม่มีการวางแผน ไม่มีการประชาคมมาก่อน ชาวบ้านจะตามไม่ทัน ทำไม่ทัน รายละเอียดของโครงการเหมือนไม่ให้ชาวบ้านทำ เหมือนให้หน่วยงานของรัฐทำ ทำเหมือนหน่วยงานของรัฐ การทำบัญชีไม่มีอบรมให้ความรู้ให้ชาวบ้านก่อน” และยังกล่าวว่า “บอกได้เลยงบประมาณเยอะมาก” งบประมาณไม่เคยใช้หมดเลย”งบใช้ไม่ทันเลย” มีปัญหาบอกรัฐซึ่งไม่เข้าเป็นนโยบายรัฐ รัฐบาลไม่มองเลยว่างบประมาณที่ส่งมา เช่น งบ ๕๑๐๑ รัฐส่งมาสองล้านห้า แต่ใช้ไปสองแสนเอง... ถามจริงคือ เรื่องของเวลาใครจะไปคิดโครงการได้ทันครับ ถ้ามีเวลาคิดโครงการขยับไป คนคิดก็อาจทำได้ในเงื่อนไขเวลาที่จำกัดคนคิดคิดอย่างเดียวไม่ได้ต้องคิดและทำได้ด้วยใช่ไหมครับ และต้องมีที่มาที่ไป ผมถามว่านี่คือขั้นตอนการทำงานกระบวนการ คือกระบวนการสำคัญ คิดมาเยอะแต่ทำไม่ทันก็ตายเหมือนกัน ไม่มีที่มาที่ไป หน่วยงานตรวจสอบมาเรียบร้อยจบเหมือนกัน” คุณดวงพร ผลพฤกษากล่าวว่า “เป็นนโยบายที่ดีแต่ต้องให้เวลากับเราเพื่อให้เราได้ทำงานบ้าง”

ราชน มีป้อม^{๕๗} กล่าวว่า “คือถ้ามองเรื่องของงบประมาณเองเทศบาล มีงบประมาณโดยการสนับสนุนให้กับชมรมผู้สูงอายุถามว่าพอเพียงไหม มันไม่พอเพียงหรอก เพราะว่า ๑ อย่างน้อยมันก็ต้องทำตามระเบียบ ตามหน้าที่ ที่กฎหมายบังคับไว้ เราไปนอกเหนือจากนั้นถามว่างบประมาณการเมืองนะ บางที่มันเบิกจ่ายไม่ได้ ในเรื่องของภาคสนามที่ต้องไปดูกับผู้สูงอายุ เราไม่สามารถกำหนดได้ จำนวนผู้สูงอายุมีเนี่ยะ ๕๐๐ คน อาจจะเข้าร่วมกิจกรรม ๓๐๐, ๒๐๐คน”

^{๕๖} สัมภาษณ์ อภิชัย มาสุข, ผู้อำนวยการกองสวัสดิการพัฒนาสังคม เทศบาลตำบลบางกระพี้, เมื่อวันที่ ๑๕ เดือน มกราคม ๒๕๖๑.

^{๕๗} สัมภาษณ์ ราชน มีป้อม, นายกเทศมนตรีตำบลบางกระพี้, เมื่อวันที่ ๒๒ เดือน มกราคม ๒๕๖๑.

ดอกเอื้อง นันทจากร^{๕๘} กล่าวว่า “อย่างนี้งบประมาณมันไม่เหมาะสม เช่น ให้เราสร้างโรงเรือนแต่มีเงื่อนไขให้เราต้องเป็นอย่างงั้นอย่างงี้มันก็ไม่เหมาะสมแล้ว อย่างพวกงบประมาณและวัสดุอุปกรณ์ สมมุติให้เราเสนอโครงการไปในช่วงเดือนมกราคม แต่งบประมาณมาในเดือนมกราคม ในอีกปีหนึ่งเพราะฉะนั้นวัสดุอุปกรณ์ที่เราตั้งไว้จะราคามันขึ้น มันโหดแล้วละ จะเอาเงินที่ไหนไปให้ในราคาที่มีมันเกิน ช่วงเวลาปีที่งบประมาณจะมาก็ไม่ใช่ว่าจะเป็นอย่างโครงการนะคะที่เห็นเป็นปัญหาอุปสรรค”

สุรัชย์ อนุตรโต^{๕๙} กล่าวว่า “มันก็มี ที่ผมมองอยู่ เงินไม่คุ้มค่างี้มีนะ ที่เอาไปลงในนโยบายแล้วมันไม่เกิดดอกเกิดผลเต็มเม็ดเต็มหน่วย ไอ้ที่เอามานี้ผมก็เห็นด้วยนะที่มาลงตุนน้ำนะส่วนมาก ๙๐ เปอร์เซ็นต์ต้องเป็นน้ำ หรือป่าไอ้ที่ไปสร้างน้ำกด น้ำตุนนะ แต่มันก็ดีไหมก็ดี ในแง่ที่ไปทำมันก็ไปทำร้ายอาชีพหลาย ๆ คนนะ ถ้าเรามองนะ แต่ว่าไอ้ตัวนี้มันก็อีกประเด็นหนึ่งไม่เกี่ยวกับหรอกครับ แต่ถามว่าดีไหมดี แต่มันก็มีไม่ดีที่ไปลงในบางเรื่อง ไม่ทำให้เกิดประโยชน์ก็มีเยอะแยะนะครับ ที่ไปสูญเสียโดยที่ใช่เหตุ เพราะมันมีขั้นตอนที่ต้องกำหนดว่า วันหนึ่งต้องเอาไปต่อยอดใช้ใหม่” และยังกล่าวว่า “คุ้มค่าไหมเหตุผลที่ผมบอกว่าคุณค่านี้เพราะว่าอะไร ประชาชนไม่เคยได้รับนโยบายที่มาจากรัฐโดยตรงที่มาแบบนี้ ที่ผ่านมาประชาชนไม่ได้สัมผัสนะครับ ประชาชนจะต้องมา ฟังที่ตัวแทนที่ประชาชนต้องเลือกไปก่อน คือฝ่ายบริหารซึ่งประชาชนเลือกไปแล้ว เขาจึงเปรียบเสมือนตัวแทนใช้ใหม่ครับ แต่นั่นมันไม่ใช่ความต้องการที่แท้จริงของประชาชน”

สุวิน วุฒิสังคะ^{๖๐} กล่าวว่า “สำหรับผมระบบงบประมาณที่ให้มาถือว่าคุ้ม คือถ้าลงให้ผู้สูงอายุเท่าไรมันก็คุ้ม มันก็คุ้มค่าทั้งนั้นแต่ว่า วิธีการและขั้นตอนอะไรต่าง ๆ ต้องย้อนกลับไปดูใหม่” และเมื่อกล่าวถึงความคุ้มค่างี้กับเงินงบประมาณถ้ามองจากพื้นฐานของผู้สูงอายุที่ได้รับแต่จะติดเรื่องของขั้นตอนในการดำเนินการ ซึ่งมีกระบวนการหรือขั้นตอนมากดังนั้นฝ่ายบริหารต้องปฏิบัติให้ตรงกับระเบียบของทางราชการ เพราะในระบบราชการจะมีการตรวจสอบในเรื่องของงบประมาณเสมอ ดังนั้นฝ่ายบริหารจึงต้องรอบครอบในเรื่องของงบประมาณที่ได้มาปฏิบัติฝ่ายบริหารได้สะท้อนถึงงบประมาณที่อาจไม่เพียงพอ หรืออาจไม่คุ้มค่าในบางโครงการแต่ในบางประเด็นถ้ามองถึงผู้สูงอายุที่ไม่เคยได้รับสวัสดิการมาจากภาครัฐ ฝ่ายบริหารก็บอกว่าเป็นการคุ้มค่าที่ผู้สูงอายุจะได้รับสวัสดิการในด้านต่างๆที่รัฐจัดสรรมาให้

สรุปด้านงบประมาณ กล่าวได้ว่า งบประมาณที่ส่งมาไม่เพียงพอ และบางโครงการก็ดำเนินงานอย่างคุ้มค่า แต่บางโครงการไม่คุ้มค่า โดยฝ่ายบริหารได้สะท้อนถึงระยะเวลาในการดำเนินโครงการว่าไม่สอดคล้อง เพราะระยะเวลาที่ให้อย่างจำกัดทำให้ฝ่ายบริหารไม่สามารถดำเนินการเต็มประสิทธิภาพ แม้งบประมาณจะมีมาให้แต่ด้วยระยะเวลาที่จำกัด รวมทั้งบุคลากรที่มีได้ส่งให้มาเพิ่ม

^{๕๘} สัมภาษณ์ ดอกเอื้อง นันทจากร, ฝ่ายพัฒนาสังคม อำเภอสามพราน, เมื่อวันที่ ๑๗ เดือน มกราคม ๒๕๖๑.

^{๕๙} สัมภาษณ์ นายสุรัชย์ อนุตรโต, สมาชิกสภาจังหวัดนครปฐม, เมื่อวันที่ ๑๙ เดือน มกราคม ๒๕๖๑.

^{๖๐} สัมภาษณ์ สุวิน วุฒิสังคะ, กำนันตำบลบางกระพี้ อำเภอสามพราน, เมื่อวันที่ ๑๒ เดือน มกราคม ๒๕๖๑.

ด้วยจึงเป็นจุดอ่อนด้านหนึ่งของปัจจัยเบื้องต้นที่จะทำนโยบายประชารัฐไม่สามารถดำเนินการเต็มประสิทธิภาพ

กระบวนการ

ในประเด็นที่กล่าวถึงวิธี ลำดับขั้น และขั้นตอนในการดำเนินงานตามนโยบายประชารัฐ โดยกระบวนการ ขั้นตอนในการทำงานมีลำดับขั้นตอนมากและไม่สัมพันธ์กับระยะเวลาซึ่งสะท้อนจากฝ่ายบริหารไว้ดังนี้

อภิชัย มาสุข^{๖๑} กล่าวว่า “นโยบายได้ประโยชน์แต่ติดที่เงื่อนไข” กระบวนการของผู้ใช้ยุ่งยากอย่างเช่นเบี้ยผู้สูงอายุขั้นแรกเราต้องส่งเข้าระบบ พอเข้าระบบต้องประกาศภายในวันที่ ๕ ของเดือน ถ้ามีคนมาทำ ๒ รายก็ต้องมาประกาศ แต่ต้องเตรียมเอกสารเยอะมาก มันทำให้สิ้นเปลืองมาก ในความคิดผม.. บางเดือนพิมพ์เอกสารมาเยอะมากเลยแต่มีคนมาขึ้นแค่ ๒ คนเอง กระดาษแผ่นหนึ่งมีชื่อแค่ ๒ คนเอง” “ความจริงคือเงื่อนไขของเวลาใครจะไปคิดโครงการได้ทันครับ ถ้ามีเวลาคิดโครงการขยับไป คนคิดก็อาจทำได้ในเงื่อนไขที่จำกัดคนคิด คิดอย่างเดียวไม่ได้ต้องคิดจะทำได้ด้วยใช่ไหมครับ และต้องมีที่ไปที่ไป ผมถามว่านี่คือขั้นตอนการทำงานกระบวนการ คือกระบวนการสำคัญ คิดมาเยอะแต่ทำไมมันก็ตายเหมือนกัน ไม่มีที่ไปที่ไปหน่อตรวจสอบมาเรียบบร้อยจบเหมือนกัน”

ดวงพร ผลพุกษา^{๖๒} กล่าวว่า “ระยะเวลาที่รวดเร็วเกินไป เหมือนการประชาสัมพันธ์มันรวดเร็ว มันก็เป็นขั้นตอนนะคะแต่รวดเร็ว เหมือนประชาชนก็ทราบบางคนก็ไม่ทราบอย่างนี้ค่ะ” ... “ขั้นตอนการจัดเก็บเอกสารนะคะพอมาลงทะเบียนได้ทั้งปี ตั้งแต่มกราคมถึงธันวาคมว่าการจัดเก็บเอกสารเราต้องจัดเก็บอย่างดีกับการหายระบบการจัดเก็บอย่างดีเพราะถ้าหายก็จะยุ่งเลยเบี้ยยังชีพ” ... “ผู้ได้รับได้รับอยู่แล้ว แต่เราผู้ปฏิบัติลำบาก เพราะขั้นตอนของราชการกว่าจะได้เงินมาใช้ก็ยุ่งยากนะคะ แต่สำหรับผู้รับนะคะได้ประโยชน์แน่ ๆ อยู่แล้ว” ผู้ปฏิบัติก็ลำบากใจนะเกี่ยวกับการเบิกจ่าย เราก็ลำบากใจนะว่าถูกระเบียบ หรือเปล่านั้นจะติดคุกหรือเปล่า” การได้เงินมาใช้ไม่ได้มาสบายนะคะ สำหรับผู้รับเขาไม่เกี่ยวข้องอยู่แล้ว อย่างผู้บริหารเมื่อออกไปแล้วไม่เกี่ยวข้อง แต่เราเป็นข้าราชการอาจจะโดนไล่ออกก็ได้” ผู้สูงอายุย้ายไปไม่มาแจ้งกับเรา ไปศิษย์ข้อมูลทางโน้นทำให้เกิดการซับซ้อนก็มี คนที่โดนก็คือข้าราชการโดนสอบ” คุณกฤษณา กองตาทันท์กล่าวว่า “กระบวนการให้สิทธิมีระยะเวลาในการทำ การกระจายข่าวสารที่สำคัญ เวลากระชั้นชิดไปในการบอกข้อมูล”

พฤตินันท์ เหลืองไพบูลย์^{๖๓} กล่าวว่า “มันเยอะไป ขั้นตอนแต่ละอย่างเยอะมาก บางที่เอ๊ยคุณให้ไปแล้วรัฐบาลมีนโยบายอยากดูแลผู้สูงอายุ คุณมาตุนนิ และกฎหมายต้องบังคับไว้หนึ่งแล้ว

^{๖๑} สัมภาษณ์ อภิชัย มาสุข, ผู้อำนวยการกองสวัสดิการพัฒนาสังคม เทศบาลตำบลบางกระทีก, เมื่อวันที่ ๑๕ เดือน มกราคม ๒๕๖๑.

^{๖๒} สัมภาษณ์ ดวงพร ผลพุกษา, นักพัฒนาชุมชน เทศบาลตำบลบางกระทีก, เมื่อวันที่ ๑๕ เดือน มกราคม ๒๕๖๑.

^{๖๓} สัมภาษณ์ พฤตินันท์ เหลืองไพบูลย์, พัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ จังหวัดนครปฐม, เมื่อวันที่ ๒๒ เดือน มกราคม ๒๕๖๑.

ให้อยู่ในระเบียบในกรอบแค่นั้นเอง ผมเข้าใจจะบริหารอย่างไรกับผู้สูงอายุ” “เยอะไป อย่างเงี้ยเรา มาสำรวจผู้มีรายได้น้อยบางคนบอกยุ่งยากไม่เอาดีกว่ายุ่งยาก ไม่เอาดีกว่ากระบวนการยุ่งยากโอ้โห เยอะแยะ สอบถามอะไรกันมากมาย คนไทยเป็นอย่างนี้ ยิ่งผู้สูงอายุด้วยยิ่งไม่ได้” “เลย แต่จริง ๆ จังหวัดมันมีไหม มันก็มีการตั้งกันอยู่แล้ว มีอยู่แล้วเขามีนโยบายเขาก็โยนมาให้ท้องถิ่น เอานโยบาย ตรงนี้ไปดูแลผู้สูงอายุชมรมผู้สูงอายุบริหารจัดการให้งบมาตัวหนึ่ง แล้วตั้งงบเบิกจ่าย งบเบิกจ่าย เรื่อง ของ สตง. โน้นนั่นั้น เดินไปไม่ได้แล้วนี่ เพราะทุกคนก็เลยอ้างว่าจะทำอะไรกับผู้สูงอายุ เรื่องเบิกจ่าย งบประมาณนี้ก็ต้องดูว่า เทศบาลนี้ไม่สามารถทำงบเบิกจ่ายได้ แม้กระทั่งมีงบประมาณของ สปสช. งบ สปสช. นี้ ที่ทั้งรัฐบาลจัดสรรครึ่งหนึ่ง เทศบาลหนุน ๒๕ เปอร์เซ็นต์ เงินมีเยอะแยะแต่ไม่สามารถทำ กิจกรรมให้ผู้สูงอายุได้ เพราะติดขัดในเรื่องระเบียบกฎหมายตรงนี้เรามีนโยบายที่จะไปทำโครงการ หนึ่งที่มันชัดเจนนะ อยากจะทำโครงการตรวจคัดกรองเบาหวาน เหมือนต้องไปซื้อโครงการกันกับ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล มันมีงบประมาณแต่ไม่สามารถดำเนินการช่วยผู้สูงอายุได้อย่าง ชัดเจน มันก็ลำบากไม่ว่าในเรื่องบุคลากรในเรื่อง งบประมาณในสิ่งต่าง ๆ มันต้องเดินควบคู่กันไป

ราชัน มีป้อม^{๖๔} กล่าวว่า “เรื่องกิจกรรมที่ผมว่า พาไปศึกษาดูงาน การไปศึกษาดูงานนี้ก็ อยากให้ผู้สูงอายุมีกำลังใจ เหมือนไปเปิดหูเปิดตา ก็ต้องทำตามระเบียบตามขั้นตอนของรัฐบาล ตรงนี้ ถามว่ายากไหม ยาก ผู้สูงอายุอยากจะไปค้างคืน ค้างคืนมันก็โดนเรื่องเบิกจ่ายอีก อัตราของการ เบิกจ่ายก็เบิกไม่ได้ค้างคืน หลายเรื่องหลายอย่าง แต่ถามว่าครอบครัวหนึ่งมีผู้สูงอายุ คนแก่อายุ ๖๐-๗๐ แต่ไม่เคยไปไหนเลย อยู่บ้าน ถามว่า ด้านจิตใจและด้านอารมณ์ ก็จะไม่แปรผัน (อือ) ก็ต้องดูว่าถ้า จะดูแลผู้สูงอายุ ต้องเปิดโอกาสให้เขาเต็มที่เลย ต่อไปคุณมีศูนย์ของผู้สูงอายุ หรือชมรมของผู้สูงอายุ” “กระบวนการ ของ สปสช. ที่เขียนกันขึ้นมา เขาก็อยากได้แต่เรื่องเยอะ เขาก็เลยไม่อย่างได้กันอยู่ ๆ เขียนโครงการก็ต้องทำโครงการ ทำให้ถูกต้องผู้สูงอายุก็รู้อยู่แล้วว่า ทำยาก ถามว่าย้อนไปถึงบุคลากร บุคลากรก็ต้องรับผิดชอบแต่จริงแล้วผลประโยชน์ผู้สูงอายุได้ แต่ถ้าผิดมา ใครผิด แค่นั้นแหละ ย้อนกลับมาที่นี้ใครจะมาดูแลเลย ไม่มีคนอยากดูแล เพราะดูแลต้องรับผิดชอบเขา ปัญหามันตรงนี้ ที่ จะต้องแก้ไขให้กับผู้สูงอายุมองหลายคนที่ผมได้พบ เขาก็สะท้อนมาเยอะ ที่ผมทุกอย่างไม่ว่าเรื่อง อะไร จัดกิจกรรม คิวักกระเป๋าผมโดนทั้งนั้น ไม่ใช่งบประมาณหรอก แต่ผู้สูงอายุก็คิดว่าใช่เป็นของ เทศบาล”

ดอกเอื้อง นันทจากร์^{๖๕} กล่าวว่า “เป็นความคิดเห็นของหนูนะ มีความเหมาะสมอยู่แล้ว ค่ะมีความเหมาะสมตามขั้นตอนและกระบวนการ ซึ่งถ้าเป็นของหน่วยงานราชการต้องรอรับการ ตรวจสอบได้ด้วยค่ะ ต้องมีความโปร่งใสด้วยนี่คือจุดสำคัญ การตรวจสอบเราต้องสามารถตอบคำถาม ได้เพราะเป็นงบประมาณของแผ่นดินเพราะฉะนั้นเราต้องรัดกุมทุกกระบวนการอยู่แล้ว แต่ก็ไม่ได้ ยึดเยื้อหรือยากต่อการปฏิบัติของชาวบ้านจนเกินไป ซึ่งสามารถรับได้และส่วนของราชการก็อยู่ตาม ระเบียบ (กระบวนการมีจุดอ่อนจุดแข็ง) ในส่วนของกระบวนการนี้ในส่วนของการระงับจุดอ่อน

^{๖๔} สัมภาษณ์ ราชัน มีป้อม, นายกเทศมนตรีตำบลบางกระพี้, เมื่อวันที่ ๒๒ เดือน มกราคม ๒๕๖๑.

^{๖๕} สัมภาษณ์ ดอกเอื้อง นันทจากร์, ฝ่ายพัฒนาสังคม อำเภอสามพราน, เมื่อวันที่ ๑๗ เดือน มกราคม ๒๕๖๑.

ค่อนข้างน้อยเพราะเราทำตามระเบียบอยู่แล้วแต่อย่างจุดอ่อนจะอยู่ในตัวของผู้ปฏิบัติมากกว่า อย่างสมมุติเราจัดกลุ่ม อย่างเราบอกเราต้องจัดกลุ่มขึ้นมา เวลาของชาวบ้านก็ไม่ตรงแล้ว ช่วงเวลาก็ไม่ตรง การว่างของชาวบ้านก็ไม่ตรงใช่ไหมคะ ความคิดเห็นก็ไม่ตรงกันจริงเราบอกว่าเราลงพื้นที่ งบประมาณเราลงไปทำอย่างนั้นคะ”

สุวิน วุฒิสังคะ^{๖๖} กล่าวว่า “สำหรับผมงบประมาณที่ให้มาถือว่าคุ้ม คือถ้าลงไปให้ผู้สูงอายุเท่าไรมันก็คุ้ม มันก็คุ้มค่าทั้งนั้นแต่ว่า วิธีการและขั้นตอนอะไรต่าง ๆ ต้องย้อนกลับไปดูใหม่” “จุดอ่อนคือมันมาเร็วไปและมันด่วน ส่วนใหญ่จะด่วน ด่วนเอาเดี๋ยวนี้ไม่กี่วันต้องทำและสภาพแต่ละพื้นที่ไม่เหมือนกันอย่างสังคมเมืองใครที่อยู่อย่างสังคมเมืองก็จะมีจุดด้อยคือชาวบ้านที่มาอยู่มันไม่ใช่ชาวบ้านที่มาตั้งหลักเหมือนสมัยก่อนจะไม่ค่อยให้ความร่วมมือ แต่ถ้าเป็นสังคมชนบทรู้จักกันหมดอันนี้ถ้าอันไหนเดือดร้อนมันจะเข้าไปสู่ตัวเขา มันจะเข้าไปได้เร็ว อะไรที่เดือดร้อนเราสามารถรับรู้ได้เร็ว และเข้าไปช่วยเหลือเขาได้เร็ว ถ้าเป็นสังคมเมืองเขาไม่ค่อยเดือดร้อนประเภทนี้หรือกและเขาก็จะไม่ให้ความสนใจ อย่างผู้สูงอายุเราจะรู้เลยปัญหาบ้านนี้เป็นอย่างไรลูกเขา ๑๑ คนรู้หมด คนนี้ทะเลาะกับคนนี้ คนนี้หลานไม่ดี อันนี้ไม่ได้เรียนหนังสือ คนนี้ซี้ขโมย อันนี้รู้หมด”

สุรชัย อนุตรโต^{๖๗} กล่าวว่า “ขบวนการผมว่าไม่เหมาะสม ไม่เหมาะสมเพราะมันยังมีมันมี ความหมายของผมนี้ ผมจะไม่เจาะจงว่าระดับไหน นะ ผมเจาะจงทุกระดับเลย ตัดสินใจด้วยตัวเองแล้วจะบอกว่านี่คือความคิดเห็นของชาวบ้าน ซึ่งมันผิด (อือ) หนึ่งส่วนความคิดเห็นของชาวบ้านไม่ใช่ว่าตามความคิดของผู้นำ โดยกล่าวได้ว่าลำดับขั้นตอนในการทำงานของระบบราชการมีลำดับขั้นในการสั่งงานหลายขั้นตอนเมื่อมาถึงผู้ปฏิบัติทำให้มีระยะเวลาที่การปฏิบัติหน้าที่ในระยะเวลาที่จำกัดเพราะในแต่ละโครงการฝ่ายรัฐบาลจะกำหนดกรอบเวลามาให้ดังนั้นจึงเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้ความสำเร็จในแต่ละโครงการจึงยังไม่เต็มประสิทธิภาพ

สรุปด้านกระบวนการ กล่าวได้ว่า กระบวนการ (process) ที่กล่าวถึง วิธีการ ลำดับขั้นตอนในการดำเนินงานตามนโยบายประชารัฐนั้น เป็นกระบวนการที่มีลำดับขั้นตอนมากและไม่สัมพันธ์กับระยะเวลาในการดำเนินโครงการ จากกรณีที่ระบบราชการมีลำดับขั้นตอนหรือระดับขั้นในการสั่งงานหลายระดับ ดังนั้น โครงการที่ถูกส่งมาถึงผู้ปฏิบัติงานนั้นเหลือเวลาไม่มากนัก จึงทำให้โครงการนโยบายประชารัฐไม่สามารถดำเนินการได้เต็มประสิทธิภาพตามที่ภาครัฐกำหนดวัตถุประสงค์ไว้ รวมถึงด้านราคาสินค้าวัสดุอุปกรณ์ในโครงการมีการตรวจสอบราคาไว้ระดับหนึ่ง แต่เมื่อได้รับอนุมัติโครงการที่ใช้เวลานานมาก ทำให้ราคาเปลี่ยนแปลงไป

^{๖๖} สัมภาษณ์ สุวิน วุฒิสังคะ, กำนันตำบลบางกระทึก อำเภอสสามพราน, เมื่อวันที่ ๑๒ เดือน มกราคม ๒๕๖๑.

^{๖๗} สัมภาษณ์ นายสุรชัย อนุตรโต, สมาชิกสภาจังหวัดนครปฐม, เมื่อวันที่ ๑๙ เดือน มกราคม ๒๕๖๑.

ผลผลิต (Output) ซึ่งฝ่ายบริหารให้ข้อมูลดังนี้

ดอกเอื้อง นันทจากร^{๖๘} กล่าวว่า “หนึ่งความเหมาะสมของงบประมาณ สองระยะเวลาที่เหมาะสมในการดำเนินงานน้อยมากอันนี้ ข้อแรกเลยคือระยะเวลาเราทำไมทันแล้วประสิทธิภาพจะน้อยลง มันต้องมีเวลาให้เราศึกษาข้อมูล มีเตรียมสถานที่ เตรียมวิทยากรต่าง ๆ ค่ะ ระยะเวลาที่เหมาะสมกับโครงการนั้น ๆ ค่ะ”

สุวิน วุฒิสังคะ^{๖๙} กล่าวว่า “นโยบายประชารัฐถ้าทำได้ มันตอบโจทย์นะ ถ้าทำให้มีหลักการมากขึ้น อย่างเช่นเงินเนี่ย เงินของผู้สูงอายุให้ใช้ในขอบเขต ให้ผู้สูงอายุใช้ในขอบเขต แต่ไม่ใช่ให้เอาไปใช้ คือเอาไปให้ลูกหลานอย่างนี้ผมไม่เห็นด้วย แต่ตัวเองเอาไปใช้เองผมเห็นด้วย คือเหมือนกับว่ารัฐให้มาที่ผมเจอนะ พอเสร็จปุ๊บเอาไปให้ลูก ลูกดีใจพอไม่ให้คนอื่นหนึ่งก็จะทะเลาะกันหรือเดือนนี้ให้อีกเดือนไม่ให้ อันนี้อาจอยู่กับตัวผู้สูงอายุก็ได้ ก็เหมือนกับให้หลานนะ หลานนี้ได้คนนี้ได้หลานฝั่งนี้ใครเลยทำให้พ่อแม่โกรธตามหลานอีกอย่างไร มันก็หลากหลายดี”

ราชัน มีป้อม^{๗๐} กล่าวว่า “มันไม่ตรงวัตถุประสงค์ เป้าหมาย นะผมว่า มันไม่ถูก คำว่าประชารัฐนะ มันยังงัยอะ รัฐมันต้องดูแลให้ชัดเจน ในเรื่องของการทำงาน ในเรื่องของการบริหาร คือท้องถิ่น เป็นตัวรับเชื่อมโยงเฉย ๆ เองนะ อย่างเบี้ยผู้สูงอายุนี้ ให้งบสนับสนุนมา ท้องถิ่นก็มาจ่าย คือผ่านเฉย ๆ ท้องถิ่นมารับหน้าไว้เท่านั้นเอง ถามว่าประชาชนเขาต้าใหม่ เขาไม่ได้ด่ารัฐบาล เขาต้าท้องถิ่น ชักก็โทรมาหานายกแล้ว: คืองบที่ให้มานี้ ท้องถิ่นเอาไปทำอะไรไม่ได้เลยนะ มันเป็นเบี้ยยังชีพโดยตรงเลยเรา เราขึ้นทะเบียน ๑,๕๐๐ คนเขาก็ส่งมาให้เรา ๑,๕๐๐ คน แต่พอปีนี้ประชากรผู้สูงอายุเพิ่มขึ้น ประชาชนมาลงทะเบียนมากขึ้น รัฐบาลยังไม่ส่งงบอุดหนุนมาให้ต้องให้เทศบาลยืมเงินสะสมไปใช้ก่อน แล้วก็ค่อยส่งมา ถ้าไม่ส่งมา แล้วถ้าท้องถิ่น ตอนนี้มีเงินสะสมละเอาที่ไหนไปใช้ละ ใช้ไหมละ นี่ปัญหามันเป็นตรงนี้ไม่ใช่ว่า ที่เขาให้มาแล้วท้องถิ่นจะต้องเอาเงินก้อนนั้นไปใช้อย่างอื่น ทำอะไรไม่ได้เลยนะครับเขาเก็บไว้อย่างเดียวเลย เหมือนเป็นธนาคารเลยอะ ถึงเวลาเดือนละหนึ่งล้านเท่าไรหุละ ล้านห้า เดือนละล้านห้า เราต้องจ่ายเขาทุกเดือน เขาจะโยนมาให้สามเดือนรอบหนึ่ง ไตรมาสหนึ่ง เขาจะส่งมาให้ ทำอะไรไม่ได้เลยเบี้ยผู้สูงอายุผู้พิการนี้ ให้มาทำอะไรไม่ได้ เป็นตัวเชื่อมให้สนับสนุนการศึกษา นมเด็ก โรงเรียนเด็กทำอะไร ไม่ได้ครับต้องส่งให้โรงเรียนต่อ โรงเรียนเขาก็นำไปบริหารจัดการ เหมือนกันลักษณะอย่างนี้ มันเป็นตัวกลางตัวที่รับเงินมาแล้วส่งต่อ ถามว่าเทศบาลได้ อะไรไหม ไม่ได้เลยนะ ภาษีที่จะบริหารได้คือจัดเก็บเอง ในเรื่องงบประมาณที่เราขอโครงสร้างพื้นฐานกับงบประมาณที่จะสร้างเพิ่มงบประมาณต่อไป แต่ผู้สูงอายุนี้เราไปยุ่งแต่เขาไม่ได้เลย แต่มีปัญหาเราต้องรองรับนะ เราต้องรับปัญหาของผู้สูงอายุเป็นอย่างนี้”

^{๖๘} สัมภาษณ์ ดอกเอื้อง นันทจากร, ฝ่ายพัฒนาสังคม อำเภอสามพราน, เมื่อวันที่ ๑๗ เดือน มกราคม ๒๕๖๑.

^{๖๙} สัมภาษณ์ สุวิน วุฒิสังคะ, กำนันตำบลบางกระทีก อำเภอสามพราน, เมื่อวันที่ ๑๒ เดือน มกราคม ๒๕๖๑.

^{๗๐} สัมภาษณ์ ราชัน มีป้อม, นายกเทศมนตรีตำบลบางกระทีก, เมื่อวันที่ ๒๒ เดือน มกราคม ๒๕๖๑.

สุรัชย์ อนุตธโต^{๓๑} กล่าวว่า “รวมเลยนะดี เพราะว่าผู้สูงอายุ เรื่องคนจนหรือผู้สูงอายุนี้ พุดเป็นภาพรวมของประเทศนะ”...“มีโอกาสนี้จะได้รับรายได้ ในการทำมาหากินน้อยลงไปน้อยลงทุกปี อายุมากขึ้นก็จะได้รับได้น้อยลง เพราะฉะนั้น ใ้ตรงนี้นั้นเป็นสิ่งที่ช่วยสนับสนุนให้ผู้สูงอายุมีความสุขอีกอย่างหนึ่งละ หรือว่ามันเป็นการประกันของผู้สูงอายุนะว่าเออ ตัวเองมีรายได้นะ หรือมีเงินที่จะพอเลี้ยงดูตัวเองได้ ไม่ถึงกับกระทบหรือเดือดร้อน แต่มันน่าจะ ออกมาเป็นในรูปแบบของอย่างอื่น มากกว่าครับ อย่างเช่น ผู้สูงอายุ อย่างเช่นที่ผมบอกละครับผมอยากจะให้ปรับเรื่องเบี้ยผู้สูงอายุมากขึ้นเรื่อย ๆ มากกว่าเป็นปกติตรงนี้เป็นอยู่ นี่น้อยไปแล้ว ๖๐๐ บาท”

สรุปประเด็นประสิทธิภาพของนโยบายประชารัฐ (ปัจจัยนำเข้า กระบวนการ และ ผลผลิต) ได้ว่า ในส่วนของปัจจัยที่จะส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพนั้นจะครอบคลุมไปถึงการใช้งบประมาณ โดยฝ่ายบริหารส่วนใหญ่มองว่าไม่คุ้มค่า เพราะเป็นโครงการที่มาเร็วไปเร็ว ขาดการวางแผนที่ดี เพียงต้องการทำให้เสร็จสิ้นโครงการเท่านั้น และกระบวนการทำงาน กฎ และระเบียบในโครงการมากไม่เหมาะสม ส่วนทางด้านบุคลากรฝ่ายบริหารมองว่าเป็นจุดอ่อนมีปัญหาเพราะตัวผู้ปฏิบัติงานเอง ส่วนหนึ่ง รวมถึงกำลังผู้ปฏิบัติงานไม่เพียงพอที่จะรองรับโครงการที่มาอย่างต่อเนื่องและต้องทำกับคนจำนวนมาก และด้านระยะเวลาเป็นประเด็นที่สำคัญคือ ระยะเวลาการดำเนินงานที่จำกัดมากไม่พอต่อการดำเนินโครงการทำให้นโยบายประชารัฐไม่สามารถบรรลุตามวัตถุประสงค์ของรัฐบาลได้เต็มประสิทธิภาพ

ด้านผู้สูงอายุมองว่าโครงการนโยบายประชารัฐนั้นดี ใช้งบอย่างคุ้มค่าทำให้ผู้สูงอายุมีความสุขและเป็นหลักประกันของผู้สูงอายุทางด้านรายได้ ทำให้ผู้สูงอายุสามารถได้รับความสุขในด้านร่างกายและจิตใจมากขึ้น

ผลการสนทนากลุ่มย่อย

ข้อมูลทั่วไปของผู้ทรงคุณวุฒิเข้าร่วมการสนทนากลุ่มย่อย(Focused Group Discussion) เมื่อวันที่ ๒๒ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๖๑ เวลา ๑๓.๓๐ น. – ๑๖.๓๐ น. ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน ๙ รูป/คน ณ วิทยาลัยสงฆ์พุทธปัญญาศรีทวารวดี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ประเด็นที่ ๒ ประสิทธิภาพการดำเนินนโยบายประชารัฐกับการพึ่งตนเองได้ของผู้สูงอายุ เป็นอย่างไร

๒.๑ ผู้บริหารมองว่าเป็นการดำเนินนโยบายที่ไม่คุ้มค่ากับงบประมาณที่ใช้ไปขาดการวางแผนที่ดี เพียงต้องการทำให้โครงการให้เสร็จเท่านั้น

ผู้ทรงคุณวุฒิมีความคิดเห็นว่า บางโครงการก็คุ้มค่า และบางโครงการก็ไม่ค่อยคุ้มค่ากับงบประมาณ และการมอบหมายนโยบายนั้น ผู้บริหารระดับสูงกว่าควรมอบให้ผู้ที่มีความเหมาะสมมีความรู้ รับผิดชอบ และมีความพร้อมในการทำงานในแต่ละด้านจะทำให้ได้งานที่มีประสิทธิภาพมากกว่า และในการดำเนินนโยบายประชารัฐนั้น ควรมีการวางแผนที่ดีเพราะเวลาปฏิบัติงานตาม

^{๓๑} สัมภาษณ์ นายสุรัชย์ อนุตธโต, สมาชิกสภาจังหวัดนครปฐม, เมื่อวันที่ ๑๙ เดือน มกราคม ๒๕๖๑.

แผนงานนั้น จะไม่ค่อยเป็นไปตามที่กำหนดไว้ตามแผนงาน และควรให้มีความยั่งยืนในการดำเนินนโยบาย

๒.๒ ขาดบุคลากรที่จะมาดำเนินการโครงการ จึงต้องใช้บุคลากรจากองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น

ผู้ทรงคุณวุฒิคิดว่าควรสรรหาบุคลากรมาดำเนินงานสำหรับแต่ละโครงการเอง และให้คุ้มค่ากับงบประมาณที่ใช้และควรสรรหา คัดเลือกบุคคลกรให้มีความสามารถเหมาะสมและตรงกับแต่ละโครงการ

๒.๓ ระยะเวลาของการดำเนินโครงการไม่เพียงพอ รวมถึงกฎ ระเบียบ ขั้นตอน ที่มากของราชการ

ผู้ทรงคุณวุฒิมีความคิดเห็นว่ระยะเวลาของการดำเนินโครงการในบางโครงการตามนโยบายประชารัฐนั้นมีระยะเวลาสั้นเกินไป และบางโครงการก็ไม่เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ ทำให้ไม่เกิดประสิทธิภาพ ประสิทธิผลเท่าที่ควร

สรุปการสนทนากลุ่มย่อยประเด็นที่ ๒ บางโครงการของนโยบายประชารัฐดำเนินการโดยไม่คุ้มค่ากับงบประมาณที่จ่ายไป และโครงการที่ดำเนินงานตามนโยบายประชารัฐไม่มีบุคลากรมารับผิดชอบ ติดตามและขับเคลื่อนโดยตรงต้องใช้บุคลากรจากองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น รวมถึงบุคลากรที่ทำงานบางคนก็ไม่เหมาะสมกับงานที่ทำคือการใช้คนไม่ตรงกับงาน รวมถึงระยะเวลาในการดำเนินโครงการนั้นสั้นเกินไป

๔.๒.๑ สรุปวัตถุประสงค์ที่ ๒ เพื่อศึกษาประสิทธิผลการดำเนินนโยบายประชารัฐกับการส่งเสริมการพึ่งตนเองของผู้สูงอายุ จังหวัดนครปฐม

ผู้สูงอายุมองว่าประสิทธิผลของโครงการนโยบายประชารัฐนั้นดีเป็นการส่งเสริมการพึ่งพาตนเองของผู้สูงอายุได้พอสมควร และผลของการใช้งบประมาณใช้อย่างคุ้มค่าทำให้ผู้สูงอายุมีความสุขทั้งร่างกายและจิตใจและเป็นหลักประกันการดำรงชีวิตของผู้สูงอายุได้ในระดับหนึ่ง มีเพียงบางส่วนที่ไม่ได้รับผลจากนโยบายนี้มากเท่าที่ควร แต่ส่วนใหญ่นโยบายนี้ช่วยด้านรายได้ที่ได้รับประจำ และรายได้ที่มากกับการส่งเสริมตามโครงการต่างๆ รวมถึงทำให้ผู้สูงอายุสามารถได้รับความสุขทางด้านร่างกายและจิตใจมากขึ้น ได้รับผลที่ดีจากการดำเนินโครงการประชารัฐ

ผู้บริหารหรือผู้นำไปปฏิบัติมีความคิดว่า ประสิทธิผลในการดำเนินนโยบายในการส่งเสริมการพึ่งตนเองของผู้สูงอายุ ด้านการใช้งบประมาณส่วนใหญ่มองว่าไม่คุ้มค่า เพราะเป็นโครงการที่ทำเร็วไปเร็ว ขาดการวางแผนที่ดี สมควรต้องมีการวางแผนที่เหมาะสมและปฏิบัติได้ตามแผนที่กำหนดด้านกระบวนการทำงาน กฎ และระเบียบในโครงการมีมากเกินไปไม่เหมาะสม โดยควรปรับลดลงมาส่วนทางด้านบุคลากรเป็นจุดอ่อนมีปัญหามาก เพราะกำลังผู้ปฏิบัติงานไม่เพียงพอที่จะรองรับโครงการที่มาอย่างต่อเนื่อง และสำคัญอย่างยิ่งคือ จะต้องมอบให้ผู้ที่มีความเหมาะสมโดยใช้นให้ตรงกับงาน เพราะตัวผู้ปฏิบัติงานเองส่วนหนึ่งก็เป็นปัญหาที่ไม่มีความชำนาญในการปฏิบัติหน้าที่ และด้านระยะเวลาการดำเนินงานเป็นประเด็นที่สำคัญคือ ระยะเวลาการดำเนินงานที่จำกัดมากไม่

เพียงพอต่อการดำเนินโครงการ ทำให้นโยบายประชารัฐไม่สามารถบรรลุตามวัตถุประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพและคุ้มค่ากับงบประมาณ นอกจากจะทำเพียงเพื่อให้เสร็จสิ้นตามโครงการเท่านั้น เพราะเมื่อเวลาไม่เพียงพอก็ทำให้ไม่เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลที่ดีเท่าที่ควร และเมื่อดำเนินโครงการแล้วก็สมควรส่งเสริมให้มีความยั่งยืนในการดำเนินโครงการต่อไป

๔.๓ เพื่อนำเสนอกลไก และแนวทางการขับเคลื่อนนโยบายประชารัฐ เพื่อส่งเสริมการพึ่งตนเองของผู้สูงอายุอย่างมีประสิทธิภาพ

๔.๓.๑ กลไก และแนวทางการขับเคลื่อนนโยบายประชารัฐ เพื่อส่งเสริมการพึ่งตนเองของผู้สูงอายุอย่างมีประสิทธิภาพ จากการสัมภาษณ์ ดังนี้

๔.๓.๑.๑ การกำหนดนโยบายควรทำประชาคมหมู่บ้าน สอบถามความต้องการชุมชนก่อน โดยต้องมีการสอบถามความต้องการของผู้สูงอายุและประชาชนในพื้นที่ก่อนทำโครงการ

สุรชัย อนุตธโต^{๗๒} กล่าวว่า “ผู้แทนมักจะพูดว่า คำว่าผู้แทนในความหมายของผมนี้ ผมจะไม่เจาะจงว่าระดับไหนนะ ผมเจาะจงทุกระดับเลย ตัดสินใจด้วยตัวเองแล้วจะบอกว่าเป็นความคิดเห็นของชาวบ้าน ซึ่งมันผิดหิ้นส่วนความคิดของชาวบ้านไม่ใช่ทำตามความคิดของผู้นำ...มันต้องมีการประชาคม สังเกตสิครับเมื่อมีการประชาคมขึ้นมา มันจะเกิดจากฝ่ายปกครองไม่ได้เกิดจากฝ่ายบริหาร ฝ่ายบริหาร เขาไม่มีประชาคม ฉะนั้นความร่วมมือของชาวบ้านโดยตรงไม่มี ฝ่ายบริหารโดยตรงมันจะเป็น สามเหลี่ยม พลิกลงมาล่าง แต่ถ้าเป็นฝ่ายปกครองมันเป็นสามเหลี่ยมล่างกลับกัน มันจะเป็นความต้องการของประชาชนมากกว่า อย่างน้อยการประชาคมเนี่ยะ ได้ร้อยเปอร์เซ็นต์ไม่ได้ ร้อยเปอร์เซ็นต์ ไม่รู้ แต่เป็นเสียงของชาวบ้านเกือบส่วนมาก ที่ผู้ใหญ่บ้านกำนันทำกันอยู่เป็นประจำประชาคม มันก็เกิดจากการประชาคมที่มีการรองรับนโยบายของประชารัฐตรงนี้ละครับ”

อภิชัย มาสุข^{๗๓} กล่าวว่า “อันดับแรกก่อนเลยคือสำรวจก่อนเลย เช่นนโยบายตลาดประชารัฐ ต้องไปสำรวจก่อนว่ามีชาวบ้านที่ไหนอยากขายของ สำรวจก่อนขั้นตอนที่หนึ่งต้องใช้คน ถ้ามา ๕ นโยบายต้องใช้คน ถ้าคนมีแค่ ๓ คน มา ๕ นโยบายแต่คนเท่าเดิม ๕ นโยบายก็ ๓ คน นั้นแหละปัญหาปัญหาด้านบุคลากร” “อย่างนโยบายผู้สูงอายุมาสัก ๕ นโยบาย เข้าผมเต็ม ๆ สมมุติ นะแล้วมีนโยบายด้านอื่นอีกด้านสังคมนะ ด้านเกษตรนะ ด้านพิการก็เขา ด้านเด็กก็เข้า ปีหนึ่งเข้าอย่างละ ๒ นโยบายเข้ามาพร้อมกันแล้วคนของผมมีแค่นี้ ถามว่าจะทำไหวไหม ผมว่านี่ละปัญหาหนึ่งของความล่าช้าต่อการตอบสนองนโยบายภาครัฐ”

^{๗๒} สัมภาษณ์ นายสุรชัย อนุตธโต, สมาชิกสภาจังหวัดนครปฐม, เมื่อวันที่ ๑๙ เดือน มกราคม ๒๕๖๑.

^{๗๓} สัมภาษณ์ อภิชัย มาสุข, ผู้อำนวยการกองสวัสดิการพัฒนาสังคม เทศบาลตำบลบางกระพี้, เมื่อวันที่ ๑๕ เดือน มกราคม ๒๕๖๑.

พฤตินันท์ เหลืองไพบูลย์^{๗๔} กล่าวว่า “กึ่งนี้เองผมว่ามันขาดการ ประชุมในพื้นที่นะ เมื่อก่อนเวลาโครงการรัฐบาลลงไปก็จะมีการประชุมในพื้นที่เช่น ทำประชาคมให้ทุกคนมารวมกันแล้ว ก็บอกรัฐบาลเขามีโครงการนั้นนะ ผมว่าถ้าคนนี้ใช้ให้คนยกมือยืนยันว่าใช่มันจนจริง ๆ มันเข้าคุณสมบัติ ที่รัฐบาลกำหนด แต่นี่มันไม่ใช่โครงการนี้มันวิ่งตรงเข้าไปในจุดพื้นที่รับเลย” และยังคงกล่าวอีกว่า “อีก โครงการหนึ่งการให้เบี้ยแบบขั้นบันได หกร้อย เจ็ดร้อย และพื้นที่ตามอายุนี้ก็ เป็นประชารัฐ ต้องทำ ประชาคมในหมู่บ้านก่อนว่าในหมู่บ้าน หลวงจะมีเงินอุดหนุนให้คนที่ มีอายุมากกว่าหกสิบปีขึ้นไป ต้อง ทำประชาคมว่าคนนี้อายุ ๖๐ ปีขึ้นไปถึงได้เบี้ยผู้สูงอายุ มันก็เป็นกระบวนการกลั่นกรองมาก่อนใน ระดับพื้นที่เพราะเราไม่มีตัวแทนไปอยู่ในอำเภอ”

ราชัน มีป้อม^{๗๕} กล่าวว่า “จุดอ่อนอีกด้านหนึ่งของนโยบายประชารัฐสั่งมาอันดับ แรกก่อนเลยคือสำรวจก่อนเลย เช่นนโยบายตลาดประชารัฐ ต้องไปสำรวจก่อนว่ามีชาวบ้านที่ ไหน อยากรขายของ สำรวจก่อนขั้นตอนที่หนึ่งต้องใช้คน”

มยุรี พลายบัว^{๗๖} กล่าวว่า “เพราะฉะนั้นถ้าในแง่ความคิดของการพัฒนาต้องดู พื้นที่ดูพื้นที่และระบุไปเลยว่าพื้นที่นี้สมควรทำอะไรพัฒนาในด้านไหน ควรจะมีประชารัฐในแง่ไหน ควรจะลงประชาคมและสำรวจความต้องการของประชาชนก่อน”

๔.๓.๑.๒ ควรดำเนินโครงการให้เหมาะสมกับพื้นที่ และมีความยืดหยุ่นสามารถ ปรับเปลี่ยนได้

พื้นที่เกษตรควรเป็นเรื่องการทำเกษตร โดยพื้นที่อุตสาหกรรมควรเป็นเรื่อง อุตสาหกรรม โดยฝ่ายบริหารได้นำเสนองานนโยบายควรจัดทำโซนพื้นที่ให้ชัดเจนแล้วค่อยนำโครงการ ต่าง ๆ ไปลงเพื่อให้เหมาะสมกับพื้นที่

อภิชัย มาสุข^{๗๗} กล่าวว่า “ผมว่าเชิงนโยบายก็ดีนะ ในความคิดผมแบ่งเป็นโซน นะ เช่น โซนเกษตรคุณก็ให้นโยบายเกษตรไป ก็ไปอยู่แถวที่เขาทำการเกษตร ฝั่งนี้เป็นอุตสาหกรรมคง ก็ทำนโยบายเกี่ยวกับอุตสาหกรรมก็ว่าไปไม่ใช่ว่าโยนตุ้มแล้วทำทั่วประเทศ ควรจะแบ่งเป็นโซน มากกว่า โซนไหนก็โซนไหน เช่น บางกระทึกก็ให้ทำเกษตรแต่ก็มีนะแต่มีน้อย สองล้านห้าไร่ไม่หมด ถ้าเป็นแถวอีสานว่าใช้ คงใช้ไม่พอหรอก สองสามล้านนี้น้อยเลย”

^{๗๔} สัมภาษณ์ พฤตินันท์ เหลืองไพบูลย์, พัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ จังหวัดนครปฐม, เมื่อ วันที่ ๒๒ เดือน มกราคม ๒๕๖๑.

^{๗๕} สัมภาษณ์ ราชัน มีป้อม, นายกเทศมนตรีตำบลบางกระทึก, เมื่อวันที่ ๒๒ เดือน มกราคม ๒๕๖๑.

^{๗๖} สัมภาษณ์ มยุรี พลายบัว, ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ ๑ ตำบลบางกระทึก อำเภอสามพราน, เมื่อวันที่ ๑๙ เดือน มกราคม ๒๕๖๑.

^{๗๗} สัมภาษณ์ อภิชัย มาสุข, ผู้อำนวยการกองสวัสดิการ พัฒนาสังคมเทศบาลตำบลบางกระทึก, เมื่อ วันที่ ๑๕ เดือน มกราคม ๒๕๖๑.

พฤตินันท์ เหลืองไพบูลย์^{๗๘} กล่าวว่า “บริบทมันอาจจะไม่เหมือนจังหวัดอื่นใด ก็มุมมองแต่ละคน ก็คือ ผมก็จะมองไปทางสังคม เกษตรก็อาจจะมองไปทางเกษตรใช้ไหม อุตสาหกรรมก็จะมองเรื่องของเขาไป ก็แล้วแต่จะมอง

มยุรี พลายบัว^{๗๙} กล่าวว่า “บแต่ละพื้นที่ก็ต้องแตกต่างกัน อย่างของเราหมู่หนึ่ง หมู่สองเท่ากับพื้นที่หมู่อื่นซึ่งประชากรน้อยกว่าเราหลายเท่า...ประชากรหมู่หนึ่งสองพันกว่าคน พื้นที่หมู่สองสองพันกว่าคน แต่พื้นที่ของหมู่สามหมู่สี่ไม่ถึงพันกว่าคนแต่บประมาณได้เท่ากันเพราะฉะนั้นการใช้งบจึงไม่ทั่วถึงมันไปกระจุก การจะให้งบประมาณควรสำรวจพื้นที่ ความต้องการของชาวบ้านด้วย”

สรุป กลไก แนวทางของฝ่ายบริหารคือ ควรทำประชาคมในชุมชนในหมู่บ้าน ก่อนหรือสอบถามความต้องการของประชาชนในพื้นที่ก่อนที่จะจัดทำโครงการลงมา เพราะโครงการที่จัดมาบางครั้งจะไม่ตรงกับความต้องการของชุมชน และไม่ตรงกับลักษณะบริบทของชุมชนและภูมิศาสตร์ของพื้นที่ เช่น พื้นที่เกษตร พื้นที่อุตสาหกรรม หรือแหล่งท่องเที่ยว เป็นต้น

๔.๓.๒ ปัญหา อุปสรรคจากการดำเนินนโยบายประชารัฐ

ปัญหาและอุปสรรคที่ “ฝ่ายบริหาร” ได้กล่าวถึงนโยบายประชารัฐ

๔.๓.๒.๑ นโยบายประชารัฐขาดการมีส่วนร่วมของชุมชน

พฤตินันท์ เหลืองไพบูลย์^{๘๐} กล่าวว่า “อาจจะส่งเสริมในเรื่องของอาชีพแต่ตอนนี้อย่างหนึ่ง รัฐบาลส่งนโยบายใหม่ไทยนิยมยั่งยืนที่มารับฟังปัญหากับพี่น้องประชาชน แต่ว่าพอนโยบายส่วนนี้ลงมาส่วนล่างเลยนี้ พี่น้องประชาชนก็ไม่ได้มาร่วมประชุมเสวนา ว่าฉันอยากจะได้โน้น อยากจะได้นี้ บางคนก็หน้าเดิม ๆ ถามว่าลงถูกจุดไหม ก็ไม่ถูกจุด การแก้ปัญหาของรัฐบาลหลาย ๆ ด้านนะ ผมมองดูแล้วและอยากให้รัฐบาลลงมามีส่วนร่วมกับผู้สูงอายุให้มากขึ้น เพราะว่าสังคมผู้สูงอายุเปิดแน่นอน ในประเทศไทย มันมาแล้วนะยังที่นั่นมันเริ่มเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ เพราะว่ามันเป็นกิ่งเมืองเข้าแล้ว เพราะว่าเมืองมันเติบโตขึ้นประชากรก็เยอะมากขึ้น แต่ว่าการดูแลของรัฐบาลเหมือนโยนหินถามทาง และใครรับผิดชอบละ รัฐบาลมีหน้าที่ออกนโยบายลงมา แล้วให้ท้องถิ่นเทศบาล อบต. มาดูแลให้อำเภอมาดูแลอำเภอก็ปิดออก สุดท้ายแล้วท้องถิ่นต้องรับผิดชอบทั้งหมดปัญหาต่าง ๆ เขาไม่ไปแล้วไปโน้นไปนี้ผู้สูงอายุหรือว่าพี่น้องประชาชนก็จะไปเทศบาลอยู่รับเรื่องทั้งหมด”

^{๗๘} สัมภาษณ์ พฤตินันท์ เหลืองไพบูลย์, พัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ จังหวัดนครปฐม, เมื่อวันที่ ๒๒ เดือน มกราคม ๒๕๖๑.

^{๗๙} สัมภาษณ์ มยุรี พลายบัว, ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ ๑ ตำบลบางกระพิก อำเภอสสามพราน, เมื่อวันที่ ๑๙ เดือน มกราคม ๒๕๖๑.

^{๘๐} สัมภาษณ์ พฤตินันท์ เหลืองไพบูลย์, พัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ จังหวัดนครปฐม, เมื่อวันที่ ๒๒ เดือน มกราคม ๒๕๖๑.

สุรชัย อนุตธโต^{๘๑} กล่าวว่า “ผู้แทนมักจะพูดว่า คำว่าผู้แทนในความหมายของผมนั้น ผมจะไม่เจาะจงว่าระดับไหนนะ ผมเจาะจงทุกระดับเลย ตัดสินใจ ด้วยตัวเองแล้วจะบอกว่าเป็นคือความคิดเห็นของชาวบ้าน ซึ่งมันผิด” “หุ้นส่วนความคิดของชาวบ้านไม่ใช่ไปตามความคิดของผู้นำ มันต้องมีการประชาคม สังเกตสิครับเมื่อมีการประชาคมขึ้นมา มันจะเกิดจากฝ่ายปกครองไม่ได้เกิดจากฝ่ายบริหาร ฝ่ายบริหาร เขาไม่มีประชาคม ฉะนั้นความร่วมมือของชาวบ้านโดยตรงไม่มีฝ่ายบริหารโดยตรง มันจะเป็น สามเหลี่ยม พลิกลงมาล่าง แต่ถ้าเป็นฝ่ายปกครองมันเป็นสามเหลี่ยมล่างกลับกัน มันจะเป็นความต้องการของประชาชนมากกว่าอย่างน้อยการประชาคมได้ร้อยเปอร์เซ็นต์ไม่ได้ร้อยเปอร์เซ็นต์ ไม่รู้แต่เป็นเสียงของชาวบ้าน เกือบส่วนมากที่ผู้ใหญ่บ้านกำนันทำกันอยู่เป็นการทำประชาคม มันก็เกิดจากการประชาคมที่มีการรองรับนโยบายของประชารัฐตรงนี้ละครับ”

กรชนก มีป้อม^{๘๒} กล่าวว่า “เบี้ยสวัสดิการถ้าคนชราไม่ไปเดินเรื่องเองก็ไม่ได้นะ” “จุดด้อยคือผู้สูงอายุติดเตียงเขาไม่สามารถมารวมกิจกรรมได้คือเราอยากมีอะไรไปทดแทนให้เขาคือเหมือนสิ่งของหรือเหมือนเข้าไปเยี่ยมเขา เราไม่ทอดทิ้งเขาให้เหมือนกับคนที่มาร่วมกิจกรรม แต่บางที่เขามาได้เพราะเขาเป็นผู้ป่วยติดเตียง เราอยากไปสอบถามว่าความสุขของเขาคืออะไร ที่มันไม่ได้มากเกินไปจนเราเข้าไปเยี่ยมเขาได้”

ราชัน มีป้อม^{๘๓} กล่าวว่า “ผู้สูงอายุที่มีความเครียด ไปไหนไม่ได้เพราะมีภาระต้องดูแลหลาน ๆ เรายังไม่เคยสำรวจความต้องการของเขา เราอยากได้งบประมาณกลางมาตรงนี้เพื่อผู้สูงอายุโดยตรงในหมู่บ้าน” ทุกวันนี้เราไม่รู้ที่ผู้สูงอายุในหมู่บ้านมีเท่าไรเพราะเอกสารไปอยู่ที่เทศบาลและเทศบาลเข้าไม่ถึงและการทำงานก็ทำให้เหมือนให้จบไปของเทศบาลมาแสนสองแสนที่ยวกินจบไม่มีการดูแลภายหลัง”

กล่าวโดยสรุป ได้ว่า นโยบายประชารัฐขาดการมีส่วนร่วมของชุมชนในพื้นที่ทำให้ไม่ตรงกับความต้องการอย่างแท้จริงไม่เข้าถึงปัญหาของชุมชนหรือผู้สูงอายุ จึงทำให้นโยบายที่ดำเนินการไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร

๔.๓.๒.๒ นโยบายประชารัฐที่ดำเนินการนั้นบางโครงการไม่เหมาะสมกับประชากรในพื้นที่

มยุรี พลายบัว^{๘๔} กล่าวว่า “เพราะฉะนั้นถ้าในแง่ความคิดในแง่ของการพัฒนาต้องดูพื้นที่ดูพื้นที่และระบุไปเลยว่าพื้นที่นี้สมควรทำอะไรพัฒนาในด้านไหน ควรจะมีประชารัฐในแง่ไหน ควรจะลงประชาคมและสำรวจความต้องการของประชาชนก่อนถึงจะมึงบลงมาและงบแต่ละพื้นที่ก็

^{๘๑} สัมภาษณ์ นายสุรชัย อนุตธโต, สมาชิกสภาจังหวัดนครปฐม, เมื่อวันที่ ๑๙ เดือน มกราคม ๒๕๖๑.

^{๘๒} สัมภาษณ์ กรชนก มีป้อม, ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ ๖ ตำบลบางกระทีก อำเภอสสามพราน, เมื่อวันที่ ๑๙ เดือน มกราคม ๒๕๖๑.

^{๘๓} สัมภาษณ์ ราชัน มีป้อม, นายกเทศมนตรีตำบลบางกระทีก, เมื่อวันที่ ๒๒ เดือน มกราคม ๒๕๖๑.

^{๘๔} สัมภาษณ์ มยุรี พลายบัว, ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ ๑ ตำบลบางกระทีก อำเภอสสามพราน, เมื่อวันที่ ๑๙ เดือน มกราคม ๒๕๖๑.

ต้องแตกต่างกัน อย่างของเราหมู่หนึ่งหมู่สองเท่ากับพื้นที่หมู่อื่นซึ่งประชกรน้อยกว่าเราหลายเท่า ประชากรหมู่หนึ่งสองพันกว่าคน พื้นที่หมู่สองสองพันกว่าคน แต่พื้นที่ของหมู่สามหมู่สี่ไม่ถึงพันกว่าคน แต่งบประมาณได้เท่ากันเพราะฉะนั้นการใช้งบจึงไม่ทั่วถึงมันไปกระจุก การจะให้งบประมาณควรสำรวจพื้นที่ ความต้องการของชาวบ้านด้วย” “หมู่หนึ่งหนึ่งสองเป็นนิติบุคคล หมู่บ้านปรีชาติก็ได้ต้อง ประการประชารัฐ แต่หมู่สองเป็นการเคหะเป็นระดับกลางจึงต้องใช้ประชารัฐ” หมู่สามหมู่สี่หมู่ห้า เป็นตลาดประชารัฐแทบเข้าไปไม่ถึง เพราะตลาดมีธุรกิจส่วนตัวอยู่แล้ว มันไม่เหมาะกับพื้นที่” “พื้นที่ กังงบประมาณต้องสอดคล้องกัน”

สุรชัย อนุตโต^{๕๕} กล่าวว่า “ครบข้อจำกัดเท่ากัน จำนวนเงินมันเท่ากันทุกหมู่บ้าน แต่ประชกรมันไม่เท่ากันนี้แหละครบมันชัดตรงนี้แหละครบ การให้นโยบายของภาครรัฐ มันไม่ได้ให้ ตามประชกรมันไปให้ตามหมู่บ้านให้ผู้ใหญ่บ้านบริหารจัดการตามหมู่ ผู้ใหญ่บ้าน หมู่นี้ อย่างเราก็ เห็น ง่าย ๆ บางหมู่บ้าน บ้านเรา คนเป็นพัน อีกหมู่หนึ่งคนเป็นร้อย เออ ก็เท่ากันกับหมู่ ๗ คนก็คนละ ๑ ต่อ ๒๐๐ หมู่ ๗ ก็ตัน อันนี้แหละมันมีข้อจำกัดมากไปทำให้ การดำเนินนโยบายบางโครงการใน หมู่บ้านเล็ก ๆ ไม่เพิ่มอีกแล้วครับ แต่บางอย่างนโยบายเพื่อกระจายรายได้ให้ใช้แรงงานเอากการใช้ แรงงาน แต่พอทำจริงมันไม่ได้ใช้แรงงานมันใช้แรงงานเฉพาะที่เอามาตั้งเบิกเท่านั้นเอง เพื่อเบิก งบประมาณแต่การทำงานจริง ๆ นะใช้เครื่องจักร”

สุวิน วุฒิสังคะ^{๕๖} กล่าวว่า “จุดอ่อนคือมันมาเร็วไปและมันด่วน ส่วนใหญ่จะด่วน ด่วนเอาเดี๋ยวนี้ไม่กี่วันต้องทำและสภาพแต่ละพื้นที่ไม่เหมือนกันอย่างสังคมเมืองใครที่อยู่อย่างสังคม เมืองก็จะมีจุดด้อยคือชาวบ้านที่มาอยู่มันไม่ใช่ชาวบ้านที่มาตั้งหลักเหมือนสมัยก่อนจะไม่ค่อยให้ความ รวมมือ แต่ถ้าเป็นสังคมชนบทรู้จักกันหมดอันนี้ถ้าอันไหนเดือดร้อนมันจะเข้าไปสูตัวเขามันจะเข้าไป ได้เร็ว อะไรที่เดือดร้อนเราสามารถรับรู้ได้เร็วและเขาไปช่วยเหลือเขาได้เร็ว ถ้าเป็นสังคมเมือง หนึ่ง เขาไม่ค่อยเดือดร้อนประเภทนี้หรือและเขาก็จะไม่ให้ความสนใจ อย่างผู้สูงอายุเราจะรู้เลยปัญหา หมด” “อย่างที่ให้มาบริบทของแต่ละพื้นที่ไม่เหมือนกัน แตกต่างกัน เช่น ชุมชนเอื้ออาทร รวยจริง จนจริง มีหมู่บ้านจัดสรรที่มีมูลค่าสูง ๆ อย่างนี้ อย่างนี้มันยาก คือถึงบอกว่าทุกวันนี้สังคมมันเปลี่ยนไป ที่นี้พอรัฐให้มาเป็นภาพมันก็เหมือนกับว่าบางอย่างมันอาจไม่ประสบความสำเร็จก็ได้”

กล่าวโดยสรุป ได้ว่านโยบายประชารัฐที่ส่งมาให้พร้อมกับการแบ่งงบประมาณ เท่ากันทุกหมู่บ้านนั้นไม่เหมาะสม เพราะในความเป็นจริงแต่ละหมู่บ้านจะมีประชกรไม่เท่ากัน ลักษณะชุมชนไม่เหมือนกัน เช่น หมู่บ้านจัดสรร เป็นเกษตรกร ฯลฯ โดยสมควรที่จะนำงบประมาณ มาหารแล้วเฉลี่ยเป็นแบ่งเป็นเงินต่อคนจะมีความเหมาะสมมากกว่า และให้อิสระเพิ่มความยืดหยุ่นใน การดำเนินงาน

^{๕๕} สัมภาษณ์ นายสุรชัย อนุตโต, สมาชิกสภาจังหวัดนครปฐม, เมื่อวันที่ ๑๙ เดือน มกราคม ๒๕๖๑.

^{๕๖} สัมภาษณ์ สุวิน วุฒิสังคะ, กำนันตำบลบางกระทีก อำเภอสสามพราน, เมื่อวันที่ ๑๒ เดือน มกราคม

๔.๓.๒.๓ นโยบายประชารัฐเป็นนโยบายที่ดีแต่ขาด ภาวะเปรียบเทียบที่ชัดเจนมา รองรับ

ดวงพร ผลพุกษา^{๘๗} กล่าวว่า “ผู้ได้รับได้รับอยู่แล้ว แต่เราผู้ปฏิบัติลำบาก เพราะขั้นตอนของราชการกว่าจะได้อะไรเงินมาใช้ก็ยุ่งยากนะคะ แต่สำหรับผู้รับนะคะได้ประโยชน์แน่ ๆ อยู่แล้ว” ผู้ปฏิบัติก็ลำบากใจจะเกี่ยวกับการเบิกจ่าย เราก็กังวลใจว่าจะถูกระเบียบ หรือเปล่าขั้นตอนการเบิกจ่ายจะติดคูกหรือเปล่า” การได้เงินมาไม่ใช่ว่าได้มาสบายนะคะ สำหรับผู้รับเขาไม่เกี่ยวข้องอยู่แล้ว อย่างผู้บริหารเมื่อออกไปแล้วไม่เกี่ยวข้อง แต่เราเป็นข้าราชการอาจจะโดนล้อออกก็ได้” ผู้สูงอายุย้ายไปไม่มาแจกกับเรา ไปศิษย์ข้อมูลทางโน้นทำให้เกิดการซับซ้อนก็มี คนที่โดนก็คือข้าราชการโดนสอบ”

พุดินันท์ เหลืองไพบูลย์^{๘๘} กล่าวว่า “บริหารจัดการเองก็ต้องรองรับประมาณลงมา งบประมาณไม่ลงมาไม่มีระเบียบไม่มีกฎหมายออกมา ก็ไม่ได้ดำเนินการ” “เทศบาลนี้ไม่สามารถทำงบเบิกจ่ายได้ แม้กระทั่งมีงบประมาณของ สปสช. งบ สปสช. นี้ ที่ทั้งรัฐบาลจัดสรรครึ่งหนึ่งเทศบาลหนุน ๒๕ เปอร์เซ็นต์นี้ เงินมีเยอะแยะแต่ไม่สามารถทำกิจกรรมให้ผู้สูงอายุได้ เพราะติดขัดในเรื่องระเบียบกฎหมายตรงนี้เรามีงบประมาณที่จะไปทำโครงการหนึ่งที่มีชัดเจนนะ”

ราชัน มีป้อม^{๘๙} กล่าวว่า “ให้เขาเข้ามามีส่วนร่วม เมื่อทั้งหมดเขาโยนมา เบี้ยยังชีพให้ท้องถิ่นแล้ว ดำเนินการบริหารจัดการตามระเบียบว่าใครมาขึ้นทะเบียนก็ได้ตั้งเบี่ยยังชีพสุดท้ายปัญหาสิ่งที่จะตอบ กลับไปยังรัฐบาล ตามนโยบายนะ มันไม่มี มันไม่มีใครลงมารับก็มีท้องถิ่น และชุมชนลงมาดู แค่นี้ะ บริหารจัดการเองก็ต้องรองรับประมาณลงมา งบประมาณไม่ลงมาไม่มีระเบียบไม่มีกฎหมายออกมา ก็ไม่ได้ดำเนินการ”

กล่าวโดยสรุป ได้ว่า ฝ่ายบริหารกล่าวถึง กฎหมาย ระเบียบ และขั้นตอนของหน่วยงานราชการที่ขาดความชัดเจนในการปฏิบัติของโครงการนั้น ๆ ทำให้เป็นอุปสรรคในการดำเนินงาน เช่น กรณีที่ผู้ปฏิบัติงานมีความจำเป็นในการเบิกจ่าย แต่ด้วยกฎระเบียบที่ไม่ชัดเจน จึงไม่กล้าดำเนินการเพราะกลัวความผิดในเบิกจ่ายงบประมาณ

๔.๓.๒.๔ นโยบายประชารัฐกับงบประมาณในการดำเนินโครงการ

ราชัน มีป้อม^{๙๐} กล่าวว่า “จริง ๆ แล้วเมื่อไปเจอสภาพแวดล้อมยั้งนั้นควรเข้าไปเยียวยาหรือให้ความช่วยเหลือ ท้องถิ่นเองก็เข้าไปดำเนินการอย่างนี้โดยตลอด อยากจะให้ข้างบนรัฐบาลให้การสนับสนุนอย่างจริงจัง หรือให้มาหรือให้งบประมาณให้เทศบาลมา บางทีงบประมาณที่

^{๘๗} สัมภาษณ์ ดวงพร ผลพุกษา, นักพัฒนาชุมชน เทศบาลตำบลบางกระพี้, เมื่อวันที่ ๑๕ เดือน มกราคม ๒๕๖๑.

^{๘๘} สัมภาษณ์ พุดินันท์ เหลืองไพบูลย์, พัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ จังหวัดนครปฐม, เมื่อวันที่ ๒๒ เดือน มกราคม ๒๕๖๑.

^{๘๙} สัมภาษณ์ ราชัน มีป้อม, นายกเทศมนตรีตำบลบางกระพี้, เมื่อวันที่ ๒๒ เดือน มกราคม ๒๕๖๑.

^{๙๐} สัมภาษณ์ ราชัน มีป้อม, นายกเทศมนตรีตำบลบางกระพี้, เมื่อวันที่ ๒๒ เดือน มกราคม ๒๕๖๑.

เข้ามาที่เทศบาลเป็นตัวแทนเฉย ๆ ก็ส่งผลกระทบต่อพี่น้องประชาชน อยากให้รัฐบาลลงมาดูเองเลยว่า กระทรวงพัฒนาสังคมฯ เข้ามาศึกษาเขามาทำ” ... “คือถ้ามองเรื่องของงบประมาณเองเทศบาลมีงบประมาณ โดยการสนับสนุนให้กับชมรมผู้สูงอายุถามว่าพอเพียงไหม มันไม่พอเพียงหรอก เพราะว่าอย่างน้อยมันก็ต้องทำตามระเบียบตามหน้าที่ ที่สามารถทำตามหน้าที่ที่กฎหมายบังคับไว้ เราไปนอกเหนือจากนั้นถามว่า งบประมาณการเมืองนะ บางที่มันเบิกจ่ายไม่ได้ ในเรื่องของภาคสนามที่ต้องไปดูกับผู้สูงอายุ เราไม่สามารถกำหนดได้บางที่จำนวน ประชากรของผู้สูงอายุ ๕๐๐ คน อาจจะไปร่วมกิจกรรม ๒๐๐ หรือ ๓๐๐ บางครั้งก็เยอะหน่อย มากบ้างน้อยบ้าง แต่การเบิกจ่ายที่รัฐบาลให้มานี้ บางที่เราก็เซ็นต์ไม่ได้มันก็ติดขัดในเรื่องการบริหารอย่างนี้ ถามว่าต้องแก้ปัญหามันก็ต้องไปแก้เรื่องของระเบียบ ข้อปฏิบัติ เอ๊ย เมื่อคุณจะดูกับผู้สูงอายุก็ต้องแก้กฎหมายด้วย นะควบคุมกันไปไม่ใช่คุณโยนให้เงินมาก่อนหนึ่ง ห้ามมันบาทแล้วให้ดูกับผู้สูงอายุแต่เราก็ต้องมาเบิกจ่ายตามที่ได้ดำเนินการถามว่าให้หัวละ ๔๐ มันพอค่าใช้จ่ายสำหรับผู้สูงอายุที่จะต้องรับประทานอาหารและจะต้องดูแลมันไม่พอ เรื่องของงบประมาณ การที่เรื่องของที่เราจะต้องไปดูแลนั้นะ กับผู้สูงอายุนี้ต้องให้มันชัดเจนนะ หน่วยงานเราก็ต้องให้หน่วยงานนอกออกมาสนับสนุนบ้าง”

พุดตินันท์ เหลืองไพบุลย์^{๑๑} กล่าวว่า “มันมีงบประมาณแต่ไม่สามารถดำเนินการกับผู้สูงอายุได้อย่างชัดเจน มันก็ลำบาก ไม่ว่าในเรื่องบุคลากรในเรื่อง งบประมาณในสิ่งต่าง ๆ มันต้องเดินควบคู่กันไป แต่ถ้าคุณโยนมาอย่างเดียวเลยโยนเงินมาก่อน บุคลากรไม่มี คนเบิกจ่ายใครจะกล้าเบิกจ่ายถ้าไม่มีชุดกรรมการที่ชัดเจน เรื่องเบิกจ่ายใครจะกล้าเสี่ยงเข้ามา ต้องรับผิดชอบต้องโดนเรียกเงินคืนเท่าไร แต่เทศบาลทำโครงการดูแลผู้สูงอายุ ทำโครงการให้ผู้สูงอายุ ปีหนึ่งก็หลายตั้งอยู่เป็นแสนอยู่เหมือนกันแหละ”

กล่าวโดยสรุปได้ว่า งบประมาณในการดำเนินงานตามนโยบายประชารัฐ บางโครงการงบประมาณเพียงพอ แต่ในบางครั้งก็ไม่พอเพียงกับการทำโครงการในการจัดกิจกรรมของผู้สูงอายุ บางครั้งก็จะติดขัดในการเบิกจ่ายเงิน

๔.๓.๒.๕ นโยบายประชารัฐกับการขาดบุคลากร และระยะเวลาการดำเนินโครงการไม่เพียงพอ

กฤษณา กองตาพันธ์^{๑๒} กล่าวว่า “คุณภาพชีวิตก็คุ้มค่านะ แต่บุคลากรก็เหนื่อยหน่อย” ข้าราชการน้อยลงเหลือลูกจ้างหมด ลูกจ้างถ้าไม่มั่นคงก็ย้ายงาน กว่าจะสร้างคนขึ้นมาใหม่เพราะเป็นเรื่องสุขภาพ การศึกษาทำผลต้องมีทักษะ”

^{๑๑} สัมภาษณ์ พุดตินันท์ เหลืองไพบุลย์, พัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ จังหวัดนครปฐม, เมื่อวันที่ ๒๒ เดือน มกราคม ๒๕๖๑.

^{๑๒} สัมภาษณ์ กฤษณา กองตาพันธ์, พยาบาลโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบางกระพิก, เมื่อวันที่ ๑๙ เดือน มกราคม ๒๕๖๑.

พลตินันท์ เหลืองไพบูลย์^{๙๓} กล่าวว่า “มันก็เป็นกระบวนการกลั่นกรองมาก่อนในระดับพื้นที่ เพราะเราไม่มีตัวแทนของกระทรวงไปอยู่ในอำเภอเราก็ต้องอาศัยเรามีอาสาสมัคร ของกระทรวงอยู่ตามอำเภอหรือ อาจจะเป็น อสม. ก็ได้ อันนี้ต้องอยู่ในอำเภอนั้นแหละ เขาประชาคมมาพูดคุยกัน ก็เป็นการทำงานแบบประชารัฐใหม่ละ”

ราชัน มีป้อม^{๙๔} กล่าวว่า “พอไหม ไม่พอ บุคลากรนี้บอกเลยว่าไม่พอกับกองสวัสดิการ ที่นั่นะที่มี ๕ คนเองนะ แล้วผู้สูงอายุมาประชุมที่ ๔ หรือ ๕ ร้อยคนมาประชุม ถามว่าเราจะทำอะไร นายหนึ่งก็ได้นึกจิตอาสา คือ อสม. ไซ้ไหม”

ดอกเอื้อย นันทจากร์^{๙๕} กล่าวว่า “ปัญหาหนึ่งคือ ข้อแรกเลยระยะเวลาเราทำไม่ทันแล้วประสิทธิภาพจะน้อยลง มันต้องมีเวลาให้เราศึกษาข้อมูล มีเตรียมสถานที่ เตรียมวิทยากรนะคะ ระยะเวลาให้เหมาะสมกับโครงการนั้น ๆ ค่ะ ช่วงระยะเวลาเพราะอย่างสมมุติว่าโครงการมาวันนี้ อีกห้าวันให้เราเสนอโครงการอันนี้หนูโอเลย แต่วันนี้พรุ่งนี้จะรับโครงการเลย อันนี้เราไม่ทัน มันอาจจะเป็นการส่งการที่ล่าช้าอยู่ไหมจากระดับบนลงมาล่างช้าอยู่พอมาถึงคนระดับปฏิบัติก็หมดเวลาแล้ว.. เป็นระบบมากกว่า ระบบของราชการนะคะเหมือนเดิมนะคะตามลำดับขั้นแต่ก็ดีขึ้นกว่าแต่ก่อนเยอะค่ะ” “ในหนึ่งโครงการต้องมีความเหมาะสมในช่วงเรื่องของงบประมาณอย่างสมมุติว่าเราจะมาฝึกอาชีพงบประมาณมาสองแสนแต่ตามระเบียบเราไม่สามารถซื้อครุภัณฑ์ โต๊ะ เก้าอี้ได้เลย เราซื้อไม่ได้ค่ะไซ้ไหมคะ อย่างนี้งบประมาณมันไม่เหมาะสมแล้ว ให้เราสร้างโรงเรือนแต่มีเงื่อนไขให้เราต้องเป็นอย่างนั้นเป็นอย่างนี้ มันก็ไม่เหมาะสมแล้ว อย่างพวกงบประมาณและวัสดุอุปกรณ์ สมมุติว่าให้เราเสนอโครงการไปในช่วงเดือนมกราคม แต่งบประมาณมาในเดือนมกราคมในอีกปีหนึ่ง เพราะฉะนั้นวัสดุอุปกรณ์ที่เราตั้งไว้จะราคามันขึ้น มันโหดแล้วค่ะ จะเอาเงินที่ไหนไปให้ในราคาที่มันเกิน ช่วงเวลากว่าที่งบประมาณจะมาก็ไม่ใช่ว่ะ เป็นบางโครงการนะคะที่เห็นเป็นปัญหาอุปสรรค แต่อีกข้อหนึ่งที่เป็นหนัก ๆ ก็คือ โครงการมาแล้วจะเอาพรุ่งนี้ ช่วงระยะเวลามันน้อยไปซึ่งในทางปฏิบัติมันขัดแย้งกันหรืออาจปฏิบัติไม่ได้ ยิ่งเคยคืนเงินไปก็มีค่ะ แล้วก็ชี้แจงไปว่าพื้นที่ยังไม่พร้อมรับงบประมาณ มีปัญหาอุปสรรคในพื้นที่ซึ่งการรับงบประมาณยังไม่พร้อม คือรวม ๆ คือยังไม่พร้อมค่ะ เพราะนำลงมาในส่วนของการก็มีความเสี่ยง เพราะมีการตรวจจาก สตง. อยู่แล้ว”

ราชัน มีป้อม^{๙๖} กล่าวว่า “เทศบาลนี้ไม่สามารถทำงบเบิกจ่ายได้ แม้กระทั่งมีงบประมาณของ สปสช. งบ สปสช. นี้ ที่ทั้งรัฐบาลจัดสรรครั้งหนึ่ง เทศบาลหนุ ๒๕ เปอร์เซ็นต์ เงินมีเยอะแยะแต่ไม่สามารถทำกิจกรรมให้ผู้สูงอายุได้ เพราะติดขัดในเรื่องระเบียบกฎหมายตรงนี้เรามีงบประมาณที่จะไปทำโครงการหนึ่งที่มันชัดเจนนะ อยากจะทำโครงการตรวจคัดกรองเบาหวาน

^{๙๓} สัมภาษณ์ พลตินันท์ เหลืองไพบูลย์, พัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ จังหวัดนครปฐม, เมื่อวันที่ ๒๒ เดือน มกราคม ๒๕๖๑.

^{๙๔} สัมภาษณ์ ราชัน มีป้อม, นายกเทศมนตรีตำบลบางกระทิก, เมื่อวันที่ ๒๒ เดือน มกราคม ๒๕๖๑.

^{๙๕} สัมภาษณ์ ดอกเอื้อย นันทจากร์, ฝ่ายพัฒนาสังคม อำเภอสามพราน, เมื่อวันที่ ๑๗ เดือน มกราคม ๒๕๖๑.

^{๙๖} สัมภาษณ์ ราชัน มีป้อม, นายกเทศมนตรีตำบลบางกระทิก, เมื่อวันที่ ๒๒ เดือน มกราคม ๒๕๖๑.

เหมือนต้องไปซ้อนโครงการกันกับโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล มันมีงบประมาณแต่ไม่สามารถดำเนินการช่วยผู้สูงอายุได้อย่างชัดเจน มันก็ลำบาก ไม่ว่าในเรื่องบุคลากรในเรื่อง งบประมาณในสิ่งต่าง ๆ มันต้องเดินควบคู่กันไป แต่ถ้าคุณโยนมาอย่างเดียวเลยโยนเงินมาก่อนหนึ่ง บุคลากรไม่มี คนเบิกจ่ายใครจะกล้าเบิกจ่ายถ้าไม่มีชุกกรรมการที่ชัดเจนนี้ เรื่องเบิกจ่ายใครจะกล้าเสี่ยงเข้ามา ต้องรับผิดชอบต้องโดนเรียกเงินคืนเท่าไร แต่เทศบาลทำโครงการดูผู้สูงอายุ ทำโครงการให้ผู้สูงอายุปีหนึ่งก็หลายตั้งอยู่ เป็น แสน อยู่เหมือนกันแหละ”

สุรชัย อนุตรโต^{๙๗} กล่าวว่า “ไปซ้ำซ้อนกับของเก่าไม่ได้ แต่บางที่ข้อห้ามต่าง ๆ บางตำบล บางหมู่บ้านซึ่งเป็นหมู่บ้านเล็ก ๆ อยู่แล้วจะไม่สามารถ คือข้อกำหนด มันมีว่า ห้ามเอาไปหนึ่ง อย่างนี้ เอาไปสองอย่างนี้ เอาไปสามอย่างนี้ แต่บางหมู่บ้านเล็ก ๆ มันไม่รู้จะเอาไปไหนแล้ว มันก็เลยแบบบางทีงบประมาณหมู่บ้านไม่ได้ทำก็มีนะ ต้องตกไปก็มีนะ เพราะว่ามันไม่มีโครงการ คือ มันมีข้อกำหนด ข้อบังคับ ข้อห้าม หลาย ๆ อันซึ่งมันไปไม่ได้ แล้ว เพราะบางหมู่บ้านมันมีประชากรไม่เยอะ มีพื้นที่ไม่มาก มันไปไม่ได้ มันได้แต่หนึ่ง ที่เขาบอกให้เอาไป อะไรละ ไปต่อยอด ไปเสริมสร้างอะไร ซึ่งมันไม่มี มันไปไม่ ผมจะอธิบายอย่างไรละ มันเต็มแล้ว บางที่ มันเต็มเพราะไม่ได้มีอะไรเยอะแยะมากมาย” และเมื่อมีข้อบังคับ กฎระเบียบ มีข้อกำหนด และข้อห้ามมาก จึงทำให้ไม่สามารถปฏิบัติตามตามงบประมาณที่ได้รับมาได้ ทำให้ประสิทธิภาพน้อยลง เพราะขาดการเตรียมงาน การขาดการศึกษาข้อมูลให้ครบถ้วน ทั้งเรื่องเวลาเพราะการเสนอโครงการกว่าจะได้รับการอนุมัติก็เป็นงบประมาณปีต่อไป แต่ครุภัณฑ์ได้ปรับราคาขึ้นไปซึ่งเป็นปัญหาในการปฏิบัติงาน

กล่าวโดยสรุปได้ว่า ฝ่ายบริหารได้กล่าวถึงนโยบายประชารัฐที่สั่งการมาจากรัฐบาลส่วนกลาง แต่ไม่ส่งคนมาช่วยดำเนินงาน โดยต้องพึ่งพาคนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทำให้บุคลากรไม่พอ เพราะนโยบายภาครัฐจะส่งมาจากหลายกระทรวงเพื่อลงในท้องที่ท้องถื่นเดียวกันในเวลาใกล้เคียงกัน รวมถึงระยะเวลาการทำงานของแต่ละโครงการที่สั้นไม่เพียงพอต่อการปฏิบัติงาน ทำให้การดำเนินงานขาดประสิทธิภาพที่ดี

สรุปภาพรวม ปัญหาและอุปสรรคที่ฝ่ายบริหารที่ได้กล่าวถึงนโยบายประชารัฐคือการขาดการมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุทำให้นโยบายประชารัฐไม่ตรงกับความต้องการของผู้สูงอายุ เพราะนโยบายมาจากส่วนกลางภาครัฐสั่งให้นำมาดำเนินการ จึงไม่ตรงกับความต้องการของผู้สูงอายุอย่างแท้จริง เพราะขาดการนำเสนอโครงการของคนในพื้นที่ และบางโครงการผู้มาดำเนินนโยบายก็มาจากพื้นที่อื่นมาทำตามหน้าที่เท่านั้น ไม่เข้าถึงจิตใจความต้องการที่แท้จริงของคนในชุมชน โดยโครงการประชารัฐเป็นโครงการที่ดี มีการดำเนินการหลายโครงการอย่างต่อเนื่องจึงต้องประสานกับคนจำนวนมากและหลายฝ่ายในเวลาจำกัด จึงเกิดปัญหาบุคลากรไม่เพียงพอ รวมถึงระยะเวลาที่สั้นขั้นตอน กฎระเบียบมากมาย จึงเป็นอุปสรรคที่สำคัญ และอีกประเด็น คือพื้นที่แต่ละหมู่บ้านประชากรไม่เท่ากัน มากน้อยแตกต่างกัน แต่ได้รับงบประมาณเท่ากันทุกหมู่บ้านจึงเกิดความเหลื่อมล้ำของการให้งบประมาณ

^{๙๗} สัมภาษณ์ นายสุรชัย อนุตรโต, สมาชิกสภาจังหวัดนครปฐม, เมื่อวันที่ ๑๙ เดือน มกราคม ๒๕๖๑.

ปัญหาและอุปสรรคที่ “ผู้สูงอายุ” กล่าวถึงนโยบายประชารัฐ

๑. ผู้สูงอายุไม่ได้รับข้อมูลข่าวสารอย่างทั่วถึง

ผู้สูงอายุได้กล่าวถึงการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร การประชาสัมพันธ์ของนโยบายประชารัฐไม่สามารถเข้าถึงผู้สูงอายุได้อย่างทั่วถึง

คุณปรีชา มีประมูล^{๙๘} กล่าวว่า “นี่ก็ยังมีธงฟ้า บางทีพวกไม่ค่อยทันเขา ไร่พวกนายทุนใหญ่ ๆ นะ มันมีลูกน้องมันพาเอาลูกน้องมันมาซื้อหมด ของถูกนะ มันมีคนมาขายจริง แต่มันให้ลูกน้องมัน เขารู้ني ไอ้คนธรรมดา ผู้ช่วย นี่กระจายข่าวไปยังไม่เจอเลย บางบ้านนี้ ไม่มีคนอยู่นะ “อ้อ” เช่นไปอย่างนี้ ลูกสะบาท รู้ว่าไร่ราคาขยับ มันก็ให้ลูกน้องตามมาแล้ว ชาวบ้านมาไม่ทัน ลูกน้องมีบัตร ยื่นเอาหมด หมูถูกไข่ถูกจี่เสร็จ ซื้อแล้วก็เอาไปขายต่อ ชาวบ้านอย่างเราไม่ทันหรอก นายทุนมันรู้ มันถึงกันหมด”

๒. การดำเนินงานที่ขาดการมีส่วนร่วมของชุมชน

ทำให้นโยบายไม่ตรงกับความต้องการของผู้สูงอายุ โดยผู้สูงอายุได้กล่าวถึงนโยบายประชารัฐที่ผู้สูงอายุไม่สามารถไปร่วมประชุมได้ เพราะบางคนก็ต้องทำงานทำให้ไม่สามารถไปประชุมได้ ดังนั้นเมื่อไม่สามารถเข้าประชุมทำให้ขาดการมีส่วนร่วมที่จะนำเสนอความต้องการที่แท้จริงของผู้สูงอายุ เมื่อขาดการมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุแล้ว นโยบายประชารัฐก็ไม่สามารถเข้าถึงความต้องการของผู้สูงอายุได้อย่างครบถ้วน โดยผู้สูงอายุได้กล่าวไว้ดังนี้

ปราณี นาคป้อมฉิน^{๙๙} กล่าวว่า “เราเป็นคน เสนอนะจะถามเขาว่า ไร่ ๓๐๐ คน จนนี้ ถ้าเราบอกว่าทำไมต้องให้เราไปประชุมทำตรงนั้นตรงนี้ เราไม่มีสิทธิ์ที่จะว่างงาน ไปทำตรงนั้นทำตรงนี้ ทำไมถึงเดือนต้องไปประชุม ถ้าไม่ไปประชุมก็ได้ ถ้าให้ ๖๐๐ แล้วต้องไปประชุมทุกเดือน ถ้าไม่ไปประชุมไม่มีสิทธิ์ ฉันทันไม่เอาแล้ว นี่นี้ เดียวมันก็มาแล้ว พอมันมาแล้วก็ต้องทำคนเดียว ฉันทันต้องทำกินตอนนี้ฉันทันอาศัยพอทำกินได้ ฉันทันทำไปจนกว่าจะมีตุลาค่ำหมด จนบอกว่าพอแล้วไม่เอาแล้ว ตีสี่ก็ลุกแล้วหุงข้าวมาทำใหม่”

ทองทรัพย์ แยมเดช^{๑๐๐} กล่าวว่า “เทศบาลนั้นะก็ไม่ได้ไปเลย ไปลงไว้ กิจกรรมอะไรก็ไม่เคยไป เพราะว่าทำงานไง : ทำงานที่เอื้ออาหารนี้ เป็นแม่บ้านอยู่ตรงนี้ ทำงานประจำเลย” และป้ามาลี ศรีดาวเรือง กล่าวว่า “บัตรอะไรนะ ที่แต่ก่อนได้ ๓๐๐ เขาให้ไปประชุมจะให้เพิ่มอีก ๒๐๐ นะ ป้าไม่เอา เขาให้ไปประชุม ป้าไปไม่ได้ ต้องทำงาน”

ไสว นรารัตน์^{๑๐๑} กล่าวว่า “การได้เร็วได้ช้า มันมีโครงการก็จริง แต่ได้เร็วได้ช้า ก่อนประชารัฐนะ ก่อนออกมานะสักประมาณก็ปี โครงการออกมาใช้ได้หรือยัง มีแต่โครงการแต่ไม่ได้

^{๙๘} สัมภาษณ์ ปรีชา มีประมูล, ผู้สูงอายุ ตำบลบางกระทิก, เมื่อวันที่ ๒๔ เดือน มกราคม ๒๕๖๑.

^{๙๙} สัมภาษณ์ ปราณี นาคป้อมฉิน, ผู้สูงอายุ ตำบลบางกระทิก, เมื่อวันที่ ๒๔ เดือน มกราคม ๒๕๖๑.

^{๑๐๐} สัมภาษณ์ ทองทรัพย์ แยมเดช, ผู้สูงอายุ ตำบลบางกระทิก, เมื่อวันที่ ๑๕ เดือน มกราคม ๒๕๖๑.

^{๑๐๑} สัมภาษณ์ ไสว นรารัตน์, ผู้สูงอายุ ตำบลบางกระทิก, เมื่อวันที่ ๑๓ เดือน มกราคม ๒๕๖๑.

ออกมาใช้หรือเปล่า ขออะไรขอไอ้โน้นไอ้โน้ให้เสนอไป พอเสนอไปก็ยังไม่สบายใจอย่างนี้หรือเปล่า จะเสนออะไรละ วันที่เข้าประชุมนะ เสนอที่ว่าผู้ใหญ่เสนอให้ทำสะพานลอย ขอความปลอดภัย ข้ามไปอนามัย ข้ามมา คนงาน เข้า ๆ รถเยอะ ผู้ใหญ่เสนอไปฟังมันก็ดี แต่คนตอบ ตอบไม่ค่อยตรงประเด็น คืออธิบายให้เขาไม่ค่อยถูก เหมือนจะขออะไรเนี่ย อย่างที่ข้ามสะพานลอย เขาเรียกความปลอดภัย เหมือหรือ ชาวบ้านพูดขอสะพานลอย แต่เขา อีกด้านหนึ่งเขาพูดว่าเป็นขอความปลอดภัยใช้ไหม คำพูดเหมือนเข้าใจคนละแบบกัน เข้าใจไม่ตรงกัน พอบอกสะพานลอยคือข้ามไปข้ามมา มันจะตรงกับอนามัยตรงกับเทศบาลด้วย บางครั้งเสนอไปนะ โครงการที่ทำไม่ได้มันก็มี อยากลอกคลองมันก็เข้าไม่ได้ โครงการมาแล้วมันทำไม่ได้ เพราะที่ดินของแต่ละคน เดียวนี้ใช้เครื่องจักร”

วิชาญ กรทอง^{๑๐๒} กล่าวว่า “ให้ฝึกอาชีพ เขาให้ไปอบรม ขึ้นตอนไป ๗ วัน ค่ารถ ค่ากินต้องออกเอง แล้วเขาออกกฎหมายมาได้ไงนี้ ผมอยากทราบเรื่องนี้” “มีอาชีพแต่ต้องอบรม ในอำเภอสามพรานนี้ค่ากินค่ารถต้องออกเอง ผมก็ไม่เอาดี วันหนึ่งก็เกือบสองร้อย ก็คิดดูรัฐบาลออกมาแล้วยังได้ยังไง”

๓. ผู้สูงอายุที่เป็นผู้ป่วยติดเตียงทำให้ขาดการมีส่วนร่วม โครงการไม่ตรงตามความต้องการ

บุบผา นาคป้อมฉิน^{๑๐๓} กล่าวว่า “แม่ไม่ค่อยได้ไปอะไรกับเขา ไม่เคยได้ไปเลยไปไม่ไหว แต่ก่อนนี้ก็ไปทุกเดือนอยู่นะ มีช่วงนี้แหละไม่สบายก็ไม่ได้ไปเลย ไปแล้วไปยืน เดินกับเขาไม่ได้”

สรุปได้ว่า ผู้สูงอายุบางส่วนขาดการรับรู้ข่าวสารจากภาครัฐ บางโครงการขาดการมีส่วนร่วมในการนำเสนอจากผู้สูงอายุ เพราะสาเหตุมาจากการประกอบอาชีพ ภารกิจส่วนตัว และผู้ป่วยติดเตียงจะเป็นกลุ่มที่ไม่สามารถมาแสดงความคิดเห็นหรือบอกความต้องการของเขาได้เลย

ผลการสนทนากลุ่มย่อย

ข้อมูลทั่วไปของผู้ทรงคุณวุฒิเข้าร่วมการสนทนากลุ่มย่อย(Focused Group Discussion) เมื่อวันที่ ๒๒ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๖๑ เวลา ๑๓.๓๐ น. – ๑๖.๓๐ น. จำนวน ๙ รูป/คน ณ วิทยาลัยสงฆ์พุทธปัญญาศรีทวารวดี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ประเด็นที่ ๓ กลไกและแนวทางการขับเคลื่อนนโยบายประชารัฐ เพื่อส่งเสริมการพึ่งตนเองของผู้สูงอายุให้มีประสิทธิภาพเป็นอย่างไร

๓.๑ ภาครัฐควรจัดทำประชาคมก่อนการทำโครงการต่าง ๆ เพื่อให้ตรงกับความต้องการของผู้สูงอายุอย่างแท้จริง และบางโครงการก็ไม่เหมาะสมกับแต่ละพื้นที่ เช่น พื้นที่เกษตร แต่ดำเนินโครงการเชิงอุตสาหกรรม หรือพื้นที่อุตสาหกรรมแต่เน้นหรือส่งเสริมการเกษตร เป็นต้น

^{๑๐๒} สัมภาษณ์ วิชาญ กรทอง, ผู้สูงอายุ ตำบลบางกระพี้, เมื่อวันที่ ๑๑ เดือน มกราคม ๒๕๖๑.

^{๑๐๓} สัมภาษณ์ บุบผา นาคป้อมฉิน, ผู้สูงอายุ ตำบลบางกระพี้, เมื่อวันที่ ๑๑ เดือน มกราคม ๒๕๖๑.

ผู้ทรงคุณวุฒิมีความคิดเห็นสอดคล้องกับแนวคิดนี้ว่า ควรที่จะต้องมีการทำประชาคมก่อนจัดทำโครงการต่าง ๆ มาลงในพื้นที่ เพื่อให้ตรงกับความต้องการของผู้สูงอายุอย่างแท้จริงและสอดคล้องกับบริบทของแต่ละพื้นที่ด้วยว่ามีลักษณะของพื้นที่อย่างไร ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพอะไร เป็นต้น

๓.๒ การให้งบประมาณของแต่ละหมู่บ้านสมควรแบ่งตามจำนวนประชากรที่แท้จริง ไม่ควรแบ่งเป็นงบของแต่ละหมู่บ้าน

ผู้ทรงคุณวุฒิมีความคิดเห็นว่าการจัดสรรงบประมาณลงตามพื้นที่แต่ละตำบลควรแบ่งตามจำนวนประชากรของแต่ละหมู่บ้าน ไม่ควรแบ่งงบประมาณให้แต่ละหมู่บ้านจำนวนเท่ากัน เพราะประชาชนและผู้สูงอายุของแต่ละหมู่บ้านไม่เท่ากัน ควรจัดสรรงบประมาณโดยแบ่งงบประมาณตามขนาดของหมู่บ้าน คือ ขนาดใหญ่ ขนาดกลาง และขนาดเล็ก และควรจัดสรรงบประมาณให้เหมาะสมกับแต่ละภารกิจ รวมถึงด้านกำลังคนก็ควรต้องมีความเหมาะสมด้วย

๓.๓ งบประมาณควรส่งมาให้ฝ่ายปกครอง (ผู้ใหญ่บ้าน-กำนัน) จะเหมาะสมมากกว่าที่จะให้ฝ่ายองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น

ผู้ทรงคุณวุฒิมีความคิดเห็นว่าการจัดสรรงบประมาณบางเรื่อง หรือบางนโยบายควรให้งบประมาณแก่องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นดำเนินการจะเหมาะสมกว่าให้แก่ฝ่ายปกครอง (กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน) เพราะองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นมีบุคลากรและจะอยู่ใกล้ชิดกับคนในชุมชน รวมทั้งงบประมาณที่นำมาดำเนินงานตามโครงการบางครั้งก็ไม่เหมาะสมกับโครงการนั้น

๓.๔ สรรหาเพิ่มจำนวนจิตอาสาช่วยงานโครงการผู้สูงอายุและ ส่งเสริมอาชีพแก่ผู้สูงอายุ

ผู้ทรงคุณวุฒิมีความคิดเห็นว่าการสรรหาเพิ่มกลุ่มจิตอาสาต้องดูอัตราส่วนความต้องการและความเหมาะสมของผู้สูงอายุในชุมชนด้วย ซึ่งในชุมชนมีกลุ่มต่างๆที่ช่วยเหลือผู้สูงอายุในชุมชนอยู่บ้างแล้ว เช่น ชมรมผู้สูงอายุ กลุ่มอาสาสมัครประจำหมู่บ้าน (อสม.) กลุ่มอาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน (อพพร.) กลุ่มเยาวชนกลุ่มสภาเด็กและเยาวชน กลุ่มแม่บ้าน กลุ่มบทบาทสตรี เป็นต้น จึงอาจจะพอเพียงพอแล้ว เพียงแต่ว่าบางส่วน บางครั้งกลุ่มเหล่านี้ไม่ได้เข้ามาร่วมดำเนินงานด้วยและผู้ทรงคุณวุฒิมีความคิดเห็นว่าการที่จะประชาสัมพันธ์เชิญชวน และมีการสร้างแรงจูงใจให้สำหรับผู้ที่มีจิตอาสาด้วยการมอบโล่ หรือเกียรติบัตรกับจิตอาสาเพื่อเป็นขวัญกำลังใจที่ปฏิบัติงานช่วยเหลือผู้สูงอายุ

สรุปการสนทนากลุ่มย่อยประเด็นที่ ๓ ก่อนทำโครงการควรที่จะต้องมีการทำประชาคมหมู่บ้านกับชุมชน ผู้สูงอายุ และประชาชนก่อนจัดทำโครงการ ควรจัดสรรงบประมาณตามจำนวนประชากรของแต่ละหมู่บ้านไม่ควรแบ่งงบประมาณให้เท่ากันทุกหมู่บ้านในตำบลนั้น ในบางโครงการควรให้องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นดำเนินการ และบางโครงการควรให้ฝ่ายปกครอง (กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน) ดำเนินการส่วนจิตอาสาที่มีมากอยู่แล้วแต่อาจจะไม่ได้ออกมาปฏิบัติหน้าที่

ข้อเสนอแนะจากการสัมภาษณ์ผู้บริหาร

๑. ผู้สูงอายุควรรวมตัวในแบบชมรม เพื่อพัฒนาไปสู่ระดับโครงการ และสามารถจัดทำงบประมาณเพื่อนำเสนอต่อหน่วยราชการ ฝ่ายบริหารหลายท่านได้กล่าวถึงการรวมตัวในรูปแบบของชมรมเป็นชมรมผู้สูงอายุที่มาร่วมกันเพื่อทำกิจกรรม มาพูดคุย แลกเปลี่ยนความคิดเห็น โดยมีการนำเสนอโครงการชมรมไปสู่การตั้งเป็นโรงเรียนของผู้สูงอายุ เพื่อเป็นการเตรียมตัวก่อนจะเข้าสู่การเป็นผู้สูงอายุ ซึ่งเป็นโครงการเพื่อส่งเสริมสุขภาพทั้งทางร่างกายและจิตใจ โดยฝ่ายบริหารได้กล่าวถึงดังนี้

พลตินันท์ เหลืองไพบูลย์^{๑๐๔} กล่าวว่า “เขามีอยู่แล้ว ในกระทรวงเขามีศูนย์พัฒนาและส่งเสริมพัฒนาชีวิตผู้สูงอายุที่อยู่ในตำบลต่าง ๆ เรามีเงินอุดหนุนไปให้เขา บอกชุมชนนี้มีคนพอที่จะตั้งศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ คือชมรมมันมีอยู่แล้วนะ แต่นี้เป็นศูนย์บริการเอาให้มันพิชิตขึ้นไปอีกหน่อย ชมรมนี้มัน ยังรวมตัวกันแบบ มันไม่ใช่มูลนิธิหรือ สมาคม ไม่ได้เป็นกฎหมาย ไม่ได้เป็นอะไร มีการรวมตัวกันหลวม ๆ ที่ไม่ได้มี อาจจะมีข้อบังคับ แต่ว่าศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตนี้มันเป็นศูนย์ที่เป็นแหล่งกลางเราใน กระทรวง พมจ. นี้ เราแบบ มีหน้าที่ไปส่งเสริม ศูนย์นี้ ตำบลนี้ พร้อมไหมที่จะตั้งศูนย์ เขามีเงินให้ล้านหนึ่ง นะ ทำอะไรบ้าง ใช้ปรับปรุงอาคารสถานที่ ให้มีกิจกรรมในศูนย์โดยเฉพาะกลุ่มผู้สูงอายุ” “แล้วอีกโครงการที่ผมอยากโชว์คือ โรงเรียนผู้สูงอายุ โรงเรียนผู้สูงอายุก็จะมีลักษณะคล้าย ศูนย์นี้แหละ แต่อันนี้มันจะเป็นชั่วคราวแค่ ๓ เดือน เหมือนมาเข้าโรงเรียนนะก็ทำให้ความรู้กับเขา สอนเขาเตรียมความพร้อมเกี่ยวกับผู้สูงอายุ การออกกำลังกาย การออม การอะไร เตรียมตัวพวกนี้ก็จะ ๕๕ ขึ้นไป อาจจะเป็นแบบเข้าโรงเรียนเพื่อเตรียมแล้วมีกิจกรรมเพื่อส่งเสริมสุขภาพกาย จิต สังคม อารมณ์”

สุรชัย อนุตธโต^{๑๐๕} กล่าวว่า “เออมีโรงเรียนผู้สูงอายุที่ดีไ้ตรงนี้ผมเห็นด้วย ไอ้ที่จะเอานโยบายออกมาให้ผู้สูงอายุได้ตรงนี้ผมเห็นด้วย เพราะเราไม่ได้คาดหวังในเรื่องอันนั้นนะ แต่เราคาดหวังในเรื่อง จิตใจ สภาพสภาวะจิตใจ การปรับจิตใจเขาได้มีการ”

ราชน มีป้อม^{๑๐๖} กล่าวว่า “คุณเอามาให้ผู้สูงอายุหมดเลยถ้าคุณไปให้ตรงนั้นนะมันเหมือนเป็นการไปให้ไปฟรี ๆ โดยที่แทนที่จะมาส่งเสริมอาชีพ ให้เขามีรายได้ประกอบอาชีพชะดีกว่า หรือว่าเอาเงินมาให้ชมรมผู้สูงอายุก่อนหนึ่งเลยแบบ ที่รัฐบาลอุดหนุนให้กับกองทุนหมู่บ้านนั้นดีกว่า เงินที่สนับสนุนกองทุนนี้เขามีกรรมการชมรมของผู้สูงอายุแต่ละท้องถิ่นแต่ละท้องที่ เขามีชมรมของเขา คือมอบให้ชมรมเขา ชมรมเขาก็มีคณะกรรมการที่จะ ถามว่าเงินที่ได้มาจะทำอะไรให้ อย่างนี้ดีกว่าครับ บัตรคนมีรายได้หน่อย” “ผมมองนะที่จะให้กับผู้สูงอายุนี้ และที่ ๑ ผู้สูงอายุต้องมีการสนับสนุน ในด้านอาชีพ อาชีพของผู้สูงอายุคืออะไร ตอนนี้หลาย ๆ ท้องถิ่นก็ออกมาเยะเยะในหลายๆอย่าง ใน

^{๑๐๔} สัมภาษณ์ พลตินันท์ เหลืองไพบูลย์, พัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ จังหวัดนครปฐม, เมื่อวันที่ ๒๒ เดือน มกราคม ๒๕๖๑.

^{๑๐๕} สัมภาษณ์ นายสุรชัย อนุตธโต, สมาชิกสภาจังหวัดนครปฐม, เมื่อวันที่ ๑๙ เดือน มกราคม ๒๕๖๑.

^{๑๐๖} สัมภาษณ์ ราชน มีป้อม, นายกเทศมนตรีตำบลบางกระพิก, เมื่อวันที่ ๒๒ เดือน มกราคม ๒๕๖๑.

การส่งเสริมอาชีพให้กับผู้สูงอายุ ร่วมกลุ่มกันจะทำอะไรก็ได้กิจกรรม เพราะความรู้ของผู้สูงอายุนั้นมี เยอะแยะมีทั้ง มีหลายบทบาท มีทั้งครูที่จบมา มีทั้ง วิศววะ มีทั้งคนที่ทำงานประสบความสำเร็จ มี ผู้จัดการบริหารต่าง ๆ มีทั้งแขกต่างชาติ ทุกคนต้องมาแชร์กันในเรื่องความรู้ ที่มีประสบการณ์ จะแชร์ อะไรที่มีประสบการณ์จะทำอะไรก็ตั้งกลุ่มกันขึ้นมา ตรงนี้มันก็ส่งเสริมอาชีพได้จริง ๆ แล้วไม่ใช่กลุ่ม สตรีหรือกลุ่มเกษตรกรหรือที่ ต้องช่วยเหลือ ผู้สูงอายุก็สามารถสนับสนุนได้ ถ้าคุณมีศูนย์หรือโรงเรียน ผู้สูงอายุ ตอนนี้นั้นมีอยู่แล้วท้องถิ่นหลาย ๆ ท้องที่ที่เขาแข่งขันกัน ในเรื่องของผู้สูงอายุ เขาก็มาเอา คนที่ว่างงานที่อยู่บ้านนี้ มาร่วมกันมาทำเป็นโรงเรียนผู้สูงอายุ” “เมื่อมีงบประมาณ มีนโยบายของ รัฐบาลนี้ เกี่ยวกับผู้สูงอายุ จริง ๆ แล้วอยากได้มากเลยอาคารผู้สูงอายุนี้ อยากให้รัฐบาลอุดหนุนทุก หมู่บ้านเลย ชมรมที่ก่อตั้งขึ้นโรงเรียนผู้สูงอายุและมีอาคารผู้สูงอายุ แล้วมันก็จะมียุทธศาสตร์เสร็จ หมดเลย มีในเรื่องของหอประชุมมีในเรื่องของที่ทำงานมีห้องอาบน้ำมีที่พักผ่อนผ่อนคลาย นะ มีห้อง คาราโอเกะไว้ร้องเพลงเดี๋ยวนี้เริ่มทำไปดูแล้วยะแต่ยังขาดปัจจัย คือเงินสนับสนุน แต่บางที่มันซื้อ อย่างอื่นไม่ได้ เช่น เครื่องออกกำลังกาย”

๒. งบประมาณให้ส่งมายังฝ่ายเทศบาล ฝ่ายบริหารได้กล่าวถึงงบประมาณในบาง โครงการไม่ได้ส่งมาที่ท้องถิ่นโดยตรงทำให้การปฏิบัติงานของฝ่ายท้องถิ่นและเทศบาลไม่มีงบประมาณ พอในการเข้าไปช่วยเหลือประชาชนในท้องถิ่นที่ตนเองรับผิดชอบ ดังนั้นจึงได้นำเสนอไปยังภาครัฐ เพื่อให้ส่งงบประมาณโดยตรงที่หน่วยงานท้องถิ่น หรือหน่วยเทศบาลที่เข้าไปดูแลประชาชนในท้องถิ่น ของตนเอง

พฤตินันท์ เหลืองไพบูลย์^{๑๐๗} กล่าวว่า “คนที่เกษียณ ได้บำเหน็จ บำนาญ ก็ไม่มีสิทธิ์ที่จะ ได้อยู่แล้ว คนที่เป็นชาวบ้านจริง ๆ ผู้สูงอายุจริง ๆ หรือว่าผู้พิการ คนไข้ติดเตียง จริง ๆ แล้วเมื่อไป เจอสภาพแวดล้อมมันควรจะเข้าไปเยียวยาหรือให้ความช่วยเหลือท้องถิ่นเองก็เข้าไปดำเนินการอย่างนี้ โดยตลอด อยากจะให้ข้างบนรัฐบาลให้การสนับสนุน อย่างจริงจัง หรือให้มาหรือให้งบประมาณให้ เทศบาลมา บางทีงบประมาณที่เข้ามานี้ เทศบาลเป็นตัวผ่านเฉย ๆ ก็ส่งผลกระทบต่อพี่น้องประชาชน อยากให้รัฐบาลลงมาดูแลเองเลยว่ากระทรวงพัฒนาสังคมฯ เข้ามาศึกษาเขาจะทำ”

ราชัน มีป้อม^{๑๐๘} กล่าวว่า “อยากจะให้ข้างบนรัฐบาลให้การสนับสนุน อย่างจริงจัง หรือ ให้มาหรือให้งบประมาณให้เทศบาลมา บางทีงบประมาณที่เข้ามานี้ เทศบาลเป็นตัวผ่านเฉย ๆ ก็ส่งผล กระทบต่อพี่น้องประชาชน อยากให้รัฐบาลลงมาดูแลเองเลยว่ากระทรวงพัฒนาสังคมฯ เข้ามาศึกษาเขา จะทำ”

สุรัชย์ อนุตธโต^{๑๐๙} กล่าวว่า “งบประมาณมันต้องสายตรงมาเลย ครัวคือไม่ต้องไปผ่าน ตรงนั้น ผิดชอบชัดก็ให้ทางนี้รับผิดชอบไปเลย ให้กำนันผู้ใหญ่บ้านรับผิดชอบไปเลย ถึงแม้คุณจะ

^{๑๐๗} สัมภาษณ์ พฤตินันท์ เหลืองไพบูลย์, พัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ จังหวัดนครปฐม, เมื่อวันที่ ๒๒ เดือน มกราคม ๒๕๖๑.

^{๑๐๘} สัมภาษณ์ ราชัน มีป้อม, นายกเทศมนตรีตำบลบางกระพิก, เมื่อวันที่ ๒๒ เดือน มกราคม ๒๕๖๑.

^{๑๐๙} สัมภาษณ์ นายสุรัชย์ อนุตธโต, สมาชิกสภาจังหวัดนครปฐม, เมื่อวันที่ ๑๙ เดือน มกราคม ๒๕๖๑.

บอกว่า กำนันผู้ใหญ่บ้านไม่ได้มีอำนาจในการบริหาร แต่นโยบายตัวนี้มันเป็นนโยบายมาทางมหาดไทย คือมันไปแย้งกันไงครับ นโยบายกระทรวงมหาดไทยแต่ทำไมไปให้ส่งเสริมท้องถิ่นทำ มันแย้งกันนะครับ มันไปแย้งกันในระบบ”

๓. การจัดทำบัตรสวัสดิการแห่งรัฐเป็นรูปแบบคุปอง ฝ่ายบริหารได้นำเสนอการจัดทำคุปองในกรณีของบัตรประชารัฐ บัตรสวัสดิการของผู้มีรายได้น้อยซึ่งได้มีการนำเสนอ ดังนี้

สุรชัย อนุตธโต^{๑๑๐} กล่าวว่า “บัตรประชารัฐนี้ครับ ในตำบลเรามี ร้านค้าที่ร้านที่จะรับประชารัฐ ที่ใช้บัตรประชารัฐซื้อได้ คนแก่ที่ได้รับบัตรประชารัฐนี้ ผมถามว่าจะไปซื้ออย่างไรครับ อันนี้คือเราอยู่ไร่ซึ่งอยู่ท่าพูด อยู่บางกระทึกการคมนาคม สะดวก แต่ถ้ามันเป็นบ้านนอกในหมู่บ้านนั้นไม่มีเลย ไร่บัตรนั้นก็รื้อยบาท แต่ต้องเสียค่ารถออกมาซื้อ เพื่อจะใช้บัตรนั้นได้ แล้วคนแก่คนเฒ่าจะไปไม่ได้ ใช้ไหมครับแล้วจะออกไปใช้บัตรนั้นอย่างไร จะออกไปซื้ออย่างไร ใช้แทนกันก็ใช้ไม่ได้ ผมมองการแก้ไขของผมนะหรือครับมันแก้ไข ได้ง่ายเลย แต่ ว่ามันอาจจะจะเป็นความคิดด้อย ๆ ของผมนะ เงินนี้ให้คนแก่ซื้อได้กับร้านค้าแม่กระทั่งร้านค้าตัวเอง แต่เป็นคุปอง โดยผู้ที่รับผิดชอบนี้ อาจจะเป็น อบต. หรือเทศบาลหรือหน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่งภายในนั้นละครับ ตั้งขึ้นมา สมมติว่าได้ ๒๐๐ บาทใช้ไหมครับ สมมติว่าผมอยู่ในหมู่บ้านนี้ ผมไปแลก คุปองจากท่าน อบต.มาเลยแต่เป็นแยกย่อย ใบละ ๑๐ บาท แล้วก็เอาไปซื้อของร้านนี้เนี่ย นึกออกไหมครับ ร้านที่ร้านในหมู่บ้านนี้แหละครับ แต่ให้ร้านเก็บบิลล์ไว้ ถึงเวลาร้านนี้ เอาไปเบิกที่ อบต. คือมันได้ใช้ในบ้านไง มันได้ใช้ทุกร้านไง ท่านนึกออกไหมครับคือทุกร้านมีสิทธิ์ที่จะขายของให้กับประชาชนหมดเลย ผมเอาไปซื้ออันนี้ แต่มันต้องเจาะจงประเภทสินค้าละครับ ว่าเป็นสินค้าใด ไม่ใช่ประเภทสินค้าที่หลากหลายได้ ไข่เหล่าได้ บุหรี่ได้ ไม่เอา นะ แต่อาจจะเป็นข้าว น้ำปลา ของใช้แป็บสบูยาสีฟัน อะไรผมไม่รู้ละ แต่คราว ๆ ตรงนี้ แต่ใช้บัตรตรงนี้ซื้อได้ บัตรนี้ออกคุปองโดยนั้น สมมติว่าผมมีบัตรมา ๓๐๐ ผมก็ไปเอาจาก อบต. มาเลย แต่คุณต้องใช้ให้หมดภายในเดือนนี้นะ ไม่หมดก็เรื่องของคุณ สละสิทธิ์ไป แต่บัตรพวกนี้จะกลับไป อบต. เอง เงินมันจะกลับไป อบต. เพราะว่า อบต. จะต้องมีหน่วยงานคนใดคนหนึ่งแหละ รับผิดชอบ แต่เพื่อให้มันกระจาย ให้เงินมันกระจายจริง ๆ ตามนโยบายของรัฐ”

๔. การสร้างเมืองสำหรับผู้สูงอายุ ให้อยู่ร่วมกันโดยฝ่ายบริหารได้นำเสนอให้รัฐบาลสร้างเมืองผู้สูงอายุ ซึ่งเริ่มมีโครงการนี้ใน ๓ จังหวัด โดยได้กล่าวไว้ดังนี้

สุวิน วุฒิสงคะ^{๑๑๑} กล่าวว่า “การตั้งชมรมต่าง ๆ หรือการที่จะให้หรือที่เราสังเกตเห็นจริงที่เกิดขึ้นใหม่ ๆ คือเมืองผู้สูงอายุอะไรอย่างเนี่ย เริ่มมีอย่างนครปฐมก็เริ่มมีเมืองผู้สูงอายุหรือว่าการให้ผู้สูงอายุมีกิจกรรมร่วมกับร่วมกับวัยทั่วไปที่ผมเห็นอย่างเช่นเมืองผู้สูงอายุที่ทางรัฐบาลประกาศจะให้ผู้สูงอายุมีกิจกรรมอยู่ในนี้ แต่เขาจะไม่ใช้คำว่าผู้สูงอายุนะเขาใช้ว่าอะไรสักอย่างจำไม่ได้” เมืองผู้สูงอายุ “รู้สึกว่าจะมี ๓ จังหวัดนำร่องมีจังหวัดนครปฐมที่หนึ่ง น่าจะเป็นนครชัยศรี น่าจะเป็น

^{๑๑๐} สัมภาษณ์ นายสุรชัย อนุตธโต, สมาชิกสภาจังหวัดนครปฐม, เมื่อวันที่ ๑๙ เดือน มกราคม ๒๕๖๑.

^{๑๑๑} สัมภาษณ์ สุวิน วุฒิสงคะ, กำนันตำบลบางกระทึก อำเภอสสามพราน, เมื่อวันที่ ๑๒ เดือน มกราคม ๒๕๖๑.

สมุทรปราการอีกทีหนึ่ง” และยังคงกล่าว “ถ้าทุกอย่างอยู่ในระบบฐานข้อมูลหมดอันนี้เราก็จะรู้ใช้ใหม่ ครั้นเราจะกลับกรองมาได้”

๕. เทคโนโลยีกับผู้สูงอายุ นั้นจะเป็นกลุ่มผู้สูงอายุที่มีความรู้และสามารถใช้เทคโนโลยีได้ในการหาข้อมูลข่าวสาร หรือการติดต่อ พูดคุยโดยใช้เทคโนโลยี หรือการส่งรูปภาพให้แก่กัน หรือการส่งรูปของคนในครอบครัวเป็นการสื่อสารที่นำมาซึ่งความสุขแก่ผู้สูงอายุได้ ดังนี้

สุวิน วุฒิสังคะ^{๑๑๒} กล่าวว่า “เขาสนใจนะ เทคโนโลยีมันตอบสนองของเขาเนาะ ซึ่งเขาพยายามจะเรียนรู้ แต่มันช้า เขาพยายามเรียนรู้ผมสังเกตเห็นเลย ทำยังไงให้เขาเนาะ อย่างผมยกตัวอย่างนะ line ผู้สูงอายุนี้ กลุ่มที่เรียนด้วยกันมาโอ้โฮ เจ็ดสิบแปดสิบละปีหน้าคนนี้จะได้ไปงานรวมรุ่นหรือเปล่าอะไรประมาณนี้ จะเห็นว่าเขาได้ใช้เทคโนโลยี แล้วสังเกตคุณะผู้สูงอายุจะไม่อ่านนะจะดูรูป เขาจะสังเกตรูป ถ้ามีรูปอะไรที่เขาคุ้นเคยเขาจะสนใจมาก ค่อนข้างเป็นรูปสมัยก่อนนะ ผมสังเกตนั้นเขาจะอ่าน อย่างรูปนักเรียนสมัยก่อนคนจะเข้ามาอ่านเพียง” “เช่นไหว้พระแก้ววัดพ่อแม่ไม่ยอมไปเลยนะอันคนที่อยากไปคือพวกเรา ไปไหว้พระแก้ววัดนะเหนื่อยไปอันนี้ดีกว่า บางคนสนใจเขาอยากไปเดินตามสวนมากกว่า ไปไหว้พระวัดเดียวพอ แก้ววัดผู้สูงอายุไม่ค่อยอยากไปหรอก ที่อยากไปคือที่อยู่ในกระแสของไลน์นะ ลองสังเกตดูอย่างตอนนี้อุ่นไอรัก เนี่ยอยากไป ลูกบ้านถามผมประจำว่าเมื่อไรจะจัดไป กำนันจะจัดไปเมื่อไร ก็บอกว่าไปได้เลย”

๖. เศรษฐกิจพอเพียงกับผู้สูงอายุ โดยฝ่ายบริหารได้กล่าวถึงเศรษฐกิจพอเพียงสามารถนำมาประยุกต์เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อผู้สูงอายุได้ โดยกล่าวไว้ดังนี้

สุวิน วุฒิสังคะ^{๑๑๓} กล่าวว่า “เศรษฐกิจพอเพียงเป็นการตอบโจทยการอยู่ร่วมกันของผู้สูงอายุเพราะมีกิจกรรมรวมกัน มันเป็นแก่น แต่เวลาเอาไปใช้คือถ้าเราเอามาทำให้ถูกต้องมันเกิดประโยชน์ทั้งนั้น อย่างเช่นคนรวยก็ใช้เศรษฐกิจพอเพียงได้นะ จะทำให้สิ่งที่เขาทำแล้วไม่ต้องไปกู้ในสิ่งที่เขาทำ แต่จะประสบความสำเร็จไหมต้องมาดูในสิ่งที่เขาทำต่อหรือผลสัมฤทธิ์ของมัน วิธีการขั้นตอนต่าง ๆ ของมัน

๗. นโยบายรัฐที่ดีต้องต่อยอดได้ โดยฝ่ายบริหารได้แสดงความคิดเห็นว่า ทุกนโยบายของรัฐบาล ควรสามารถพัฒนาต่อไปให้ได้ เช่น ผู้สูงอายุทำเกษตรได้แล้วควรสามารถต่อยอดพัฒนาให้เป็นผลิตภัณฑ์อื่น ๆ ได้มีการทำโฆษณา ประชาสัมพันธ์ถึงผลิตภัณฑ์ที่ผู้สูงอายุได้ผลิตขึ้นมา

สุวิน วุฒิสังคะ^{๑๑๔} กล่าวว่า “นโยบายประชารัฐมีดีตรงที่มันต่อยอดได้หลายอย่าง อย่างผู้สูงอายุไปทำสวน ไปทำอะไรแล้วไปอุดหนุนผู้สูงอายุก็มีช่องทางที่อุดหนุนผู้สูงอายุเลยอย่างออกทีวีซี

^{๑๑๒} สัมภาษณ์ สุวิน วุฒิสังคะ, กำนันตำบลบางกระทิก อำเภอสามพราน, เมื่อวันที่ ๑๒ เดือน มกราคม ๒๕๖๑.

^{๑๑๓} สัมภาษณ์ สุวิน วุฒิสังคะ, กำนันตำบลบางกระทิก อำเภอสามพราน, เมื่อวันที่ ๑๒ เดือน มกราคม ๒๕๖๑.

^{๑๑๔} สัมภาษณ์ สุวิน วุฒิสังคะ, กำนันตำบลบางกระทิก อำเภอสามพราน, เมื่อวันที่ ๑๒ เดือน มกราคม ๒๕๖๑.

อบบี้ ช่วยอุดหนุนของผู้สูงอายุหน่อยอะไรประมาณนี้ ไปทำเกษตรอินทรีย์ ทุกวันนี้เกษตรอินทรีย์ไปขายที่ไหนยังไม่รู้เลย” และยังได้กล่าวว่า “ควรมีประชาสัมพันธ์ มีการตลาดส่งเสริมทางด้านนี้คือผลิตภัณฑ์ผู้สูงอายุนั้นมันจะต้องมีการสร้างสรรค์ให้เขาทำโดยรับฟังจากข้อมูลของเขาทั้งหมดเลย จะทำอะไรแล้วก็ไปผลิตตามที่เขาต้องการมาแล้วก็ขายให้กับผู้สูงอายุนี้แหละ มีการโฆษณา มีการประชาสัมพันธ์ บรรจุให้ดี คือเราตั้งขึ้นมาแต่ขาดวงจรแบบนี้ มันไม่เป็นวงจร คือส่วนใหญ่ให้ผู้สูงอายุคิดแต่ถ้าทำเองได้ก็จะดี เพราะส่วนใหญ่ผมดูแลแล้วว่าแรงงานจริง ๆ ต้องเป็นกลุ่มสตรี ผู้หญิงจะมีความต่อเนื่องและมีพลังมากกว่า มีความต่อเนื่องมากกว่าเป็นคุณสมบัติที่ค้นพบได้ใน DNA ของผู้หญิง มีความต่อเนื่องจุกจิกนิดหนึ่ง การส่งเสริมการขายทุกรูปแบบ”

๘. สร้างงานให้ผู้สูงอายุ และการส่งเสริมอาชีพให้ผู้สูงอายุ รวมถึงทำโครงการประชาสัมพันธ์ให้กับผลิตภัณฑ์ที่ผู้สูงอายุผลิตได้โดยได้ยกตัวอย่างที่ประเทศสิงคโปร์ ดังนี้

สุวิน วุฒิสังคะ^{๑๑๕} กล่าวว่า “เหมือนสิงคโปร์ที่ผู้สูงอายุ งานที่เป็นห้องน้ำของสนามบินบริษัทที่ประมูลได้ต้องจ้างผู้สูงอายุปริมาณเกิน ๕๐% ของพนักงานที่ทำความสะอาดห้องน้ำ อย่างนี้ใช้ผู้สูงอายุเต็มที่แล้ว ต้องมีนโยบายที่ชัดเจนของผู้สูงอายุนะ”

๙. ผู้มีจิตอาสาเสริมในกรณีขาดบุคลากร ในกรณีที่ขาดแคลนบุคลากรในการปฏิบัติหน้าที่ ซึ่งการมีจิตอาสาจะช่วยจะสามารถแก้ปัญหาได้ในระดับหนึ่ง ซึ่งฝ่ายบริหารได้นำเสนอไว้ดังนี้

ราชน มีป้อม^{๑๑๖} กล่าวว่า “เรามีจิตอาสา อสม. คอยมาตรวจถ้าวันไหนเรามีผู้สูงอายุมาประชุมกันเราก็จะมีการคัดกรองตรวจหาโรค ก็จะได้บุคลากรโรงพยาบาลส่งเสริมตำบล ช่วยกันดูแลและอสม.ที่เขามีการดำเนินการ คือทีม ทีจี นี่มันเป็นทีมที่เข้าตั้งเฉพาะกิจเข้ามาของอำเภอสามพรานก็เป็นเหมือนจิตอาสา คือมีประชากรในตำบลนี้เป็นจิตอาสา มีประชากรในตำบลที่รู้ ไปเรียนรู้มาเพื่อดูแลสุขภาพ ออกตามบ้านไปพบปะพูดคุย:มันถึง ๆ มันไปเป็นอีกกลุ่มหนึ่งขึ้นมา แต่เขาก็เคยทำงานอสม.แต่ว่าเขาเป็นเขาไปอบรม พิเศษมา ดูแลผู้สูงอายุ” “อสม. ที่จะไปช่วยเหลือจิตอาสาไปดูแลประชาชน กระทรวงการพัฒนาสังคมฯ นี้ออกมาเลยว่า อสม. มีรายได้คุณออกมาดูแลผู้สูงอายุ นี้ คุณสามารถมีรายได้ตรงนี้ พวกนี้เป็นจิตอาสาอยู่แล้ว สัมมาอาชีพเขาแล้ว เขาต้องสร้างอาชีพเพื่อครอบครัวเขา เข้ามาดูแลผู้สูงอายุ เขาไม่มีรายได้ เขาจะเอารายได้จากไหนมาเลี้ยงครอบครัวเขา ตรงนี้อยากให้มันมีทีมงานตรงนี้ออกมาเลย คุณมาดูกองสวัสดิการสังคมนี้ คุณแยกออกมาเลยว่า เอ้ย ตรงนี้พนักงานราชการ คุณจะตั้งเป็นข้าราชการหรืออะไรก็แล้วแต่ คุณต้องมาเลย เอ้ย คุณมาดูแลเรื่องผู้สูงอายุ โดยตรงเลย แต่จริง ๆ จังหวัดมันมีไหม มันก็มีการตั้งกันอยู่แล้ว มีอยู่แล้วเขามีนโยบายเขาก็โยนมาให้ท้องถิ่น เอานโยบายตรงนี้ไปดูแลผู้สูงอายุชุมชนผู้สูงอายุบริหารจัดการให้งบมาตัวหนึ่งแล้วตั้งบเบิกจ่าย”

^{๑๑๕} สัมภาษณ์ สุวิน วุฒิสังคะ, กำนันตำบลบางกระทีก อำเภอสามพราน, เมื่อวันที่ ๑๒ เดือน มกราคม ๒๕๖๑.

^{๑๑๖} สัมภาษณ์ ราชน มีป้อม, นายกเทศมนตรีตำบลบางกระทีก, เมื่อวันที่ ๒๒ เดือน มกราคม ๒๕๖๑.

๑๐. การปรับเปลี่ยนยังชีพ ฝ่ายบริหารได้นำเสนอถึงโครงการประชารับด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุไว้ดังนี้

ราชัน มีป้อม^{๑๑๗} กล่าวว่า “ถือว่าเป็นโครงการที่ดี ถ้ามั่นใจจริง ๆ มันน้อยไปไหม มันก็ไป นะ สำหรับคนยากคนจน ที่อยู่ต่างจังหวัดนี้ ๖๐๐, ๗๐๐, ๘๐๐ ตามอายุ จริง ๆ ผมว่า ๑,๐๐๐ หนึ่งกำลังสวยเลย ถ้ารัฐบาลจะสนับสนุน ถ้ามั่นใจให้ พันหนึ่งกับผู้สูงอายุนี้ดิฉัน ดึกกว่าไปให้ผู้มีรายได้น้อยนี้ มัน ไม่น่าได้ เอาตรงนี้มาให้ผู้สูงอายุเสียดีกว่า คุณมาให้ตรงนี้เลยนี้” “ถ้ามั่นใจผู้สูงอายุเองคือ รัฐบาลสนับสนุนเบี้ยยังชีพนี้ มีความเข้าใจได้รัฐบาลดูแลใจ เดียวก็ ๖๐ ก็ได้แล้ว ผู้สูงอายุคิดอยู่อย่าง เดียวว่า ฉันต้องได้ เมื่อรัฐบาลประกาศเป็นนโยบายก็ดิฉัน นโยบายนี้ดีที่ผมแนะนำเรียกว่า มันน่าจะดีสัก ๑,๐๐๐ หนึ่ง ไม่ต้องมาแบ่ง ๖๐๐, ๗๐๐, ๘๐๐”

สุรัชย์ อนุตธโต^{๑๑๘} กล่าวว่า “คนที่ไม่มีนะ เพราะเลี้ยงดู แต่ผมว่าอย่างพยายามแจกจ่าย แจกให้มันเป็นจุด โปะเดียวไปเลย สมมุติว่าได้ตรงนี้ ๓๐๐ ก็ไปได้ตรงไหนอีกส่วนหนึ่ง ไปได้ตรงนี้อีก ส่วนหนึ่ง ผมไม่ค่อยเห็นด้วยนะ อยากจะให้ก็คือให้ไปเลย ถ้าเป็นผมนะครับสมมุติว่าให้แบบนี้แล้วนี้ ผมว่าให้เป็นภาพรวมใหญ่ ๆ เลยมันก็น่าจะดีนะครับ อย่างเช่น เบี้ยผู้สูงอายุเนี่ยะ มันน่าจะดีมากกว่า นี้ไปเลย ตัดตรงนี้ไปเลย เบี้ยผู้สูงอายุแทนที่จะได้ ๖๐๐ นะ ผมว่าปรับไปเลย ที่ ๑,๐๐๐ หรืออะไร อย่างนี้หรือ ๑,๒๐๐ ยิ่งงี้ เอาตรงนี้ไปให้ แต่มันอาจจะไม่ได้ให้คน ทุกคนทั่วถึงนะ แต่เงินมันจะ กระจายมากกว่า แล้วเงินมันจะ เป็นก้อน มันจะสามารถไปทำประโยชน์หรือมองเห็นอะไรได้มากกว่า เยอะ

อนันต์ หรั่งบุญลือ^{๑๑๙} กล่าวว่า “โอนเงินทั้งหมดให้ผู้สูงอายุไปเลยไม่ต้องโอนให้พวกหนุ่ม ๆ หรือพวกพวกหนุ่ม ๆ เขามีกำลังที่จะทำ พออายุหกสิบก็โอนเงินให้เขาไปพันเลย แล้วไม่ต้องทำให้ วุ่นวาย พอหกสิบก็ให้ไปเลยโดยอัตโนมัติ คุณจะรวยหรือจนพอหกสิบคุณก็เอาเงินไปเลย”

สรุป ข้อเสนอแนะจากการสัมภาษณ์ผู้บริหาร

ผู้สูงอายุควรรวมตัวกันให้มากขึ้นในแบบชมรมเพื่อเพิ่มศักยภาพของชมรม และให้การดูแลผู้สูงอายุติดเตียงหรือผู้พิการมากขึ้น และควรมีการส่งเสริมพัฒนาไปสู่โรงเรียนผู้สูงอายุด้วย ด้านการจัดสรรงบประมาณของนโยบายประชารัฐควรส่งตรงมายังฝ่ายปกครองเพราะเป็นหน่วยงานที่ ใกล้ชิดประชาชนมากที่สุด รัฐควรจัดทำเป็นคู่มือป้องกันบรรเทาสวัสดิการแจกแก่ผู้มีรายได้น้อยแทน วิธีการปัจจุบัน เพราะผู้สูงอายุสามารถนำไปซื้อของที่ต้องการอย่างแท้จริงตามร้านค้าอื่นได้ โดยไม่ต้องจำกัดเฉพาะร้านธงฟ้าเพื่อเป็นการช่วยเศรษฐกิจชุมชนอย่างแท้จริง แล้วผู้ที่ได้รับคู่มือก็นำไป แลกเป็นเงินสดกับส่วนราชการในพื้นที่ เช่น องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นต้น รัฐควรสร้างเมือง หรือชุมชนสำหรับสำหรับผู้สูงอายุโดยเฉพาะให้อยู่ร่วมกัน

^{๑๑๗} สัมภาษณ์ ราชัน มีป้อม, นายกเทศมนตรีตำบลบางกระทึก, เมื่อวันที่ ๒๒ เดือน มกราคม ๒๕๖๑.

^{๑๑๘} สัมภาษณ์ นายสุรัชย์ อนุตธโต, สมาชิกสภาจังหวัดนครปฐม, เมื่อวันที่ ๑๙ เดือน มกราคม ๒๕๖๑.

^{๑๑๙} สัมภาษณ์ อนันต์ หรั่งบุญลือ, ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ ๘ ตำบลบางกระทึก อำเภอสามพราน, เมื่อวันที่ ๑๙ เดือน มกราคม ๒๕๖๑.

ด้านการจัดทำข้อมูลผู้สูงอายุที่เป็นเกษตรกร เพื่อช่วยกลุ่มผู้สูงอายุที่เป็นเกษตรกรและเป็นกลุ่มคนจนอย่างแท้จริง เพื่อการแก้ปัญหาอย่างตรงจุด รวมถึงการนำเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาใช้กับงานที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุ หรือเพื่อสนับสนุนผู้สูงอายุโดยตรง และส่งเสริมการเรียนรู้เกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงอย่างจริงจัง เพื่อการนำมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตของผู้สูงอายุ การดำเนินนโยบายประชารัฐที่ดีต้องต่อยอดได้ โดยการให้ผู้สูงอายุสามารถพึ่งพาตนเองได้จากการที่ได้รับการช่วยเหลือจากภาครัฐ และการสร้างงานส่งเสริมอาชีพรวมถึงทำโครงการประชาสัมพันธ์การตลาดให้กับผลิตภัณฑ์ผู้สูงอายุผลิตได้ และควรส่งเสริมโครงการจิตอาสา ส่งเสริมบุคลากรมาช่วยดำเนินกิจกรรมกับผู้สูงอายุ ส่งเสริมคุณภาพชีวิตเพราะผู้สูงอายุขาดบุคลากรที่จะมาช่วยชี้แนะทั้งทางด้านร่างกาย และจิตใจการดำเนินชีวิต

ข้อเสนอแนะจากการสัมภาษณ์ผู้สูงอายุ

๑. สร้างอาชีพผู้สูงอายุ โดยอยากให้ภาครัฐส่งเสริมอาชีพให้แก่ผู้สูงอายุ พร้อมหาตลาดจำหน่ายสินค้า

ปรีชา มีประมุล^{๑๒๐} กล่าวว่า “เมื่อก่อนนี้เขายังอยู่กันได้ ให้เป็นอาชีพมาใครมี ให้ปลาให้เห็ดนี้ตุ่มนี้ ก็ใส่เห็ดไป ๑๐ ก้อนมันก็อยู่ได้ ๖-๗ เดือน มีวิทยากรมาช่วยทำวิทยากรชื่อถนนม มาช่วยทำเขามาเขาก็เอาก่อนเห็ดมาแจกเลย ร้อยคน คนละ ๑๐ ก้อนเขาแจกได้ เขาก็สานต่อเขาก็ทำมาเรื่อย ๆ ใจ (เขามาแนะนำว่าทำยังไงด้วยใช้ไหม) ครัวไม่ใช่ว่าจู้ ๆ เขาก็เอามาให้ฟรี ๆ ไม่ใช่ซะ เขาจะสอนวิธีทำก่อนต้องอยู่กับเขาครึ่งวัน แล้วถ้ามีความคิดดี ๆ ก็เอามาทำเอง ต่อยอดได้ นี้คุณประภิติน แก่ก็เก่งแล้วทำไปทำไป ก็ทำก่อนเห็ดเอง เราอยากทำก็สั่งทำ” เราก็มียอยู่แล้วไง ทุกเดือนเรามีการนัดหมายกัน เขามีการอบรมกัน” “คือเทศบาลนี้เขาต้องช่วยอยู่แล้ว ใช้ฝึกอาชีพ อย่างนี้น่าจะดีกว่านะ เป็นอาชีพเป็นวิชาการมาดีกว่า บางคนนี่นะ เขาไม่มีความรู้จริง แต่เขามีความชำนาญ ๘๐ ปี คน ๘๐ ปีนี้เขายังเก่ง เขาจะชำนาญ คนสมัยก่อนนี่มันจะเก่งไปคนละอย่าง ๆ แต่คนสมัยนี้ มึงทำได้ก็ทำได้ รู้ไม่จริง แล้วก็เงิงไปหมด ไม่ต้องอะไร เป็ดพะไลนะเมื่อก่อนดอนหวายมีแค่สองร้าน”

เสนห์ นาคไร่ชิง^{๑๒๑} กล่าวว่า “ทุกคนต้องมีอาชีพ ถ้าไม่มีอาชีพก็อยู่ไม่รอด อาชีพอย่างเดียวไม่รอด ตายลูกเดียว ต้องมีอาชีพเสริมถึงจะอยู่รอด ก็แบบข้าราชการทำเงินอย่างเดียวไม่พอหรอก ถึงได้เป็นหนี้หมดนะข้าราชการ ต้องมีอาชีพเสริมมาถึงจะอยู่ได้” “แต่ก่อนผมหลายอาชีพ ก็ทำเงินใช้ นาก็ทำเก็บถึงปีก็เก็บเป็นแบบนี้ ต้องมีอาชีพเสริม อาชีพอย่างเดียวไม่พอ เลี้ยงตัวไม่รอด ข้าราชการก็เหมือนกัน ชั้นสูง ๆ ภาษีสังคมก็เยอะ เงินเดือนก็ไปหมด อาชีพอย่างเดียวไม่พอใช้ อันนี้ใช้เงินสวนถึงจะอยู่ ต้องมีอาชีพเสริม ตอนนี้มีผมมีเบี้ยยังชีพ และมีของสวนผมก็ไปได้ อันนี้จุดแข็งเมื่อถึงเดือนก็ได้เข้ามา ผมก็ทำอันนี้ ค่าน้ำค่าไฟก็ได้จากขายของ ของกินของอะไร ชั้นต่ำต้อง ๒ อาชีพ ไม่ทำนาก็ต้องมีสวน มีปลา เพราะทางนั้นได้ ทางนี้ไม่ได้ สวนก็ต้องปลูกหลายอย่าง ของกินได้ เหลือจากกินก็ขายก็เท่านั้น “ป่าไสว นรารัตน์ “ป่าไปชมรมเดือนละครึ่งเท่านั้นเอง ไม่ได้มากมายอะไร ก็ดีไป

^{๑๒๐} สัมภาษณ์ ปรีชา มีประมุล, ผู้สูงอายุ ตำบลบางกระทีก, เมื่อวันที่ ๒๔ เดือน มกราคม ๒๕๖๑.

^{๑๒๑} สัมภาษณ์ เสนห์ นาคไร่ชิง, ผู้สูงอายุ ตำบลบางกระทีก, เมื่อวันที่ ๑ เดือน กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑.

พบผู้สูงอายุดีเหมือนกัน (ชมรมผู้สูงอายุดีใหม่) คือได้ไปคุยวัยเดียวกันนะ คนแก่จะคุย หนึ่งเรื่อง ลูกหลาน สองเป็นไงมั่ง ร่างกาย ก็มีเท่านี้ ทวีไม่ค่อยได้ดูกัน มีกิจกรรม ออกกำลังกาย วัดความดัน ชอบเพราะของฟรีทั้งนั้น” “จะมีโครงการอะไร แต่การทำเป็นโรงเรียนผู้สูงอายุคนจะน้อย คนจะไปใน้อยเพราะว่ายังไม่ระ ตัดภารกิจของทางบ้านเลี้ยงลูกเลี้ยงหลาน โรงเรียนผู้สูงอายุต้องไปทุกอาทิตย์ ที่ไปเที่ยวชมรมผู้สูงอายุต่างจังหวัดนะ เขาต้องไปทุกอาทิตย์แต่ทางนี้คงจะน้อยนอกจากพวกที่เป็นข้าราชการเกษียณที่ไม่มีภาระทางบ้าน ถ้าเป็นชาวบ้านน้อยยาก ก็ไม่ค่อยง่าย ไปไม่ไหว ไม่มีใครอยู่บ้าน) บางคนก็ไม่พร้อม”

๒. ด้านเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งผู้สูงอายุได้กล่าวถึงโครงการเศรษฐกิจพอเพียงสามารถทำให้ผู้สูงอายุมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นได้

เสนห์ นาคไร่ชิง^{๑๒๒} กล่าวว่า “ผมก็อยู่ได้ ต้องมีกิจกรรม ต้องทำเยอะ จะคอยเงินอย่างเดียวไม่พอกินหรรอก ต้องประกอบอาชีพ ต้องมีอาชีพใดอาชีพหนึ่งเสริมเข้ามาถึงอยู่ได้ จะคอยเงินอย่างเดียวไม่ไหว อย่างผมไม่มีความรู้อะไร ก็ทำสวนของตัวเองอย่างนี้ (เศรษฐกิจพอเพียง) ผมก็ทำอยู่นี้ แต่ผมที่มันน้อย อย่างของพระเจ้าอยู่หัวต้องมีที่เยอะ ผมมีน้อย ผมมีที่งานเดียว ที่ปลูกสวนก็ยังไม่ถึงงานเลย มีสวนอยู่สี่ร่อง เอาของสวนไปขายกับลูกชาย ขายตลาดนัดสองวัน ผมขายตลาดร่มแก้อ ที่เดียว ผมอยู่ได้ด้วยผักเชียง มะพร้าวชูด และของเล็กๆ น้อยๆ น้ำพริก แกงขี้ แกงส้ม แกงเขียวหวาน (ภาครัฐสิ่งแรกต้องอาชีพ) ต้องมีอาชีพเสริม คอยเงินอย่างเดียวไม่ไหว ไม่พอ เสรีลูกเดียว อยากทำนาอย่างเดียวก็น่าพอ ต้องมีสวนมาเพิ่มถึงจะอยู่ได้ ต้องทำนาเลี้ยงปลาถึงอยู่ได้ ถ้าอย่างเดียวอยู่ไม่ได้ ทำนาอย่างเดียวมรดนาก็ไม่ได้ทำอะไรแล้วต้องมีของสวนพืชผักปลามาช่วย ที่นี้ปลาไม่ค่อยได้ครับ ตัวตะเข้เล็กมันเยอะ ผมเห็นก็ปล่อยเลย มันลงไปกวาน กินปลาหมด เลี้ยงปลาเลยไม่ได้”

ไสว นรารัตน์^{๑๒๓} กล่าวว่า “โครงการนายหลวง เศรษฐกิจพอเพียงมันก็มีอยู่แล้ว จะไปมีโครงการอะไรอีก แล้วด้วยวัยเราที่จะไปทำกับเขามันไม่ใช่ เราเหมาะกับเศรษฐกิจพอเพียงไป (เศรษฐกิจพอเพียงทำยังไงบ้าง) ทำแบบชีวิตประจำวันทุกวันทุกวัน ปลูกถั่วหัวคันทนา พืชผล เก็บไอนั้น ขายไอนั้นแหละ ดีสิ ก็ขายมาตั้งแต่ไหนแต่ไรมาแล้ว วันนั้นที่เขามาประชาคม ที่เขามาโครงการเศรษฐกิจพอเพียง ไม่ตรงประเด็น เขามาบอกว่าในนามของเศรษฐกิจพอเพียง ไม่เขาเอานักศึกษามาจะมาเรียนไอนั้นไอนั้น หางานยากเดี๋ยวจะทำนาก็มีแต่เครื่องจักร แต่เขาก็ไม่ถามว่าอะไร เขามีแต่เศรษฐกิจพอเพียง เขาก็จะมีหนังสือมาให้ ปลูกอะไรบ้าง ทำเหมือนเอานักศึกษามาละ แต่เขาบอกให้ไปวันนั้นนะ คือไม่ตรงประเด็น คือเขาบอกมีโครงการไปเรียน กศน. เด็ก กศน. นะ ก็ของนายหลวงไปก็ปลูกผักกินในสวนครัวเหลือก็เอาไปขาย”

๓. หน่วยแพทย์เคลื่อนที่ ซึ่งผู้สูงอายุอยากได้หน่วยแพทย์เคลื่อนที่มา ตรวจสอบสุขภาพ มาสอนวิธีการออกกำลังกายที่ถูกต้องของผู้สูงอายุ

^{๑๒๒} สัมภาษณ์ เสนห์ นาคไร่ชิง, ผู้สูงอายุ ตำบลบางกระทิก, เมื่อวันที่ ๑ เดือน กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑.

^{๑๒๓} สัมภาษณ์ ไสว นรารัตน์, ผู้สูงอายุ ตำบลบางกระทิก, เมื่อวันที่ ๑๓ เดือน มกราคม ๒๕๖๑.

ไสว นรารัตน์^{๑๒๔} กล่าวว่า “ก็ต้องเป็นหน่วยเคลื่อนที่ไถ ขอเป็นหน่วยเคลื่อนที่มาบ้าง เป็นหน่วยเคลื่อนที่มาสักเดือนละครั้ง ให้ออกกำลังให้ถูกวิธี บางคนก็ไม่รู้ว่าออกกำลังกายแบบไหนที่จะถูกวิธีกับร่างกายบางครั้งก็หนักไป เพราะเราทำงานบางครั้งมันก็หนัก (หน่วยเคลื่อนที่) มาตรวจสุขภาพ มาตัดผม ส่วนมากผู้สูงอายุชอบแบบนี้ ไปแล้วก็ตัดผม ตรวจสุขภาพ มีหมอมามาไปครั้งเดียวก็ได้สองอย่าง ไปชมรมก็มีหน่วยโน้มนมา หน่วยนี้มา คนก็สนใจ มีหมอมาก็ไปหน่อยนะ

๔. ขอปรับเปลี่ยนเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ โดยส่วนมากผู้สูงอายุอยากได้ปรับเปลี่ยนชีพให้เป็น ๑,๐๐๐ บาท เพื่อให้เพียงพอกับค่าใช้จ่ายในแต่ละเดือน

ทองทรัพย์ แยมเดช^{๑๒๕} กล่าวว่า “ค่าใช้จ่ายอะไรต่ออะไรมันเยอะ ๖๐๐ นะมันน้อยนะ ผู้สูงอายุจะได้ซัก ๑,๐๐๐ หนึ่ง ทุกเดือนทุกเดือนนี่นะ” และป้ามาลี ศรีดาวเรือง กล่าวว่า “เบี้ยนะ ถ้าถามป้าป้าก็ว่าดีนะคือ เป็น ๑,๐๐๐ ไปเลย”

บุบผา นาคป้อมฉิน^{๑๒๖} กล่าวว่า “ที่เห็นเขาบอกว่ารัฐบาลจะขึ้นให้เบี้ยผู้สูงอายุให้อายุเท่าไรนะ ก็ไม่เห็นขึ้นสักที (ขึ้นได้ประมาณเท่าไรถึงจะพอดี) ขึ้น รัฐบาลให้เท่าไรเราก็เอาเท่านั้นแหละ เราจะไปเรียกร้องอะไรเขา เรียกร้องก็ไม่ได้ เขาจะให้เราหรือ เรียกร้องสมมุติว่าได้อยู่ ๖๐๐ ตอนนี้อยู่เขาขึ้น อีก ๑,๐๐๐ เขาจะให้ไหม เพิ่มอีก ๔๐๐ (ก็เห็นมีหลายคนเขาพูดเหมือนกันครับ) เขาก็พูดกันแบบนั้นและ อันที่จริงที่เขาจะเพิ่มขึ้น ๒๐๐ หรือ ๓๐๐ นะควรจะยกยอดให้ผู้สูงอายุไปเลย และเราก็พูดไม่ได้ เราจะพูดได้เงเรา เขาน่าจะให้ยังงั้นไปเลยผู้สูงอายุแบบอายุ ๘๐”

พนม กรานจ้านง^{๑๒๗} กล่าวว่า “สมัยนี้บางคนก็ทำอะไรไม่ไหวก็ได้เงินผู้สูงอายุ ๖๐๐ หาก ๗๐ ขึ้นไปได้ ๗๐๐ อันที่ผู้สูงอายุจะต้องพึ่งพาตนเอง อายุบางคนมันพอจะทำได้ บางคนมันทำไม่ไหวมันจะไปพึ่งพาตนเองได้อย่างไร (นโยบายประชารัฐนี้มีส่วนทำให้ผู้สูงอายุพึ่งพาตนเองได้ไหม) มันไม่ได้แต่ถ้าไอ้ ๖๐๐ นี้มันก็เป็นค่ายารักษาตนเอง เป็นช่วงปัจจุบัน แต่ถ้าเข้าโรงพยาบาลมันก็ไม่พอหรอก เพราะโรงบาลมันเกินกว่า ๖๐๐ ก็ประชารัฐเขาออกมาให้แบบนี้ ผู้สูงอายุส่วนมากเขาก็อยากจะให้เพิ่ม ส่วนมากเขาอยากให้มีเงินผู้สูงอายุขึ้น” “เหตุผลมันก็อยู่ที่รัฐบาลแหละว่าเขาจะมองแบบไหน บริหารแบบไหน แต่ประชาชนผู้สูงอายุก็อยากจะได้เพิ่มเพราะว่าค่ายา ค่าหมออย่างนี้ คนแก่ไม่สามารถจะพึ่งตนเองทำงานมาได้ พูดถึงว่าถ้าผู้สูงอายุนี้ถ้าลูกหลานไม่ได้ทำราชการ จะเอาเงินที่ไหนไปรักษาไอ้ ๖๐๐ บาทนี้มันไม่พอหรอก ความเป็นจริงทางรัฐบาลเขาก็คงจะมองเห็นเขาก็คงจะสำรวจมาเอาส่วนมาก สามส่วนนี้ตัวไหนที่เป็นประชากรส่วนมาก ที่มาสอบถามนี้เขาก็จะเอาไปประเมิน ว่าส่วนไหนที่เหมือนกันมากที่สุด”

^{๑๒๔} สัมภาษณ์ ไสว นรารัตน์, ผู้สูงอายุ ตำบลบางกระทิก, เมื่อวันที่ ๑๓ เดือน มกราคม ๒๕๖๑.

^{๑๒๕} สัมภาษณ์ ทองทรัพย์ แยมเดช, ผู้สูงอายุ ตำบลบางกระทิก, เมื่อวันที่ ๑๕ เดือน มกราคม ๒๕๖๑.

^{๑๒๖} สัมภาษณ์ ปราณิ นาคป้อมฉิน, ผู้สูงอายุ ตำบลบางกระทิก, เมื่อวันที่ ๒๔ เดือน มกราคม ๒๕๖๑.

^{๑๒๗} สัมภาษณ์ พนม กรานจ้านง, ผู้สูงอายุ ตำบลบางกระทิก, เมื่อวันที่ ๓๐ เดือน มกราคม ๒๕๖๑.

ปฐมทัศน์ ทศนิมา^{๑๒๘} กล่าวว่า “มันก็ช่วยได้ละนะ บางครอบครัวที่เขาลำบากกว่าเรา มันก็ช่วยได้เยอะ อันนี้เราก็ช่วยได้ไม่ทั่วถึงกัน ถ้าหากว่ามัน ได้มากเพิ่มไปกว่านี้มันก็ได้ใช้จ่ายเพิ่มขึ้นไปอีก แต่ถ้ามันได้เท่านี้ก็ค่าใช้จ่ายเท่านี้ถ้าใช้อย่างประหยัดหน่อย ต้องประหยัดใช้กัน” “ถ้าครอบครัวน้อย ๆ สัก ๑,๕๐๐ ก็ดีละนะ ก็จะได้ขึ้น อันนี้เขาให้ตามอายุ ถ้าให้เพิ่มอีกหน่อยก็จะค่อยยังชั่วหน่อย” “ดีก็ตรงที่มัน ช่วยให้ผู้สูงอายุมีรายได้ มีเงินใช้จ่าย ตรงที่ว่าผู้สูงอายุมีเงินใช้จ่าย บางบ้านที่คอยลูกหลานจะให้ ลูกหลานจะคอย ไม่ค่อยได้ให้ เรื่องใช้จ่ายมันก็หมดในครอบครัว ผู้มีอายุมีรายได้พิเศษต่างหาก ๖๐๐, ๗๐๐, ๘๐๐ หรือ ๑,๐๐๐ ก็ดี ความดีก็ดี อย่างว่านะ คนที่อายุ ๖๐ ขึ้นก็ควรให้เท่ากันเสมอกันไป ๑,๐๐๐ หรือ ๑,๕๐๐ เท่ากันไปเลย”

สรุป ข้อเสนอแนะจากการสัมภาษณ์ผู้สูงอายุ

รัฐควรส่งเสริมการสร้างรายได้ สร้างอาชีพให้ผู้สูงอายุเพื่อจะได้พึ่งพาตนเองได้เพิ่มมากขึ้น โดยภาครัฐต้องช่วยเหลือด้านสถานที่จัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์จากผู้สูงอายุ และเน้นแนวทางการนำเศรษฐกิจพอเพียงมาปรับใช้ในการดำเนินชีวิต และเพื่อให้ผู้สูงอายุมีคุณภาพชีวิตดีขึ้นมีการใช้จ่ายที่ลดลง ควรส่งเสริมจัดให้มีหน่วยแพทย์เคลื่อนที่มาตรวจสุขภาพของผู้สูงอายุในพื้นที่และถึงผู้สูงอายุตามบ้านเรือน หรือที่อยู่ติดเตียงบ้างในบางโอกาส และการขอปรับเพิ่มเบี้ยยังชีพแก่ผู้สูงอายุให้มากขึ้น

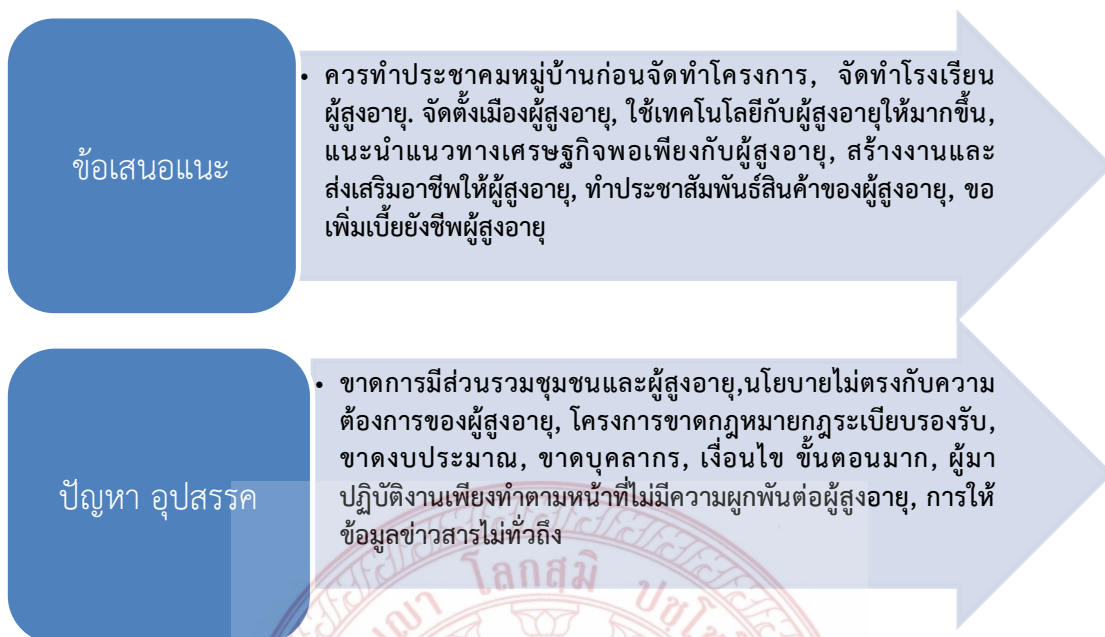

^{๑๒๘} สัมภาษณ์ ปฐมทัศน์ ทศนิมา, ผู้สูงอายุ ตำบลบางกระทีก, เมื่อวันที่ ๒๗ เดือน มกราคม ๒๕๖๑.

แผนภาพที่ ๔.๒ ผลจากนโยบายประชารัฐ

แผนภาพที่ ๔.๓ ข้อเสนอแนะและปัญหาอุปสรรคจากการดำเนินนโยบายประชารัฐ

แผนภาพที่ ๔.๔ รูปแบบ และผลที่ได้จากการศึกษาวิจัย

๔.๓.๓ สรุปวัตถุประสงค์ที่ ๓ เพื่อนำเสนอกลไก และแนวทางการขับเคลื่อนนโยบาย ประชากรรัฐ เพื่อส่งเสริมการพึ่งตนเองของผู้สูงอายุอย่างมีประสิทธิภาพ

ควรมีการจัดทำข้อมูลผู้สูงอายุในแต่ละแห่งแต่ละชุมชนโดยใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัยและนำ ข้อมูลที่เกี่ยวข้องทั้งหมดมาใช้ร่วมกันในการบริหารจัดการเกี่ยวกับผู้สูงอายุในแต่ละพื้นที่ ภาครัฐควร ส่งเสริมการสร้างชุมชนสำหรับผู้สูงอายุโดยเฉพาะ และผู้สูงอายุควรรวมตัวกันเพื่อสร้างพลังเพิ่ม ศักยภาพของกลุ่มให้มากขึ้น ภาครัฐควรจัดสรรงบประมาณด้านการดูแลครอบคลุมให้มากขึ้นทั้งด้าน ร่างกายและจิตใจ โดยบางโครงการงบประมาณไม่เพียงพอ โครงการมีการจัดแบ่งงบประมาณที่เท่ากัน ในทุกหมู่บ้านทำให้เกิดความไม่เหมาะสม เพราะจำนวนประชากรของแต่ละหมู่บ้านนั้นไม่เท่ากัน ควร เน้นโครงการที่เป็นการสร้างงานสร้างอาชีพตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อเพิ่มรายได้แก่ ประชาชนและผู้สูงอายุให้ลดการพึ่งพาภาระทางครอบครัว พร้อมกับสร้างความภาคภูมิใจในตนเองที่ สามารถสร้างรายได้เพิ่มขึ้น ภาครัฐต้องเพิ่มการประชาสัมพันธ์การดำเนินโครงการประชากรรัฐให้ทั่วถึง ครอบคลุมทุกพื้นที่อย่างรวดเร็ว โดยการจัดทำโครงการต่าง ๆ ควรทำประชาคมเพื่อสร้างการมีส่วนร่วม ของประชาชนและผู้สูงอายุก่อนเพื่อสอบถามความต้องการของชุมชนและตรงกับบริบทตามความ ต้องการของแต่ละพื้นที่ก่อนที่จะจัดทำโครงการ และการดำเนินโครงการตามนโยบายประชากรรัฐต้องมีการ ปฏิบัติได้จริงอย่างสะดวกรวดเร็ว โดยควรลดกฎระเบียบขั้นตอลง และมีการดำเนินงานอย่าง ยั่งยืนสามารถต่อยอดไปสู่โครงการอื่นได้ พร้อมทั้งต้องมีการประสานงานร่วมกับภาคเอกชนหรือ หน่วยงานจิตอาสาเข้ามาร่วมสนับสนุนขับเคลื่อนจะทำให้ได้ผลงานที่หลากหลายและมีประสิทธิผล มากขึ้น ภาครัฐต้องจัดสรรบุคลากรมาดำเนินงานติดตามโครงการที่กำหนดมาเป็นการเฉพาะ เพื่อเป็น กลไก สำคัญในการดำเนินงาน ติดตาม และประเมินผลโครงการ

๔.๔ องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

การจัดโครงการตามนโยบายประชากรรัฐกับการส่งเสริมการพึ่งตนเองของผู้สูงอายุ ที่ผ่านมา การจัดทำข้อมูลของผู้สูงอายุยังไม่ชัดเจนจึงจำเป็นต้องมีการจัดทำข้อมูลอย่างเป็นระบบพร้อม รายละเอียดและนำมาใช้ได้อย่างรวดเร็ว การดำเนินโครงการตามนโยบายจะได้รับการงบประมาณไม่ เพียงพอต่อการดำเนินงาน และในบางครั้งการใช้งบประมาณก็มักจะไม่คุ้มค่ากับผลที่ได้รับ เพราะ สาเหตุมาจากเวลาที่จำกัดมาก จึงต้องมีการปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมและเน้นการใช้งบประมาณอย่างมี ประสิทธิภาพและต้องมีการตรวจสอบอย่างใกล้ชิดเพื่อป้องกันปัญหาการทุจริต ด้านบุคลากรผู้มา ปฏิบัติงานไม่เพียงพอในการปฏิบัติหน้าที่ตามโครงการ เพราะใช้บุคลากรขององค์กรปกครองส่วน ท้องถิ่นเป็นส่วนใหญ่ จึงสมควรที่ต้องจัดบุคลากรให้มาดำเนินงานในโครงการเป็นการเฉพาะเพื่อ ติดตามและประเมินผลโครงการอย่างเป็นระบบ บางกรณีมีการสำรวจโครงการประเมินงบประมาณ แล้วแต่ใช้เวลายาวนานในการจะอนุมัติโครงการ และเมื่อมีการอนุมัติแล้วคว่ำสตดอุปกรณ์ที่ใช้ ดำเนินงานราคาก็เปลี่ยนแปลงทำให้ไม่สามารถดำเนินงานได้ หรือดำเนินงานอย่างไม่เต็มประสิทธิภาพ เพราะสาเหตุเกิดจากการที่มีกฎระเบียบ กระบวนการ ขั้นตอนการดำเนินงานของทางราชการมีมาก และบางครั้งก็ขาดกฎระเบียบรองรับในการดำเนินโครงการ จึงควรที่จะต้องลดขั้นตอนและใช้เวลา พิจารณาอนุมัติโครงการให้สั้นลง และมีระเบียบปฏิบัติที่ชัดเจนมาควบคุมกับการดำเนินโครงการ

นโยบายประชารัฐควรมีการดำเนินโครงการอย่างต่อเนื่องเพื่อความยั่งยืนของชุมชนและสามารถต่อยอดไปยังโครงการอื่นได้ โดยก่อนที่จะดำเนินโครงการควรมีการตรวจสอบความต้องการและปัญหาในชุมชนก่อนที่จะทำโครงการ มิฉะนั้นผลลัพธ์ที่ได้จะไม่ตรงกับความต้องการชุมชนอย่างแท้จริง ดังนั้นจึงสมควรสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนโดยให้มีการทำประชาคมของแต่ละหมู่บ้านก่อนดำเนินงานและไม่สมควรที่จะให้ทำโครงการเหมือนกันทั้งหมดทุกพื้นที่ตามที่ภาครัฐกำหนด ควรดำเนินโครงการตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อสร้างงานและส่งเสริมอาชีพให้ผู้สูงอายุอย่างยั่งยืน

นโยบายประชารัฐกับการส่งเสริมการพึ่งตนเองของผู้สูงอายุ ทำให้คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุดีขึ้น เพราะผู้สูงอายุที่ได้รับประโยชน์และสวัสดิการที่ดี แต่ในบางโครงการไม่สามารถบรรลุวัตถุประสงค์ของโครงการได้ดีพอเพราะไม่ตรงกับความต้องการของชุมชนอย่างแท้จริง แต่ส่วนมากผู้สูงอายุมีความพึงพอใจเพราะทำให้ได้รับผลประโยชน์ทั้งร่างกาย จิตใจ รวมถึงมีการพบปะรวมกลุ่มเข้าร่วมกิจกรรมมากขึ้น ผู้สูงอายุมีรายได้เพิ่มมากขึ้นมีความภาคภูมิใจในตนเอง และลดการพึ่งพาบุตรหลานลง แต่ก็ทำให้ผู้สูงอายุบางส่วนไม่พยายามพึ่งพาตนเองติดกับดักการรอคอยความช่วยเหลือจากภาครัฐมากเกินไป และภาครัฐควรมีการจัดตั้งเมืองหรือชุมชนผู้สูงอายุ เพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างเป็นสุขในสภาพแวดล้อมที่ดีและเหมาะสมกับผู้สูงอายุ โดยมีการบริหารจัดการจากภาครัฐอย่างเป็นระบบและมีประสิทธิภาพ

บทที่ ๕

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การศึกษาวิจัยเรื่อง “นโยบายประชารัฐกับการพึ่งพาตนเองของผู้สูงอายุ จังหวัดนครปฐม” นี้ ประชากรกลุ่มเป้าหมายคือ ผู้บริหารโครงการนโยบายประชารัฐ, ผู้ดำเนินโครงการนโยบายประชารัฐ และผู้สูงอายุที่พักอาศัยอยู่ในตำบลบางกระพิก อำเภอสสามพราน จังหวัดนครปฐม และผู้ทรงคุณวุฒิ โดยมีขอบเขตของเนื้อหา ได้แก่ นโยบายประชารัฐของภาครัฐ และการพึ่งพาตนเองของผู้สูงอายุ โดยเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่สมบูรณ์ตามวัตถุประสงค์ ผู้วิจัยกำหนดเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบบันทึก (Field Note) หรือแบบจด และการสัมภาษณ์ (Interview) ซึ่งเป็นการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) มีการวางแผนการสัมภาษณ์ไว้ก่อนล่วงหน้าอย่างเป็นขั้นตอนแบบเข้มงวดพอประมาณ และข้อคำถามในการสัมภาษณ์มีโครงสร้างแบบหลวม (Loosely Structured) และการสนทนากลุ่ม (Focus Groups Discussion) ของผู้ทรงคุณวุฒิ ขอบเขตพื้นที่คือ ตำบลบางกระพิก อำเภอสสามพราน จังหวัดนครปฐม ซึ่งสามารถสรุปผลการวิจัยดังกล่าวดังต่อไปนี้

๕.๑ สรุปผลการวิจัย

๕.๑.๑ ผลการประเมินนโยบายประชารัฐกับการส่งเสริมการพึ่งพาตนเองของผู้สูงอายุ จังหวัดนครปฐม

นโยบายประชารัฐเห็นถึงประโยชน์ที่ส่งผลถึงผู้สูงอายุ เพราะในสถานการณ์ปัจจุบันที่เข้าสู่สังคมผู้สูงอายุและมีจำนวนผู้สูงอายุเพิ่มขึ้นนี้รัฐบาลได้ทำโครงการประชารัฐเพื่อผู้สูงอายุโดยฝ่ายผู้บริหารโครงการได้มองเห็นว่าภาครัฐให้ความสำคัญมากขึ้น ดังเห็นได้จากโครงการที่ส่งลงมาสู่ภาคปฏิบัติเป็นรูปธรรมที่ชัดเจน และมีผลต่อจิตใจของผู้สูงอายุมากเพราะทำให้ยอมสละเวลาจากการหาเลี้ยงชีพเพื่อมารวมตัวกันเข้าชมรมทำกิจกรรมและทำให้มีโอกาสแลกเปลี่ยนความคิดเห็นของกันและกัน มีการได้พูดคุยกัน การได้ปรับและระบายความทุกข์การพักผ่อนด้านร่างกายด้วยการเข้าสังคม การพูดคุย ซึ่งสามารถช่วยลดความเครียดในผู้สูงอายุได้ในระดับหนึ่ง และสามารถนำสิ่งที่ได้เรียนรู้จากการพบปะพูดคุยหรือการได้ไปดูงานในที่ต่าง ๆ สามารถนำมาประยุกต์ในวิถีชีวิตประจำวันเพื่อให้คุณภาพชีวิตดีขึ้น และสิ่งที่ได้เพิ่มขึ้นคือ ความรักความสามัคคีในชุมชน และผลทางด้านร่างกายมีการออกกำลังกายและไม่ต้องทำงานหนักเพื่อหารายได้เลี้ยงชีพ และทางด้านสาธารณสุขนั้นนโยบายประชารัฐสามารถตอบสนองความต้องการทางด้านร่างกายของผู้สูงอายุโดยการปรับสภาพแวดล้อม ปรับปรุงห้องสุขาให้ถูกสุขอนามัยและเหมาะสมกับทางกายภาพของผู้สูงอายุ ส่วนประเด็นด้านเศรษฐกิจ ผู้สูงอายุมีรายได้ที่พึ่งพาตนเองได้บางส่วนสามารถบรรเทาด้านค่าครองชีพได้บ้าง และด้าน

เงินงบประมาณในโครงการที่ส่งลงมาก็สามารถทำให้เกิดการหมุนเวียนในท้องถิ่นทำให้เศรษฐกิจชุมชนดีขึ้น

นโยบายประชารัฐทำให้ผู้สูงอายุบางส่วนไม่พยายามพึ่งพาตนเอง ฝ่ายบริหารได้สะท้อนต่อโครงการประชารัฐไว้ว่า ผู้รับประโยชน์จากโครงการประชารัฐนั้นทั้งประชาชนรวมถึงผู้สูงอายุติดกับดักของการรอรับความช่วยเหลือจากภาครัฐ เพราะมองว่าเป็นสิ่งที่ได้รับมาโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย จึงใช้จ่ายอย่างฟุ่มเฟือยและอีกประเด็นที่สำคัญคือ นโยบายประชารัฐถูกกำหนดโดยรัฐบาลเพื่อใช้ทั่วประเทศ แต่บริบทของแต่ละพื้นที่ไม่เหมือนกัน เช่น พื้นที่เป็นเมือง พื้นที่ชนบท เป็นพื้นที่อุตสาหกรรม และพื้นที่ด้านการเกษตรทำให้บางโครงการไม่เหมาะสมกับความต้องการของผู้สูงอายุและประชาชนในแต่ละพื้นที่ และฝ่ายบริหารได้กล่าวถึงนโยบายประชารัฐว่า ส่วนหนึ่งเกิดจากงบประมาณไม่เพียงพอในการดำเนินโครงการ และประเด็นสำคัญต่อมาคือผู้สูงอายุหรือประชาชนมีการรวมกลุ่มกันยากเพราะต้องประกอบอาชีพและติดภาระกิจส่วนตัวจึงไม่ได้ไปเข้าร่วมประชุม หรือทำกิจกรรม อันเป็นปัญหาหนึ่งที่ทำให้นโยบายหรือโครงการไม่สามารถเข้าถึงความต้องการได้อย่างแท้จริง ในการดำเนินโครงการสิ่งสำคัญคือ ต้องฟังปัญหาของผู้สูงอายุและความต้องการของประชาชนเพื่อจะสามารถดำเนินโครงการได้อย่างเหมาะสม และอีกประเด็นคือ ความไม่ต่อเนื่องของโครงการ ซึ่งฝ่ายบริหารมองว่านโยบายประชารัฐที่ส่งลงมาจากรัฐจะไม่มีอย่างต่อเนื่องของโครงการ

นโยบายประชารัฐ ในส่วนของปัจจัยที่สำคัญที่ส่งผลต่อนโยบายคือ งบประมาณ และความคุ้มค่าในการใช้งบประมาณ ด้านจำนวนบุคลากรที่มาดำเนินงาน และระยะเวลาในการดำเนินโครงการเป็นการดำเนินการไปอย่างเร่งรีบ แม้ในบางนโยบายที่มีการจัดสรรงบประมาณมาให้มากแต่ด้วยบุคลากรที่มีอยู่อย่างจำกัดก็กระทำได้อย่างยากเพราะในทางปฏิบัติเป็นการใช้บุคลากรขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งภาครัฐมิได้เพิ่มบุคลากรในแต่ละโครงการมาให้ อีกทั้งเวลาที่ถูกกำหนดในแต่ละโครงการนั้นสั้นทำให้ประสิทธิผลของโครงการลดลงตามไปด้วย และเป็นความกดดันต่อฝ่ายผู้รับผิดชอบที่ต้องปฏิบัติหน้าที่ให้บรรลุวัตถุประสงค์ของโครงการ และสืบเนื่องมาจากกระบวนการของภาครัฐด้านกฎหมาย กฎระเบียบ ขั้นตอนมีมากมายบางครั้งจึงเป็นอุปสรรคในการดำเนินงานและบางโครงการที่ผ่านมาจากฝ่ายปกครองคือ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน โดยเฉพาะด้านการดำเนินงาน โครงสร้างพื้นฐานก็ไม่สามารถดำเนินการเองได้ เช่น การเขียนแบบ การประเมินราคา ฯลฯ จึงต้องไปพึ่งพิงอาศัยฝ่ายองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น เช่น ในการดำเนินงานเขียนแบบก่อสร้าง เป็นต้น

นโยบายประชารัฐด้านบวก โครงการบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ (บัตรคนจน) เป็นโครงการที่ดีเหมาะสมส่งลงถึงประชาชนรากหญ้าแต่ต้องทำอย่างต่อเนื่องเพราะช่วยผู้สูงอายุที่มีรายได้น้อย ช่วยชวนาเกษตรกรและช่วยกระตุ้นเศรษฐกิจทำให้คุณภาพชีวิตดีขึ้น ทำให้ผู้สูงอายุมีเวลาและโอกาสรวมกลุ่มพบปะพูดคุยแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันมากขึ้น ลดความเครียดมีการรวมกลุ่มประกอบอาชีพพึ่งพาตนเองได้เพิ่มขึ้น และด้านร้านค้าที่รับชำระค่าสินค้าด้วยบัตรประชารัฐจะได้ประโยชน์เกิดการผูกขาด อาจมีการเพิ่มราคาสินค้าบังคับซื้อสินค้าที่ไม่ต้องการ เป็นต้น ส่วนร้านค้าที่ไม่ได้รับบัตรประชารัฐก็จะเสียผลประโยชน์และรายได้เหมือนถูกกีดกันออกมา และโครงการประชารัฐที่ช่วยเหลือด้านที่อยู่อาศัยมีการซ่อมแซมสร้างห้องน้ำห้องสุขาปรับปรุงบ้านพักที่อยู่อาศัยที่ทรุดโทรม และปรับสภาพแวดล้อมให้แก่ผู้สูงอายุที่มีรายได้น้อย เป็นโครงการที่ดีผู้สูงอายุที่ยากจนต่างยินดีมาก แต่ก็ได้งบประมาณเพียงบางส่วนทำไม่ได้ทั่วถึง และประชาชนก็จะรอให้รัฐมาซ่อมสร้างให้โดยที่ไม่ช่วยเหลือ

ตัวเองในเบื้องต้น และโครงการตลาดประชารัฐเป็นโครงการที่ดีช่วยเพิ่มช่องทางการขายสินค้าให้กับประชาชนเพิ่มมากขึ้น

ด้านลบที่เกิดจากนโยบายประชารัฐนั้น ผู้สูงอายุบางท่านได้กล่าวอย่างห่วงใยว่าจะทำให้ผู้สูงอายุบางคนไม่รู้จักรักการพึ่งตนเอง ซึ่งอาจทำให้ซึ่เกียจไม่ยอมทำงานเพราะคิดว่าจะมีหน่วยภาครัฐนำสิ่งของมาให้เสมอ ส่วนอีกประเด็นหนึ่งคือ ปัญหาการรวมกลุ่มกันเพื่อทำกิจกรรมกระทำได้ยาก เพราะบางท่านก็ต้องอยู่เฝ้าบ้าน หรือประกอบอาชีพ ซึ่งหมายถึงการขาดการรับรู้ข่าวสารหรือเข้าไม่ถึงแหล่งข้อมูลของภาครัฐ ซึ่งอาจทำให้เสียสิทธิที่ควรจะได้ไปรวมทั้งยังกังวลเกี่ยวกับนโยบายประชารัฐซึ่งอาจมีการคอร์รัปชั่นเกิดขึ้นซึ่งอาจทำให้ผู้สูงอายุอาจเสียสิทธิหรือได้รับสิทธิที่ควรจะได้ไม่ตรงตามวัตถุประสงค์ของภาครัฐ

การประเมินนโยบายประชารัฐกับการส่งเสริมการพึ่งตนเองของผู้สูงอายุ โดยผู้สูงอายุส่วนใหญ่มีความพึงพอใจต่อนโยบายนี้มาก ผู้สูงอายุมีความภูมิใจว่าสามารถพึ่งพาตนเองได้บางส่วนพอที่จะมีค่าใช้จ่ายในชีวิตประจำวัน และเห็นด้วยที่นโยบายประชารัฐที่ดำเนินงานเป็นรูปธรรมชัดเจน ผู้สูงอายุสามารถเข้าถึงได้อย่างดีโดยตรง และนำมาใช้ประโยชน์ช่วยในการดำรงชีวิตได้จริง โดยผู้สูงอายุบางส่วนไม่พอใจบ้าง เพราะตนเองเสียสิทธิไปบ้าง ผู้สูงอายุบางท่านไม่สามารถเข้าร่วมกิจกรรมทำให้ขาดการได้รับข่าวสาร บางท่านกังวลว่าอาจจะเกิดการแสวงหาผลประโยชน์จากนโยบายประชารัฐ ฝ่ายผู้บริหารหรือผู้รับนโยบายไปปฏิบัติคิดว่านโยบายประชารัฐสมควรดำเนินการต่อไปอย่างต่อเนื่องเพราะทำให้คุณภาพชีวิตผู้สูงอายุดีขึ้น ทั้งด้านการเข้าถึงคมนาคมเป็นการรวมกลุ่มของผู้สูงอายุ ด้านรายได้มีพอเป็นค่าใช้จ่าย รวมทั้งช่วยทางด้านร่างกายลดเวลาและภาระการทำงานลงบ้างมีเวลาพักผ่อนออกกำลังกาย และมีสภาพจิตใจที่ดีขึ้น

๕.๑.๒ ประสิทธิผลการดำเนินนโยบายประชารัฐกับการส่งเสริมการพึ่งตนเองของผู้สูงอายุ

นโยบายประชารัฐที่ส่งมาถึงท้องถิ่นซึ่งมีหลายโครงการเพราะแต่ละกระทรวงก็ส่งลงมาในพื้นที่ แต่ในท้องถิ่นมีผู้รับนโยบายไปปฏิบัติเท่าเดิมทำให้เป็นปัญหาด้านบุคลากรดังที่กล่าวข้างต้น ซึ่งในส่วนท้องถิ่นได้นำกลุ่มจิตอาสาและอาสาสมัครมาช่วยในด้านนี้ได้แก่ กลุ่มอาสาสมัครประจำหมู่บ้าน (อสม.) เข้ามาช่วยเสริมในการดูแลผู้สูงอายุ ทางด้านงบประมาณของโครงการด้วยงบประมาณที่ส่งมาในหลายโครงการเมื่อนำมาปฏิบัติแล้วเกิดปัญหา เช่น เมื่อเขียนโครงการเสนอไปกว่าได้รับอนุมัติประมาณ ๑ ปี เมื่อโครงการอนุมัติมาด้านราคาค่าวัสดุ อุปกรณ์ในการดำเนินโครงการมีการปรับราคาเพิ่มขึ้น ทำให้เกิดปัญหาในการใช้งบประมาณไม่พอเพียงและรีบใช้ทำให้ไม่เกิดประสิทธิผลสูงสุด

การประเมินด้านปัจจัยนำเข้า (Input) โดยครอบคลุมถึงการคุ้มค่างบเงินงบประมาณ การใช้บุคลากร วัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ รวมถึงระยะเวลาการดำเนินนโยบายนั้น โดยฝ่ายบริหารได้สะท้อนถึงระยะเวลาในการดำเนินนโยบายไม่สอดคล้องกับโครงการ เพราะระยะเวลาที่ให้อำนาจทำให้ฝ่ายบริหารไม่สามารถดำเนินการเต็มประสิทธิภาพ จึงเป็นจุดอ่อนด้านหนึ่งของปัจจัยเบื้องต้นที่ทำให้นโยบายประชารัฐไม่สามารถดำเนินการเต็มประสิทธิภาพ

การประเมินด้านกระบวนการ (Process) กล่าวถึงวิธีการลำดับขั้นตอนในการดำเนินงานตามนโยบายประชารัฐนั้น อาจเกิดจากระบบราชการมีลำดับขั้นตอน กฎ ระเบียบมากหรือระดับชั้นใน

การสั่งงานหลายระดับ รวมถึงการขาดการวางแผนที่ดี ดังนั้น กว้างงานจะถูกส่งมาถึงผู้ปฏิบัติก็ทำให้เหลือระยะเวลาไม่มากนักจึงทำให้นโยบายประชารัฐไม่สามารถดำเนินการได้เต็มประสิทธิภาพตามที่ภาครัฐกำหนดวัตถุประสงค์ไว้

การประเมินด้านผลผลิต (Output) ซึ่งฝ่ายบริหารได้มองผลที่ได้ส่วนใหญ่เกิดจากการปฏิบัติแบบให้เสร็จสิ้นไปเท่านั้น โดยคาดหวังผลได้ไม่เต็มประสิทธิภาพ เพราะปัญหาด้านกฎระเบียบระยะเวลาและบุคลากรผู้ดำเนินงาน แต่ผู้สูงอายุซึ่งเป็นผู้ได้รับผลประโยชน์ไม่เกิดผลกระทบมากนัก

ประสิทธิผลการดำเนินนโยบายประชารัฐกับการส่งเสริมการพึ่งตนเองของผู้สูงอายุ นโยบายประชารัฐบางโครงการไม่ค่อยคุ้มค่ากับงบประมาณ ผู้สูงอายุบางส่วนไม่ได้รับผลจากนโยบายอย่างเต็มที่ ด้านการบริหารทรัพยากรบุคคลผู้บริหารระดับสูงควรมอบให้ผู้ที่มีความเหมาะสมโดยใช้คนให้ตรงกับงาน และในการดำเนินนโยบายควรมีการวางแผนที่ดีและต้องปฏิบัติตามแผนที่กำหนดไว้สมควรให้มีความยั่งยืนในการดำเนินโครงการ รวมทั้งปรับปรุงระยะเวลาของการดำเนินโครงการให้เหมาะสมเพราะทำให้ไม่เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลที่ดีเท่าที่ควร แต่ด้านผู้สูงอายุมองว่าโครงการจากนโยบายประชารัฐนั้นดี ใช้งบประมาณอย่างคุ้มค่าทำให้ผู้สูงอายุมีความสุขและเป็นหลักประกันของผู้สูงอายุทางด้านรายได้ทำให้ผู้สูงอายุสามารถได้รับความสุขในด้านร่างกายและจิตใจมากขึ้น

๕.๑.๓ เพื่อนำเสนอกลไก และแนวทางการขับเคลื่อนนโยบายประชารัฐ เพื่อส่งเสริมการพึ่งตนเองของผู้สูงอายุอย่างมีประสิทธิภาพ

จากการสัมภาษณ์ผู้บริหาร ผู้สูงอายุ และการสนทนากลุ่ม ทำให้ทราบเกี่ยวกับกลไกและแนวทางการขับเคลื่อนนโยบายประชารัฐกับการพึ่งพาตนเองของผู้สูงอายุ ดังนี้

๑. ควรทำประชาคมในชุมชน หรือสอบถามความต้องการของประชาชนในพื้นที่ก่อนที่จะจัดทำโครงการ เพราะโครงการที่จัดทำมาบางครั้งจะไม่ตรงกับความต้องการของชุมชน และไม่ตรงกับลักษณะทางชุมชนและภูมิศาสตร์ของพื้นที่ และงบประมาณควรจัดสรรตามประชากรที่พักอาศัยของแต่ละหมู่บ้าน ไม่ควรจัดสรรให้งบประมาณเท่ากันทุกหมู่บ้าน เพราะจำนวนประชากรที่พักอาศัยแต่ละหมู่บ้านไม่เท่ากัน

๒. รัฐควรสร้างเมืองหรือชุมชนสำหรับผู้สูงอายุ และผู้สูงอายุควรรวมตัวกันเป็นกลุ่มชมรมเพื่อเพิ่มศักยภาพให้มากขึ้น การจัดสรรงบประมาณของนโยบายประชารัฐควรส่งตรงมายังฝ่ายปกครองเพราะเป็นหน่วยงานที่ใกล้ชิดประชาชนมากที่สุด รัฐควรปรับเปลี่ยนวิธีการนำบัตรคนจนไปหรือบัตรสวัสดิการแห่งรัฐไปใช้ เพื่อเป็นการช่วยเหลือเศรษฐกิจชุมชนอย่างแท้จริง

๓. ด้านการจัดทำข้อมูลผู้สูงอายุ ควรนำฐานข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุที่มีอยู่ในหลายหน่วยงานมาใช้ร่วมกันเพื่อจะได้ข้อมูลที่ตรงและเป็นปัจจุบัน และควรจะนำเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาใช้กับงานที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุ หรือเพื่อสนับสนุนงานผู้สูงอายุโดยตรง และส่งเสริมการเรียนรู้เกี่ยวกับแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงอย่างจริงจัง เพื่อการนำมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตของผู้สูงอายุ

๔. การดำเนินนโยบายประชารัฐที่ดีต้องต่อยอดได้และมีความยั่งยืน โดยการให้ผู้สูงอายุสามารถพึ่งพาตนเองได้จากการสร้างงานส่งเสริมอาชีพสำหรับผู้สูงอายุที่ยังสามารถทำงานได้ รวมถึงทำโครงการประชาสัมพันธ์ด้านการตลาดให้กับผลิตภัณฑ์ของผู้สูงอายุที่ผลิตได้ ทางด้านการเตรียมความพร้อมของนโยบายก่อนที่จะนำมาปฏิบัติบางครั้งนโยบายดี แต่การนำไปปฏิบัติไม่เหมาะสม ติดขัดที่ขั้นตอน ระเบียบข้อบังคับ รวมถึงด้านการนำนโยบายไปปฏิบัติที่แตกต่างกัน โดยต่างคนต่างคิด ต่างพื้นที่ก็จะมีเหตุผลของแต่ละคนที่แตกต่างกัน

๕. การจัดสรรงบประมาณขอให้เพิ่มงบประมาณเกี่ยวกับด้านการดูแลผู้สูงอายุให้มากขึ้น เพราะมีผู้สูงอายุบางส่วนอยู่ตามลำพังหรือถูกทอดทิ้งขาดการเอาใจใส่จากลูกหลาน เช่น การขอปรับเพิ่มเบี้ยยังชีพแก่ผู้สูงอายุ เพื่อเป็นหลักประกันทางสังคมและเพิ่มรายได้ให้เพียงพอต่อการยังชีพที่เหมาะสม ควรเพิ่มบุคลากรให้เพียงพอกับงานและโครงการที่ปฏิบัติ เช่น บุคลากรหรือเจ้าหน้าที่เฉพาะกลุ่มงานที่จะมาขับเคลื่อนนโยบาย เป็นต้น รวมถึงด้านการบริการสาธารณสุขที่มีราคาสูงมากผู้สูงอายุมีรายได้ไม่เพียงพอกับการรักษาพยาบาล กรณีที่รักษาที่สถานพยาบาลของรัฐก็มีคนไปใช้บริการมากมาย สถานที่ไม่เพียงพอและระยะเวลารอคอยนาน

๖. ต้องเพิ่มการประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับการดำเนินนโยบายประชารัฐให้ครอบคลุมและให้ทั่วถึงในทุกพื้นที่ และควรกำหนดแนวทางปฏิบัติให้ชัดเจน เพื่อความสะดวกในการปฏิบัติงาน ไม่ควรที่จะให้แนวทางปฏิบัติมาหลังนโยบาย และควรที่จะต้องติดตามโครงการ ทำการประเมินโครงการอย่างสม่ำเสมอต่อเนื่อง

กลไก และแนวทางการขับเคลื่อนนโยบายประชารัฐกับการพึ่งพาตนเองของผู้สูงอายุ การจัดทำข้อมูลผู้สูงอายุในแต่ละชุมชนควรนำข้อมูลที่เกี่ยวข้องทั้งหมดมาใช้ร่วมกัน โดยรัฐควรส่งเสริมการสร้างชุมชนสำหรับผู้สูงอายุโดยเฉพาะ และผู้สูงอายุควรรวมตัวกันเพื่อสร้างพลังเพิ่มศักยภาพของกลุ่มให้มากขึ้น ภาครัฐควรจัดสรรงบประมาณด้านการดูแลให้ครอบคลุมให้มากขึ้นทั้งด้านร่างกาย จิตใจ รวมถึงการสร้างงานสร้างอาชีพเพื่อเพิ่มรายได้แก่ผู้สูงอายุให้ลดการพึ่งพาภาระทางครอบครัว พร้อมกับสร้างความภาคภูมิใจในตนเอง หน่วยงานรัฐต้องเพิ่มการประชาสัมพันธ์การดำเนินโครงการประชารัฐให้ทั่วถึงครอบคลุมทุกพื้นที่ การจัดทำโครงการควรทำประชาคมสอบถามความต้องการของชุมชนก่อนที่จะจัดทำโครงการต่างๆ และการดำเนินนโยบายประชารัฐต้องมีการปฏิบัติได้จริงและมีความยั่งยืนพร้อมกับการประสานงานร่วมกับภาคเอกชนจะทำให้งานมีประสิทธิภาพมากขึ้น

๕.๒ อภิปรายผล

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ทำให้ทราบปัญหาจากการปฏิบัติตามโครงการนโยบายประชารัฐของภาครัฐที่ประสานความร่วมมือกับภาคเอกชน และประชาชน โดยส่งผลต่อผู้สูงอายุ และจากการศึกษาสามารถนำมาอภิปรายผลจากการศึกษาได้ ดังนี้

๑. ผู้สูงอายุหลายท่านไม่สามารถเข้าร่วมประชุมร่วมกิจกรรม หรือขาดการมีส่วนร่วมในการนำเสนอโครงการของตนเพราะสาเหตุมาจากมีภาระหน้าที่ที่ต้องดูแลบ้านเรือนต้องประกอบอาชีพ บางส่วนอยู่ตามลำพังไม่สามารถออกมาร่วมได้และยังมีอีกกลุ่ม คือ ผู้สูงอายุที่เป็นผู้ป่วยติดเตียงจะ

เป็นกลุ่มที่ไม่สามารถมาแสดงความคิดเห็นหรือบอกความต้องการของเขาได้เลย จึงควรเพิ่มช่องทางการเข้าหากลุ่มผู้สูงอายุกลุ่มนี้ให้มากขึ้นทั้งทางตรงและทางอ้อม เพื่อเพิ่มการมีส่วนร่วมในกิจกรรมให้มากขึ้น

๒. โครงการพระราชรัฐเป็นโครงการที่ดี แต่ถ้าขาดความชัดเจนในแนวปฏิบัติไม่มีกฎระเบียบรองรับกับโครงการ เช่น ไม่มีการตั้งกรรมการดูแลควบคุม ตรวจสอบ ด้านการเบิกจ่ายงบประมาณที่ชัดเจนทำให้ติดขัดด้านการดำเนินงานไม่สามารถดำเนินการได้โดยสะดวก ดังนั้น ควรมีการกำหนดกฎ ระเบียบปฏิบัติให้ชัดเจนและแจ้งนามาก่อนที่จะดำเนินโครงการ เพื่อความสะดวกในการนำไปปฏิบัติให้ถูกต้องและรวดเร็วไม่มีผลตามมาในภายหลัง

๓. ผู้ที่มาปฏิบัติตามนโยบายก็มาจากพื้นที่อื่นมาทำตามหน้าที่เท่านั้น ไม่เข้าถึงจิตใจความต้องการที่แท้จริงของผู้สูงอายุและคนในพื้นที่ และบางครั้งโครงการนโยบายพระราชรัฐก็ไม่เหมาะสมกับพื้นที่แต่ละแห่ง เช่น บางแห่งเป็นชุมชนชนบท บางแห่งเป็นชุมชนเมือง บางแห่งเป็นเมืองกึ่งชนบท จึงทำให้ความต้องการแตกต่างกันมากแต่ต้องดำเนินการตามนโยบายที่กำหนดมา ดังนั้น ควรสอบถามหรือจัดทำประชาคมกับคนในพื้นที่ก่อนที่จะกำหนดโครงการมาให้ปฏิบัติ เพื่อจะได้โครงการที่ตรงกับความต้องการของคนในชุมชนในพื้นที่อย่างแท้จริง และเหมาะสมกับความต้องการ

๔. ด้านการขาดการรับรู้ข่าวสารจากภาครัฐ เพราะการประชาสัมพันธ์ไม่ทั่วถึง ผู้สูงอายุบางท่านไม่ได้มาร่วมกิจกรรมผู้สูงอายุหรือไม่ได้เข้าร่วมกิจกรรมในชุมชนจึงไม่ได้รับข่าวสารจากราชการ ผลทำให้ไม่ได้เข้าร่วมเสนอความต้องการที่แท้จริงของตนเองหรืออาจจะเสียสิทธิที่ควรจะได้รับ ดังนั้น ควรมีการเพิ่มการประชาสัมพันธ์เพิ่มการรับรู้ข่าวสารให้ทั่วถึงในหลายช่องทางให้มากขึ้น และบ่อยครั้งมากขึ้น เพื่อเป็นการรักษาสิทธิ์และผลประโยชน์แก่ผู้สูงอายุ

๕.๓ ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยครั้งนี้พบว่า การดำเนินนโยบายพระราชรัฐกับการพึ่งพาตนเองของผู้สูงอายุนั้น ฝ่ายผู้บริหารหรือผู้ดำเนินโครงการมักจะประสบปัญหาในการทำงานในหลายประเด็น ส่วนทางด้านผู้สูงอายุ ผู้ซึ่งเป็นฝ่ายรับผลประโยชน์จากนโยบายจะพึงพอใจมาก ดังนั้น การดำเนินนโยบายพระราชรัฐที่ดำเนิน ผู้วิจัยจะขอเสนอแนะการดำเนินนโยบายพระราชรัฐ ดังนี้

๑. ด้านงบประมาณ ควรจัดส่งงบประมาณให้เหมาะสมเพียงพอกับการดำเนินโครงการ เพราะส่วนใหญ่แล้วงบประมาณจะมาจำนวนจำกัด และล่าช้าจากตารางเวลาที่ขออนุมัติโครงการไปมาก จึงทำให้ผลการจัดทำโครงการไม่ได้ผลดีเท่าที่ควร และควรจัดระบบประกันรายได้ที่เหมาะสมแก่ผู้สูงอายุตลอดจนการดูแลช่วยเหลือกลุ่มผู้สูงอายุที่ยากจน เพื่อให้ผู้สูงอายุเหล่านั้นพอดำรงชีพอยู่ได้

๒. โครงการมักจะมาซ้ำซ้อนจากหลายหน่วยงาน โดยขาดการบูรณาการการทำงานที่ดีจากหน่วยงานภาครัฐในระดับที่สูงกว่า และก่อนที่จะส่งโครงการมาดำเนินงานในแต่ละพื้นที่ควรที่จะมีการประสานงานกัน เพื่อจัดเรียงลำดับความสำคัญของแต่ละโครงการจัดเรียงระยะเวลาที่เหมาะสมไม่ให้ซ้ำซ้อน

๓. บุคลากรที่จะดำเนินโครงการต้องมาพร้อมกับโครงการอาจจะจัดจ้างมาเป็นกรณีพิเศษ เพื่อดำเนินงานติดตาม และประเมินผลโครงการนั้นเป็นการเฉพาะ เพื่อจะได้มีผู้รับผิดชอบรายงานผลโดยตรง และจะทำให้ผลการดำเนินงานมีประสิทธิภาพดียิ่งขึ้น

๔. ระยะเวลาที่ดำเนินงานแต่ละโครงการควรบริหารจัดการเวลาให้เหมาะสม เพราะที่ผ่านมา การดำเนินโครงการมักจะไม่สัมพันธ์กับเวลาที่กำหนดมาให้ควรพิจารณาความแตกต่างของแต่ละพื้นที่ที่จะดำเนินโครงการและควรจะต้องอนุญาตให้มีการปรับเปลี่ยนโครงการได้ตามความเหมาะสมของแต่ละพื้นที่

๕. ระเบียบ วิธีปฏิบัติของแต่ละโครงการต้องชัดเจนแต่มีความยืดหยุ่นสูง เพื่อสะดวกในการปฏิบัติงาน มีการมอบหมายการทำงานที่เป็นรูปธรรม มีระเบียบการเบิกจ่ายการเงิน วัสดุ ฯลฯ ที่รัดกุมแต่คล่องตัว

ข้อเสนอแนะภาพรวม

๑. ผู้สูงอายุต้องทำความเข้าใจกับนโยบายจากภาครัฐที่ดำเนินการนั้นว่าเป็นการช่วยเหลือพัฒนาคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้นได้บ้างบางส่วนเท่านั้น ดังนั้น ผู้สูงอายุและประชาชนต้องช่วยเหลือตัวเองร่วมด้วย มิใช่ติดกับดักการรอคอยความช่วยเหลือจากภาครัฐอย่างเดียว โดยไม่คิดจะพึ่งพาตนเองหรือประกอบอาชีพหารายได้เพิ่มเติม

๒. หน่วยงานภาครัฐทั้งฝ่ายปกครอง หรือองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ที่รับนโยบายไปปฏิบัติ ต้องมีการปรับตัวปรับองค์กรและประสานความร่วมมือประสานงานร่วมกัน เพื่อรองรับกับนโยบายประชารัฐ และโครงการต่าง ๆ ที่จะตามมาอย่างต่อเนื่อง เพราะภาครัฐมีนโยบายที่จะช่วยเหลือคนจนช่วยเหลือผู้สูงอายุ สร้างรายได้ส่งเสริมอาชีพประชาชน จึงจำเป็นที่จะต้องมีการเหล่านี้นลงสู่พื้นที่อยู่เสมอ

๓. ควรประชาสัมพันธ์ เน้นความสำคัญให้ทุกภาคส่วนของสังคมเห็นคุณค่าของผู้สูงอายุ และหน้าที่ที่พึงต้องปฏิบัติตอบแทนแก่ผู้สูงอายุและควรจัดให้มีกิจกรรมกลุ่มที่สร้างสรรค์ให้แก่ผู้สูงอายุได้เข้าร่วมตามความสามารถ ความสนใจและความถนัด รวมถึงการส่งเสริมการประกอบอาชีพและส่งเสริมการตลาดให้ผู้สูงอายุ

บรรณานุกรม

๑. ภาษาไทย

ก. ข้อมูลทุติยภูมิ

(๑) หนังสือ:

คณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานผู้สูงอายุแห่งชาติ. หนังสือ รายงานการพิจารณาศึกษา เรื่อง “การดูแลรักษาพยาบาลผู้สูงอายุแบบครบวงจร”. คณะกรรมการสาธารณสุข: สภานิติบัญญัติแห่งชาติ, ๒๕๔๘.

คณะกรรมการการสาธารณสุข สภานิติบัญญัติแห่งชาติ. การดูแลรักษาพยาบาลผู้สูงอายุแบบครบวงจร. รายงานการพิจารณาศึกษา. สำนักงานกรรมการ ๓ สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา ปฏิบัติหน้าที่สำนักงานเลขาธิการสภานิติบัญญัติแห่งชาติ.

โฉมสมร เหลือโกศล. คำนิยมพื้นฐานเรื่องการพึ่งตนเองกับการอบรมเลี้ยงดู. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๓๑.

นาถฤดี สลีสสิริ. อัฒมโนทัศน์และการปรับตัวของผู้สูงอายุ ศึกษากรณีจังหวัดยโสธร. คณะพัฒนาสังคม: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์. ๒๕๔๑.

บรรลุ ศิริพาณิชย์. ผู้สูงอายุไทย. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร: สภาผู้สูงอายุแห่งประเทศไทย, ๒๕๔๒.

บริบูรณ์ พรพิบูลย์. โลกยามชราและแนวการเตรียมตัวเพื่อเป็นสุข. กรุงเทพมหานคร: เรือนแก้ว, ๒๕๓๕.

ประเวศ วะสี. พุทธเกษตรกรรมกับคานาสีสุขของสังคมไทย. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ หมอชาวบ้าน, ๒๕๓๐.

พินิจ กุลละวณิชย์. กระบวนเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร. หนังสือ รายงานการพิจารณาการศึกษา เรื่อง “การดูแลรักษาพยาบาลผู้สูงอายุแบบครบวงจร”. คณะกรรมการสาธารณสุข สภานิติบัญญัติแห่งชาติ.

_____ . ปัจจัยเสี่ยงต่อโรคหลอดเลือดหัวใจตีบและอุดตันค่อย ๆ ปีบมานานแล้วถ้ามีอาการมักเป็นมานานแล้ว (ตีบ ๕๐-๗๐%). หนังสือ รายงานการพิจารณาการศึกษา เรื่อง “การดูแลรักษาพยาบาลผู้สูงอายุแบบครบวงจร”. คณะกรรมการสาธารณสุข: สภานิติบัญญัติแห่งชาติ.

พินิจ กุลละวณิชย์. หนังสือ รายงานการพิจารณาการศึกษา เรื่อง “การดูแลรักษาพยาบาลผู้สูงอายุแบบครบวงจร”. คณะกรรมการสาธารณสุข สภานิติบัญญัติแห่งชาติ.

มูลนิธิหมอชาวบ้าน. หนังสือ รายงานการพิจารณาการศึกษา เรื่อง “การดูแลรักษาพยาบาลผู้สูงอายุแบบครบวงจร”. คณะกรรมการสาธารณสุข: สภานิติบัญญัติแห่งชาติ, ๒๕๔๙.

ยุวัฒน์ วุฒิเมธี. การพัฒนาชุมชนจากทฤษฎีสู่การปฏิบัติ. กรุงเทพมหานคร: บางกอกบล็อกร, ๒๕๓๗.
ศรัณยา ยอดสุด. กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร. หนังสือ รายงานการพิจารณา
การศึกษา เรื่อง “การดูแลรักษาพยาบาลผู้สูงอายุแบบครบวงจร”. คณะกรรมการ
สาธารณสุข: สภานิติบัญญัติแห่งชาติ.

_____ . ความหมายของการดูแลตนเอง. หนังสือ รายงานการพิจารณาการศึกษา เรื่อง “การดูแล
รักษาพยาบาลผู้สูงอายุแบบครบวงจร”. คณะกรรมการสาธารณสุข: สภานิติบัญญัติ
แห่งชาติ, ๒๕๕๓.

ศศิพัฒน์ ยอดเพชร. การพยาบาลผู้สูงอายุ ปัญหาที่พบบ่อยและแนวทางการดูแล. พิมพ์ครั้งที่ ๑.
กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๑.

ศิพัฒน์ ยอดเพชร และ วรณลักษณ์เมียนเกิด. การเข้าถึงสิทธิตามพระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ.
๒๕๔๖ ของผู้สูงอายุ (ฉบับสมบูรณ์). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์เทพเพ็ญวานิสัย,
๒๕๕๑.

สถาบันวิจัยสังคม. ชนบทไทย. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๙.

สัญญา สัญญาวิวัฒน์. ทฤษฎีสังคมวิทยา: การสร้าง การประเมินค่า และการใช้ประโยชน์. กรุงเทพ-
มหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๒.

สำนักงานสถิติแห่งชาติ. กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร. หนังสือ รายงานการ
พิจารณาการศึกษา เรื่อง “การดูแลรักษาพยาบาลผู้สูงอายุแบบครบวงจร”. คณะกรรมการ
สาธารณสุข: สภานิติบัญญัติแห่งชาติ, ๒๕๕๔.

_____ . ข้อมูลการสำรวจประชากรสูงอายุในประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๓๗ – ๒๕๖๐. หนังสือ
รายงานการพิจารณาการศึกษา เรื่อง “การดูแลรักษาพยาบาลผู้สูงอายุแบบครบวงจร”.
คณะกรรมการสาธารณสุข: สภานิติบัญญัติแห่งชาติ, ๒๕๖๐.

_____ . รายงานการสำรวจประชากรสูงอายุในประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๖๐. หนังสือ รายงาน
การพิจารณาการศึกษา เรื่อง “การดูแลรักษาพยาบาลผู้สูงอายุแบบครบวงจร”. คณะกรรมการ
สาธารณสุข: สภานิติบัญญัติแห่งชาติ, ๒๕๖๐.

_____ . สำรวจประชากรสูงอายุในประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๕๗. หนังสือ รายงานการพิจารณา
การศึกษา เรื่อง “การดูแลรักษาพยาบาลผู้สูงอายุแบบครบวงจร”. คณะกรรมการ
สาธารณสุข: สภานิติบัญญัติแห่งชาติ, ๒๕๕๗.

_____ . อนามัยและสวัสดิการ พ.ศ. ๒๕๔๘. หนังสือ รายงานการพิจารณาการศึกษา เรื่อง “การ
ดูแลรักษาพยาบาลผู้สูงอายุแบบครบวงจร”. คณะกรรมการสาธารณสุข: สภานิติ
บัญญัติแห่งชาติ, ๒๕๔๘.

สำนักข่าวแห่งชาติ. หนังสือ รายงานการพิจารณาการศึกษา เรื่อง “การดูแลรักษาพยาบาลผู้สูงอายุ
แบบครบวงจร”. คณะกรรมการสาธารณสุข: สภานิติบัญญัติแห่งชาติ, ๒๕๔๘.

สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน. **คู่มือการสร้างระบบบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดีตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการสร้างระบบบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี พ.ศ. ๒๕๔๒.** กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์กองกลาง สำนักงาน ก.พ. ๒๕๔๒.

สำนักงานสภาสถาบันราชภัฏ. **ชุดวิชาการประเมินเพื่อการพัฒนา.** กรุงเทพมหานคร: สำนักมาตรฐานการศึกษา, ๒๕๔๕.

สิริพร กายจนประโชติ. **หนังสือ รายงานการศึกษาค้นคว้า เรื่อง “การดูแลรักษาพยาบาลผู้สูงอายุแบบครบวงจร”.** คณะกรรมการสาธารณสุข: สภานิติบัญญัติแห่งชาติ, ๒๕๔๖.

สุพัตรา สุภาพ. **สังคมวิทยา.** กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๒๒.

สุเมธ ตันติเวชกุล. **ปัจจัยทางสังคมกับการพึ่งตนเองทางเศรษฐกิจของไทย.** กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๓๐.

สุรกุล เจนอบรม. **วิทยาการผู้สูงอายุ.** กรุงเทพมหานคร: ภาควิชาการศึกษาของนอกโรงเรียน คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๔.

สุริยาภรณ์ อินทรภิมย์. **ศึกษาค้นคว้าของตนเองของผู้สูงอายุที่อาศัยเพียงลำพังในจังหวัดสุราษฎร์ธานี.** หนังสือ รายงานการศึกษาค้นคว้า เรื่อง “การดูแลรักษาพยาบาลผู้สูงอายุแบบครบวงจร” . คณะกรรมการสาธารณสุข: สภานิติบัญญัติแห่งชาติ, ๒๕๔๙.

เสรี พงศ์พิศ. **๑๐๐ ร้อยคำที่ควรรู้.** กรุงเทพมหานคร: เจริญวิทย์การพิมพ์, ๒๕๔๗.

อาหารและพลังงาน. **หนังสือ รายงานการศึกษาค้นคว้า เรื่อง “การดูแลรักษาพยาบาลผู้สูงอายุแบบครบวงจร”.** คณะกรรมการสาธารณสุข: สภานิติบัญญัติแห่งชาติ.

อุบลรัตน์ เฟิงสถิตย์. **จิตวิทยาผู้สูงอายุ.** กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๕๑.

(๒) ดุษฎีนิพนธ์/วิทยานิพนธ์/สารนิพนธ์:

ชนิษฐา นาคะ. “วิถีชีวิตและการดูแลตนเองของผู้สูงอายุในหมู่บ้านชนบทแห่งหนึ่งในภาคใต้”. **วิทยานิพนธ์ปริญญาตรีบัณฑิต สาขาการพยาบาล.** คณะพยาบาลศาสตร์. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๔๒.

เดือนใจ ทองคำ. “พฤติกรรมและการดูแลตนเองของผู้สูงอายุในอำเภอตากฟ้า จังหวัดนครสวรรค์”. **วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาชุมชน.** บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๔๙.

พระครูสุตธรรมพิทักษ์ (น้ำผึ้ง สุธมโม). “การพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์ในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์”. **วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ.** บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๗.

พระมหาพิรพัฒน์ พันศิริ. “การวัดภาวะการพึ่งพาตนเอง (Self-Reliance) ของผู้สูงอายุ : กรณีศึกษาผู้สูงอายุที่เป็นสมาชิกสหพันธ์”. **วิทยานิพนธ์ปริญญาโทศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต.** บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๕๓.

พระราชเมธี (วิชา อภิปญฺโญ) และสมศักดิ์ บุญปุ. “แนวทางการพัฒนาคณะสงฆ์เพื่อความมั่นคงของพระพุทธศาสนา”. **วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๙.

วรณูช สิปยารก. “ปัจจัยทางจิตสังคมที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการพึ่งตนเองในผู้สูงอายุ”. **วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนาสังคม**. สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, ๒๕๕๒.

ศรัณยา ยอดสุด. ความสามารถในการดูแลตนเองด้านจิตใจและพฤติกรรมป้องกันโรคของผู้สูงอายุ. **สารนิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาจิตวิทยาพัฒนาการ**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ๒๕๕๓.

สมพร ใจสมุทร. “พฤติกรรมการดูแลตนเองและคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุเขตลาดกระบัง”. **วิทยานิพนธ์แพทยศาสตรมหาบัณฑิต สาขาเวชศาสตร์ชุมชน**. บัณฑิตวิทยาลัย: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๗.

อาทิตยา ทะวงค์. “ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการดูแลตนเองของผู้สูงอายุกรณีศึกษา ตำบลช่วงเปา อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่”. **การศึกษาค้นคว้าอิสระตามหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริการการพัฒนาสังคม**. สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, ๒๕๕๓.

(๓) รายงานวิจัย:

ธานี สุวรรณประทีป, พระมหาสันติ ธีรภทฺโท และพระมหาสมบุญ วุฑฺฒิกโร. “ภาวะผู้นำด้านการปกครองคณะสงฆ์ในอาเซียน”. **รายงานวิจัย**. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย: วิทยาเขตบาหลีศึกษาพุทธโฆส นครปฐม, ๒๕๖๐.

ปิ่นฉัตร เจริญชัยพฤกษ์. “รูปแบบการจัดการเพื่อความมั่นคงของพระพุทธศาสนาในระดับจังหวัด”. **รายงานวิจัย**. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย: วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี, ๒๕๖๑.

พระมหากฤษฎา กิตติโสภโณ และคณะ. “กลยุทธ์การบริหารองค์กรสงฆ์ที่เข้มแข็งในยุคโลกาภิวัตน์”. **รายงานวิจัย**. คณะสังคมศาสตร์: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๖๐.

(๔) วารสาร/บทความ:

บังอร ธรรมศิริ. ครอบครัวยุคใหม่กับการดูแลผู้สูงอายุ. **วารสารการเวก ฉบับนิตยสารวันเจ้าฟ้าวิชาการ**. คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี: มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์, ๒๕๕๙.

ประยุทธ์ จันทร์โอชา. **จดหมายข่าวรัฐบาล เพื่อประชาชน**. ปีที่ ๒ ฉบับที่ ๒๖ (๑๕ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๕๙).

อิสระ ว่องกุลกิจ. **จดหมายข่าวรัฐบาล เพื่อประชาชน**. ปีที่ ๒ ฉบับที่ ๒๖ (๑๕ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๕๙).

(๕) เอกสารที่ไม่ได้ตีพิมพ์เผยแพร่และเอกสารอื่นๆ

พระราชวรเมธี, ดร. และคณะ. แผนยุทธศาสตร์การปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนา ๒๕๖๔. “การนำนโยบายสู่การปฏิบัติ”. มปป.

(๖) สื่ออิเล็กทรอนิกส์:

จิรพร สุเมธีประสิทธิ์. **ผลลัพธ์และผลกระทบของโครงการ (Project Outcome and Impact) ชีววัดความคุ้มค่าในระยะยาว**. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <http://oknation.nationtv.tv/> [๒๐ ธันวาคม ๒๕๖๐].

พระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. ๒๕๔๖. **กรมกิจการผู้สูงอายุ**. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: www.dop.go.th/main/regulation_list.php?id=10. [๒๔ กรกฎาคม ๒๕๖๑].

พระราชวรเมธี (ประสิทธิ์ พรหมรังสี). ประธานคณะกรรมการประสานงาน. **แผนยุทธศาสตร์ในการปฏิรูปพระพุทธศาสนา (คปพ.)**. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <https://www.dailynews.co.th/education/676879> [๒๐ กันยายน ๒๕๖๒].

มณีรัตน์ กุลวงษ์. “รูปแบบการพึ่งตนเองตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลพุดเตย อำเภอวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์”. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: https://www.tci-thaijo.org/index.php/PNRU_JHSS/article/download/ [๒๔ กรกฎาคม ๒๕๖๑].

มนตรี ประเสริฐรุ่งเรือง และดุชนิ อายุวัฒน์. “การสร้างทางเลือกทางสังคมของผู้สูงอายุนิยมในภาคอีสาน”. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: https://www.tci-thaijo.org/index.php/PNRU_JHSS/article/download/. [๒๔ กรกฎาคม ๒๕๖๑].

ยุทธศาสตร์ประชารัฐ. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <http://pracharath.blogspot.com> [๔ ตุลาคม ๒๕๖๑].

รัฐบาลกับยุทธศาสตร์สานพลังประชารัฐเพื่อเศรษฐกิจฐานราก. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: [http://www.reform.or.th\(http://www.planning.kmutnb.ac.th/data/report_Nayoby_60.pdf\)](http://www.reform.or.th(http://www.planning.kmutnb.ac.th/data/report_Nayoby_60.pdf)). [๒๔ กรกฎาคม ๒๕๖๑].

ราชกิจจานุเบกษา. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <http://www.ratchakitcha.soc.go.th/DATA/PDF/2561/A/050/T1.PDF> [๒๓ กรกฎาคม ๒๕๖๒].

หลักการขององค์การสหประชาชาติว่าด้วยเรื่องผู้สูงอายุและปฏิญญาผู้สูงอายุไทย. Export Citation, BiBTeX EndNote RefMan. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: [https://books.google.com/books/about/หลักการขององค์.html?id\(2006\)](https://books.google.com/books/about/หลักการขององค์.html?id(2006)). [๒๔ กรกฎาคม ๒๕๖๑].

(๗) สัมภาษณ์/สนทนากลุ่ม:

กรชนก มีป้อม. ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ ๖ ตำบลบางกระทึก อำเภอสามปราญ. สัมภาษณ์, ๑๙ มกราคม ๒๕๖๑.

กฤษณา กองตาพันธ์. พยาบาลโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบางกระทึก. สัมภาษณ์, ๑๙ มกราคม ๒๕๖๑.

จำรัส การะเวก. ประธานอาสาสมัครประจำหมู่บ้าน ตำบลบางกระทึก. สัมภาษณ์, ๑๗ มกราคม ๒๕๖๑.

ดวงพร ผลพฤษา. นักพัฒนาชุมชน เทศบาลตำบลบางกระทึก. สัมภาษณ์, ๑๕ มกราคม ๒๕๖๑.

ดอกเอื้อง นันทจากร์. ฝ่ายพัฒนาสังคม อำเภอสามปราญ. สัมภาษณ์, ๒๑ มกราคม ๒๕๖๑.

ทองทรัพย์ แยมเดช. ผู้สูงอายุ ตำบลบางกระทึก. สัมภาษณ์, ๑๕ มกราคม ๒๕๖๑.

บุบผา นาคป้อมฉิน. ผู้สูงอายุ ตำบลบางกระทึก. สัมภาษณ์, ๑๑ มกราคม ๒๕๖๑.

ปฐมทัศน์ ทศนิมา. ผู้สูงอายุ ตำบลบางกระทึก. สัมภาษณ์, ๒๗ มกราคม ๒๕๖๑.

ประเสริฐ ปิ่นประชา. ผู้สูงอายุ ตำบลบางกระทึก. สัมภาษณ์, ๒๕ มกราคม ๒๕๖๑.

ปราณี นาคป้อมฉิน. ผู้สูงอายุ ตำบลบางกระทึก. สัมภาษณ์, ๒๔ มกราคม ๒๕๖๑.

ปรีชา มีประมูล. ผู้สูงอายุ ตำบลบางกระทึก. สัมภาษณ์, ๒๔ มกราคม ๒๕๖๑.

พนม กรานจำนง. ผู้สูงอายุ ตำบลบางกระทึก. สัมภาษณ์, ๓๐ มกราคม ๒๕๖๑.

พุดตินันท์ เหลืองไพบูลย์. พัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ จังหวัดนครปฐม. สัมภาษณ์, ๒๒ มกราคม ๒๕๖๑.

มยุรี พลายบัว. ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ ๑ ตำบลบางกระทึก อำเภอสามปราญ. สัมภาษณ์, ๑๙ มกราคม ๒๕๖๑.

ราชัน มีป้อม. นายกเทศมนตรีตำบลบางกระทึก. สัมภาษณ์, ๒๒ มกราคม ๒๕๖๑.

ลำจวน กล้าเสื่อ. ผู้สูงอายุ ตำบลบางกระทึก. สัมภาษณ์, ๒๕ มกราคม ๒๕๖๑.

วิชาญ กรทอง. ผู้สูงอายุ ตำบลบางกระทึก. สัมภาษณ์, ๑๑ มกราคม ๒๕๖๑.

สม แก้วมอญ. ผู้สูงอายุ ตำบลบางกระทึก. สัมภาษณ์, ๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑.

สุเทพ เอี่ยมอินทร์. ผู้สูงอายุ ตำบลบางกระทึก. สัมภาษณ์, ๓๐ มกราคม ๒๕๖๑.

สุรัชย์ อนุตธิต. สมาชิกสภาจังหวัดนครปฐม. สัมภาษณ์, ๑๙ มกราคม ๒๕๖๑.

สุวิน วุฒิสั่งคะ. กำนันตำบลบางกระทึก อำเภอสามปราญ. สัมภาษณ์, ๑๒ มกราคม ๒๕๖๑.

เสนห์ นาคไร่ชิง. ผู้สูงอายุ ตำบลบางกระทึก. สัมภาษณ์, ๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑.

ไสว นรารัตน์. ผู้สูงอายุ ตำบลบางกระทึก. สัมภาษณ์, ๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑.

อนันต์ หรั่งบุญลือ. ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ ๘ ตำบลบางกระทึก อำเภอสามปราญ. สัมภาษณ์, ๑๙

อภิชัย มาสุข. ผู้อำนวยการกองสวัสดิการและพัฒนาสังคม เทศบาลตำบลบางกระทึก. สัมภาษณ์, ๑๕ มกราคม ๒๕๖๑.

๒. ภาษาอังกฤษ

(I) Books:

- Boise et al. รายงานการศึกษาค้นคว้า เรื่อง “การดูแลรักษาพยาบาลผู้สูงอายุแบบครบวงจร”. คณะกรรมการสาธารณสุข: สภานิติบัญญัติแห่งชาติ, 1996.
- Burnette, Mui; & Zodikoff. Orem. รายงานการศึกษาค้นคว้า เรื่อง “การดูแลรักษาพยาบาลผู้สูงอายุแบบครบวงจร”. คณะกรรมการสาธารณสุข: สภานิติบัญญัติแห่งชาติ, 2004.
- Dill, Brown, Ciambone; & Rakowski. รายงานการศึกษาค้นคว้า เรื่อง “การดูแลรักษาพยาบาลผู้สูงอายุแบบครบวงจร”. คณะกรรมการสาธารณสุข: สภานิติบัญญัติแห่งชาติ, 1995.
- Edwardson; & Dean. รายงานการศึกษาค้นคว้า เรื่อง “การดูแลรักษาพยาบาลผู้สูงอายุแบบครบวงจร”. คณะกรรมการสาธารณสุข: สภานิติบัญญัติแห่งชาติ, 1999.
- Gantz, 1990; citing Levin. รายงานการศึกษาค้นคว้า เรื่อง “การดูแลรักษาพยาบาลผู้สูงอายุแบบครบวงจร”. คณะกรรมการสาธารณสุข: สภานิติบัญญัติแห่งชาติ, 1976.
- Health Canada. (2004); citing Romeder; et al. รายงานการศึกษาค้นคว้า เรื่อง “การดูแลรักษาพยาบาลผู้สูงอายุแบบครบวงจร”. คณะกรรมการสาธารณสุข: สภานิติบัญญัติแห่งชาติ, 1990.
- Leenert, Teel; et al. รายงานการศึกษาค้นคว้า เรื่อง “การดูแลรักษาพยาบาลผู้สูงอายุแบบครบวงจร”. คณะกรรมการสาธารณสุข: สภานิติบัญญัติแห่งชาติ, 2001.
- Norri. รายงานการศึกษาค้นคว้า เรื่อง “การดูแลรักษาพยาบาลผู้สูงอายุแบบครบวงจร”. คณะกรรมการสาธารณสุข: สภานิติบัญญัติแห่งชาติ, 1979.
- Orem, รายงานการศึกษาค้นคว้า เรื่อง “การดูแลรักษาพยาบาลผู้สูงอายุแบบครบวงจร”. คณะกรรมการสาธารณสุข: สภานิติบัญญัติแห่งชาติ, 2001.
- Pender. รายงานการศึกษาค้นคว้า เรื่อง “การดูแลรักษาพยาบาลผู้สูงอายุแบบครบวงจร”. คณะกรรมการสาธารณสุข: สภานิติบัญญัติแห่งชาติ, 1996.
- World Health Organization. รายงานการศึกษาค้นคว้า เรื่อง “การดูแลรักษาพยาบาลผู้สูงอายุแบบครบวงจร”. คณะกรรมการสาธารณสุข: สภานิติบัญญัติแห่งชาติ, 1998.

ภาคผนวก

แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง

หัวข้อวิจัย : นโยบายประชารัฐกับการส่งเสริมการพึ่งพาตนเองของผู้สูงอายุ อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม

แบบสัมภาษณ์

ผู้บริหาร หัวหน้า หรือผู้ดำเนินนโยบายประชารัฐกับการพึ่งพาตนเองของผู้สูงอายุ

๑. ชื่อ.....นามสกุล.....อายุ.....ปี
๒. ตำแหน่ง.....งานส่วน.....
๓. บริบท {C} สภาพการณ์ปัจจุบัน ท่านมีความคิดเห็นอย่างไร ในการนำนโยบายประชารัฐมาส่งเสริมการพึ่งพาตนเองของผู้สูงอายุ.....

๔. ปัจจัยนำเข้า {I} นโยบายของรัฐเป็นนโยบายที่นำมาส่งเสริมการพึ่งพาตนเองของผู้สูงอายุ มีความคุ้มค่ากับเงินงบประมาณ การใช้บุคลากร วัสดุอุปกรณ์ และเวลาที่เสียไปหรือไม่อย่างไร.....

๕. กระบวนการ {P} วิธีการ ลำดับขั้น และขั้นตอนในการดำเนินงานตามนโยบายนี้ถูกต้องเหมาะสมกับการช่วยส่งเสริมผู้สูงอายุในการพึ่งพาตนเองเพียงใด (จุดอ่อน-จุดแข็ง).....

๖. ผลผลิต {P} ตรงตามวัตถุประสงค์ ของนโยบายหรือไม่ ผู้สูงอายุสามารถพึ่งพาตนเองได้จากผลของนโยบายนี้เพียงใด และควรดำเนินการต่อ หรือยกเลิกโครงการไป เพราะเหตุใด.....

๗. ผลกระทบทางบวก ที่เป็นประโยชน์ที่เกิดจากนโยบายนี้คืออะไร.....

๘. ผลกระทบทางลบ ที่เป็นผลเสียที่เกิดจากนโยบายนี้คืออะไร.....

๙. ข้อคิดเห็น ท่านคิดว่าควรที่จะมีการสร้างกลไก วิธีการ หรือแนวทางอย่างไร เพื่อให้นโยบายนี้มีประโยชน์มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น.....

๑๐. ปัญหา อุปสรรค ในการดำเนินตามนโยบายนี้คืออะไร.....

หัวข้อวิจัย : นโยบายประชารัฐกับการส่งเสริมการพึ่งพาตนเองของผู้สูงอายุ อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม

แบบสัมภาษณ์

ผู้สูงอายุ ผู้ซึ่งได้รับผลจากการดำเนินนโยบายประชารัฐกับการพึ่งพาตนเอง

๑. ชื่อ.....นามสกุล.....อายุ.....ปี

๒. บริบท {C} สภาพการณ์ปัจจุบัน การนำนโยบายประชารัฐ มาส่งเสริมการพึ่งพาตนเองของผู้สูงอายุเหมาะสมหรือไม่ ด้วยสาเหตุใด.....

๓. ปัจจัยนำเข้า {I} สภาพการณ์ปัจจุบัน ระยะเวลาที่ดำเนินนโยบายเหมาะสมหรือไม่ เงินที่ใช้ไปคุ้มค่าหรือไม่ เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติเหมาะสมหรือไม่ การจัดการเป็นอย่างไร.....

๔. กระบวนการ {P} วิธีการ ลำดับขั้น และขั้นตอนในการดำเนินงาน การส่งเสริมการพึ่งพาตนเองของผู้สูงอายุ ถูกต้อง เหมาะสมหรือไม่ อย่างไร.....

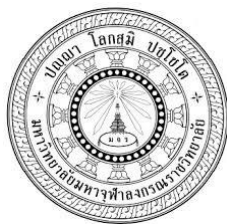
๕. ผลผลิต {P} การดำเนินนโยบายนี้ ทำให้ผู้สูงอายุสามารถพึ่งพาตนเองได้มากน้อยเพียงใด.....

๖. ผลกระทบทางบวกที่เป็นประโยชน์ ที่เกิดขึ้นกับตัวท่าน กับคนอื่น หรือชุมชนคืออะไร.....

๗. ผลกระทบทางลบ ที่เป็นผลเสียที่เกิดขึ้นทั้งกับตัวท่าน กับคนอื่น หรือชุมชนคืออะไร.....

๘. ท่านมีข้อคิดเห็น ใดๆเกี่ยวกับนโยบายนี้ เช่น อยากให้นโยบายนี้ช่วยอะไรบ้าง อยากให้เป็นอย่างไร.....

๙. ปัญหา ที่เกิดขึ้นจากนโยบายนี้มีอะไรบ้าง.....

เอกสารประกอบการสนทนากลุ่มผู้เชี่ยวชาญ
(FocusGroupDiscussion)

เรื่อง

นโยบายประชารัฐกับการส่งเสริมการพึ่งตนเองได้ของผู้สูงอายุ
จังหวัดนครปฐม

Civil state Policy to Support the Productive Aging in Nakornpathom

โดย

ผศ.ดร.อุบล วุฒิพรโสภณ และคณะ

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยวิทยาลัยสงฆ์พุทธปัญญาศรีทวารวดี

ได้รับทุนอุดหนุนงานวิจัยจาก
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
เอกสารประกอบการสนทนากลุ่มผู้เชี่ยวชาญ
(Focus Group Discussion)

๑.๑ ประเด็นคำถามเพื่อการสนทนากลุ่ม

- ประเด็นที่ ๑ ท่านประเมินนโยบายประชารัฐกับการส่งเสริมการพึ่งตนเองได้ของผู้สูงอายุ จังหวัดนครปฐมอย่างไรบ้าง
- ประเด็นที่ ๒.ท่านคิดว่าประสิทธิผลการดำเนินนโยบายประชารัฐกับการพึ่งตนเองได้ของผู้สูงอายุ จังหวัดนครปฐมเป็นอย่างไรบ้าง
- ประเด็นที่ ๓ ท่านจะนำเสนอกลไก และแนวทางการขับเคลื่อนนโยบายประชารัฐเพื่อส่งเสริมการพึ่งตนเองได้ของผู้สูงอายุอย่างมีประสิทธิภาพอย่างไร

๑.๒ วัตถุประสงค์ของโครงการวิจัย

๑. เพื่อประเมินนโยบายประชารัฐกับการส่งเสริมการพึ่งตนเองได้ของผู้สูงอายุ จังหวัดนครปฐม
๒. เพื่อศึกษาประสิทธิผลการดำเนินนโยบายประชารัฐกับการพึ่งตนเองได้ของผู้สูงอายุ จังหวัดนครปฐม
๓. เพื่อนำเสนอกลไก และแนวทางการขับเคลื่อนนโยบายประชารัฐ เพื่อส่งเสริมการพึ่งตนเองได้ของผู้สูงอายุอย่างมีประสิทธิภาพ

๑.๓ ปัญหาที่ต้องการทราบ

๑. นโยบายประชารัฐกับการส่งเสริมการพึ่งตนเองของผู้สูงอายุ จังหวัดนครปฐม เป็นอย่างไร
๒. ประสิทธิผลการดำเนินนโยบายประชารัฐกับการพึ่งตนเองของผู้สูงอายุ จังหวัดนครปฐม เป็นอย่างไร
๓. กลไก และแนวทางการขับเคลื่อนนโยบายประชารัฐ เพื่อส่งเสริมการพึ่งตนเองได้ของผู้สูงอายุอย่างมีประสิทธิภาพ ควรมีลักษณะอย่างไร

สรุปการสัมภาษณ์เพื่อการวิจัยนโยบายประชารัฐกับการส่งเสริมการพึ่งตนเองได้ของผู้สูงอายุ จังหวัดนครปฐม

	ประเด็นหลัก	ประเด็นย่อย
๑	ท่านประเมินนโยบายประชารัฐกับการส่งเสริมการพึ่งตนเองของผู้สูงอายุ อย่างไร	
	ประเด็นหลัก	ประเด็นย่อย
๒	ท่านคิดว่าประสิทธิผลการดำเนินนโยบายประชารัฐกับการพึ่งตนเองได้ของผู้สูงอายุ เป็นอย่างไร	
	ประเด็นหลัก	ประเด็นย่อย
๓	ท่านคิดว่าจะนำเสนอกลไก และแนวทางการขับเคลื่อนนโยบายประชารัฐ เพื่อส่งเสริมการพึ่งตนเองของผู้สูงอายุให้มีประสิทธิภาพอย่างไร	

ประเด็นการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion)

นโยบายประชารัฐกับการส่งเสริมการพึ่งตนเองได้ของผู้สูงอายุจังหวัดนครปฐม

ประเด็นที่ ๑ ท่านประเมินนโยบายประชารัฐกับการส่งเสริมการพึ่งตนเองของผู้สูงอายุจังหวัดนครปฐม เป็นอย่างไร

ข้อเสนอแนะ.....

.....

ประเด็นที่ ๒ ท่านคิดว่าประสิทธิผลการดำเนินนโยบายประชารัฐกับการพึ่งตนเองได้ของผู้สูงอายุ จังหวัดนครปฐม เป็นอย่างไรบ้าง

ข้อเสนอแนะ.....

.....

ภาคผนวก ข

รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิ, รายชื่อผู้ให้ข้อมูลวิจัย และอื่น ๆ

ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือการวิจัย

๑. ผศ.ดร. ประสิทธิ์ ทองอ่อน รองผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์พุทธปัญญาศรีทวารวดี
๒. ดร. พีรพัศน์ โห้ถนอม รองปลัดเทศบาลเมืองไร่ขิง
๓. ดร.ชัตติยา ดั่งสำราญ ผู้ทรงคุณวุฒิด้านผู้สูงอายุ
๔. อาจารย์วัลลา คงธรรม ผู้ทรงคุณวุฒิด้านผู้สูงอายุ
๕. นายล้อมยศ บรรพกาญจน รองนายกเทศมนตรีเมืองไร่ขิง

ผู้บริหาร ผู้ให้การสัมภาษณ์เชิงลึก

๑. นายราชน มีป้อม นายกเทศมนตรีเทศบาลตำบลบางกระทึก
๒. นายอภิชัย มาสุข ผู้อำนวยการกองสวัสดิการสังคม เทศบาลตำบลบางกระทึก
๓. นายพฤตินันท์ เหลืองไพบูลย์ พัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดนครปฐม
๔. นายสุรชัย อนุตธโต สมาชิกสภาจังหวัดนครปฐม
๕. นายสุวิน วุฒิสังคะ กำนันตำบลบางกระทึก
๖. นางกรชนก มีป้อม ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ ๖ ตำบลบางกระทึก และอาสาสมัครประจำหมู่บ้าน
๗. นางจรัส การะเวก อาสาพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์
๘. นางดวงพร ผลพฤกษา นักพัฒนาชุมชน เทศบาลตำบลบางกระทึก
๙. นายอนันต์ หรั่งบุญลือ ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ ๘ ตำบลบางกระทึก
๑๐. นางกฤษณา กองตาพันธ์ พยาบาลโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบางกระทึก
๑๑. นางมยุรี พลายบัว ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ ๑ ตำบลบางกระทึก อำเภอสามพราน
๑๒. นายรชต รุ่งสวัสดิ์ ผู้อำนวยการกองสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อมเทศบาลตำบลบางกระทึก
๑๓. นางดอกเอื้อง นันทจากร์ ฝ่ายพัฒนาสังคม อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม

ผู้สูงอายุ ผู้ให้การสัมภาษณ์

๑. นางเรณู ขจรกล้า
๒. นายปรีชา มีประมุข
๓. นายพนม กรานจำนง
๔. นางลำจวน กล้าเสื่อ
๕. นางทองทิพย์ แยมเดช
๖. นายพนม แยมเดช
๗. นางปราณี นาคป้อมฉิน
๘. นางมาลี ศรีดาวเรือง
๙. นายสม แก้วมอญ
๑๐. นางบุบผา นาคป้อมฉิน
๑๑. นายประเสริฐ ปิ่นประชา
๑๒. นายปฐมทัศน์ ทศนิมา
๑๓. นายวิชาญ กรทอง
๑๔. นางหนูแดง ชาญชัย

ผู้ทรงคุณวุฒิร่วมประชุมกลุ่มย่อย

๑. นายอภิชัย มาสุข	ผู้อำนวยการกองสวัสดิการสังคม ทต.บางกระทึก
๒. นายพีรพันธ์ ฐิติธนานุกิจ	นักพัฒนาชุมชนชำนาญการเทศบาลตำบลนครชัยศรี
๓. นายจำรัส ตั้งตระกูลธรรม	นายกเทศมนตรีเทศบาลเมืองไร่ขิง
๔. นายนิติ หิรัญ	นายกองค์การบริหารส่วนตำบลท่าตลาด
๕. อ.วัลลา คงธรรม	ผู้เชี่ยวชาญด้านผู้สูงอายุ
๖. นายสำรวย โปธิ์แดง	ประธานชมรมผู้สูงอายุ ตำบลไร่ขิง
๗. นายอลนกรณ คำด้วง	วิทยากรผู้เชี่ยวชาญ สำนักงาน.เลขาธิการ วุฒิสภา
๘. พระมหาไกรวรรณ ทตตติโย	รองผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์พุทธปัญญาศรีทวารวดี

ภาพประกอบการสัมภาษณ์ผู้บริหารนโยบายภาครัฐ

ภาพประกอบการสัมภาษณ์ผู้บริหาร

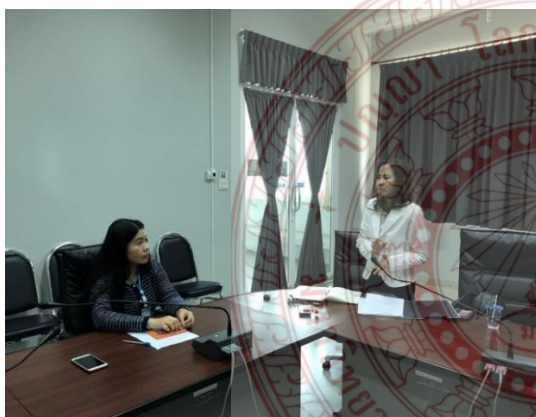

ภาพประกอบการสัมภาษณ์ผู้บริหาร

ภาพประกอบการสัมภาษณ์ผู้บริหาร

ภาพประกอบการสัมภาษณ์ผู้สูงอายุ

ภาพประกอบการสัมภาษณ์ผู้สูงอายุ

ภาพประกอบการสัมภาษณ์ผู้สูงอายุ

ภาพประกอบการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion)

ภาพประกอบการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion)

ภาพประกอบการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion)

แบบ สพ.๐๙.

หนังสือรับรองการใช้ประโยชน์จากผลงานวิจัยหรืองานสร้างสรรค์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

วันที่ 24 ตุลาคม พ.ศ. 2562.

เรื่อง การรับรองการใช้ประโยชน์ของผลงานวิจัย/งานสร้างสรรค์

เรียน ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์

ข้าพเจ้า...นายราชัน มีป้อม..... ตำแหน่ง.....นายกเทศมนตรี.....
 ชื่อหน่วยงาน/องค์กร/ชุมชน... เทศบาลตำบลบางกระพี้.....
 ที่อยู่ 40/8 หมู่ที่ 2 ซอยสำนักวิปัสสนา ตำบลบางกระพี้ อำเภอสามพราณ จังหวัดนครปฐม 73210 .....
 โทรศัพท์ 02-482-7213 – 5 โทรสาร 02-482-7221 .....
 ขอรับรองว่าได้มีการนำผลงานวิจัย/งานสร้างสรรค์ ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เรื่อง
 นโยบายประชารัฐกับการส่งเสริมการพึ่งตนเองของผู้สูงอายุ จังหวัดนครปฐม (Civil state Policy to Enhance
 the Productive Aging in Nakornpathom Province) .....
 ซึ่งเป็นผลงานวิจัย/งานสร้างสรรค์ของ ผศ.ดร.อุบล วุฒิพรโสภณ และคณะ.....
 โดยนำไปใช้ประโยชน์ ดังนี้

- การใช้ประโยชน์เชิงวิชาการ เช่น การบรรยาย การสอน การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอน
 การใช้ประโยชน์ด้านความรู้ในพระพุทธศาสนา
 การใช้ประโยชน์ในเชิงพาณิชย์ เช่น งานวิจัยและ/หรืองานสร้างสรรค์เพื่อพัฒนาสิ่งประดิษฐ์
 การใช้ประโยชน์เชิงนโยบายหรือระดับประเทศ
 การใช้ประโยชน์ตามวัตถุประสงค์/เป้าหมายของงานวิจัย/งานสร้างสรรค์

ช่วงเวลาที่น่าไปใช้ประโยชน์ ตั้งแต่..... 5 เมษายน 2562.....จนถึง.....30 พฤศจิกายน 2562.....ซึ่งการ
 นำผลงานวิจัย/งานสร้างสรรค์ เรื่องนี้ไปใช้ประโยชน์นั้น ก่อให้เกิดผลดี ดังนี้

1. เกิดประโยชน์แก่ผู้สูงอายุ และประชาชนในชุมชน
2. เข้าใจถึงปัญหา อุปสรรคในการดำเนินนโยบาย และการนำนโยบายไปปฏิบัติ
3. ทราบแนวทางการจัดเตรียมบุคลากร และการเตรียมความพร้อมก่อนดำเนินโครงการ
4. การดำเนินโครงการเกิดประสิทธิผลดีมากขึ้น

ขอรับรองว่าข้อความข้างต้นเป็นจริงทุกประการ

ลงชื่อ .....

(นายราชัน มีป้อม)

ตำแหน่ง นายกเทศมนตรีเทศบาลตำบลบางกระพี้

รายละเอียดเกี่ยวกับการนำงานวิจัยหรืองานสร้างสรรค์ไปใช้อันก่อประโยชน์อย่างเด่นชัด

คำชี้แจงเพิ่มเติม

การนำงานวิจัยหรืองานสร้างสรรค์มาใช้อันก่อให้เกิดประโยชน์อย่างชัดเจน หมายถึง การมีหลักฐานแสดงว่าได้มีการนำผลงานวิจัยหรืองานสร้างสรรค์ไปใช้ประโยชน์ตามวัตถุประสงค์หรือข้อเสนอแนะที่ระบุไว้ในรายงานการวิจัยอย่างถูกต้อง และมีหลักฐานปรากฏชัดเจนถึงการนำไปใช้จนก่อให้เกิดประโยชน์ได้จริง ประเภทของการใช้ประโยชน์จากงานวิจัย และงานสร้างสรรค์ มีดังนี้

1. การใช้ประโยชน์เชิงวิชาการ เช่น การใช้ประโยชน์ในการให้บริการวิชาการ (สอน/บรรยาย/ฝึกอบรม) การใช้ประโยชน์ในการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนการสอน การเขียนตำรา แบบเรียน การใช้ประโยชน์ในด้านกาให้บริการ หรือ เป็นงานวิจัยเพื่อต่อยอดโครงการวิจัย เป็นต้น
2. การใช้ประโยชน์ในเชิงสาธารณะ เช่น งานวิจัยหรืองานสร้างสรรค์ที่สร้างองค์ความรู้แก่สาธารณชนในเรื่องต่างๆ เช่น องค์ความรู้ในด้านศิลปวัฒนธรรม สาธารณสุข การบริหารจัดการสำหรับวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SME) ประชาธิปไตยภาคประชาชน วิถีชีวิตแบบเศรษฐกิจพอเพียง เป็นต้น คุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นของประชาชน อันเป็นผลมาจากการนำองค์ความรู้จากงานวิจัยไปใช้ เป็นสิ่งที่สะท้อนถึงการนำผลการวิจัยไปใช้ให้เกิดประโยชน์
3. การใช้ประโยชน์ในเชิงนโยบาย หรือระดับประเทศ เช่น งานวิจัยเชิงนโยบายไม่ว่าจะเป็นการนำผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเรื่องนั้น ๆ ไปเป็นข้อมูลส่วนหนึ่งของกรรประชุมภาคีใช้กฎหมาย หรือมาตรการต่าง ๆ โดยองค์กร หรือหน่วยงานภาครัฐ และเอกชน
4. การใช้ประโยชน์ในเชิงพาณิชย์ เช่น งานวิจัยและ/หรืองานสร้างสรรค์เพื่อพัฒนาสิ่งประดิษฐ์ หรือผลิตภัณฑ์ซึ่งก่อให้เกิดรายได้ตามมา

ตัวอย่างหลักฐานการนำมาใช้อันก่อให้เกิดประโยชน์อย่างชัดเจน

- หลักฐานที่แสดงผลดีที่เกิดขึ้นอย่างเป็นรูปธรรมจากการนำสิ่งประดิษฐ์อื่นเป็นผลงานงานวิจัย หรืองานสร้างสรรค์ มาใช้ตามวัตถุประสงค์ของงานวิจัย เช่น บันทึกซึ่งแสดงระยะเวลาที่สามารถลดได้ในการปกป้องเปลือกกุ้ง เมื่อนำเครื่องปกป้องเปลือกกุ้ง ซึ่งเป็นสิ่งประดิษฐ์จากงานวิจัยไปใช้งาน เป็นต้น
- หลักฐานที่แสดงผลดีที่เกิดขึ้นอย่างเป็นรูปธรรมจากการนำงานวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน มาใช้ในการแก้ปัญหาการจัดการเรียนการสอนตามวัตถุประสงค์ที่ระบุไว้ในงานวิจัย เช่น ผลจากการสังเกตพฤติกรรมนักศึกษา ผลจากการสัมภาษณ์อาจารย์ บันทึก ผลการทดสอบวัดความรู้/ทักษะของนักศึกษา ที่แสดงได้ว่า นักศึกษามีพัฒนาการทางการเรียนดีขึ้น หรือมีพฤติกรรมระหว่างการเรียนรู้ดีขึ้น เป็นต้น
- หลักฐานที่แสดงผลดีที่เกิดขึ้นอย่างเป็นรูปธรรมจากการนำนโยบาย/กฎหมาย/มาตรการ ที่เป็นผลมาจากงานวิจัยนโยบาย มาใช้ในองค์กร/คณะ/สถาบัน เช่น มีจำนวนคณาจารย์ ในสถาบันอุดมศึกษาที่ทำงานวิจัยด้านสหวิทยาการมากขึ้น หลังจากสถาบันฯ ได้กำหนดนโยบาย ที่จะเป็นผู้นำทางด้านการวิจัยสหวิทยาการ ภายในปีงบประมาณ พ.ศ. 2555 โดยนโยบายดังกล่าว เป็นผลจากการวิจัยนโยบายเพื่อกำหนดทิศทางด้านการวิจัยของสถาบัน เป็นต้น
- หลักฐานที่แสดงผลดีที่เกิดขึ้นอย่างเป็นรูปธรรม จากการนำหลักสูตรการสอน/ ทุลขปฏิบัติการสอน/ โสทัศน์อุปกรณ์ประกอบการเรียนการสอน/ ตำราประกอบการสอน ฯลฯ ที่เป็นผลมาจากงานวิจัยหรืองานสร้างสรรค์ มาใช้ตามวัตถุประสงค์ของงานวิจัย เช่น ผลจากการสังเกตพฤติกรรมนักศึกษา ผลจากการสัมภาษณ์อาจารย์ บันทึก ผลการทดสอบวัดความรู้/ ทักษะของนักศึกษาที่แสดงได้ว่า นักศึกษามีพัฒนาการทางการเรียนดีขึ้น หรือมีพฤติกรรมระหว่างการเรียนรู้ดีขึ้น เป็นต้น

หมายเหตุ สรุปรายละเอียดหลักฐานที่ปรากฏชัดเจนถึงกรนำงานวิจัยหรืองานสร้างสรรค์ไปใช้ประโยชน์ตามวัตถุประสงค์ที่ระบุไว้ในข้อเสนอโครงการ เช่น

- course syllabus
- ภาพถ่าย (ใบประทวน วัน เวลา สถานที่ กิจกรรม)
- หนังสือ ตำรา (ใบประทวนหน้าที่นำไปใช้-อ้างถึง)

ภาคผนวก จ

ผลลัพธ์ ผลผลิต และผลกระทบจากงานวิจัย

(Output/Outcome/Impact)

ตารางเปรียบเทียบวัตถุประสงค์ กิจกรรมที่วางแผนไว้ กิจกรรมที่ดำเนินการมาแล้วผลที่ได้รับของโครงการ

ตารางเปรียบเทียบวัตถุประสงค์ กิจกรรมที่วางแผนไว้

วัตถุประสงค์	กิจกรรม	บรรล่วัตถุประสงค์	ผลลัพธ์
เพื่อประเมินนโยบาย พระราชรัฐกับการส่งเสริม การพึ่งตนเองของผู้สูงอายุ จังหวัดนครปฐม	- ทบทวนเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี รวบรวมข้อมูล - การสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้บริหาร ผู้ดำเนินนโยบาย ผู้สูงอายุ - การประชุมกลุ่มย่อย ผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้บริหาร ผู้เชี่ยวชาญ ผู้ดำเนินการ ผู้เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุ	ข้อ ๑	องค์ความรู้เรื่อง นโยบายพระราชรัฐ และทราบผลการ ประเมินนโยบาย พระราชรัฐ
เพื่อศึกษาประสิทธิผลการ ดำเนินนโยบายพระราชรัฐ กับการพึ่งตนเองของ ผู้สูงอายุ จังหวัดนครปฐม	- การสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้บริหาร ผู้ดำเนินนโยบาย ผู้สูงอายุ - วิเคราะห์เนื้อหา จากการ สัมภาษณ์เชิงลึก - การประชุมกลุ่มย่อย ผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้บริหาร ผู้เชี่ยวชาญ ผู้ดำเนินการ ผู้เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุ	ข้อ ๒	องค์ความรู้เรื่อง นโยบายพระราชรัฐ และทราบ ประสิทธิผลของ การดำเนินนโยบาย พระราชรัฐ
เพื่อนำเสนอกลไก และ แนวทางการขับเคลื่อน นโยบายพระราชรัฐ เพื่อ ส่งเสริมการพึ่งตนเองของ ผู้สูงอายุอย่างมี ประสิทธิภาพ	- การสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้บริหาร ผู้ดำเนินนโยบาย ผู้สูงอายุ - การวิเคราะห์เนื้อหา จาก การสัมภาษณ์เชิงลึก - การประชุมกลุ่มย่อย ผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้บริหาร ผู้เชี่ยวชาญ ผู้ดำเนินการ ผู้เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุ	ข้อ ๓	องค์ความรู้ด้าน กลไก และทราบ กลไก แนวทางการ ขับเคลื่อนนโยบาย พระราชรัฐ เพื่อ ความยั่งยืน

แบบสรุปโครงการวิจัย

สัญญาเลขที่	ว.๒๖๘/๒๕๖๑
ชื่อโครงการ	นโยบายประชารัฐกับการส่งเสริมการพึ่งตนเองของผู้สูงอายุ จังหวัดนครปฐม
หัวหน้าโครงการ	ผศ.ดร.อุบล วุฒิพรโสภณ วิทยาลัยสงฆ์พุทธปัญญาศรีทวารวดี โทร. ๐๘๑๗๓๒๒๘๒๑ e-mail : ubol.wut@gmail.com
๑. บทนำ	<p>พลังประชารัฐ ขับเคลื่อนประเทศไทยในแต่ละด้านอย่างสร้างสรรค์ พัฒนาเศรษฐกิจฐานราก นำไปสู่การพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน หลักคิดเบื้องต้นในการทำงานของกลไกนี้ เริ่มจากการวิเคราะห์ ประเมิน และร่วมมือ ทางรัฐบาลได้ประเมินร่วมกับภาคเอกชนที่เป็นหน่วยธุรกิจขนาดใหญ่ด้านต่าง ๆ โดยพิจารณาว่า ประเทศไทยมีสิ่งใดต้องขับเคลื่อนบ้างทั้งด้านสังคม เศรษฐกิจ โดยมองอนาคตและประเมินศักยภาพต่าง ๆ ซึ่งพบว่า คนไทยอยู่ในภาคการเกษตรประมาณ ๓๘ เปอร์เซ็นต์ ภาคการบริการประมาณ ๔๖ เปอร์เซ็นต์ ที่เหลืออีกไม่เกิน ๑๗ เปอร์เซ็นต์อยู่ในภาคอุตสาหกรรม เห็นได้ว่าคนไทยส่วนมากอยู่ในภาคการเกษตรและบริการ ดังนั้น เราต้องทำให้ส่วนนี้เข้มแข็ง ลดความเหลื่อมล้ำเราใช้ยุทธศาสตร์หลัก ๔ ด้าน คือ (๑) ยึดหลักธรรมาภิบาล (๒) ใช้นวัตกรรมอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งรวมถึงประสิทธิภาพการเงินด้วย เช่น ต้นทุนที่ถูกลง (๓) ยกระดับทุนมนุษย์คือ ทำอย่างไรให้คนเก่งขึ้นมีความรู้แน่นอนว่าต้องเริ่มที่เรื่องการศึกษา เพื่อให้เกิดความเชี่ยวชาญ (๔) การมีส่วนร่วมในความมั่งคั่ง กล่าวคือ การกระจายรายได้ สร้างงาน และสร้างอาชีพให้แก่ประชาชน ประโยชน์ต่อประชาชน ถ้าชาวบ้านเขาคิดจะทำอะไร แล้วรู้จักช่วยเหลือตัวเองยังไง เขาก็ไปรอด การเอาเงินไปสนับสนุนเขาเฉย ๆ ผมว่าไม่ใช่ต้องให้ความรู้ เขาจะได้เปลี่ยนความคิด และทัศนคติในการดำรงชีวิตที่มีคุณภาพขึ้น สำคัญอีกอย่างคือ ทุกภาคส่วนต้องทำงานร่วมกันให้ได้ ต้องซื่อสัตย์และไว้วางใจกัน มองที่ผลกระทบระหว่างทางด้วย ไม่ใช่โฟกัสแต่ปลายทางอย่างเดียว ถึงเวลานี้เราต้องทำงานเพื่อประเทศชาติ ถ้าเรามองถึงผลประโยชน์ส่วนรวมและคิดว่าประเทศชาติจะต้องได้อะไร ความสำเร็จย่อมเกิดขึ้นแน่นอน^๑, อิศระ ว่องกุศลกิจ ปัจจุบันการช่วยเหลือผู้สูงอายุจากนโยบายประชารัฐยังไม่มากเท่าที่ควรโดยดูได้จากคำกล่าวของนายสมคิด จาตุศรีพิทักษ์รองนายกรัฐมนตรีกล่าวว่า ได้สั่งการให้สำนักงบประมาณจัดเตรียมงบประมาณปี ๒๕๖๒ เข้ากองทุนประชารัฐเพื่อเศรษฐกิจฐานรากเพิ่มเติม ๕๐,๐๐๐ ล้านบาท เป็น ๑๐๐,๐๐๐ ล้านบาท เพื่อนำไปช่วยเหลือดูแลกลุ่มผู้สูงอายุ รวมถึงให้หาแนวทางจูงใจให้ลูกหลานกลับมาดูแลคนชราให้มากขึ้น “ที่ผ่านมาการใช้งบประมาณจากกองทุนประชารัฐ จะเน้นให้ความช่วยเหลือแก่ผู้มีรายได้น้อยประมาณ ๕,๐๐๐ ล้านบาท แต่ส่วนที่เพิ่มอีก ๕,๐๐๐ ล้านบาทจะเน้นไปที่กลุ่มผู้สูงอายุ ๖๐ ปีขึ้นไป ซึ่งที่ผ่าน</p>

^๑ อิศระ ว่องกุศลกิจ, จดหมายข่าวรัฐบาล เพื่อประชาชน, ปีที่ ๒ ฉบับที่ ๒๖ (วันที่ ๑๕ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๕๙).

มายังได้รับความช่วยเหลือน้อย” แสดงให้เห็นว่ากลุ่มผู้สูงอายุยังต้องการความช่วยเหลือและดูแลจากกองนโยบายประชารัฐอย่างมาก

โดยจากข้อมูลจะพบว่าผู้สูงอายุเพิ่มมากขึ้นทุกปี โดยแนวโน้มที่เพิ่มมากขึ้นในอนาคตยังรวมถึงอัตราส่วนพึ่งพิงวัยผู้สูงอายุก็เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ทำให้คนทำงานต้องมีภาระเลี้ยงดูผู้สูงอายุเพิ่มมากขึ้น อัตราส่วนเกื้อหนุน คือ อัตราส่วนของคนวัยทำงาน หรือวัยแรงงานที่จะดูแลเพื่อเกื้อหนุนผู้สูงอายุพบว่า อัตราเกื้อหนุนมีแนวโน้มลดต่ำลงอย่างต่อเนื่องเช่นกัน ดังนั้นเมื่อผู้สูงอายุเพิ่มขึ้น อัตราการดูแลของคนวัยทำงานลดลง จึงทำให้เป็นภาระของภาครัฐที่จะต้องเข้ามาดูแลปัญหาผู้สูงอายุที่จะเกิดขึ้นนี้อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ โดยบทบาทของภาครัฐนี้จะต้องเปลี่ยนไป รัฐบาลจะเป็นฝ่ายสร้างสถานการณ์และบรรยากาศที่เอื้อต่อการเสริมสร้างพลังให้แก่ประชาชน และชุมชนเป็นการผนึกกำลังจนพัฒนากันเป็นประชารัฐ ดังนั้นประชารัฐนั้นได้แก่ civil state ประชาสังคม และด้วยสังคมไทยกำลังเข้าสู่ประชาคมผู้สูงวัย นโยบายประชารัฐจึงเกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุ หน่วยงานรัฐได้พยายามจัดตั้งศูนย์บริการผู้สูงอายุ โครงการกองทุนส่งเสริมสวัสดิการผู้สูงอายุในชุมชน มีการกำหนดนโยบายและแผนในทุกระดับที่เกี่ยวกับเรื่องการจัดสวัสดิการสำหรับผู้สูงอายุมากขึ้น เพื่อให้เพียงพอทั่วถึงและสอดคล้องกับสถานการณ์ทางสังคม

นโยบายของภาครัฐที่ต้องการสร้างความร่วมมือ การประสานงาน และการทำกิจกรรมร่วมกันระหว่างภาครัฐ เอกชน และประชาชน เช่น นโยบายบ้านประชารัฐ สินเชื่อประชารัฐ ตลาดประชารัฐ กองทุนประชารัฐ แต่ที่มีผลต่อประชาชนมากที่สุด คือ บัตรสวัสดิการแห่งรัฐ หรือบัตรคนจน เพื่อให้มีส่วนร่วมส่งเสริมผลักดันประเทศชาติให้มีความเจริญก้าวหน้าอย่างรวดเร็วและเป็นรูปธรรมเพราะภาครัฐตระหนักดีว่า การจะพัฒนาประเทศชาติให้ก้าวหน้าและผลักดันให้ประเทศไทยก้าวพ้นจากประเทศที่มีรายได้ปานกลาง เข้าสู่ประเทศที่ประชาชนมีรายได้สูงขึ้น มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ต้องพึ่งพาความร่วมมือจากทุกภาคส่วน การที่ภาครัฐขับเคลื่อนนโยบายประชารัฐ จากความร่วมมือของภาครัฐ เอกชน และประชาชน โดยมีจุดมุ่งหมายดังกล่าวข้างต้น และพร้อมกันประเทศไทยจะก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุเต็มรูปแบบในอนาคตอันใกล้นี้ โดยจะมีจำนวนผู้สูงอายุมากขึ้น ผู้สูงอายุมีอายุยืนยาวมากขึ้นสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงทั้งด้านกายภาพชีวภาพ และสิ่งแวดล้อม ดังนั้น นโยบายประชารัฐที่ดำเนินการอยู่ นี้จะมีผลต่อการพึ่งพาตนเองของผู้สูงอายุเพียงใด การดูแลผู้สูงอายุทั้งด้านร่างกาย จิตใจ และในการใช้ชีวิตในสังคมปัจจุบัน รวมถึงการช่วยส่งเสริมคุณภาพชีวิตสร้างรายได้เสริมเพิ่มการประกอบอาชีพการหางานให้ทำ หรือมีส่วนช่วยขับเคลื่อนสนับสนุนการใช้ชีวิตและดำรงชีวิตของผู้สูงอายุอย่างไร ดังนั้นการศึกษาครั้งนี้จะศึกษาถึงนโยบาย และประสิทธิผลของนโยบายประชารัฐว่า มีผลต่อการพึ่งพาตนเองของผู้สูงอายุในชุมชนเพียงใด และศึกษาแนวทาง กลไกการส่งเสริมผู้สูงอายุรวมถึงเพื่อให้ทราบปัญหา อุปสรรคในการดำเนินโครงการเพื่อการปรับปรุงแก้ไขและนำเสนอต่อผู้เกี่ยวข้องต่อไป

การศึกษาครั้งนี้จะเลือกศึกษาที่จังหวัดนครปฐมเพราะอยู่ในเขตภาคกลาง ซึ่งเป็นภาคที่มีผู้สูงอายุมากเป็นอันดับสองของประเทศ และเป็นจังหวัดที่มีแนวโน้มผู้สูงอายุเพิ่มมากขึ้นในทุกปี และเลือกอำเภอสามปราน เพราะเป็นอำเภอที่มีการนำโครงการนโยบายประชารัฐมาปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรมชัดเจน รวมถึงการคัดเลือกตำบลบางกระพี้ก เพราะเป็นตำบลที่มีผู้สูงอายุจำนวนมาก และเป็นชุมชนที่มีทั้งชุมชนชนบท และชุมชนเมืองอยู่ร่วมกัน ผู้สูงอายุที่อยู่ในชุมชนทั้งสองลักษณะ

<p>ทำให้เราได้เห็นการได้รับผลกระทบทั้งบวกและลบที่ผู้สูงอายุได้รับจากโครงการนโยบายประชารัฐอย่างชัดเจน</p>
<p>๒. วัตถุประสงค์โครงการ</p> <p>๑) เพื่อประเมินนโยบายประชารัฐกับการส่งเสริมการพึ่งตนเองของผู้สูงอายุ จังหวัดนครปฐม</p> <p>๒) เพื่อศึกษาประสิทธิผลการดำเนินนโยบายประชารัฐกับการพึ่งตนเองของผู้สูงอายุ จังหวัดนครปฐม</p> <p>๓) เพื่อนำเสนอกลไก และแนวทางการขับเคลื่อนนโยบายประชารัฐ เพื่อส่งเสริมการพึ่งตนเองของผู้สูงอายุอย่างมีประสิทธิภาพ</p>
<p>๓. ผลการวิจัย</p> <p>ผลการวิจัยพบว่า ผู้สูงอายุส่วนใหญ่มีความพึงพอใจต่อนโยบายประชารัฐมาก ผู้สูงอายุมีความภูมิใจว่าเป็นการส่งเสริมการพึ่งพาตนเองได้ของผู้สูงอายุในบางส่วน ทำให้มีค่าใช้จ่ายในชีวิตประจำวัน และเห็นด้วยที่นโยบายประชารัฐมีการดำเนินงานเป็นรูปธรรมชัดเจน ผู้สูงอายุสามารถเข้าถึงได้อย่างดีโดยตรงและนำมาใช้ประโยชน์ช่วยในการดำรงชีวิตได้จริง และควรดำเนินนโยบายแบบยั่งยืน โดยผู้สูงอายุบางส่วนไม่พอใจเพราะตนเองเสียสิทธิ์ไป ผู้สูงอายุบางท่านไม่สามารถเข้าร่วมกิจกรรมทำให้ขาดการได้รับข่าวสาร บางท่านกังวลว่าอาจจะเกิดการแสวงหาผลประโยชน์จากนโยบายประชารัฐ และจะติดกับดักกับการรอคอยรับความช่วยเหลือจากภาครัฐโดยไม่พยายามที่จะช่วยเหลือตนเองบ้าง</p> <p>ผู้สูงอายุมองว่าประสิทธิผลของโครงการนโยบายประชารัฐนั้นดีเป็นการส่งเสริมการพึ่งพาตนเองของผู้สูงอายุได้พอสมควร และผลของการใช้งบประมาณใช้อย่างคุ้มค่าทำให้ผู้สูงอายุมีความสุขทั้งร่างกายและจิตใจและเป็นหลักประกันการดำรงชีวิตของผู้สูงอายุได้ในระดับหนึ่ง มีเพียงบางส่วนที่ไม่ได้รับผลจากนโยบายนี้มากเท่าที่ควร แต่ส่วนใหญ่่นโยบายนี้ช่วยด้านรายได้ที่ได้รับประจำ และรายได้ที่มากกับการส่งเสริมตามโครงการต่างๆ รวมถึงทำให้ผู้สูงอายุสามารถได้รับความสุขทางด้านร่างกายและจิตใจมากขึ้น ได้รับผลที่ดีจากการดำเนินโครงการประชารัฐ</p> <p>ผู้บริหารหรือผู้นำไปปฏิบัติมีความคิดว่า ประสิทธิภาพในการดำเนินนโยบายในการส่งเสริมการพึ่งตนเองของผู้สูงอายุ ด้านการใช้งบประมาณส่วนใหญ่มองว่าไม่คุ้มค่า เพราะเป็นโครงการที่ทำเร็วไปเร็ว ขาดการวางแผนที่ดี สมควรต้องมีการวางแผนที่เหมาะสมและปฏิบัติได้ตามแผนที่กำหนด ด้านกระบวนการทำงาน กฎ และระเบียบในโครงการมีมากเกินไปไม่เหมาะสม โดยควรปรับลดลงมา ส่วนทางด้านบุคลากรเป็นจุดอ่อนมีปัญหามาก เพราะกำลังผู้ปฏิบัติงานไม่เพียงพอที่จะรองรับโครงการที่มาอย่างต่อเนื่อง และสำคัญอย่างยิ่งคือ จะต้องมอบให้ผู้ที่มีความเหมาะสมโดยใช้คนให้ตรงกับงาน เพราะตัวผู้ปฏิบัติงานเองส่วนหนึ่งก็เป็นปัญหาที่ไม่มี ความชำนาญในการปฏิบัติหน้าที่ และด้านระยะเวลาการดำเนินงานเป็นประเด็นที่สำคัญคือ ระยะเวลาการดำเนินงานที่จำกัดมากเกินไปเพียงพอต่อการดำเนินโครงการ ทำให้นโยบายประชารัฐไม่สามารถบรรลุตามวัตถุประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพและคุ้มค่ากับงบประมาณ นอกจากจะทำเพียงเพื่อให้เสร็จสิ้นตาม</p>

โครงการเท่านั้น เพราะเมื่อเวลาไม่เพียงพอก็ทำให้ไม่เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลที่ดีเท่าที่ควร และเมื่อดำเนินโครงการแล้วก็สมควรส่งเสริมให้มีความยั่งยืนในการดำเนินโครงการต่อไป

ควรมีการจัดทำข้อมูลผู้สูงอายุในแต่ละแห่งแต่ละชุมชนโดยใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัยและนำข้อมูลที่เกี่ยวข้องทั้งหมดมาใช้ร่วมกันในการบริหารจัดการเกี่ยวกับผู้สูงอายุในแต่ละพื้นที่ ภาครัฐควรส่งเสริมการสร้างชุมชนสำหรับผู้สูงอายุโดยเฉพาะ และผู้สูงอายุควรรวมตัวกันเพื่อสร้างพลังเพิ่มศักยภาพของกลุ่มให้มากขึ้น ภาครัฐควรจัดสรรงบประมาณด้านการดูแลครอบคลุมให้มากขึ้นทั้งด้านร่างกายและจิตใจ โดยบางโครงการงบประมาณไม่เพียงพอ โครงการมีการจัดแบ่งงบประมาณที่เท่ากันในทุกหมู่บ้านทำให้เกิดความไม่เหมาะสม เพราะจำนวนประชากรของแต่ละหมู่บ้านนั้นไม่เท่ากัน ควรเน้นโครงการที่เป็นการสร้างงานสร้างอาชีพตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อเพิ่มรายได้แก่ประชาชนและผู้สูงอายุให้ลดการพึ่งพาภาระทางครอบครัว พร้อมกับสร้างความภาคภูมิใจในตนเองที่สามารถสร้างรายได้เพิ่มขึ้น ภาครัฐต้องเพิ่มการประชาสัมพันธ์การดำเนินโครงการพระราชรัฐให้ทั่วถึงครอบคลุมทุกพื้นที่อย่างรวดเร็ว โดยการจัดทำโครงการต่าง ๆ ควรทำประชาคมเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนและผู้สูงอายุก่อนเพื่อสอบถามความต้องการของชุมชนและตรงกับบริบทตามความต้องการของแต่ละพื้นที่ก่อนที่จะจัดทำโครงการ และการดำเนินโครงการตามนโยบายประชารัฐต้องมีการปฏิบัติได้จริงอย่างสะดวกรวดเร็ว โดยควรลดกฎระเบียบขั้นตอนลง และมีการดำเนินงานอย่างยั่งยืนสามารถต่อยอดไปสู่โครงการอื่นได้ พร้อมกับต้องมีการประสานงานร่วมกับภาคเอกชนหรือหน่วยงานจิตอาสาเข้ามาร่วมสนับสนุนขับเคลื่อนจะทำให้ได้ผลงานที่หลากหลายและมีประสิทธิผลมากขึ้น ภาครัฐต้องจัดสรรบุคลากรมาดำเนินงานติดตามโครงการที่กำหนดมาเป็นการเฉพาะ เพื่อเป็นกลไก สำคัญในการดำเนินงาน ติดตาม และประเมินผลโครงการ

๔. การนำผลงานวิจัยไปใช้ประโยชน์

๑. หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องมีการกำหนดนโยบาย กำหนดกลยุทธ์ และวางแผนในการดำเนินโครงการอย่างเป็นรูปธรรม
๒. การทำงานมีประสิทธิภาพทำให้เกิดประโยชน์แก่ผู้สูงอายุและประชาชนในชุมชน
๓. ผู้บริหารหน่วยงานราชการเข้าใจอุปสรรค ปัญหาในการดำเนินนโยบายประชารัฐ
๔. ผู้บริหาร และผู้ปฏิบัติงานทราบแนวทางการจัดเตรียมบุคลากร การเตรียมความพร้อมก่อนการดำเนินโครงการ
๕. ทำให้การดำเนินโครงการเกิดประสิทธิภาพสูงสุดและใช้งบประมาณอย่างคุ้มค่ามากขึ้น
๖. มีการทำงานเป็นทีม เกิดการประสานงานการทำงานเป็นเครือข่ายของผู้เกี่ยวข้องเพิ่มมากขึ้น
๗. เป็นแบบอย่างที่ดีสำหรับหน่วยงานอื่นในการนำไปประยุกต์ใช้ในพื้นที่ต่าง ๆ

๕. การเผยแพร่/การประชาสัมพันธ์

๑. เผยแพร่งานวิจัยผ่านเว็บไซต์ มหาวิทยาลัย ในรูปแบบนิทรรศการ นำเสนอบทความ สด และการนำเสนอบทความลงในวารสารมหาวิทยาลัย
๒. เผยแพร่งานวิจัยผ่านสื่อออนไลน์
๓. เขียนบทความวิจัยเพื่อประกอบการศึกษา การประกันคุณภาพ

ประวัติผู้วิจัย

๑) หัวหน้าโครงการวิจัย

๑. ชื่อ - นามสกุล

(ภาษาไทย)

ผศ.ดร.อุบล วุฒิพรโสภณ

(ภาษาอังกฤษ)

Asst Prof., Dr.Ubol Wuthipornsopon

๒. วัน เดือน ปีเกิด

๑๖ ตุลาคม ๒๕๐๕

๓. สถานที่เกิด

๗๒/๒ หมู่ ๒ ต.บางกระทีก อ.สามพราน จ.นครปฐม ๗๓๒๑๐
โทรศัพท์ ๐๒๘๘๘๘๑๒๑ มือถือ ๐๘๑๗๓๒๒๘๒๑
e-mail : ubol.wut@gmail.com

๔. ตำแหน่งวิชาการ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์

๕. ประวัติการศึกษา

พ.ศ. ๒๕๒๓-๒๕๒๖

ปริญญาเศรษฐศาสตรบัณฑิต
มหาวิทยาลัยเกริก

พ.ศ. ๒๕๔๔-๒๕๔๖

ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต (M.A.) สาขาสังแวดล้อมศึกษา
มหาวิทยาลัยมหิดล

พ.ศ. ๒๕๔๘-๒๕๕๓

ปริญญาดุษฎีบัณฑิต (Ph.D.) สาขาการจัดการ
มหาวิทยาลัยคริสเตียน

๖. ตำแหน่งและสถานที่ทำงานปัจจุบัน

พ.ศ. ๒๕๕๕ - ปัจจุบัน

อาจารย์ประจำสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาลัยสงฆ์พุทธปัญญาศรีทวารวดี

พ.ศ. ๒๕๕๖ - ปัจจุบัน

ที่ปรึกษาบริษัท Thaiarts Knitting factory co.,ltd.

พ.ศ. ๒๕๕๙ - ปัจจุบัน

ที่ปรึกษาบริษัท P.SIAM Knitting factory co.,ltd.

พ.ศ. ๒๕๕๙ - ปัจจุบัน

อาจารย์พิเศษโรงเรียนนายร้อยตำรวจสามพราน,
สถาบันพัฒนาบุคลากรท้องถิ่น

๒) ประวัติผู้ร่วมวิจัย ๑

๑. ชื่อ - นามสกุล

(ภาษาไทย) พระเทพศาสนภิบาล

(ภาษาอังกฤษ) Pratep Sadsanapiban

๒. วัน เดือน ปีเกิด ๒๗ มิถุนายน ๒๔๙๘

๓. สถานที่เกิด บ้านคลองรางไทร ม.๘ ต.บางภาษี อ.บางเลน จ.นครปฐม ๗๓๒๑๐

๔. ตำแหน่งและสถานที่ทำงานปัจจุบัน

ปัจจุบัน

- เจ้าอาวาสวัดไร่ขิง พระอารามหลวง จังหวัดนครปฐม
- รองประธานการขับเคลื่อนโครงการฯ หมู่บ้านรักษาศีล ๕ ส่วนกลาง
- ประธานหน่วยอบรมประชาชนอำเภอพุทธมณฑล
- รองประธานพระธรรมทูตฝ่ายบริหาร คณะสงฆ์จังหวัดนครปฐม
- ผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์พุทธปัญญาศรีทวารวดี

๓) ประวัติผู้ร่วมวิจัย ๒

๑. ชื่อ - นามสกุล

(ภาษาไทย) ดร.สมานใจ ชั้นที่ห้า

(ภาษาอังกฤษ) Mrs.Samanjai Kanteetao Ph.D.

๒. วัน เดือน ปีเกิด ๒๖ กรกฎาคม ๒๕๐๖

๓. ประวัติการศึกษา

พ.ศ. ๒๕๓๐-๒๕๓๔

ปริญญาบัณฑิต

มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม

พ.ศ. ๒๕๔๔-๒๕๔๗

ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (M.A.)

มหาวิทยาลัยมหิดล

พ.ศ. ๒๕๔๘-๒๕๕๓

ปริญญาดุษฎีบัณฑิต (Ph.D.) สาขาการจัดการ

มหาวิทยาลัยคริสเตียน

๔. ตำแหน่งและสถานที่ทำงานปัจจุบัน

พ.ศ. ๒๕๔๐ - ปัจจุบัน ผู้ช่วยกรรมการผู้จัดการ บริษัท ทริปเปิล ทู จำกัด

๕. ประวัติการทำงาน

พ.ศ. ๒๕๒๐ - ๒๕๒๗ โปรแกรมเมอร์ บริษัท ไทเมล่อนเทสไทล์ จำกัด

พ.ศ. ๒๕๒๗ - ๒๕๓๘ ฝ่ายบุคคล บริษัท ไทยโมดูล่าซอฟต์แวร์ จำกัด

๔) ประวัติผู้ร่วมวิจัย ๓**๑. ชื่อ - นามสกุล**

(ภาษาไทย)

นายสัญญา สดประเสริฐ

(ภาษาอังกฤษ)

Mr.Sanya Sodprasert

๒. หมายเลขบัตรประจำตัวประชาชน -**๓. ตำแหน่ง**

อาจารย์ประจำ

สังกัดหน่วยงาน(ปัจจุบัน) วิทยาลัยสงฆ์พุทธปัญญาศรีทวารวดี

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

วัดไร่ขิงพระอารามหลวง จังหวัดนครปฐม

๔. สถานที่ติดต่อได้สะดวก

วิทยาลัยสงฆ์พุทธปัญญาศรีทวารวดี

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

วัดไร่ขิง พระอารามหลวง จังหวัดนครปฐม

โทรศัพท์: ๐๙๙-๔๕๔-๖๕๐๔

E-Mail: sanya.mcu@gmail.com

๕. ประวัติการศึกษา

- พ.ศ. ๒๕๕๗ ปริญญาตรี พธ.บ. รัฐศาสตร์ (การบริหารรัฐกิจ) มจร.

- พ.ศ. ๒๕๕๙ ปริญญาโท สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มจร.

๖. ประวัติการทำงาน

- อาจารย์ประจำ หลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาสังคมศึกษา

วิทยาลัยสงฆ์พุทธปัญญาศรีทวารวดี มจร. วัดไร่ขิง

๗. ประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย

- ผู้ช่วยนักวิจัย: ชื่อผลงานวิจัย แหล่งทุน และหัวหน้าโครงการวิจัย